

ספרי
שם הגדולים

ועד לחכמים

כל החלקים והמסתעפים.

להגאון הגדול חסיד המפורסם

מהור"י חיים יוסף דוד אזולאי זלה"ה

נדפסו עתה בסדר חדש ומועיל והיו לשתי מערכות :

« מערכת גדולים » מערכת ספרים

וחבל ערוך ומסודר בסדר א"ב .

(חלק ראשון : מערכת גדולים)

ביוזעפאף

ברפוס הרבני הנגיד וכו' אסו' שלמה כ"י , ולחיו ה"ה הרבני אסו' ,

ברוך זעלר כ"י , וה"ה הרבני הנגיד וכו' אסו' יחזקאל רענה כ"י ,

ШЕМЪ ГАГДОЛЫМЪ

Въ Юзефовѣ Ординаціи

Въ типографіи Б. Зецеръ 1868 г.

26036

ДОЗВОЛЕНО ЦЕНЗУРОЮ ВАРШАВА 11 АПРЯЛЯ 1868 Г.

[6] אבא . הוא שם העצם של רב כמ"ש בש"ס בכמה דוכתי וכ"כ הערוך בראשו בשם תשובת רבינו שריא ורבינו האי גאונים . וראיתי בס' כנפי יונה ח"ג סוס"ס כ"ב שכתב וז"ל ורב דאיהו רבי אבא הנזכר בזוהר לדעת רבינו שחיה ת' שנה והוא ה"י גדול החברים אצל רשב"י ור' אלעזר בנו והי' רבו של רבי חייא בהכמה הזו ושימש אח"כ את רבי ר' חייא במשנה וגמרא עכ"ל . וכ"כ הרב חות יאיר סי' קנ"ב משם הרמ"ע (ועמ"ש בעניניו בעין זוכר דף ח' ע"ג) . ואני בעניי אומר אם קבלה נקבל שהענין קשה מאד ומה גם דבזוהר הקדוש אמרו פעמים אין מספר על רבי אבא חד ממאריהון דמתניתא :

ואפ"ש דכוונתם על המשניות והברייתות שהיו להם בסתרי תורה וכמ"ש הרב הקדוש מהר"ם קורדוב"ר ז"ל . אמנם כבר כתבתי שהענין כולו מקשה אחת . ודע דכתבו הגאונים הדיוכר בברייתות תלת זימני ר' אבא והוא רב וגם בתוספתא הוזכר ר' אבא וכתבתי אני בעניי קצת בזה בקונטרס יוסף אומץ סי' מ"ז ב"ד :

ואנכ' אומר דאי' אשר שמו אבא וכו' ענמא זה שמו אשר יקראוהו אבא והוא יכיר לכל בשם זה . כנראה דאסור לבנו לקרותו אבא . אע"פ דלכו היה לו שם אחר ונזכר לענא בלשון לקרותו אבא ודרכו מכבדו קורא אותו אבא לשון חשיבות . אביו זה שהורגל שמו בפי הכל והכי קרו ליי' אבא כ"ל דאסור לו לקרותו לאביו אבא . ואין ראיה ממ"ש החס"י ישנים כשילהי יומא בני אזיל אבא למקטל בבבא דהבס דהוא הלומיו ורב שמו אבא . מ"מ דרך חשיבות אמר לו אבא ולא שהיה קורא לו בשמו ח"ו : דשאני הבס דרב כ"ע קרו ליה רב ונשתקע סס אבא כמעט לגמרי וככה"ג יכול הלומיו לקרותו אבא דרך חשיבות . אבא איש דעלמא דכל העולם קורין אותו אבא בשמו רבא דאסור לכן לקרותו אבא . ועוד דהסוס' בלשון שאל אמרוהו . וננין זה בתעמיו בקבנין אחר בספרי הקטן פתח עיניו ח"א דף י"ח עיי"ש וזה עיקר . ויש נ"י שטען לאמר שם זה דלפי מ"ש הן נקשרי אשר דברתי בקונטרס עין זוכר ומערכת ח' אות ז"ך דאביו של ר' יוסי קרו ליה אבא הלפסא . ואזכר כ"ח דקדקתי על הרב מענה לשון דק"ל איך ר' יוסי קרי לאביו בשמו אבא הלפסא דהכי כתיב דלומי מעה : וכפי מ"ש אס כ"ע קרו ליה אבא אסור לכן לקרותו אבא ושפיר נקשה הרב מענה לשון . ואני אומר דע כי לא מחכמה שאלת על זה הס כי לא להזכיר . חזק דזה אינו פשוט עד שהרב מענה לשון יכחידנו תסס לשונו והי"ל להאריך ולבאר כל זה . והו

אס שמעת בשם העלם שנקרא אבא חלומר היכא דקרו ליה מטום חשיבות על כן ואמרו שאין מכירין בין אבא לאבא . והו' אומר דלר' הלפסא דוקא איזו יחידיס קרו ליי' הכי וכו' ענמא קרי ליי' ר' הלפסא ואין להאריך : עתה ראינו מ"ש הרב הגדול מופס סדור מהר"ר חיים הלפסארי זל"ה דהנהסו לדרושי מהר"י קלבי נקסר רב יוסף דדרושים דף י"ד מילק בין סס אבא לשאר שמות עיני סס :

[7] מהר"ר אבא . תשובותיו בשו"ת ב"ח ח"ב סי' י"ד וסי' ט"ז וסי' ס"ז :

[8] רבינו אבא מרי ב"ר יוסף פ"ה הלכות כמו שכתב הרשב"א בחידושי שבת על דף קכ"ח :

[9] רבינו אביגדור הכהן היו שנים . אחד תלמיד ר' שמחה

תלמיד רש"י זקנו של ר"י בעל התוספות . והשני בימי מהר"ם בר ברוך כאשר תראה בתשו' מהר"ם שחולק לו כבוד גדול ומהם בתשו' מהר"ם הקצרות סי' י"ב וסי' ט"ו . ובס' שבילי הלקט ח"א וז"ל מביא הרבה תשו' מר' אביגדור שהשיב לו ולמורו יעלה ולרבו מר' אחרים ע"ש דלא זו מחבבו ושמעתי"כפומיה כולי יומא . ונראה שזהו רבינו אביגדור שהביא המרדכי שהי' תלמיד מהר"ם . ומיהו כמה פעמ' כותב בשבילי הלקט ר' אביגדור זצ"ל : רבינו אביגדור הכהן הי' תלמיד מרבינו שמחה משפירא ומרבינו שמריה כמ"ש בהגהת מרדכי פרק החולין . ונראה שאין זה רבינו אביגדור הכהן שמביא תדיר בס' שבילי הלקט בח"א ובח"ב ושמהר"ם מכבדו . אלא תרי הוו וכמו שכתבתי לעיל :

[10] מהר"ר אביגדור קאסטילאין בנו של מהר"ר שמעון . ואחר שהיה למחר"ש י"ג בנים ותמו והרבה חל להיות לה ואח"כ ריחם הוא ית' ויתן לה הכיין וקלאו לבנו אביגדור שגדור פלג י"ג אחיו גימ' אל"ף . והיה רב מופלג וחסיד ונפטר שנת תי"ס . כן מצאתי בקובץ כ"י . ובתשו' כ"י להרב יעקב פאראני מהמה ראיתי שהיה הרב הנזכר חבר להרב קרבן אהרן והם רבותיו של רבו :

[11] רבינו אביגדור קרא מפראג (עיני פליאס בח"ט) : מה'

[ג] מהריר אבי עד שר שלום באזילה
 (עיין אמונת הכמים בח"ב):
 [ס] מהריר אבי עזרי זעירי מרגליות
 (עיין ספק נכח בח"ב):
 רבינו אברהם (רבו שר הוקח) (עיין לקה
 בח"ב):

[ע] הראב"ד (רבינו אברהם בן דוד) הלוי תלמיד
 רבינו ברוך בן רב יצחק בן
 אלכליה תלמיד הרי"ף חיבר ספר הקבלה וס'
 בעקרי האמונה הנקרא אל עאקידה איך
 ראש"ע"ה * ועוד חיבר תבואת השושב ונכבד
 בתכונה ותא חזי מאן גברא רבה בתכונה
 מסהיד על ספרו הוא התוכן הגדול ר' יצחק
 הישראלי ביסוד עולם מאמר ד' פרק י"ה *
 והראב"ד הנזכר נהרג על קדוש ה' יו"ע * ובס'
 שלשלת הקבלה הרבה דברים כי זהו הראב"ד
 שמשבח הרמב"ם באגרותיו ולא להראב"ד
 בעל השגות * וכן הוכיח מס' הקבלה שהיה
 בשנת ד"א תתקכ"א ולא הוכיח רש"י שרש"י
 ה' בזמן הרמב"ם * וכן הוכיח כמה הוכחות
 מרש"י פי' דברי הימים ע"ש דף ל"ב (דפוס
 למשטרת). ובאמת אין לאבד הזמן להשיג עליו
 כי ה' שומע מכל אדם וכותב * וכל אשר שמע
 או מצא כתוב בכל אופן שיהי' כתב * והם
 דבריי שאינם אמתיים וגם ער"ב רב עלה אתם:

וביותר תמיהני על הגאון בעל סדר הדורות שהיה
 מוטבל בחכמה מאלו ח"ך נמשך אחר שלשלת
 הקבלה והעתיק דבריו כמה פעמים שאינם נכונים ופסע
 שריש הקדושה כתב נגדו והביא דברי הרב יש"ר ע"ש *
 ובמח"ו דקמן נקלטה אני חומר רש"י קיים להראב"ם
 ודאי * ואין ראיה מזה שלא הזכיר הראב"ד לרש"י *
 כי מאלה שכבר בימינו ר"ב סליק לכי קברי וריחה מנוחה
 רש"י זה כמה שנים * ולדיוקו העקימות לא זכר ללא חס
 רבינו חס שהיה בזמנו וילא עטפו בעולם מאל * והראב"ד
 זה אינו מק שחזיר הרמב"ם * ופי' דברי הימים אינו
 מרש"י והלכו כל רלויותיו ודמיונותיו * והוי יודע כי כמעט
 שערבתי לזה רפין משלשלי הקבלי לא יכול יוסף להשאק
 והחיים: תו כגליון היכה אחת כגון לסד"מ * ח"ך זה
 אמת * ליחא * ולא רלויה * להזכיר ולברסס מה כי רביס
 הם * וגדולה תמיהתי על הגאון בעל הדורות ואין להאריך:

ובענין זה העיר קצת הגאון בסדר הדורות
 שהגיה עליו בדרך קישוא * דמ"ש
 הרמב"ם באגרותיו הראב"ד שבפשיקויו"ש
 צ"ע ע"ש דף נ"ג ע"ד * ואין הכרח כלל ממה
 שהרמב"ם משבח להראב"ד בעל ההשגות אי
 בעית אימא שלא הגיעו לידו השגות הראב"ד

או הגיעוהו אחר אגרת חזו * ואי בעית אימא
 שכבר הגיעו לידו והי' עניו מאד וכמו שתראה
 באגרות הנדפסות באגרת שכתב לר' פינחס
 דיין אלכסנדריאה שכתב מרוחות על ספרו
 והוא השיבו בכבוד גדול ע"ש באורך נועם
 שיח הרמב"ם וקדושתו:

וראיתי שם בסדר הדורות שכנס עזה הראב"ד הוא ר'
 אברהם בן ריאור ובכמה ספרים כתוב כי דוד
 והוא ע"ס * וכ"כ לקמיה ע"ש * ונעלם ממנו שפערני
 דוד הוא ריאור * ואם כפי' סיה כסוב ריאור כרי"ש הוא
 עמים ול"ל ריאור זה פשוט * וסוב ראיה דזה שכנס סרב
 הנזכר נתי העסיקו מק' למח דוד ע"ש * גם בסדר הדורות
 לעיל ברך הוא ע"ג הניח דברי שלפול הקבלה שכנס
 שרבינו יעקב מרוונינו שכנס הרשב"ן שהוא בן זכור של
 רש"י הוא ע"ס * שהרי בספר הקבלה מזכירו * ואינו מזכיר
 לרש"י וגם הסוכות מפ' דברי הימים כל רש"י ע"ש *
 וכל זה אינו אמת * והסמיה על הגאון הנזכר בזה והרבה
 דברי' כאלה שהעתיק משכסלת הקבלה ואין להאריך וכוין
 כיסוד עולם שהיה בזמן הראב"ד ומשם בלתי' בענין זה:

[ז] הראב"ד השני הוא רבינו אברהם אב
 ב"ד בר יצחק שמוכרי'
 הראשונים הרב בעל התרומות ושכלי הלקט
 והר' אבודרהם ושאר מחברים והוא תלמיד
 רבינו משה הדרשן והרב אב"ד הנזכר הוא מר
 חמוי של הראב"ד בעל ההשגות כמ"ש הרשב"ן
 ברמיו גדה ס"ם כל הירד וע"ש בתי' הרמב"ן *
 וכן מצאתי בתי' הקדמונים שהועתקו בריש
 ספר מעשה רוקח על הרמב"ם ברך ב' ע"ג
 ע"ש * וכן מצאתי בסוף פי' הראב"ד לסס'
 קנים אשר בנה רבינו אברהם בר יצחק בתים
 בהרונים מהודה ומשבח לה' אשר זיכהו היות
 חותן לרבן ובני' ע"ש בסוף ח' קלושין (דפי'
 קונספלאריה) * והראב"ד בפירושו לתורת כהני'
 כ"י כותב מפי אדוני חמי' * ובס' תמים דעים
 סי' נ"ו שקיל ושרי בסברת מר חמוי * והרו"ה
 במאור פ' המקבל כ' בשם ה"ר אברהם ז"ל
 והראב"ד כתב ע"ז כאשר פירש אדוני הרב
 כמ"ש בשישה מקובצת שם דף ק"א * ועיין
 בס' ארחות חיים הלכות ברכות אות ג' ומאי
 דכתיבנא בעניותין בספרי הקטן כרבי יוסף
 א"ה סי' רב"ה אות ז' בס' דיהרב אב"ד ה"בזמן
 הר"ן / פלג כמ"ש הר"ד אבודרהם שער ג':

כתוב בס' האמונות דף ל"ז דלליסו זכור לטוב הנבלס
 לרבינו אברהם אב"ד ונמנו קיבל הראב"ד חסנו
 ורבינו יצחק עב"ד * ואחיה חתום הלשון כפי' הרב יע"ר
 מקד"ח כפי' מל"ך לחכמה דף ע"ו סוף ע"ל ומס' ענינים
 הקדש

המקובצות מביאין משמויוגם אני ראיתי בכ"י
 חדושו על קצת מס' וגם היבר פסקי הלכות
 ושו"ת והשגות על הר"ף והרב המאור וספר
 בעלי הנפש ועל חבורים ופי' הראב"ד על
 ספר יצירה המודפס כתב רבינו מהר"ו זצ"ל
 כי אינו מהראב"ד בעל ההשגות :

הראב"ד היבר פי' תורת כהנים ומייתו ליה
 הרא"ם והרב קרבן אהרן ויתר
 אחרונים וישנו אצל קצת חכמי הדור בכ"י
 וחזיתיה להרב חות יאיר סי' ק"ה שכ' דמפרש
 תורת כהנים אינו בעל ההשגות ועמו הסליחה
 שהרי בהשגות פ"ב דכלים כתב הראב"ד
 שעשה פי' תורת כהנים וכן ראיתי שכתב
 בפירושו לעדיות סוף פ"ג וכבר פירשתי כל זה
 בפ"י תורת כהנים עיין שם . וכן ראיתי לרבנן
 קשישאי בכ"י :

הראב"ד נהגות פרו' דכלאים אזיל ומורת
 להרמ"ם שמלכה גדולה עשה חלסיפת
 בכלי וירושלמי ותוספתא והעטם שהשיג עליו בכל חוקק
 הוא כדי שהדורות לא יסמכו עליו ויסבירו לחין לנעוה
 מדבריו . ומה גם שקרא ספרו משנה תורה שאתר תורה
 שכתב ספר הרמב"ם הוא משנה לחור' . וגם יבררו
 אחריו כפי' המורה וכת"ש הרמ"ע בשבועה קס"ו ק"א
 ומהר"ם חלני' כפי' נשמת (ל"ל משנת) תמימים . וגם
 הרמ"ה ז"ל הטיב תרה לו על שם משנה תורה :

ואחזה חכמי בספר דרך הדורות דף י"ו ע"ד שהביא מ"ש
 שלשלה הקבלה על הראב"ד בעל ההשגות ז"ל וראיתי
 בקונטרס שחיבר ק' בלסור והי"ס וקראו ליסור משנה
 והוא ובעל המאור למרו יחד וראה ר"ם . וכתב ע"ז המאור
 הגי'ל ז"ל . כלבול דברים יש כאן כי בעל המאור הוא
 רבינו זרמיה הלוי שהיה חתק"י וראב"ד ראשון התקב"א
 עכ"ל וחסמח"א כי מ"ש שלשלה הקבלה כהגון כותב עליו
 שהוא כלבול . ודאי הראב"ד בעל ההשגות נתחוכחו יחד
 הוא והר"ה והי' להם ישיבה אחס בעול' כנראה במקובצת
 לתלמי'ם בקוב"י שחי פרות פי' השולל שנתחוכחו ויכתו
 גדול וכסחו זה על דברי זה וזה על דברי זה כנראה פעמים
 ע"ש . וכתמים דע"י סי' רמ"ה כתב הראב"ד על דברי
 הר"ה במאור גנוב הוא מאחי שכבר כתבתי אותו לפני
 הרב ר' משולם . ובכ"י רמ"א על מ"ש הר"ה במאור וי"מ

כתב הראב"ד ולמה כה מ' הוא המפרש וכבר נודע כמה
 שני' מי הוא המפרש וכי' ועוד בלחן כן מאשר
 ראינו דהראב"ד השיג על בעל המאור בקלת מפקסוה כמו
 שכתב בק' תמים דע"י והר"ה השיג על ק' בעלי הכסף
 להראב"ד ונדפסו השגותיו בשו"ת לחתי מודה צויניאל
 ואח"כ נדפסו עס ספר בעלי הכסף צבילין . הלל אחס
 שבדברי ש"ק יש כלבולים גדולים כמות ומה עניינים
 ובענין זה מה שהביא אחר כך ששללו להראב"ד והר"ה
 בשנת דתקפ"א אינו אחס וכבר העיר בסדר הדורות ריש
 דף כ"ז ואמקיה בלי"ב . ולדידי חק כלן מקיס' עיין ולחן
 להלמין

קודש וממ"ש חלה שיש ט"ס שם . וראיתי כתוב כלשון
 זה ר' ילחק נזיר קיבל מאלוהי הניבוא ז"ל וחסריו ר'
 יעקב נזיר וממנו הראב"ד ובנו רבינו ילחק קני נהור
 רביעי לאלוהי עכ"ל . והנה מהר"ו זצ"ל כי דליתיה ז"ל
 כתבלה להראב"ד ובנו רבינו ילחק קני נהור' ואולי דיקרי
 הסכמה בלחך לא גינה אליהו ז"ל אלא לרבינו ילחק
 נזיר . ומייתו כתבלה אליהו ז"ל קלת גם להראב"ד ובנו
 כמ"ש מהר"ו וכן כתב מהר"ם ריקאנטי פ' שאל ע"ש
 וכסחו על רבינו ילחק בן הראב"ד הדגס שהיה קני נהור
 היה מוכר בדרס בגלגוליו והיה מרגיש בפרנסת האויר
 לומר זה חי וזה מת והיה גדול בספלתו כרבי חייטא בן
 דוקא כמ"ש הרב יש"ר עקי' מולך לחכמה דף ע"ו ע"ב
 ע"ש בלחך :

הרב אב"ד חיבר ס' האשכול ומייתו ליה
 הראשונים . ומזכירים ספר האשכול
 כמה דוכתי בס' תמים דעים ושאר פוסקים
 וביותר בפסקי מהר"ם ריקאנטי . ומדברי הרב
 מהרל"ח סי' קב"א ומרן בית יוסף י"ד סי' ט"ל
 ברין דבק מוכח שמחבר ס' האשכול היאהר
 זמן הראב"ד כי לפי דבריהם ספר האשכול
 כותב משם הראב"ד . והמביאם למהרל"ח
 ומרן רזה הוא אשר כתוב בס' רבינו ירוחם
 גתיב ט"ו אות ו' :

ראנן יד עניי' חי לאו דמקמי'תא אלא דאמרי שהכתוב
 בס' רבינו ירוחם מקפר האשכול הוא צלומה
 לרופן וכו' דוקא . ומ"ש שם חל"כ דבק כספ ה"ר דוד וכו'
 חלי לחודי' קחי' ואינו מקפר האשכול . והמוריה לזה
 הוא שמואל בספר תמים דעים סי' קל"ג שהכריע האשכול
 חיברו רבינו אברהם אב"ד הנזכר שהיה חתיו של הראב"ד
 ואולי שהרב אב"ד כותב על חתנו הראב"ד קסח או תרי
 הוו : ובספרי הקטן דרכי יוסף ח"ח סוף סי' רל"ו חסר
 עס בקוף הסימן לשון זה . ואפשר שהראב"ד שכתב בספר
 שנלי הלקט הנס שכתב ה"ר אברהם בר דוד בפירושו אינו
 אלא הרב אב"ד חתיו של הראב"ד שהוא הרב המחבר ק'
 האשכול והיה כתוב בספר . הראב"ד . והמעתיק כתב
 ה"א בר דוד :

[י"א] הראב"ד השלישי (רבינו אברהם בר דוד
 בעל ההשגות) היתלמיד
 רבינו משה הדרשן ורבינו משולם :

ומהר"ם ריקאנטי פ' נבא כתב שגבלה אליו חליהו הנביא
 וכי' רבינו מהר"ו ז"ל בהקדמתו החרוכ' לסי' עץ החיי'
 כפי' כלאמור . וכתב עוד שזהו שכתב הראב"ד בהשגות פ"ח
 לזולת ופי' דכיס הנחירה כך נבלה לי מקוד' ה' ליראיו .
 וזה מקביל למ"ש מהר"ב לחיב סי' קע"ז וכן נראה בחוד'
 מ"א לעמח"ש ח"ג סי' ס' דתק"פ ע"א יודלא כמהר"ם ו'
 חביב כפי' כפי' סמרי' דף י"ב ע"ב בחון כנס וחוקרו מהס':

הראב"ד הנזכר חיבר חידושים על התלמוד
 כאשר הרמב"ן והרשב"א ובשיטות

להאמין בכל הנמלא כסובי ומשם מהרש"ל בהנחותיו לשערי דורא דף ל"ד על בר פלוגתיה אחר על כל אשר מלא אפי מלמין ע"ש והרד"ק כחש דאין לסמוך על הגה"ה כד אשר ידע היולדה והמחזיקה בעניינים וכ"ש שאין לסמוך על קונטרסיו מלאי הסגולה ועו"ה המעמיק:

הראב"ד והראב"ע היו בימי רבינו תם כ"כ התשב"ץ ה"א ס' ע"ב וראה זה חדש שהרב אב"ד חמיו של הראב"ד כת' והרב רבינו יעקב מרומרוג ז"ל כתב וכו' כמ"ש בס' תמים דעים סימן ר"יז וידוע שרבינו יעקב מרומרוג הוא רבינו תם ואולי מ"ש ז"ל הוא ט"ס או הרב אב"ד הארוך ימים ועלה הראב"ד אל האלהים שנת ד' אלפים תתקנ"ה:

ומאשר כתבנו ידענו שיש ג' הראב"ד הא' הראב"ד שחבר ספר הקבלה והשני הרב אב ב"ד ומשום הכי קודין אותו המחברי הראב"ד והוא רבינו אברהם בר יצחק חמיו של הראב"ד בעל ההשגו' שהוא הראב"ד השלישי: ודבר זה יחי' לזכרון תלמידי בני רב דבאלא יראו במחברי הראב"ד ויקשה עליהם מדברי הראב"ד בהשגות ע"ן בע"ן יראו אם הרב המחבר שכותב עטם הראב"ד כוונתו על הרב אב בית דין שהיב"ס האשכול:

[ע"ן הראב"ד המפרש ספר יצירה] ע"ן לפני זה ר"ה הראב"ד חיבר חידושים וכו' וע"ן קבלה בקונטרס אחרון:

[ע"ן הר אברהם אבולעפיא] ע"ן חיי עולם הכח בחי' :

[ע"ן מהר"ר אברהם אבלי מקאליש] חיבר מגן אברהם על א"ח ודבריו בקצור ועומק ישר ובקיאות וכתבו רבני אשכנז שיש בו ט"ס לפעמים מההעתיקות וספר זית רענן על הילקות תנ"ך ופי' קצת תוספתא שיש בו וחיבר שמן ששון עה"ת מדרושים נחמדים והריפ"ם אך לא נדפס כ"א על קצת ס' בראשית והרב אליה זוטא כותב עליו בריש הלכות שבת אלוף געורי וחתנו הרב לחם הפנים וכו' :

[ע"ן מה' אברהם אזולאי] בכמה"ר מרדכי פאם ממשפחות חכמי קשטיליא אשר באו תיכף מגרוש ספרד לפוס הוא הרב החסיד מד זקננו זצ"ל ודרך אניה בא לקפוטקיא ויצאו ליבשה והניחו כל אשר להם בספינה ותיכף קם ונה סערה וגשברה הספינה ונטבע הכל

והיתה נפשם לשלל ולזכור גם זה שניצולו עשה חתימתו רמות ספינה וראיתי חתימתו ז"ל ומשם נתיישב בעה"ק חברון בזמן הרב הגדול מהר"ר אליעזר ו' ארחא והימז'ה חכם בכמה חכמות וסופר מהיר ומקובל גדול ובנו של הרב ה' מהר"ר יצחק מקובל וסופר ודבר ומנהיג וחתני מז"ה הם הרב הכולד במהר"ר בנימין זאבי והרב החסיד מהר"ר דוד יצחקי ונכדיו בני בנותיו הרבנים הגדולים מה' אברהם ישראל זאבי ומה' אברהם יצחקי זכר כלם לחיי עד וכבר נודע בשער'י שמשם ונפלאו מתורתם בקצת ספריהם שיצאו לאור הדפוס וכן מהר"ר יצחק הנזכר הוא עשרת ראשי מד זקני מהר"ר ישעיה מרביץ תורה בתלמידים והיה תלמידו של הרב פר"ח ונפטר בעה"ק ירושלים ת"ו יום הששי לאדר התצ"ב ובנו אדוני עשרת ראשי אבא מארי מהר"ר יצחק זרחיה זל"ה מלבי צדק מלך שלם ונפטר בעה"ק ירושלים ת"ו יום ו' ט"ג שבת תקכ"ה תנצ"ב :

מז"ה מהר"ל אזולאי הנזכר חיבר ס' ספר לאברהם והרי חמה ונדפס ויעוד לו ככ"י פי' סכ"ד וכ"י המשניות והנסחות על הלכות וזהרי חמה ח"ב וס' אור חמה וס' אור הלכה וס' אור הגנוז וס' מעשה חושב והזכירו גם ורדים ח"ה כלל ב' ס' י"א וס' כנף רכנים והזכירו יד אהרן ח"ה ס' קל"ג והרמ"ז בפי' הזוהר כ"י מזכיר פי' מז"ה ומזכירו בשם קריית ארבע והוא ס' אור החמה הנזכר שהוא ב' קיבלים גדולים וכל הספר'י הנזכרים הם בירי ככ"י חוץ מאור הגנוז שגב' וסכ' חקם הסורה להרב מהר"ל חזקוני מזכיר ספר כנף רכנים ומהם חסד נמנו כמה ענינים ולא ראה ס' מעשה חושב שהוא ח"ב ממנו ומז"ה עלה לשמים יום הששי פ' חיי שרה שנת החדש צה"ק חכרון טוביב ובנו מה' ילחק הנזכר חיבר ספר זרע ילחק ונאכדונה נפשי בקונטעלגיריאל יע"ל ורבו ענייניהם ומסידותם ז"ע :

[ע"ן הרב החסיד המפורסם המקובל האלתי מהר"ר אברהם אזולאי] הוא הקדוש א' מרבני עיר מארוויקוש תלמיד הרב המובהק מהר"ר יצחק די לוייה חברו של הרב המפורסל והמפורסם מהר"ר שלמה עמאר שמעתי שהרב מהר"א הנזכר ה' קרוב למז"ה חסד לאברהם אשר ישא את שמו והפליא לכתוב בפי' הזהר וכיוצא הכל על דרך אמת ותלמידיו הרבנים המובהקים מהר"ר יעקב פינשו ומהר"ר ישעיה חכהן ונדפסו קצת

קצת באוריו בס' מקדש מלך ושמענו נמלאות ממעשיו וחכמתו וחסידותו :

ושמעתי מפי אנדרי אמת שהרב שמוע שהיו אומרים כי חניכס אזולאי הוא ר"ת אשה זונה וחללה לא יקחו והחרי' הרב על זה שפור לא יאמרו כן והא' ילכד בחרס' שמעתי מזקן אחד מופלב ורחילחפאין שסס נהלא ושמוע מפי הרב סחכס שהחריס ע"ז * והרב הנזכר הי' תלמוד נכסים ודבריו נשמעו בנתיים וספלתו איכס חזרת ריקס י"ע * ושמעתי מהרב המופלא ח"ק מהר"ח נ' עטר שהוא הכיר להרב ז"ל וכשהיה חרס חובל שאל ממנו קמיעא לוקח מעט נייר וכותב עליו בכתב רש"י ימי לרזן שסכלה רפואה לפכ"ס מחולי ס' ח"ס' וחו לא נלי שוס סס ומולה זס הקמיעא עליו ומהרפא וכן לענינים אחרים * ואמר הרב מהר"ח הנזכר שהוא הי' לו חזיון קמיעות כחובות מהרב כאמור * ושמעתי שפעס אחס חללקו נלי הזכר הוא והרב מפי' סלמה עומאר חריו * ומהר"ש עמאר נפטר סכס סל"ה קודם להרב ואחר שנפטר נא לו בחלום וא"ל שנמתיכסח דרקיעא אמרו לו שלשון הזכר שנחלקו מה שפירש הוא מהר"ש הענין אמת בחכמת סקבלה אך כונת רשכ"י היס כמו שפי' הרב מהר"ח :

[יז] מהר"ר אברהם אזולאי (עיין חזס סתנפס נח"צ) :

[יח] מהר"ר אברהם אליגרי בומן הרב מהר"ח אלפנדארי הזקן ויש ביניהם ויכוח גדול בתשובה והיא ל"ו נדפס' בספר מגיד מראשית ושקיד ופרי עם הרב פני משה ואני ראיתי הנהותיו למורים כ" * וחבר ספר לב שמח להליץ בעד הרמב"ם מאשר השיגו הרמב"ן במצות * ועתה שמעתי שנדפסו תשובות הרב ז"ל :

[יט] מהר"ר אברהם נ' אלשקר הובא תשובתו בשו"ת אבקת רוכב למרן ס' קי"ח ומרן משיב על תשובתו בס' קי"ט ואחשבה שהוא בן הרב מהר"ם אלשקר :

[כ] הגאון מהר"ר אברהם אמיגו (עיין פרי חדס נח"צ) :

[כא] רבינו אברהם בר רבינו אפרים הזכירו בפסקי מהר"ם ריקאנטי ס' ל"ג ומי' נ' ומי' צ"ג ומי' צ"ד ושאר דוכתי והזכירו ס' ש"מ"ב עם ריב"א ורבינו אבי העזרי וכסימן תקנ"ה כתב ורבינו אברהם בר רבינו אפרים כתב טעם אחר וכו' ע"ש וכן הזכירו בס' תקס"ד ע"ש :

[כב] מהר"ר אברהם ארדיט (עיין חטס אפרים נח"צ) :

[כג] רבינו אברהם בן אסמעאל תלמיד הרשב"א רבו של רבינו

ירוחם * מזכירו בספר שבלי הלקט ח"ב כ"י בכמה ענינים :

[כד] מהר"ר אברהם נ' אשר המחבר פי' המדרש ונדפס בראש"י

רבה בשם אור השכל ופי' רש"י נצב על ימינו כש"ד ומשמאל פירושו אבא * כבר כתבתי (עיין רש"י ועיין אור סכנל) שהוא תלמיד מרן כמבואר בשו"ת מרן א"ה * ועתה נדפסה תשו' אחרת בספר אבקת רוכב למרן ס' ע"ב ושם מבואר שהי"ר בארס צובאזוכ"ל על תשובתו הרב מהר"ם אלשיך לאהבת נעורים שלמדו שניהם לפני מרן * והתומים שם הרבני' כמה"ד יצחק משען וכמה"ר חיים בן הרב יצחק החבר ומרן ז"ל חתם עליהם וכתב שבבואו לעיר הקדש צפת ת"ו עבר מאנדרינופלא לקונשטאנטינא לבוא בספינה ושמע ששך הורה הרב הגדול מאריה דאתרא אשר האיר הארץ מתורתו סמורת שמש * ונראה שכוונתו על הרב הגדול מהר"ר אליה מזרחי ז"ל :

[כס] מהר"ר אברהם די בוטמן . תלמיד מהרש"ם חבר מהר"ם

קלעי * ותלמידו מהר"ש חיוון ומהר"ש יונה ובנו מהר"ם די בוטמן * ונכדיו אחד הי' מרבני עה"ק ירושלים ממנה אגיפי ואחד מרבני שארונקי * ובנו הרב עדות בעקב וחבר הרב שתי הלחם * עבד לחם רב מתשובות ולחם משנה חבור נכבד על הרמב"ם * והתחיל לחבר ספרו לחם משנה קודם שנדפס ספר כסף משנה למרן ז"ל :

[כז] מהר"ר אברהם ב"מ יהודה די בוטמן (עיין מחסס אכרסס נח"צ) :

[כח] מהר"ר אברהם בן בולמ (עיין שפעס עינים נח"צ) :

[כט] מהר"ר אברהם בן ביבאני ספרדי מארגון (עיין דרך אמונס כס"צ) :

[כס] מהר"ר אברהם נכד מ' אריה נכדו של הב"ח (עיין סלגס אריה נח"צ) :

[כז] מהר"ר אברהם ברודא בישראל גדול שמו והרביץ תורה בישראל מאד . והי' תלמיד מהג"מ יצחק חריף אב"ד בק"ק קראקא כמ"ש בספר נחלת יעקב אבני שהם על התורה (ע"ה ספקמט אלני ססס) . והיה ראש ישיבה בק"ק פראג ואב"ד בק"ק מיץ

סיף ובק'ק פסד'מ ושמענו מתוקף גדולתו בתורה וחסידות וגודל שקידתו עד יום פטירתו ככתוב בספר תולדות אברהם הנדפס מחדש' ותלמידיו היו גאוני ארץ . ושמו הולך בכל העולם והוא מפורסם בכל אשכנזי וכמה רבני' בתבוריהם אומרים מקצת שבחו וכאשר יתנו עדיהן גאוני הזמן בספרו הנדפס אשל אברהם על קצת מס' וכמה שו"ת וחבורים וליקוטים ומכללם ספר קרבן נתנאל להגאון אב"ד דק"ק קארלסרוא שמעתייה בפומייהו . וחתנו הרב מהר"י מפרעמסלא הרב המחבר חק יוסף ושרש יוסף וכתנת יוסף . ולא נדפס מחדשו כ"א ספר אשל אברהם ותולדו' אברהם שנדפס עם כתנת יוסף להרב חתנו . ובנו מהר"ר משה אב"ד דק"ק הענא ויש לו הגהות בספר אשל אברהם שנדפס מהרב מר אביו ז"ל :

[6] מהר"ר אברהם ברודו אחד מרבני קונשטאנדינא ושקיל

ומרי עם הרב פ"מ חיבר ברכת אברהם דרשות ועלה לעה"ק ירושלים ת"י בזמן רבינו מהר"א יצחקי והוא חותם בראש וכן הוא בהסכמת עין יוסף מציעא והיתה מנוחתו בעיר הקדש ירושלים תוב"ב וביום שמועתו בקונשטנדינא אפטר עלוי הרב דת ודין רב עמנו גם מקום ללון :

[7] מהר"ר אברהם בכ"ר ברוך הובא תשובתו בתורת חיים למהר"ש ח"ג סי' פ"ו :

[8] מהר"ר אברהם ברוך מגוריציא [עיין חסד לאברהם בחיב' :

[9] מר רב אברהם גאון הוזכר בתשובת רב שרייא גאון אשר הובאה בס' יוחסין :

וראה זה חסד שלא תלינו בשאלים שבמנה וסגרייהא סוף שמו אברהם וגם באומוראים לא מלאים כעם כפי יוחסין' כי אלו באומוראים מייס' סני אברהם' וגם שם ילחך כס"א' שבמסנה לא יש מי ששמו ילחך אך כגרייהא ובזכר הקדוש יש ובאמוראים רבני יש ששם ילחך וכעם יעקב יש זכר במשנה ובגרייהא וירבד שש"ס' והסגרייהא ואלך כשפדכו שמו' אברהם ילחך ויעבד בגאוני' וירבדים וככל סמוך ישראל עד היום חס' וגם בלאו מ"ס להלן [עיין רב געסגאון] הסגרייהא שאלחסי בכ"י משהפליא שלא ס' כפלא' ואמוראים מי שנקרא משה עד הגאוני' ע"ש :

ודע ספרה העצמי' בחי' ס' רע"ו כסד דלין רלוי להעלות שם אדם או חס' שם וצדד שאין להעלות

שם אלא מאברהם ואלך . ומקרא שם יפח וכיונא בר מאשר קדמו לאברהם אלו בכלל (בשם) מי שמעלו בחורס ועושה חסד רוח ליולדו' . ושם כסד לה"ר אליעזר דלין שמו על שם אליעזר עבד אברהם דהוא ארור ולא מסקינן בשמיייהו . אלא שמו הטוב על שם אליעזר בן משה רבינו ע"ה עכ"ל : ומ"ש דהוא על שם אליעזר בן משה רבינו ע"ה כלימור ואף ע"ב דכסד עלמו נק' משהוא ארור איך לחוש כיון דאילך לדיק שנקרא בשם זה' ולכ"י דהוא פ"מ דשבת דף י"ב ע"ב משם ר"י דלעו' אס' אחד רשע ושמו אברהם לא נקרא בשם זה אחר ע"ש' אך מלאה התקירה מקום לנוח על משה רבינו ע"ה איך קראו אליעזר כיון דאליעזר היה ארור דאף ע"ב דהוא לא כיון משהיה על שם אליעזר עבד אברהם ועממו ונימקו' עמו כי אלהי אבי בעזרי' מ"ו מ"ז דאמרינן דלא מקי' בשמיייהו כיונו הסם שאינו קורא על שם וגם יש לו טעם בשם :

וה"ה למה לומר דהיה אברהם עלמו הוא עובד נח ויהא אס' משנבאין אס' אדם רשע נקרא בשם זה והכא דשם אליעזר הוא עובד מאלד ופסורו דהמקיס יהיה בעזרו לכן משה רבינו קרא אליעזר והרב המצ"ע לא הולך לזה שגדונו ויפה אחר שנקרא על שם כבו על משה רבינו ע"ה אבל למשה רבינו ע"ה עלמו אפ"ר לומר כאשר אמרנו דשם עלמו הוא עוב :

ובזה ראינו שבוים בשמים ראש הרשום משהו יוחסין' אולם לראש' ושאר גדולים שכסד כפי' קי' וז"ל ובעיקר ששלם כילד קורין ישמעאל איך אלו לריבים לרברי' המדש' שימעאל עשה חסודם רכל שמוטיהסנאי' ומעשיסם כבודים השם יוסף מעלמו לקרוח' . אבל בשם כעור או שאין לו הוראה נעימה מתוך שנתלשש בה רשע סימנאל מילחא סוף עכ"ל' הרי שרבו ז"ל סרד' שפיר לישמעאל דהשם נאה ויש לו הוראה נעימה וס"ה לאליעזר כדאמרינן' וראשי' שם כסמא דהקסנא שהביא על זה וז"ל אי קישא דשם במדרש נראה דעשו' יש לו הוראה נעימה וכן ודאי שהרי ילחך ורנקה קראוהו בן והכסוד מודיענו זכר ודאי לסימן דבר הגון הוא' . ונראה דרבינו לא בא להרץ זה כי אין שאלה על השלילה איהו לא בא אלא לסלק הקושי' בשם ישמעאל איך מסקינן בשמה עכ"ל' ומ"ש דרבינו לא בא ללחמן זה וכו' לא נסירא רכל על עלמו בא על הפלמיד הלן' אשר טען בקוראו רבי ישמעאל למה אין קורין ר' עשו' . ובדברי מורה כס"ב ענה כס"ל סגס שלום לדחוס הפלמיד הכוא שדרכו להלולין ע"ש' אמנם נראה דרבינו בדבור א' שביב הכל ומהר דשם כעור או שאין לו הוראה נעימה וכו' . ושם עשו איך בו הוראה נעימה הסם דאינו שם כעור דעשו' סיינו נעשה ונגמד כמו שפירש"י ואין צום נעימה ולא כמו שעתלה על דעסו' כל המגיס כגזכר דכש' . ונגמר אינו מורה שיהיה רע או טוב' . אלא שסוף משונה משאר ילדים' . ואדרבא כל שינוי רע' וסו' ק' עליו' שסוף שאמר שרפס המדרש' ושם נראה דעשו' יש כלו סוראה נעימה וכסד ג"כ שילחך ורנקה קראוהו בן בשמים' לא עלתם לו' . דרבי אמרו בכ"ר רע' מ"ג ויקראו' עמו ובג' ה' שוף שבראשי' בעילמי' אמר ר' ילחך אסון קריסון וכו' . אף אלא קורא לכני כבורי' שם כה אמר ס' בני כבורי' ישראל עכ"ל' ועמ"ש הרב יפ"ס' עס' אכירש"י ונראה שפעולם קראוהו עשו' וכיון שהשם עלמו אינו כבור' וס' שם שמוס' בלחך נסרלו' ילחך ורנקה ע"ה בשם שקראוהו מרבים

מריב העם בלידתו ונזמנו בפי כלם שם הזה * ולמחר
 כודע ה' מטעם עשה שקראוהו כן * רדמו הא שזו שברחיה
 בעולמי ועל שטעם קראוהו כן אמר אחון קריטון וכו' :
ואחרי כותבי ילאו עוררין על ספר זה כוונ' לקמן
 במערכת שמי' ע"ש * ומחזק הדרכים אשר
 לומר דלא נאמר לא מביית בשמיין אלא כשנאו רע
 אכל הכא אליעזר היה לדיק ואחרו פ"ג דיומא אליעזר זקן
 ויושב בשיבטה היה ואמילו סימא שהי' ארורמן הגזע שלו
 והוא לכר גזופיה כלומר שהוא עלמו היה לדיק וחכם
 דרמי מקסיקן בשמיה וקשה לא הרב המבי"ט איך החליט
 דלא מקסיקן בשמיה אם לא שכן משה רבינו ומה נקרא
 כן : וכי' ש' אמרו רז"ל שילא מכלל ארור ויש אומרים
 שגכס בחיים לגי' כידוע מרז"ל :

ועוד אפשר אף לבסתר הרב מבי"ט דלא מקסיקן דאמרו
 רז"ל שכל עשה מה למרוס מלאו המקסיקה שהיה
 אומר אליעזר בני אומר ענלה בת שנה וכו' ואמר יהי
 רעון דיאל זה ממלכי הה"ר ושם האחד המיוחד אליעזר *
 וא"כ שאני הכא דמשמא מיהב יהי ליה כמעט שסלליעזר
 וכיולא כתבו חו"י * ביומא ארבי"ט א"ש משם חתום
 דשאני ישמעאל דה' קראו כן עיי"ש ואין כאן מקו' להאריך :

מיתה הבן נא אבא לרבי הרב המבי"ט דאין להעלי'
 שם אלא מאברהם ואילך והנקרא בשם קודם
 אברהם אינו נכלל בני שעמלו בשורה וכו' והדרי קשה
 על הרב שיאמר כן מדעתו בלי שום ספק מרז"ל או ממקבל
 כהגוים ואילו היה אומר בדרך עלה טובה החששו אכל
 לגזור אומר שאינו נכלל בני שעמלו בשורה וכו' זהו דבר
 קשה ועולם ונהגים בספק קראו בשמות אדם נה"ש
 מהללאל וכיולא * והנה הרב כהנ"ג ביד ס' ה"ג הביא
 דברי הרב המבי"ט הנזכר וכפס עליו ואני חמיה שהרי
 מלינו באמוראים רבי בנימין בר יוסף ואינו שכתבו של
 רבי יוסף מרן גדר הכמים וזהו לכן כהנ"ג בזה ובתקידות
 כ"י יוסף עכ"ל * ובספר מכשירי מילה כתב ויש להבי'ם
 על דבריו ויפס לא מלינו שהי' גדול בשורה ועולם אימא
 לך דאבי יוסף לפי שפרן גדר לא זכה לכן הלמי' חכם אכל
 יוסף גופיה דנקי מחטא אכל לכן גדול בשורה כ"י בנימין
 ובכ"י א' כתב ומהלא יש להעיר מעקביו כן מהללאל וכן
 בדבריו יש לפקפק כמי' על הרב החב"ב עכ"ל יאשמשו
 מיניה הרב ס' יוסקין מה' ר' יוסף אביו של ר' בנימין
 בכלל האמוראים עיי' יודוע דהרב ספר יוסקין גדול כמו
 ובקי מאד בש"ס * ובמדרשים ועליו סמך הרב כהנ"ג כמו
 שכמה פעמים הביא ראיה חמנו * ועוד י"ל דהיה פעום
 קולמוס הרב כהנ"ג או למעטיק והיה רעונו לכחוב ואני
 סמיה שהרי מלינו באמוראים ר' יוסף אביו של ר' בנימין
 בר יוסף ואנן שיפטיה דהרב רז"ל או מהמעטיק כתב כמו
 שכתוב לפנינו * ומאי דכתבתי אני הדל בדרכי יוסף דיש
 להעיר כיולא מעקביו כן מהללאל היינו דוקמחא מהללאל
 היה גדול בשורה ועוד דכיולא כתבתי ור"ל איך בני העיר
 לא הדיעו לאביו * שוב ראו"ש כ"י ספר מדרש ספק
 קלה על הרב ספר יוסקין שמה' ר' יוסף בכלל האמוראים
 הדול"ל ר' בנימין בר יוסף * ואין זו ראי' דאשכחן ר'
 אליעזר כן פסד ור' פדה היה אמורא כמי' בינינו ר' קיד
 והרב ס' יוסקין ואין להאריך בזה וכיולא אשכחן כהנ"ג
 וסרי רבשי מלינו בזהר שאמר יוחאי חברא * וכן אמרי'
 רבי יהודה בר אלעאי ורבי אלעאי סלמי' רבי אליעזר

איברא דיש מקום לגדל דודאי כך קיבל או שי סמך
 מחז"ל * מחשך בני אומר בפסוק דאניו בכלל
 מי שעמלו בשורה ועושה נחם רוח לילדו ואבג שיטפיה
 לא אמר אומר עיקר פטריון ורשע הדבר אלא שיקשה מנהג
 העולם קראו בשמות בניו וילדו אדם יוסף והכלל
 וכיולא כמי' שם ולא צ"ל אלא דיש מהללאל ננאלו
 בימי התנאים והאמוראים כאשר כתבתי שם :

וכרפי מה שלדנו שהרב המבי"ט לאו מרופשיה אמרה
 אלא קיבל זה מרבתינו ברם עיקר שרשיה מרז"ל
 יש לתת טעם לרבי * כמי' גזר אומר המשנה כ"י פ"ג
 דנדרים והבאחי' אני הרל בכתה מקומות והוא נוספרי
 המקובלים כי קודם דור השלגה היו כל השמות וכו'
 יולאות מאלר א' ומדור הפלגה שנבחר אברהם א"ש
 וכו' * ומה שהעירוהו אני הדל בזה בס' הקטן דרכי יוסף
 א"ש ס' מ"ו כבר יבחי' בקונט' שמחס הרגל ספח ד"ק
 י"ח ע"ב ועלה בדיקו דראשית שבואח ישראל הוא מאברהם
 א"ש ואילקו"ש טוב טעם כי ילר יולד זה שמו אשר יקראו
 מזמן אברהם וא"ש ואילך דבוא' המחיל שם ש' ישראל

ומה טוב ומה נעים שם שארז"ל דאין קורין אבות אלא
 לשלשה אברהם יצחק ויעקב אביינו ע"ה דאומר
 אומת ישראל הוא חילר בפ"ע מאברהם א"ש ואילך ולכן
 אין קורין אבות ולא קורם אלא חר כך כי הם האבות
 ומחוטא ילאו החלודים :

ובי"ש למעלה על תשובה שמים ראש והגביה אשר
 שם * בקונטרס יוסף אומן ס' הנזכר האמרי'
 מאמרי רז"ל מה"ר ותחומא ובארתי הדבר ע"ש דרוק :

(ל"ב) הרב מהר"ר אברהם גאמיניו
 תלמי' הרב ברם שלמה חיבר
 ס' נחמד מדרושי' במלפול הוא ס' מירת חספ
 וספר צרור הכסף משו"ת * והרבי' תורה
 בתלמידים שלמים וכן רבים בעיר תהלה
 שאלוניקי יע"א :

(ל"ג) מה' אברהם גאלאנטי הוא הקדוש
 מוסלג בקדושה ככתוב בס' שבחי
 האר"י זצ"ל והוא ה' מגדולי תלמידי רבינו
 מהר"ם קורדובירו זצ"ל וחבר ס' ירח יקר ס'י
 הזוהר כי רבו פירושו כשמש בגבורתו והוא
 אור יקר והוא חיבר פירושו כמו ירח שמקבלת
 הארה מהשמש מננה נגדו ולא נדפס * אך
 נרפס

וכללי הש"ם ומדות חכמים וש"ת רבות ושקיל
וטרי עץ הרב פני משה :

[כא] מהר"ר אברהם ן' טוואה חיבר שו"ת
ונדפסו בסוף התשב"ץ וכותב
על הרמב"ן ועל הרשב"ץ אדוני זקני והוא
מרבני אלגזאייך כאשר הרואה יראה
בתשובותיו הנזכר :

[כב] מהר"ר אברהם טייב (עיין בני יוסף .
זרע ילחק בח"ב) :

[כג] מהר"ר אברהם טריוויס צרפתי
חיבר ס' ברכת אברהם על דיני
נטי' והסכמו על הדפסת הספר מרן מהר"י
קארו ומה' אליה הלוי ומה' אהרן מטרני דודו
של הרב המב"ש תלמיד מהר"י פאסי ומזכירו
מרן בב"י . ומהר"א טריוויס הנזכר כתב שם
שהיה מגזע רש"י . ושקיל וטרי עץ מה'
ישראל בן הרא"ם . ומהר"א הנזכר בר פלוגתיה
דמהרלנ"ח ומהרד"ך :

[כד] מהר"ר אברהם טריקה אחד מרבני
מצרים הביא תשובתו הרב ננת
ורדים א"ה כלל ד' סי' ג' ובסי' ד' כתב כמוצא
שלל רב מצאתי תשובת הרב אברהם טריקה
ושקיל וטרי ברבריו . ושם בח"ם כלל ג' הובא'
תשובת הרב מהר"א טריקה הנזכר :

[כה] ה"ר אברהם בן ה"ר יהוסף
חמיו של ד' יהודה החסיד (עיין מוספס
בח"ב) :

[כו] הרב אברהם בב"ר יחזקאל חזקוני
תלמיד הרב תוספת יום טוב .
קונטרס כ"י :

[כז] מהר"ר אברהם יחיאל פישל (עיין
ויילד)
[כח] מהר"ר אברהם הויכני תלמיד
מהרי"ם חיבר ק"ן מזמורים וקרא
הספר הוד מלכות ונדפס . וחיבר אשל אברהם
דרושיו וס' תוספת מרובה באור על התוספתא
ויש בידי תשובה בדין איני ניוזניה ואיני
עושה כ"י מהרב ז"ל :

[כט] רבי אברהם בר יצחק מרמון
ספרד (עיין בריס מנוחם בח"ב) :

[ל] מהר"ר אברהם יצחקי מורנו הרב
בנו של הרב החסיד
מהר"ר יצחקי בן בתו של מר זקנינו הרב חסד
לאברהם

נדפס על ס' בראשית ס' זהרי חמה והוא
קצור פ' הרב בס' ירח יקר וקצרו ותקנו מו"ה

מהר"א אזולאי ז"ל כמ"ש כבר (עיין זכרי חמה)
ונדפס ס' קינת סתרים ונקרא קול בוכים ס'
הרב מהר"א הנז' לאיכה כידוע וי"א כי הרב
מהר"א הנזכר אחיו של הרב המוסמך מהר"ם
גאלאנטי תלמיד מרן ז"ל המחבר שו"ת .
ושמעתי מרב א' ז"ל שקבלה בידו שהרב
מהר"א הנזכר היה עשיר ונכה מממונו חצר

מירון ששם ציון הרשב"י ור' אלעזר ור' יצחק
זי"ע (ועיין לוח סהמה . לוח יקר . זכרי חמה בח"ב) :

[לג] רבינו אברהם הגדול מביאו המרדכי
ובתשובות מהר"ם (ד"ס) דף
ק"א ע"ג :

[לד] הרי"א גדיליא (עיין חכר סקני בח"ב) :
[לז] מהר"ר אברהם גירון (עיין מקדל סופרים
ומקן סופרים בח"ב) :

[מ] מהר"ר אברהם ראביד מקיץ גלוגא
(עי' זרע אברהם בח"ב) :

[מא] הרב אברהם דיל ויקייו (עיין ליקוע'
חורוס' בח"ב) :

[מב] מהר"ר אברהם ויטמונד (עיין אהבה
חסד בח"ב) :

[מג] רבינו אברהם זוטרא מביאו הרא"ם
על רש"י וריש פ' טהרה מקדימו
לרבינו הלל . ונראה שפ"י תורת כהנים כמו
רבינו הלל ואינו מוכרח :

[מד] מהר"ר אברהם זכות (עיין מה' ילחק
חבוה"ב) :

[מה] מהר"ר אברהם זכשן חמיו של הרב
האגור והזכירו סימן בשמות :
[מו] מהר"ר אברהם לבית חזן יש לו
תשובה כ"י בס' זרע אנשים כ"י :

[מז] הרב המקיבל מה' אברהם חזקוני
(עיין זלם חקס סהורה ופסי ירום בח"ב) :

[מח] הרב החסיד כמה' אברהם חיון
(עיין סלמי לכור בח"ב) :

[מט] הרב אברהם חיון (עיין חמרום טהורום
בח"ב) :
[נ] מהר"ר אברהם ן' הנניא תלמיד
ותיק למהרי"ם חמיו של הרב
החסיד מהר"ם הלוי נזיר . חיבר בית אברהם
קונטרס עצום ורב על עיגונא וס' על שרשים

לאברהם תלמיד הרב המגן ואחיו הרב סהר"ר יצחק יצחקי ומתלמידיו הם גדולי דורנו מהר"ם האג"ו ומהר"י הכהן ומורנו הרב למד חכמת האמת עם הרב החסיד אבי אמי מורתי ועטרת ראשי אבא מארי זלה"ה למד לפניו בסוף ימיו בשנת תש"ט והוא נתמנה לראש בזמן גדולים והרב סהר"י חזן מופלג בתורה וזקנה קרא עליו זה יעצור בעמי וה' דבר ומנהיג לאריא דבי עילאי מתיל אך ידענו נאמנה מתוקף חסידותו בציניעא וחבר חבור גדול על הרמב"ם ועל יו"ד ועל הלכות גיטין ושו"ת ולא נדפס כ"א שו"ת זרע אברהם ב' חלקים :

[פח] הרב רבי אברהם הלוי (עיין נכוחס הי"ד נח"ב) :
 [פט] מהר"ר אברהם הלוי ברוכים ז"ל הוא הקדוש שראה השכינה עין בעין בהקיץ בכותל מערבי :
 לקול הקיפור מדי שלא יפקק שום אדם בלבו אני אעבד במיעוט האדם אנו מחמנים ודאי בכל דברי רז"ל לכו חזו מחמרים בילקוט ירמיה סימן ע"ט אהמלה וילדת השנעה שירמיה ראה אשה לובשת שחורים וכו' ואמרה לני לימח לין וכו' ע"ש :

[ע] מהר"ר אברהם הלוי הורוויץ אביו של הרב הקדוש בעל שני לוחות הברית תלמיד מור"ם בעל הספה חיבר ספר עמק ברכה וספר ברית אברהם וס' יש נוחלין וזרע אברהם וזרע קדש רבנים מופלג' וקדושים :

[עא] מהר"ר אברהם הלוי י' מינאש בזמן מרן כאשר תראה בשו"ת אבקת רובל תשובת הרב הגו' סימן ז"ך ושם תשובת מרן על הענין ע"ש :

[עב] מה' אברהם הלוי בן הרב דרכי נועם היה אב"ד במצרים ועשיר תורה וגדולה במקום אחד וחבר שו"ת נגת ורדים וס' גן המלך וס' יאיר נתיב ושקיל וטרי טובא עם מהר"ם י' הביב ומהר"א יצחקי ומהר"י פראני וסיעתם ויש לו קונטרס מלחמת מצוה בדיון מילה בתוקף גדול וכבר השינו עליו מוריגו הרב סהר"י זאבי בספרו והרב פנים מאירות ח"א סימן ז' ועוד נמצאו אתי פסקים כ"י מרבני דורו לסתור דבריו ועוד הי"ל דרשו' הרבה ולא נדפסו גם שו"ת אחר' שלא נדפסו :

[עג] רבינו אברהם בנו של הרמב"ם וכותבין עליו הרב ר' אברהם החסיד וחי אחד וחמשים שנה ומחצה כמ"ש הנגיד רבינו דוד בנו והבאתיו בת"א דף נ"ב (עיין המב"ס בלוח מ') ובס' יוחסין כתב שחיבר שאלות ואני הצעיר ראיתי בס' כ"י קצת תשובות מרבינו אברהם על לשונות מר אביו הרמב"ם ששאל עליהם ומהר"ם אלשקר בתשובותיו ס' צ"ז מביא לשון אחד מספר שחיבר רבינו אברהם וק"א בערבי אל כפא"ה ובתחלת מעשה רוקח על הרמב"ם ח"א מביא הרבה חדשים ממנו :

ולאני ראיה כמה כתיבו מהרב ז"ל ועיניו ועוזו ונפלאותיו רבו ועלה לשמים בחוככי ירושלים יום הששי י"ג סיון תש"ט וסיו לו שנות חיים ונחשבתה דרכי נודע תוקף גדולה והוא היה ראשון בזמננו שנקבר בסוד ד' אמות לזכרים הגבול סגל"ס ושמועתי מפ' רבני ירושלים סוקנים ז"ל שהיו בדורו שספרו נוסף על חכמתו היה מתקבץ בחסידותו נסתר וידעתי כמה עניניו מהרב ז"ל :

[פא] מהר"א (אברהם) ירושלמי (עיין מהר"ר יוסע' לזכרון) :

[פב] מהר"ר אברהם ישראל (עיין בית הכרם סנה"ב) :

[פג] מהר"ר אברהם ישראל זאבי (עיין מהר"א לזולתי מ' ישראל זכ"י) :

[פד] מהר"ר אברהם הכהן (עיין זרע יצחק נח"ב) :

[פה] מ' אברהם הכהן פיימנטיל א' מרבני אמשטרדם ואח"כ היה רב בהמבורג וחבר חבור נחמד ס' מנחת כהן ונדפס שנת תכ"ח והוא היה ממרעית צאן קדשים של הרב מה' שאול הלוי מורטיא וספרו עלה לרצון ומאמר מבוא השמש אשר בתחלת הספר הנזכר בענין בין השמשות הרב פרי חדש כתב עליו ונדפס קונטרס הרב פרי הדש הגו בסוף ס' שמן למאור להרב מה' עזרא מלכי זלה"ה גם הרב הגדול מהר"א בקונטרס אשר בספר רב יוסף למהר"י קצבי כתב עליו ומאמר התערובות קצרו וכ' עליו הרב פרי מגדים בפתחתו קודם הל' תערובות עיין שם :

[פז] מה' אברהם הכהן מק' קאמושמש (ע' בית אברהם נח"ב) :

[פח] מהר"ר אברהם לאנירר (עיין נקודת הספק נח"ב) :

[עו] מהר"ר אברהם מדינה היה מרבני מצרים בזמן מהר"ם הלוי ויש לו תשובה בספרו דרכי נועם ח"מ סימן נ"ו :

ושמעתי שהרב ז"ל היה בקי בהכמה הזאיריני על מהסוכנה והיא חמנה כפלאה כמ"ש בקונטרס מדבר קדמו' מערכת ח"ת * ושמעתי ששאל על המשיח אימתי יבוא ושישבו מי שאל ואל לכן וספרי * וחזר לשאול פעם אחרת שישבו על שאלה זו ושישבו הנה ויתחמו' ותשובתו באים כאלה ולכן לא יקרב * ואני ראיתי כייר מחכיבם הרב ז"ל נזקח תשובה שהשיבו על שאלה חסם והתשובה הייתה בלשון הקדש :

[פג] הרב הגדול מהר"ר אברהם מוטאל חיבר ספרים הרבה ותשובותיו בס' תורת חיים למהר"ש ח"א סי' כ"ג ובס' בני שמואל למהר"ש היון בשו"ת סימן כ"ט וסי' ל"ח * והנודע מפי ספרים הוא שחיבר ס' מגן אברהם בעניני גיטין והביאו הרב כנה"ג בא"ה * גם הרב קול יעקב בחידושי הלכות במסכת גזיר מביא משיטה כ"י להרב הגו' * והוא רבו של הרב בני אהרן כמבואר בתשובותיו : ונראה שבנו הוא הרב בנימין מוטאל שסידר ספר תחת ישרים כמבואר בהקדמתו שם * ושמעתי שהיה מדקדק עצום וחיבר כמה ספרים בהכמת הדקדוק :

[עו] ר' אברהם מוכר ירקות שמעתי מרוב אחר זקן שקיבל כי בניו מהרש"ל חסם בית מדרשו היה חנות לאיס' א' שהיה מוכר ירקוס ועס היה יטן בתנור וקורין לו ר' אברהם ויכר ירקוס והיה לנוע ודבר חין לו עם אדם ולילה א' קם מהרש"ל ושנע שר' אברהם היה לומר סוגיא עמומה מאד ומפרשה פירוש רחב והיה נזקק דעתו לכל דבריו ושלא אחריו ושאל לן שאלה עמוקה בש"ס והוא השיב כי הוא ע"ה ואלא ידע מאי קאמרי רבנן וע"י הפלגות ונזרות פתח סיו והאירו דבריו בהכמה ובקילום הפלא ופלא * וכתהנן לו שהיה בסוד ולא יודיע הדבר ונמשך כמה זמן שמהרש"ל מפלפל עמו והיה מולא קורס דוח שהוא גברא רב * וכשתבקש צייטנה של מעלה מהרש"ל לזה לקהל שיקחו לרב לר' אברהם מוכר ירקות כי חין כמותו ואח"כ בהפלגות ותח"ה רבים נקיימה לזולת הרב ז"ל ומי שיש לו לכי יקח מוסר פסבל עד כמה הוא גבר חורה לשמה ולא לנפש חממה וזכורה מנצחם עליו ירום ונשא ונכס * וס' לא ימנע טוב להולכים בתמים :

[עו] מה אברהם מונסון תלמיד רבינו בצלאל אשכנזי

והיה א' מרבני מצרים והיה סופר סהיר * ויש בידי חלק תשובותיו כ"י * וראיתי ספרי תורות מכתבת ידו יד הקדש בארץ מצרים * וכבר

מהרש"ך ח"ג סי' ט"ו השב"ח השב"ח להרב ז"ל על כתיבת ידו הגדולה מא"ר לאר"ש :

וראיתי קונטרס כ"י שנכנסה עם מהר"ם די לינזאנו על ס' אחרי אמת שחיבר להשיב על מהר"ם ז"ל בהכמה סלמה וכו' * גם ראיתי בקובץ כ"י שחיבר דרושים נחמדי' ותשובותיו הן הן הנה בשו"ת מהר"ע"ן ומהר"ע"ך ומהר"ימ"ע * והלך לנפח קוסטאנטינא יע"א והינה מנוחמו כבוד סס' והרואה יראה בשו"ת מהרש"ם ח"ח סי' קצ"ה שהיה בזמן מרן ומהרש"ם ותשובה שהביא מהרש"ם שם ישנה חללי ככתב ידו של מהר"א וונסקין והסיים עלה וסכים הולך הרב מהר"א סכנדי :

[עח] מהר"ר אברהם מונסון האחרון (עיין תולדות חיים כ"ב) :

[עט] רבינו אברהם ממונפלדיר הוא מרבנות קמאי והוא הר"א מההר חיבר חידושים על הש"ס ובס' שתי ידות באור התורה פרשת לך לך מזכיר חידושיו לחולין * והרשב"א בתשו' הזכיר חכמי ההר ורבינו יונה פ"ק דברכות הזכיר הר"ש מן אהר (ועיין בלגרות המב"ס) :

[פ] מהר"ר אברהם ו' מוסה רב מונבק מקובל גדול א' מרבני מערב הפנימי : חיבר שיטה על סוטה כ"י נחמדת * וראיתי שיטה זו ובסופה באור להל' המן להרמב"ם וקצת פ"ה ההגדה עו"ה ועל מס' אחרות * ובס' שיח יצחק מביא מהידושי ליומא והיו מתווכחים בקבלה עם הרב החסיד מהר"א אזולאי של מרוויקוס כנראה מהגהותיהם בספר אוצרות חיים :

[פג] מהר"ר אברהם מוונסון (עיין בני אברהם ח"ב) :

[פד] רבינו אברהם בר משה שקיל ומרי עם מהר"ם בר ברוך בתשובות הקצרות (דפוס קרימונה) סימן ז' :

[פז] מהר"ר אברהם ו' נחמייאס הסכמה על תשובת מהר"ש חיוון בספרו בני שמואל בתשובותיו סי' ט' :

[פח] רבינו אברהם בר נתן הירחי (גס ו' יתח) חיבר ספר המנהיג והיה בסוף האלף החמישי ונרפם ספר המנהיג בקושטנדינא שנת רע"ט :

ומה שכתב בס' יחסין דרבינו אליק' ורבינו יואל העזרי חסניו של הר"א ו' ירחי והוא יקנו של המרדכי * שלשה כמה נפלחו דהוא סבר דרלבין הוא רבינו אברהם בר נסן וליתא חלל הוא רבינו אליעזר בר נסן ועוד דראב"ן סתמו של רבינו אליק' והוא אזיל בטר איפכא ועוד דרבינו יואל סעזרי

העזרי שכתב הוא רבינו יואל הלוי והעזרי הוא עם חכור
כנו חכי העזרי ככחוב ומפורס לעיל (עיין חכי חספ *
חכי העזרי בח"ב) :

[פס] מהר"ר אברהם סבע ספרדי (עיין
לור המור בח"ב) :

וכפי דברי יוסף כ"י כתב שהרב הנזכר היה בל בספינה
ועמד מחטול של ים לטעם ורב החובל נחטפל להרב הנז'
לכליים * והשיבו שהוא יוליט אך בחלוי שחס יגום שלא
ישליכוהו לים רק יבואוהו לחת עזרי ישראל ולל יהיה
לפס שום נזק * וכשנע לו רב החובל והסכלל לה' ונח
הים ולאחר שני ימים נפער הרב ז"ל והיה קרוב לעיר
ויורגל והסתכל רב החובל והגיע לזירוגל וקדוהו ישראל
שבזירוגל ככבוד גדול ז"ש :

[פו] מהר"ר אברהם הסופר (עיין ניוך
שאתר בח"ב) :

[פז] מהר"ר אברהם סנדררי תלמיד
מהריק"ש * כתב בס' באר מים
חיים להרב כמהר"ח מצירי נר"ו שהי' בנו של
מהר"י סנדררי שמביא מרן בב"י (עי"ש כ"ד
ס"ט) ואינו הדבר כן אלא הי' מבני בניו *
ויש לי פסקי מהרב וחתמתו וכך חותם אברהם
בן לאדוני הרופא יוסף דידיע סנדררי * ונראה
דאביו לא היה בר אודיון אלא דופא * ובעל
קורא הדורות למד בישיבתו והעיד שהרב ז"ל
הי' אומר שהוא מבני בניו של הר"י אסנדררי
שמביא הק"י ע"ש דף ל' ע"ב * ומ"ש בדף
מ"ט לאו דוקא והוא אגב ריהטיה :

[פח] הרב אברהם י' עזוז (עיין לפס חכיים
בח"ב) :

[פט] רבינו אברהם י' עזרא מופלא

בחכמות ואת הגלוי חכמות הדקדוק
שהיבר הרבה ספרים בדקדוק וקצתם נדפסו.
ופי' חכ"ד והיה תוכן הרבה והיה יודע גורל
החול על מתכונתו * ואני הצעיר ראיתי כמה
ספרים שחיבר והם בכ"י בכמה חכמות * והיה
בימי רבינו מהר"י י' מוגאש כמ"ש הרדב"ן
בשו"ת (ד' פירדא) ס"י תקל"ב והאריך ימים
והי' גם בימי הרמב"ם ונח נפשיה קודם
הרמב"ם * והרמב"ם באגרותיו המודפסות
משבחיו לבנו אך מהרש"ל בהקדמת ים של
שלמה מגמגם ומסתפק קצת אם הם דברי
הרמב"ם ע"ש * והתוס' בקדושין סוף דף ל"ז
כתבו הקשה הרב ר' אברהם אבן עזרא וכו'
ואומר ר"ת וכו' וכתב הרב שדה יהושע פ"ב
דחלה סוף דף זק"ן דסוגיין דכ"ע אולא
דהראב"ע שהזכירו התו' הוא המחבר והמפרש

והרמב"ן בפירושו על התורה יש לו תוכחת
מגולה עמו במה שפי' בפירושו על החומש *
וחיברו כמה פירושים על פירושו לתורה
ונדפסו קצת פירושים וחזרו להדפיסם
באמשטרדם וקורא לו ס' מרגלית טובה * ויש
עוד הרבה פירושים בכ"י * ולפי הנשמע מפי
סופרים סיפורים שהי' מופלג בחכמת המספר
והתשבורת ובקבלה מעשית * ואירעו לו הרבה
ענינים עם הרמב"ם * ובסוף פירוש קהלת כ'
שחיברו שנת ד"א תת"ק * ומצאתי בפ' מגלת
אסתר להרב המובהק כמהר"ר זכריהו י' סרוק
שהי' רב בקהלות היותר חשובות מספרד
וארגון וחיבר הפי' הזה אחר הנרוש שנת גר"ם
ונדפס בוויניציא ש' שכ"ה ובדף ז' ע"א הפליג
בשבח הראב"ע וכתב וז"ל ואנכי ראיתי
חדושי הראב"ע ממס' קדושין והם בתכלית
הדקות והאימות עכ"ל * וראה זה חדש כי
הראב"ע חיבר חידושים על הש"ס :

הרב בנימין איספינווא ז"ל עשה באור לפי'
הראב"ע לנביאים וכתובים ובהקדמתו
מביא מ"ש הרב רפאל אשכנזי ורבי איטליא
בכ"י שנתברר להם שותלמידיו של הראב"ע
שלחו יד בפירושו והוסיפו מדעתם דברים
אשר לא כן * וכל לשון שימצא בחומש
ובנביאי' שהוא מנגד לדברי רבותינו ז"ל איננו
מהראב"ע עצמו רק תלמידיו בלי ידיעתו אחרי
מותו שלחו יד והראב"ע וכסאו נקי * והו תורף
דבריהם * ואם כנים הדברי' הנהו דעתנו :

אך מה נענה דזמנין רבינו הרמב"ן כותב עליו
בתוקף כנון מ"ש פרשת שמות יוצק זהב
וכו' והרמב"ן הי' סמוך לזמן הראב"ע ונתאמת
אצלו כי הוא זה פי' הראב"ע עצמו * אמנם
זיל לאידך גיסא דאם כל אותם הלשונו' הזורים
נגד הדין וז"ל הם מראב"ע אמאי לא העיר
הרמב"ן עליהם ? אלא מוכח דאיכא ביניהו
שאינם מדברי הראב"ע ושלטו יד זרים
לכתוב אשר לא עלה על לבו * ובספר עומר
השכה' יש שיר אשר שר ר"ת שכותב בכבוד
גדול להראב"ע * ורבינו איטליא הביאם הרב
בנימין הנזכר מזכירים כמה ספרים שחיבר
הראב"ע שאינם גלויים * ואני הצעיר ראיתי
בכ"י כמו ז' ספרים שחיבר הראב"ע בחכמו' *
והרבנים הנזכרים כתבו שענין אגרת שבת
שנדפסה

- שנדפסה אין הדברי'כן אמנם יש לו להראב"ע
 חבור מיוחד על זה והאר"ך למעניותיו :
- [ב] מהר"א (אברהם ?) ן' עזרא (עיין מהר"ר
 יעקב ן' נעים) :
- [ג] מה' אברהם ן' עקר עקרא (עיין
 חרזי לכתוב כללים למדרש רבה בח"ב) :
- [גג] רבינו אברהם מפזרו יש תשובות
 מהרב ז"ל בשבלי הלקט ומהם
 בח"ב סי' ו' וסי' צ"ב :
- [גד] מהר"ר אברהם פישל (עיין חרזי לרופה
 בח"ב) :
- [גה] מהר"ר אברהם מפראג עשה הגהות
 על הטור' ומביא מדברי מור"ם והאחרוני'
 ומהר"א מפראג חבירו של מהר"י מברונא :
- [גו] מהר"ר אברהם מפרימסלא (עיין
 פתח סהכל בח"ב) :
- [גי] מהר"ר אברהם צלח הביא תשובות
 מהרח"ש ח"ג סימן י"ב :
- [גז] מהר"ר אברהם צמח (עיין ביהמ"ס אברהם
 בח"ב) :
- [גח] מה' אברהם קארו בן הר"ר רפאל קארו
 שהיה רב בק"ק אנדרינופלא יע"א
 והיה מזרע מן הקדוש והיה חורגו ותלמידו
 של מורינו הרב מהר"א נחום. ה' שקדן בתור'
 לפלאא חריפא והן בעון נפטר בקצרות שנים
 וקצת קונטרסים כתנם מורינו הרב הנזכר על
 שמו בס' חזון נחום :
- ואני בעניי בקונטרס יעיר און דף מ"ב כתבתי
 שמהר"א קארו חיבר קונטרס בענין
 דרשינן טעמא דקרא. והאמת דכתבתי מהרשום
 אצלי ולא ה' בידי חזון נחום וכעת נראה
 דנתחלף לי אם למקרא בטעמא דקרא וה'
 יצילנו משגיאות (ועיין קונטרס בח"ב) :
- [גט] מהר"ר אברהם קונקי (עיין חלק דרכי
 מנחם קנאות בח"ב) :
- [ק] מהר"ר (אברהם במו אריה ליב)
 קלמנקש אישכנזי (עיין מעיין הכתם בח"ב) :
- [קה] מהר"ר אברהם קישטיל (עיין מהר"ר
 ישראל זאבי) :
- [קי] מהר"ר אברהם רודריג'ו (עיין חרזי
 לגדיק בח"ב) :
- [קיג] מהר"ר (אברהם) רוויגו (עיין מהר"ר
 מנחם זכ"ס) :
- [קיז] מהר"ר אברהם רוואנים הראשון
 שקיל וטרי עם הרב פני משה. ובשו"ת
 איש
- מהר"ש פרימו בריש ס' כהנות עולם יש תשו'
 מהרב ז"ל והוזכר במוצל מאש ובס' רב יוסף.
 והיה חמיו של הרב משנה למלך והיה סיני
 ועוקר הרים וכתב הרבה בגליון הספרים וכל
 הדברים קצרים שיש במש"ל על מהרש"ך
 בתוקף הם מהרב ז"ל והעתיקם חתנו המש"ל
 בספרו והמסדר השב דתורה דיליה היא ואני
 הצעיר ראיתי ספר גדולי תרומה וכלו כמעט
 כתוב בגליונות מכ"ה הרב השנות עליו. גם
 בתשו' מהר"ש"ץ כתב בגליון בתוקף ובמקום
 שכתב כאן חסר שאכלוהו העכברים דרך
 בדיחותא כתב הני עכברי רשיעי ניהו דאכלי
 משופרי שופרי והניהו יתרם הנדחה והצולעה.
 והשיג על הכתוב :
- [קס] מהר"ר אברהם רוואנים האחרון.
 בזמנינו רב בקושטנדינא ויש לו תשו'
 בספר בתי כהונה ח"א והפליג בזקנה ועלה
 לעה"ק ירושלים ת"ן. ואני הצעיר בנערותי
 זכיתי להקביל פ"ק כמה פעמים ונתבסמתי
 מתורתו וקסת"ו ננהר"ת כמפורסם מהקדמות
 והסכמות שנדפסו בשמו בכמה ספרים :
- [קי] רבינו אברהם מרוטנבורג
 הרב שבלי הלקט מביא תשו' ממנו ז"ל :
- [קיג] הרב אברהם רומאנו (עיין מלחמה
 חובה בח"ב) :
- [קיד] הרב אברהם הכהן רפאפורט
 (עיין סלח גלולה בח"ב) :
- [קיע] הרב החסיד מהר"ר אברהם
 בעל שבלת הלקט (עיין שכלל הלקט בח"ב) :
- [קיז] מהר"ר אברהם שונצינו (עיין מהר"ר
 נסים רוזיליי) :
- [קיא] מהר"ר אברהם בכיר שמואל
 (עיין ספר החרץ בח"ב) :
- [קיב] מהר"ר אברהם שער אריה (עיין
 שלטי נבוכים עה"ב) :
- [קיג] מהר"ר אברהם שרביט הוהב
 בתשובת פ"מ ח"ב סימן פ"ה :
- [קיד] הרב אברהם תלמיד האר"י ז"ל
 (עיין גלי רזח בח"ב) :
- [קטו] ר' אדונים הלוי בן לברט
 המערבי ממדינת פאס חיבר מחברת
 בשרשי הדקדוק ורש"י בפירושו מזכירו בשם
 דונש בן לברט כמה פעמים גם הראב"ע בס'
 מאזנים הזכירו בכלל זקני לשון הקדש. ואנכי

איש צעיר ראיתי בבית נכאתו של אהובנו הגביר המרומם השר והמפסר סיני' משה בנימין סואה יצ"ו מעיר ריגיוו ספר ישן נושן והוא מחברת דונש והשגות מנחם הספרדי ו' סרוק עליו ותשובת תלמידי דונש ותשובת תלמידי מנחם. ושם ראיתי אמרי קדוש התייר הגדול רבינו חם מכריע ביניהם . וכל כת בראשית מחברתו שר בשירים וחרוזים יפים . גם רבינו חם שר לו נאמר שיר ארוך והלא בראשי הבתים הראשונים היו לאותות יעקב בן רבינו מאיר והכל בשרשי לשון הקדש ודקדוק ופתרון התיבות של המקרא . ובבית השר המרומם הנזכר ראיתי גמרא קדמונית כמ"ש במערכת ג' אות ד' ע"ש (עיין גמ' בח"ב):

[קטז] מהר"ר אברהם אביוב בימי מהרש"ם . וזמניו דמביא תשובותיו ושקיל וטרי עמו :

[קיז] מהר"ר אהרן אוזוביב הנה באה תשובתו בתוך תשובות מהר"ר אליעזר ו' ארחא ז"ל וכמדומה שהרב מהר"ר אהרן הנזכר היה חמוי של הרב משה יוסף ז"ל כפי מ"ש התנו הרב מהר"ר זיון ז"ל וכעת אין ס' הנזכר בידו :

[קיס] מהר"ר אהרן אחי הרמ"א (עיין מור"ם ח"א ס"ק ע"א):

[קיט] מהר"ר אהרן אלפנדרי חיבר יד אהרן ע"ד הרב ננסת הגדולה והספרים שיצאו לאור אחר הרב כנה"ג ושקלא וטריא . ונדפס על א"ח ועל א"ה שני חלקים. ועתה נדפס ח"ב על א"ח בסוף ס' מטה אפר"י להרב מהר"א ארדיש. ונדפס להרב ז"ל מרכבת המשנה על הרמב"ם ח"א . וזכיתי להכיר להרב הנז' בזקנותו בעלותו בעה"ק חברון ת"ו ונהייתי מזיו אור תורתו וקדושתו . ושמעתי מפיו פה קדוש שחיבר על כל ד' חלקי הרמב"ם ועל כל י"ד וקצת על ח"מ ונשרף הכל . גם גילה לי שמסורת בידו שהוא משבט יהוד' ממשפח' יהודה ממשפחת בצלאל . והוא היה תלמיד הרב בנימין הלוי בן מהר"ש הלוי אב"ד אומיר ומביא בספריו כמה קונטרסים מתורת רבו כידוע :

[קיפ] מהר"ר אהרן אמארייליוו (עיין פני אהרן ס"ק ע"ב):

[קקא] הרב המקובל החסיד מה' אהרן ברכיה ממודינא . הרב המחבר ספר מעבר יבק חיבר פי' לתקוני הזהר הקדוש וחבור גדול על פי גורי האר"י זצ"ל ד' חלקי . והם ח"א שמן משחת קדש . ח"ב שמן זית וד . ח"ג שתיל פורח . ח"ד אמרי שפר ראיתם מכ"י יד הקדש בעיר מודינא אצל הקצינים יראי אלהים אנשי חסד ואמת בני משפחה הרמה והמיוחסת משפחה סאנגונימי אשר הם משלשלת בת בנו של הרב ז"ל . והרב הנזכר הוא תלמיד הרמ"ע ועלה לשמים שנת שצ"ט . ושמעתי שהיה לו מגיד ושמעתי עניני רבים עזרו ונפלאותיו ז"ע :

[קקב] מהר"ר אהרן המון (עיין מהר"ר רלווין מזרחי הלפן . ועיין דובש ספתי ישיני בח"ב):

[קקג] מהר"ר אהרן וירמיש דיון ק"ק מיץ (עיין מאורי אור בח"ב):

[קקד] הרב אהרן חיון (עיין מהר"ם גאלאנטי):

[קקס] מהר"ר אהרן ו' חיים ממדינת פאם מבית דינו של הרב וידאל הצרפתי בא לויניצ'א והרפ"ם חבורו הנכבד קרבן אהרן אחר ד' מהדורות . ורב אהרן על נביאים ראשונים ושם נא' כי חיבר על ספרי ומכילתא ועוד לו ס' מצח אהרן ומצנפת אהרן בכ"י . ועבר בארץ מצרים והרביץ תורה שם וראיתי חתימתו בפסקי רבני מצרים כ"י . ונכדו אשר ישא את שמו היה אחד מרבני עה"ק חברון ת"ו וראיתי תשובותיו כ"י בספר הרב חנניה אישפריאל מרבני חברון בזמן הרב המוסמך מהר"ח אבואלפיא הזקן . גם ראיתי תשובתו כ"י שקיק וטרי עם הגאון מהר"א אמיגו איש ירושלים . ובס' דרכי נועם ושול"ת הרב כנה"ג הנדפסות ובשול"ת מהר"ש הלוי אב"ד איזמיר כ"י הובאו קצת תשובותיו . והיה רב באיזמיר ויכפר על בני ישראל ברעש . ומדרוש אשר דרש הרב בינה לעתים בהספדו מוכח דנפטר בויניצ'א כאשר בעיניו יראה הרואה מתוך דברי הדרוש הנז' . ובס' קורא הדורות דף ט"ז כתב דנפטר בעיר הקודש ירושלים ת"ו:

[קקי] מהר"ר אהרן ו' חיים נכד הג"ל (עיין לפני זש . ועיין מה' חניאל אישפריאז):

[קקז] מהר"ר אהרן ממראני (עיין מהר"ם מעטלני):

[קמ"א] מהר"ר אהרן ייטלים (עיין זרע חסד כח"ב) :
 [קמ"ב] מהר"ר אהרן הכהן (עי' סמן הסוכה בח"ב) :
 [קל] רבינו אהרן הכהן מלוניל חיבר ארחות חיים מקרוב נדפס חלק אחד ועוד יש חלק שני כ"י מדיני אסור והיתר ונס' קורא הדורות דף כ"א ע"ב כתב שהיה בזמן הרמב"ן והרמ"ה והוא רבינו אהרן הכהן אשר לפניו ובית דינו השיגו הרמ"ה על הרמב"ם כמ"ש מגדל עז פ"ה דתשובה :

ואני בעיני אומר דצדקו דברי הרב ס' יוחסין שכ' שהי' בזמן רבינו ירוחם שהרי בס' ארחות חיים מפורש שתדיר כותב הרשב"א ז"ל ומוכיר הרבה להרי"ט אשבילי תלמיד הרא"ה והרשב"א כאשר ידוע אצל עי"ן רוג"ל בס' ארחות חיים ואיזה לשונות מיייתי מרן בב"י לנזן בא"ח ס' תרמ"ו וי"ד סוף ס' קכ"ז שכותב בא"ח בשם הרישב"א :

ועתה ראיתי לרבינו ירוחם חלק אדם נתיב ט"ו אות כ"ה שכתב כתוב בארחות חיים וכו' ומרן ב"י ס' ס"ט הביאו בשם ארחות חיים נ"כ ומ"מ אין לומר דקדם לרבינו ירוחם שהרי מביא תדיר להרישב"א כמדובר . וצ"ל היה בדור רבינו ירוחם ור"ו ראה ספרו :

אמנם אח"כ נתברר לי שרבנים אחרוני' כתבו בנלוין רבינו ירוחם איזה חידושים מהמחברו' ואח"כ הכניסו המדפיס' הכל בתוך ס' רבינו ירוחם . ולפ"ז קרוב בעיני שאלה הדברי' אינן דברי ר' ירוחם דק הגה"ה מבחינן ; ספר הכלבו הוא מעתיק על הרוב ס' ארחות חיים ועמ"ש מרן בכסף משנה ריש הל' שופר :

[קמ"ג] מהר"ר אהרן הכהן פרחיא תלמיד מהר"ר חסדאי הרב המחבר תורת חסד . והיה רב בשאלוניקי וחבר שו"ת פרח משה אהרן : פרחי כהונה . כגדי כהונה . זכרון דברים ושקיד ושרי עם הרב פני משה ומהר"ש גאון . והיה עשיר תורה וגדולה ומראהו כמלאך ה' . ומתשובותיו ניכר תוקף גדולת תורתו :

[קמ"ד] רבינו אהרן הלוי נכדו של הרז"ה בעל המאור כמ"ש הרישב"א סוכה דף ל"ד ובארחות חיים דף י"ו ע"ב וכ"כ מהר"ח זצ"ל בשער הגלגולים ודלא כס' קורא הדורות דף כ"ב ע"ב דנסתפק אם

הוא ממשפחת הרז"ה וכתב ואולי כולם משפח' א' עכ"ד ע"ש באורך ומס' קצור שבלי הלקט נראה כן ודאי שהוא קורא הרז"ה בעד המאור זקני ולהרא"ה דודי (ועיין קצור שבלי הלקט בח"ב) . ועתה ראיתי להרישב"א בחי' סוכה על דף ל"ד ע"ב בסוף המשנה שבי' והנכון כמו שפי' הרב בעל המאור זקנו של רבינו נר ע"ש . וידוע דהרישב"א כותב רבינו סתם על הרא"ה שהוא רבו מובהק . וכבר רמזתי כן למעלה ע"ש . ובהקדמתו לבדק הבית צ"ל בר זרחיה בר יצחק בר זרחיה .

וכתב מהר"ח זצ"ל סס סהר"ה לפסו משרי קין וסוף בלגול רב חסד משבח בלחן :

הרא"ה תלמיד הרמב"ן ואחיו רבינו פינחס הלוי . ותלמיד הרא"ה הרישב"א ועלה לשמים שנת נ"ג . ועיין בתשו' הריב"ש סימן שפ"ח :

הרא"ה חיבר חידושים על התלמוד ונדפסו חידושי הרא"ה לכתובות וגם אני ראיתי חידושו על קצת מס' כ"י . והרישב"א ומהר"ר בצלאל בהידושיהם הנדפסים ואשר המה בכתובים שמעתיהם בפומייהו . וראיתי פסקי הלכות להרא"ה כ"י . וחבר פירוש על הלכות הרי"ף כמ"ש הר"ן פ"ק דמגינה והה"ט פ"ב דשבת . ונדפסו בדק הבית לו ז"ל תשגו' על תורת הבית להרשב"א :

מרגלא בפומייהו דרבנן בתראי הוא בספרתם שהרא"ה חיבר ס' החינוך וכ"כ מהר"א אלפאנדרי בסדר אליהו דף ס"ז ובס' החינוך עצמו בהגהה שבדפוס ריש פ' תרומה . ויש לפקפק קצת דעל הרוב כשמוכר הרמב"ן כותב ז"ל וכמה פעמי' כותב מפ' מורו וישמרוהו אל . עוד זאת אדרש דאשכחן כמה זימני דרעת הרא"ה נגד מ"ש בס' החינוך :

ודע דבמצוה שכ"ז בסוף נראה דהי' שנת ה' אלפים י"ו והרמב"ן בשנת כ"ז עלה דעה"ק ירושלים והוא כותב עניו ז"ל כנזכר . ואולי הוא ט"ס :

[קמ"ה] מהר"ר אהרן לפפא חיבר בני אהרן שו"ת ועוד לו חבור על רבינו ירוחם ונאבד . ובעיר איזמיר ראיתי שיטות מקובצות מהרב כ"י שעשה מלאכת הרב בצלאל אשכנזי . והיה תלמיד מהר"ר אברהם מוטאל

מוטאל והוא היה חתנו של מהר"ש אלגאזי .
ובספר בני אהרן שקיד וטרי עם מהר"ש
ומהרי"ט ומהר"י איסקאפא והרב כנה"ג .
וחתנו מהר"י ו'נעים הרב המחבר משכנו'יעקב:
[קני] החכם השלם אהרן הסבעוני
מעיר סלא (עיין סיכל קדש כח"ב) :

[קלס] הנביר אהרן פרדו (עי' מהר"ש נאלחמי)
[קני] רבינו אהרן מעיר קורדינא (עיין
קריים כח"ב) :

[קני] מהר"ר אהרן רוזאניס (עיין מסרי
רוזאניס) :

[קלס] מהר"ר אהרן שמעון אב"ד ור"מ
בק"ק פראג איש אלהים
קדוש ובנו מהר"ר בנימין וואלף אב"ד דק"ק
סיהם ונכדו הרב אליהו רבה וזוטא וחתנו של
מהר"ר בנימין הרב שבות יעקב ומנחת יעקב .
והרב אליהו רבה וניסו לפעמים מזכירי' איהו
חדוש דין מהגאון הרא"ש ואירע דבר להרב
שפתי כהן עם הרב הרא"ש כמ"ש הרב שבות
יעקב ח"א סי' ל"ו :

[קלט] מהר"ר אהרן שישון תלמיד מהר"ם
מטאלון חתנו שר

מהר"ש הלוי הזקן וגדפס חלק מתשובותיו
בפלפול עצום הוא ס' תורת אמת . ותלמידיו
גדולי הדור מהר"ש ומהר"ש יונה . והיבזמן
מהרש"דים ומהר"שך . ונכדו הוא הרב אהרן
שישון דשקיל וטרי עם הרב פני משה בח"ב
סימן ק"ה . והיה בן אחותו של הרב כנה"ג .
הרב משנה למלך מזכיר מקונטרס הן ישלח
שחיבר ומחדושויו לפעמים ומהם ריש פח"י
דאסורי ביאה . והרב בני יעקב מזכיר להרב
תורת אמת בשם מר זקני ולנכדו בשם מר דודי:
[קני] הרב אהרן שישון נכד הנ"ל (עיין לפני
זה בסמוך) :

[קעא] מהר"ר אהרן תאומים (עי' נגדי אסין
חשן אסין כח"ב) :

[קעג] הרב אור שרגא פייביש סיין דס
חש כח"ב) :

[קעג] מהר"ר אורי דלונמאש מק"ק
סטנאב , חיבר על ש"ע ח"מ ותוספות
על סמ"ע והוא בכ"י :

[קמד] רב אחא משבחא גאון בעל
השאלות כתב רבינו כהר"י ז"ל סה"א
לגלו רב אחא הנכד [לסין כסמוך] והיה שנת ד'

אלפים תק"י והלך רב אחא משבחא לארץ
ישראל והיתה מנוחתו כבוד :

רב אחא משבחא היה תלמיד מר שמואל
ראש כלה . רבינו האי גאון הביאו
הרשב"י בח"י ברכות על דף מ"ג בסופו :

רב אחא משבחא חיבר שאלות כמדובר
ומזכירין אותן גדולי הפוסקים :

ודע שיש כמה טעיות בשאלות הגדפסות
וראיתי שאלות כ"י ובהם מצאתי לשון
קשה בגדפסות דשם הי' מתוקן . וכתב הרמב"ן
במלחמות פ' כירה רב אחא רב מובהק אצל
הגאונים והריב"ש סימן שצ"ד כתב שדבריו
מקובלים כאלו נכתבו בתלמוד ע"ש . ובסמ"ב
לאוין קמ"ו דף נ"ד ע"ב כ' משם ר"י אחרי
ששאלתו דרב אחאי שהוא בר סמכא וקדמון
וגם רב יהודאי גאון מביא מדבריו ראי' בהרבה
מקומות וכו' ע"ש . ובס' הפרדס כ"י בברכת
אירוסין כתב אין לנו להטות מדברי הגאון
אדוננו רב אחא משבח' כמפי משה ע"ה עכ"ל :

[קעס] רב אחאי מרבנן סבוראי . יש מן
הראשונים ג"ן שאמרו דכי

קאמר בש"ס ששי"ש רב אחאי פריך רב אחאי
מר ניהו . ורשב"ם כ' שהוא בעל השאלות
ור"ת אומר שהוא אמורא כמ"ש התוספות
ריש כתובות . ורבינו האר"י זצ"ל בשערי
הגלגולים כ' בפשיטות דמ"ש בתלמוד פריך
רב אחאי הוא מרבנן סבוראי :

וכספ סס סה"י תשרש עליון נורא משרשי קין כחינם נפש
מריב"ז ור"ע ורב ייבא סכא ולבני וכו' עש"ב :

רב אחאי . כתבו התוספות בזבחים דף ק"ב
ע"ב ד"ה פריך רב אחאי דאומר רבינו
שמואל דהוא רב אחאי שעשה השאלות
שהיה מרבנן סבוראי דבחר רבינא ורב אשי
דהוסיף הוראה וכתבו אח"כ דבריו בסוף הש"ס
עכ"ל ותיבת דהוסיף ג"ל להגיה דהו סוף
הוראה והיינו כדאמרינן פ' הפועלים דף פ"ו
אשר לו כתוב בספר דאדה"ר רב אשי ורבינא
סוף הוראה ע"ש ובפירש"י . וקשה דרב אחא
שחיבר השאלות' לא הי' מרבנן סבוראי אלא
בדורות הגאונים כמבואר בתשובו' רב שרירא
גאון הובאה בספר יוחסין . ודברי התוספות
ריש כתובו' שהזכרתי מגומגמי' שכתבו שפי'
רשב"ם דהיינו רב אחאי גאון שעשה שאלות'
בית והיה

זיה בסוף כל האמוראים וכו' ע"ש. ולשוון
 גאון והיה בסוף אמוראים לא סליק דאם הי'
 גאון לא א"ש לומר סוף אמוראים דהאיכא
 דורות רבנן סבוראי ביניהם וק"ע על הרב סדר
 הדורות דף ע"ה ע"ב שלא העיר ע"י הגם
 דחיות שעשה שאלות בתנאים המה בספרו
 בין הנאי לבנה וע"ש בסדר הדורות דף מ"ד
 ע"ד שוב נזכרתי דבתשובות רב שרירא מכנה
 אפי' לאמורא בשם גאון :

והו ק"ק על רבינו שמואל דספי הי"ל למימר
 דרב אחאי מרבנן סבוראי לחוד ומי
 הכריחו לומר שהוא בעל השאלות. והכין
 חזינו לרבינו שמשון בספר בריתות בהקדמת
 חלקימות עולם שכתב דרבנן סבוראי הוסיפו
 מעט על חבור רב אשי כמן בתחלת קדושין
 שכל הגמרא עד בכסף מנ"ל מדברי שהוסיפו
 מדעתם או מקבלתם וכן בתלמוד בכמה מקומי'
 פריך רב אחאי הוא מרבנן סבוראי עכ"ל. והא
 דריש קדושין כתבה נמי רב שרירא גאון
 בתשובה הנזכרת דנקיטי מן הראשונים' דכל
 אינך קושיו ופרוקי רבנן בתראי תרצינהו
 וקבעינהו ע"ש. והרישב"א בחידושיו לקדושין
 כתב קבלנו מרבתינו דכולא סוגיין עד הכא
 דבתר הוראה היא ומרב הונא גאון מסורא
 איהו תני לה ואיהו דאסר כנחא וביזמוהי תקינו
 תקנתא דמירדת דנהיגי בה הגאונים :

[והנה מובאר כי] רב אחאי ורב אחא משבחה
 תרי הוו :

וכתיב בסוף סי' גלגולי נסמות מהר"ע שקיבל מהר"י
 סרוק ז"ל והוא בדפוס שולומים חס מפלשח . נלך ישראל
 כפקינו כרב אחאי ורב אחא . ולוחיות חב כעשיר אצל
 שנתקן ע"י רבינו סהר"י זל"ל וזס שמו ספרהם :

וזכר ידעת דרב אחא משבחה הוא ניהו מחבר
 השאלות' ומחבאר מתשובי' רב שרירא
 גאון כי באה בספר יוחסין (ד"א) דף פ"ה .
 ומבואר שם דהיה בזמן הגאונים אחר כמה
 גאונים והלך רב אחא לארץ ישראל וכו' ע"ש.
 והדבר ידוע כי בסדר הגאונים יש לסמוך
 ודאי על רב שרירא גאון דמיניהו הוי . ואם
 בדברי רש"י ותוספות ושאר גדולים כתוב
 לפעמים רב אחאי בשאלות הוא אגב
 שיטפא או טעות המעתיק :

ועוד הן בה דרבינו האר"י זצ"ל אשר רוח ה'
 דבר בו גלה סגרו למהרח"ץ ז"ל דרב אחאי

הי' מרבנן סבוראי והוא דזמנין הש"ס קאמר
 פריך רב אחאי ורב אחא משבחה מחבר
 השאלות היה גלגול רב אחאי והבאתי
 דבריו לעיל :

והגם דהתוספות כתבו משם רשב"ם בריש
 כתובות דמחבר השאלות היה סוף
 אמוראים והוא ניהו רב אחאי דקאמר הש"ס
 פריך רב אחאי וכו' כ' ביבחים דף ק"ב דהיה
 מרבנן סבוראי ; אלו שמיע ליה תשובת רב
 שרירא כי העד העיד בנו דרב אחא מחבר
 השאלות היה אחר כמה גאונים הוה הדר מר
 משמעתיה . וכ"כ הרב צידה לדרך שהוא
 תלמיד הר"י בן הרא"ש דרב אחא משבחה
 חיבר ס' השאלות ע"ש בהקדמתו . וכתב
 הרשב"א בחי' ברכות על דף מ"ג בשם רב
 האי הי' נוהג מר שמואל ראש כלה רביה דרב
 אחא משבחה ע"ש :

ותוה הוית בס' שאילת שלום פ"ה השאלות
 שנדפסו מחדש ונא לדינו מקיבו והרב
 המחבר הוא הרב הגאון זה סיני מהר"ד ישעיה
 ברלין נר"ו ובהקדמתו מר מייתי הדעות אך
 לא בירר הרב לאסוקי דרב אחאי לחוד והוא
 מרבנן סבוראי ואינו רב אחא מחבר השאלות'
 דהיה מן הגאונים . והביא דברי ס' כריתות
 דרב אחאי הוא מרבנן סבוראי וכתב דהיינו
 טעמא דרש"י ותוספות כי מיייתי השאלות
 אינם כותבין גאון ואם איזה פעמים כותבין
 גאון הוא הגהת תלמיד ע"פ תשו' רב שרירא
 וגמגם על התוספות דכתובות וזבחים ואגב
 מייתי שכתבו ז"ל דגאון קרו ל"על ידיע שתי
 מסכתות והקשה דהם ס"ג ואי כולא נזיקין
 חדא הם ס"א . וזה תורף דבריו בקצור ע"ש :

ואנכי לא ידעתי מי הגיד לו דסבר ס' כריתות'
 דמחבר השאלות הוא רב אחאי מרבנן
 סבוראי שזכר . ואימא דס' כריתות לא איירו
 במחבר השאלות' ומודה הוא דמחבר השאלות'
 הוא רב אחא מהגאונים . ואעיקרא רש"י
 ותוס' מנ"ל דאינהו לא סברי דמחבר השאלות'
 רב אחא גאון וכבר בכתובו' דתו דברי רשב"ם
 ומ"ש דתלמיד מועה הגיה ע"פ תשובת רב
 שרירא לישר"י לן מר דאז מי מקדושי' נסמוך
 אם לא ע"פ תשובת רב שרירא דהוא מן
 הגאונים ונחית להכי הוה מסדר סדר המערכת

בדוכה . ועוד הנה מקום אתי לצוד ולהעיר על דבריו לא ע"מ האסף . ומה שהעיר על סנין המסכתות הנה בר"מ והתקוני' כמה זמני אמרו שתין מסכתות . ונראה דמעשרו' ומעשר שני נחשבות לאחת והכי מוכח ממ"ש מ"ה ז"ל בהס"ל בדפוס ובכ"י במתנו של שלמה שהיו לו ס' דפין ובכל דף כתוב מסכתא . ובכ"י מפורש שסדר זרעים הם עשרה מסכתו' ובהכי א"ש . ודוק היטב כי קצרותי :

[קמ"ג] מהר"ר אייזיק טורנא חיבר מנהגי אשכנז והביא קצת מדבריו הרב הלבוש בסוף חלק א"ח ע"ש :

[קמ"ד] רבינו אייזיק שטיין בסוף סמ"ג נדפסו באוריו לסמ"ג ובא גידו ספר כ"י מבאוריו לסמ"ג באורך . ומה שנדפס הוא קצור מבאוריו . ונראה מדברי מהר"י קולון בתשובותיו שרש קס"ט וק"ע שה' בזמן מהריק"ו ומהר"י מברונא שוב ראיתי שכ"כ בספר קרא הדורות :

[קמ"ה] רבינו אלחנן הוא בנו של ר"י בעל התוספות ועי' בתשובת

מהר"י קולון שרש נ"ב . ובנו רבי שמואל בר אלחנן וב"כ הרשב"י בתשובותיו ח"ג ס' רמ"ו :

[קמ"ו] הגי' אלחנן (עיין קרי טהרה כמ"ב) :

[קמ"ז] מהר"ר אליה אב"י הזכירו הרב פני משה ח"ב ס' נ"ו וחתם על תשובתו הרב פני משה שם ס' ק"י :

[קמ"ח] מהר"ר אליה אלפאנדארי אחד המיוחד מרבני קושטנידיא

בזמן הרב מהר"י ריזאניס חיבר חבורים הרבה ונדפסו מכתב מאלהו וסדר אליהו והי' תלמיד הרב פני משה :

[קמ"ט] ר' אליהו המדקדק (עיין סוב טעס . שמשוכי כמ"ב) :

[קנ"א] מהר"ר אליהו אב"ד בידנוריא . (עיין הר הכינול כמ"ב) :

[קנ"ב] מהר"ר אליהו בכיר בנימין הגוי הובאה תשובתו בשו"ת אבקת רוכב למרן הקדוש הנדפס מהדש ס' ק"ט ומרן משיב בס' ק"י (אין ס' זקן אהרן מצוי אצלו לעת היום) :

[קנ"ג] מהר"א גאל'פאפה חיבר ידי אליהו לבאר התקנות

התקן רבנן על סדר הרמב"ם וקצת לקושים והי' תושב עיר רודיס בזמן הרב מהר"ם ישראל בעל משאת משה רב המקום . ובסוף הספר איזה לקושים :

[קנ"ד] מהר"ר אליהו רוויז מארם צובא (עיין כרכם אליהו כמ"ב) :

[קנ"ה] רבינו אליהו די ויראש תלמיד הרמ"ק חיבר ספר הקדוש ראשית חכמה וס' תוצאות חיים שהוא סלת מהראשית חכמה ובסוף ימיו יצא מצפת ויבוא עד חברון ויקבר שם :

וכסב מהרמ"ו ז"ל שהיה הרב הנזכר ומהר"ם קורדוביטז ז"ל כפס רוחו זכריהו בן יהודע לכן סיו' אלהים זה לזה . ובס"א מלאכי כסוב שהרב אליהו הנז' בחינם כפס מאכטלין :

[קנ"ו] הגי' אליהו ז"ק (עיין ענינם אליהו כמ"ב) :

[קנ"ז] רבינו אליהו הזקן גיטו של רבינו האי גאון תיקן אזהרות למצות והחזיקו בהם אחינו בית ישראל אשר באשכנז ורוססלאנד (ועיין אלהים כמ"ב) :

[קנ"ח] רבינו אליהו הביאזהו התוס' במנחות סוף דף ל"ה בקשירות

התפילין ושאר דוכתי . ובשו"ת מהר"ם ד"ק ס' קכ"ז כפי' ואנא אפלה ובסוף ס' קס"ב :

[קנ"ט] מהר"ר אליהו האקו (עיין רוח אליהו כמ"ב) :

[קס"א] מהר"ר אליהו ז' חיים רב במתא קושטנידיא והי' בונן

מהרשד"ם ומהר"ש יפה וכשהלך מהרמ"ם בבחרותו לקושטנידיא פלפל עמו בשם סתרי כמ"ש בס' שמות הגיטין . ונדפסו שני חלקי תשובותיו העמוקות ודרושו הנחמד' אך רוב חבריו נאבדו . ובן בתו הוא הרב פני משה :

[קס"ב] הגי' אליהו אביד דקיק העלם זקנו של הגאון מ"ה צבי כמ"ש בתשובותיו ס' צ"ג :

וכיה נקי כספר ילירה וברא נברא כמ"ש נכדו הנזכר שם ושעמי עע"ר חמין ששמע מפי בנו של הגאון שבר אפרים ז"ל נפלאות שעשה הגאון מהר"ר אליהו הנז' בכת קבלה מעשים חמסים לעת הלורך וסככה . ורואי נכ"י

שליכס ועצ"ח יב"ס ס' פ"ב ששמע מהרב חב"ז ז"ל כי אומר הנולד ע"י ס' ילירה ע"י הגאון מ"ה אליהו הנז' חלק סתיה הולך ונדל מאד ונסירא שלא יחריב העולם על כך נפק השם מחלחו ונסכעל וכן לעמריה . ועמ"ש במדבר

קדמוס מערסם יוד' חות ז"ך כס"ד ועיין נזכר נח דף ס"ד ע"ב בהנהגה כילו מעל"ה שולר ע"י ס' ילירה ע"ש :

מהר'

בקושטנדינא כדמוכה בשו"ת זקן אהרן סי' קי"ט. ושם סי' ה' שקיל וטרי עם הרב מהר"ר ישראל די קוריאל חבירו של מרן ורבו של הרב בצלאל אשכנזי :

[קט] מהר"א הלוי רב דק"ק אלישאנדריא (עיין כרכיל וכליטו בחי"ט) :

[קעט] מהר"ר אליהו הלוי הזקן רבו של הרא"ם (עיין מהר"ה חליט זורתי בסמוך) :

[קענ] מהר"ר אליהו מזרחי בזמן מהר"ם קאפסאלי וידוע כי מהר"ר אליהו פרנס שמזכיר בשו"ת מהריקו הוא הרא"ם והוא תלמיד מהר"ר אליהו הלוי הזקן וחיבר באורו על רש"י עה"ת וקצת תוספות לסמ"ב ושני הלקים תשובות וס' המספר וכל זה בדפוס מלבד הרבה חבורים שלא נדפסו.

וכתב מהרח"ש בתשו"א סי' ג' דף ק"ה ע"א שהוא מקובל שהרב מהריב"ל היו בעיניו דברי הרא"ם כניכול כמשה מפי הגבורה. והרא"ם שקיל וטרי עם מהר"ם אלשקר ומהר"ן חביב: [קענ] רבינו אליהו מנחם מלונדרים הביא מתשובותיו הרב

מנחת יהודה פ' משפטים דף מ"ו מספר דעת זקנים ע"ש :

[קענ] מהר"ר אליהו בכ"ר מנחם הובא תשובתו בתורת חיים למהר"ש ח"ג סי' פ"ו :

[קעט] מהר"ר אליהו עובדיה הביא תשובתו בס' גנת ורדים

א"ה כלל ד' סימן ו' וכתב בקצה שהי' טרוד בשליחות מצוה ויש לו תשובה בס' זרע אברהם ח"מ סימן כ"ב הסכמה על תשובת מורינו הרב המחבר ז"ל :

[קענ] מהר"ר אליהו מפולדא בזמן מהר"ד אופנהיים ומהר"ר נפתלי כ"ץ ומהר"ר צבי. חיבר פ"י זרעים ונבות מהירושלמי ושמעה אזני מהפלגת שקידתו וקדושתו :

[קענ] הרב אליהו פלקון (עיין מ'מסס חלטי):

[קעט] מהר"ר אליהו הצרפתי (עי' מהר"ר וידאל סלרפסי) :

[קעט] מהר"ר אליהו קאפסאלי בן מהר"ר אלקנה מרבני קנדיא והוזכרה תשובתו בתשו"י מרן בס' אבקת רוכל והשיב מרן

[קסד] מהר"ר אליהו טוביה (עיין ילקוט דוד

[קסס] מהר"ר אליהו ישראל ^{בחי"ט} (עיין כסא חליטו. קול חליטו בחי"ט :

[קסו] מהר"ר אליהו הכהן אחד מרבני איזמיר. חיבר יותר משדשים חבורים

מספר הסמוך לארבעי'. והי' אפוסטרופוס גדול לעניי' שהי' הולך וקובץ על יד על יד מהגבירי' ומחלק לעניים. ורבים השיב מעון בדרשותיו ותוכחותיו ומתק לשונו. וכבר בא לו אדם מישראל בביתו יום ש"ק אחר הדרוש ונשק דינו ואמר לו ידיע להוי להרב כי הוא היה מוכן לעשות עבירה והיום הזה בשמעני דרוש האדון חזרתי כי ונפקתו עיני. ונדפסו איזה ספרי' מחבוריו והם שבת מוסר. מדרש תלפיו' ח"א. מעיל צדקה. מדרש אליהו. אגדת אליהו. והיה בזמן מורינו הרב מהר"א יצחקי. והיתה מנוחתו בשנת תפ"ט ואל שמועה כי באה דרש מורינו הרב מהר"א יצחקי הנזכר בהספדו בתוככי ירושלים עה"ק תוב"ב :

[קסז] הגי' אליהו בהגי' משה לואגין (עיין מוריס סימולאט) :

[קסח] מהר"ר אליהו מלובלין חיבר שו"ת יד אליהו

ונדפס באמשטרדם שנת תע"ב והיו לו הרבה חבורים ויעל אליהו בעה"ק חברון ת"ו והיה סופלג בזקנה ובתורה והיתה מנוחתו שם :

[קעט] מהר"ר אליהו הלוי הרב המחבר מאמר כל דאי וחיבר שו"ת תנא

דבי אליהו והיו תנ"א סימני' ואחר כמה זמן נדפס המורס מהם בשם זקן אהרן. והיי' תלמיד הרב משה קאפסאלי והוא יצא ליצא רבו גנד מהר"י קולון במחלוקת העצום ורב שהיה ביניהם כמבואר בשו"ת מהר"י קולון והיה מהר"ר אליהו הנזכר תלמיד מהרא"ם וחיבר שירים לאלפי' והוא יסד החזניא של רומניא.

וחיבר דוית תן וחלקו לגי' מחנות מחנה לוי' מחנה ישראל מחנה שכינה ופרקיו ר"ם. וחיבר בקשה מאלף תיבות וכל התיבות מתחילות בבי"ת והיא אלף ביי"ת וקראה ביי"ת הלוי כמ"ש הרב בנימן מוטאל בהקדמתו לס' זקן אהרן ושם האריך בשבח הרב. והרב ז"ל נתמנה עם חבריו אהרי ספירת הרא"ם לרבנים

[קמז] מרן בס"י ס"ג . ובס"י ס"ד מחזיק טובה
 לרבני צפת (עיין בתשובות הרא"ם ח"א סי'
 ג"ד וסי' ג"ה והוא אחר) ועיין בתשו' מהר"ד
 תם סי' ב' :

[קפ] מהר"ר אליהו קובו בזמן מהר"י
 אלפאנדארי ונפטר שנת תמ"ט
 כמ"ש מהר"א הכהן פרח"א בדרוש י"ט וח"בר
 שו"ת אדרת אליהו :

[קפג] מהר"ר אליהו שפירא בן הרב מהר"ד
 וזאלף נכד הגאון הוא הרא"ש
 אב"ד דק"ק פראג . היה דרשן בק"ק פראג
 וראשי ישיבה ואב"ד דק"ק טיקטין . וח"בר
 חבורי רבים ולא נדפס כ"א אליה וזמא ואליה
 רבה א"ח ושיטות על קצת מס' דרך חורפא
 והוא ניסו של הרב חק יעקב :

[קפז] מה' אליהו שפירא מרבני רוססלאנד
 (עיין ברמב"ל חלו"ס בח"ב) :

[קפח] רבי אליעזר (עיין רבינו שמשון כלום סי') :

[קפז] מהר"ר אליעזר די אבילה (עיין פי'
 ח"ס ו' עטר להלן . ועיין מגן נגורים בח"ב) :

[קפס] מהר"ר אליעזר אחי הרמ"א (עיין
 מור"ס אסקרלשט) :

[קפז] מה' אליעזר ו' אורחא חיבר ספרים
 הרבה וראיתו דרשותיו כ"י וחלק
 מתשובותיו כ"י וכתוב שם שהוא א' מחמשי'
 מחבוריו . והרב הנזכר ומו"ה קבורים במערה
 אחת בקרית ארבע תנצב"ה :

[קפז] מהר"ר אליעזר אישכנזי חיבר דמשק
 אליעזר על כל הש"ס באריכות ופלוסד
 זנדפס על חולין לבד . וחדושו' בשמות הגיטין
 הובאו בספר שמות למהר"ר שמחה :

[קפס] מהר"ר אליעזר בר"א רופא (עיין חננ"ס
 סי' בח"ב) :

[קפט] רבינו אליעזר הגאון בר יצחק הזכירו
 רש"י בס' תהלים מזמור ע"ז :

[קפז] רבינו אליעזר הגדול (עיין גדולי לוסיר
 להלן . ועיין גם כן ארמו"ס ח"ס בח"ב) :

[קפס] הרב ר' אליעזר די שנינו (עי"ס ספדור בח"ב) :

[קפז] רבינו אליעזר חזן (עיין רבינו אליעזר
 בע"ס הרומק) :

[קפז] רבינו אליעזר כמון הוא אשר קיצר
 תוספות שאנן וח"בר התוס' שבידנו . ומ"ש
 בגליון תוס' הוא מחדושו' . שיטה מקובצת
 פ' אלו נערות דף ס"ג ע"ג :

[קמז] רבינו אליעזר מטול (עיין סופ' בח"ב) :

[קמח] מהר"ר אליעזר ו' יעקב נחום
 אב"ד בק"ק אינדירני תלמיד הרב
 החסיד מהר"ד יעקב שטרמר ומגדולי תלמידיו
 הרב סג"ל ספר והרב המופלא מהר"ש שלם
 הרב המחבר דברי שלמה שונה הלכות לב
 שלם והוא אב"ד מק"ק אמשטרדם הו"ו . והרב
 מהר"א הגו' לעת זקנתו עלה לעה"ק ירושלם
 והיה לראש כעשר שנים ועיניו ראו תוקף
 גדולת תורתו ושקידתו ורוב ענותנותו ועד
 סוף ימיו ממש כותב פסקים ומפלפל בישיבה
 והגיע לגבורות . וח"בר חזון נחום על קדשים
 וטהרות ונדפסו . ועוד לו על זרעים ומכילתא
 וספרי והרמב"ם ועטור ודרושים ושו"ת וכו' :

[קמז] רבינו אליעזר הלוי הוא ראב"ה והוא
 בן בתו של ראב"ן
 שחתנו הי' רבינו יואל כמ"ש להלן (עיין להלן)
 והוא הי' רבינו יואל בר יצחק כמ"ש מהרש"ל
 בתשובה סי' כ"ט וכמו שהוכיח בס' קורא
 הדרות סוף דף י"ד . וראב"ה הוא רבינו
 אליעזר ברבי יואל הלוי :

ראב"ה תלמיד רבינו שמשון ורבינו אליעזר
 ממיץ וח"בר ס' אב"י העזרי וס' אב"י
 אסף . וס' אב"י העזרי מזכירין אותו לשבת
 המדרכי והרא"ש והטור ודעמיהו . ואשתכת
 באחמתא דרבנן בתראי נמי הרב ת"ס כמו
 שתראה בתשובותיו שבס' שו"ת נאוני בתראי
 ומהר"ם די לונזאנו כמ"ש בס' שתי ידות . וס'
 אב"י אסף ראתה עיני כתוב על קלף ישן נושן
 על סדר נזיקין :

[קמז] רבינו אליעזר ממיץ הוא תלמיד ר"ת
 ור"י בעל התוס' :

השיב על דין שהי"ל למהר"א ממיץ ככתוב
 בתשובות מהר"ם (די פראג) סי' תע"ד . וכל
 הגדולים במדרכי והגמ"י ובתשובות מהר"ם
 ארוכות וקצרות מביאים פסקי הלכות משם
 גדול . וביותר בפסקי מהר"ם ריקאנטי שמעתי
 בפומיה כוליה יומא . וגם רא"ם חיבר תוס' על
 הש"ס ואני הדל ראיתי תוספותיו לחולין כ"י :

הרא"ם הנזכר חיבר ס' יראים . ומטהרת יד
 הקדש מהר"ם די לונזאנו ראיתי
 ששינו סדרו של ס' יראים ולא נדפס כמות
 שהוא כאשר חברו הרב וכ"כ בס' הקורא דף
 כ"א

ב"א וכבר נודע שם יראים שנדפס הוא קצור זכיתי לראות ספר יראים כ"י במילואו בתוך ספרו כ"י מישראל שהם בניבדראוטיקה הגדולה ויקרה של מלך צרפת בעיר פאריז (ששם יש יותר מהמשה וחמשים ארבים קובצי כ"י מכל הדתות והלשונו' כמה הדרים כלאים ובהחלטה בית גדול מספרי ישראל כ"י ויש בו יותר משני אלפים כ"י משלנו) יש ראיתי ס' יראים כלו כמות שהוא והוא גדול וכותס"ד סימני' וכתב שם שהלך בדרך רב יהודאי נאון בהלכות גדולות וכלל כמה מצות לפעמים בסמן אחד וכמדומה שהנדפס הוא בכמות פחות מליש הס' הגו' וראיתי בס' ששלש הקבלה דף ל"ז ע"ב (דפיס אמשטרדם) שכתב רא"ם שברוך הוא נראה שהי' תלמיד רבינו יעקב ברי יקר שידענו היותו רבו דרש"י עכ"ל וסמך על מ"ש בדף ל"ח ע"ב שרא"ם בס' יראים דיני אתרוג כתב מורי הזקן ר' יעקב ברי יקר וכו' ולא השגיח ששם בס' יראים מייתי דברי רש"י שכתב מורי הזקן וכו' כמבואר שם. והאמת שהי' תלמיד ר"ת וכמ"ש הוא שם דף ל"ח משם הגמ"י וזה פשוט :

והוא קריק על רש"י דשענינוס דקב"ד ע"כ הכי כפינו שרלו לפרונו והספיק אם מעט והיינו דלמריין כ' הזרוע רבא נזוף כוס ולא עליו לו נזיפה בכל ספיס חלא בזה כמעשה עכ"ל כ"י דמסכים הולך דחאי דלמרי' פ' הזרוע נזוף כוס היינו מהסוף עובדא דקב"ש מטר כחולין שלא לזרדי' ואלו פ' הרוע כביא פ' זה מצי' השמועה ולחורוס נמן שאינו חולס בקיומו ומירש דנזוף מההיא גופיה דלמרי' לשעניס וכי ל"ס מסכתא פ' שני דיניי כההיא דרב עין דלמרי' פ' הזרוע והרש"י ודעמיירו דההיא הוראה גופיה הוה נזוף מירושלמי דהרומי' דכל דרייכל מבר לעולא בר קושב לא אחזי' ל"ס חליבו משום דלא עבד משנת חסידי' ויכ"ס אשכחן כחלמודין פ' שני דיניי כההיא דרב עין דלמרי' מיכ"ס חליבו זכור לטוב על שהי' גורס דגורס דלמרי' סעניס דההוא נברא קמיס כי רובא דרב נמן ולף כי חוסיב כסעניס' והדר חלי מעני' ל"ס כניסי' ויסי' לחלק:

ואל תמה דברי רבין הורס סוראה וקריהו כחלמיה ואלו לרבא כפי פ"י רש"י והרש"י לא חקריהו כחלמיה - דכעס חסובוס דבדר דרבין עלמו לא שפי ולא עבד עובדא כספיס' ועוד דשאינו הסם דרב ספרא לא חכיל - אי נמי דלא שאל רבא חס פ' רב יוסף כמיש מהרש"ל ב"ס של עלמה סס קימן י"ג - ועוד יש להשיב וספוט - אמנס דבדרי מהרש"ל סנה מקוס חלי לרקוק סל דבריו בזה וכמיש כה"ל ועיין יעמות ל"ב ע"כ דלמרו סס וסל חקריין כחלמא קנה רלון וכו' ע"ש :

ובין הלמור עמרוס דסו כרבוהחא קמלי ונבחריו היירי והיישי כחלומוס ולא עוד אלא חפילו לחלוס עובד כוכביס כמבואר כמדריס וכמיש מהרש"י ז"ל כמנילס סתריו כ"י - ומסעיין סיה חף כשנס וזו סלכס רווחס - ולשכחן חוסכל כל קבל דלא דלמרי' פ' זה בירר דף ל' חס אמרו לו כחלוס כן כעוס כמקוס סלוגי וכל מעשר שני סס ומלאס כחלוס מקוס וכעניס כרי סס סלוי ודברי סלומוס סלרענין וכל חקריין - והוא הלכס כמבואר כסרי"ף והרש"י ונבחר ח"מי קימן ריני ונכסייע מ"ז סרי כ"ד ח"מי כ"י סל"ג סק"מ"ס ועיין כסכניס מהרש"י ס"י רע"א ע"ש - וזס סכניס ר"מ כנייטין דף כ"ב וסילפי סוריוס - וע"י כסכנין ח"מי כ"י קכ"ס וסכ"מל :

וברתוב כחלמס הקמר ס"י כ"ו דף י"ד כספיר כלי יין וכו' כי סעך סלמרו סהיס ננוב וקריין כחלמי' כסופיס כמזיקי יין וסכר סיינ סכחניס והסענה סול וסכופיס יע"כ - וכיוולא בזה רלמיס לפרדני' כסכנס כ"י סכנס כ"י - חלמיס רכ"ו סהורה רסמילין סל ר"ס יכול לעכוסס דרש"י וכלילס סרוהו כחלומו סלל הורס ססכוחזר צו' - וכל וסלס גדולמן סל כרובינו דבדרי ססין גומיס מהלמס כחלוס ידער כס על דף ססיה נעסס

לסאי' ולמורלי' כמבואר כחלמור וכמדריס כמה זימין ומסס סריה הזרוע דלקריהו לרב ספרא מערה כגד כלפי רבא דלמרי' לשעניס וכה לי נסתחא ולא חקריהו לרבא משום דנזוף הוה - ופירש"י דנזוף הוה משום חלי מעשה ולא הווח לו כמה ששענה דהיה נזוף משום דהייח כלפי מעלה וכו' - וכן כהריע הרש"י כמסקיו סס ופי' חלו מנלחין דנזוף כוס סהי' מעשה בלא דקוק כבדר ולמכיל הכין לא חקריהו כחלמיה :

וקריק על רש"י דשענינוס דקב"ד ע"כ הכי כפינו שרלו לפרונו והספיק אם מעט והיינו דלמריין כ' הזרוע רבא נזוף כוס ולא עליו לו נזיפה בכל ספיס חלא בזה כמעשה עכ"ל כ"י דמסכים הולך דחאי דלמרי' פ' הזרוע נזוף כוס היינו מהסוף עובדא דקב"ש מטר כחולין שלא לזרדי' ואלו פ' הרוע כביא פ' זה מצי' השמועה ולחורוס נמן שאינו חולס בקיומו ומירש דנזוף מההיא גופיה דלמרי' לשעניס וכי ל"ס מסכתא פ' שני דיניי כההיא דרב עין דלמרי' פ' הזרוע והרש"י ודעמיירו דההיא הוראה גופיה הוה נזוף מירושלמי דהרומי' דכל דרייכל מבר לעולא בר קושב לא אחזי' ל"ס חליבו משום דלא עבד משנת חסידי' ויכ"ס אשכחן כחלמודין פ' שני דיניי כההיא דרב עין דלמרי' מיכ"ס חליבו זכור לטוב על שהי' גורס דגורס דלמרי' סעניס דההוא נברא קמיס כי רובא דרב נמן ולף כי חוסיב כסעניס' והדר חלי מעני' ל"ס כניסי' ויסי' לחלק:

ואל תמה דברי רבין הורס סוראה וקריהו כחלמיה ואלו לרבא כפי פ"י רש"י והרש"י לא חקריהו כחלמיה - דכעס חסובוס דבדר דרבין עלמו לא שפי ולא עבד עובדא כספיס' ועוד דשאינו הסם דרב ספרא לא חכיל - אי נמי דלא שאל רבא חס פ' רב יוסף כמיש מהרש"ל ב"ס של עלמה סס קימן י"ג - ועוד יש להשיב וספוט - אמנס דבדרי מהרש"ל סנה מקוס חלי לרקוק סל דבריו בזה וכמיש כה"ל ועיין יעמות ל"ב ע"כ דלמרו סס וסל חקריין כחלמא קנה רלון וכו' ע"ש :

ובין הלמור עמרוס דסו כרבוהחא קמלי ונבחריו היירי והיישי כחלומוס ולא עוד אלא חפילו לחלוס עובד כוכביס כמבואר כמדריס וכמיש מהרש"י ז"ל כמנילס סתריו כ"י - ומסעיין סיה חף כשנס וזו סלכס רווחס - ולשכחן חוסכל כל קבל דלא דלמרי' פ' זה בירר דף ל' חס אמרו לו כחלוס כן כעוס כמקוס סלוגי וכל מעשר שני סס ומלאס כחלוס מקוס וכעניס כרי סס סלוי ודברי סלומוס סלרענין וכל חקריין - והוא הלכס כמבואר כסרי"ף והרש"י ונבחר ח"מי קימן ריני ונכסייע מ"ז סרי כ"ד ח"מי כ"י סל"ג סק"מ"ס ועיין כסכניס מהרש"י ס"י רע"א ע"ש - וזס סכניס ר"מ כנייטין דף כ"ב וסילפי סוריוס - וע"י כסכנין ח"מי כ"י קכ"ס וסכ"מל :

רבאין קיבל מרבינו יעב"ן כן כתב מהרש"ל בחשובותיו ס' כ"ט :

רבאין חתנו של רבינו אליקים בר יוסף . כמ"ש הרא"ש בפסקיו שילחי ראש השנה ופי' בתרא דמ"ק . ומייתי' התם עובדא דהוה קמיהו שנת תתק"ה ע"ש :

הרא"ש כפסקיו ותשובותיו כותב זקני רבאין ותמה על זה בס' קורא הדור' דף כ"ג ע"ב

ע"ב והארץ בזה ואנן בענינותין אמיתא דראב"ן
 הפליג בזקנה שהרי בס' ראב"ן סוף מ"ח כתוב
 עד שטר שנכתב שנת התצ"ג. ובס' כ"ו
 בחלום הגוי' כתוב שהי' ש' התקייב וברך ק"ם
 ע"א כתוב בשופטי גיטין ה' אלפים ושבע.
 ור' יחיאל אבי הרא"ש עלה אל האלהי' שנת
 כ"ד לאלף הששי כמ"ש בס' יוהסין דף ק"ו
 דפי' אמשטרדם ובצמח דוד כתוב שנת כ"ח
 ולפי זה יתכן מאד שרבינו יחיאל אבל הרא"ש
 היה חתנו של ראב"ן:

ועתה ראיתי להרב מהר"י האג"ז בהלכות קטנות ח"ג
 ס"ו שייך להשאל אם יש לקרות לאבי זקנו זקני והשיב
 הראש"ש כותב על הראש"ן זקני והטור כותב סתם כתב
 ראש"ן וטעם זה דבין אם שלשי' בראשון כבר לעדות ע"ש
 יש להדגיש דמשיע' ליה דראש"ן הוא זקנו ממש של הראש"ש
 וכפי מה שהעיר בס' קורא הדורות חינו זקנו ממש אלא
 זקנו של אביו או של אמו כמש"ס בס' קורא הדורות
 דף כ"ב ע"ב. אך אמת שאני שלעיר הכתוב לעיל דראש"ן
 הפליג בזקנה על הרב כפי' כוונתו מקומות מספרו
 שהבאחי' בס' יתכן שיהא זקנו ממש אמנם אין הדבר פשוט
 וכוונתו ידוע' ויש' יש לעיר על הרב הלכות קטנות דלמאי' אמת
 אי ינאח ביכול הכתוב מדרב' מלי למימר זקני על אבי
 זקנו הם שיע' דאי בעי למימר שרי מלי למימר למעלה
 מזה כמו שהוכחתי אני הרב דכפרי הקטן חיים שאל סוף
 כ"י ס"ח ע"ש. והא' הרב ז"ל קאי' אם חייב לומר הא'
 דחיל' כל חייב' ולא שייך בזה חוב' וז"ל דהרב ז"ל מיימי
 למען דעת שיע' דאי כבר בעולם דרך בני דרס ודיק'
ודע שגמלתי במניח' ספריו של רבינו מהרש"ו ז"ל
 מעטרה ירו' יד הקדש עמ' ז"ל זה גמלתי בזה
 רבינו יהודה בן הראש"ש החי רבינו יעקב צעל הטורי' ולא
 העמקה יולה ע"ש. ולפי' שגמלתי עקב שמשכנז' לא
 פסנתי לשמוע מעשיהם רק מנע מוצר אשר שמעתי מאי"א
 ז"ל ומאחוס' זקני' ז"ל אשר ספרו לי כי זקני' היר' יחיאל
 ז"ל נולד בשנת התקע' ובהיותו בן ט"ז שנה היה לו חבר
 גמלתי שיע' ושמו היר' שלמה אבן הניר' בכל מלוהיהם
 בכל אחר מהם יהיה לו חלק עם הניר' ככל מלוהיהם
 וזמעייהם' ויהי' גביל' יום הכפורים ככתב נר של שטום
 של היר' יחיאל אשר שם בניה הנכס' כי בן מנהג האשכנזי'
 להליך נר שטום מחליק' על הלילה וכל היום זכיון שראה
 שכנה נרו נסירא' מחר ונחול המועד כענ' ויהי' ענה
 של אשכנז' שהיו מייחין' הרוך של מה על אבן גדולה פמוך
 בניה הקברות ופוחין' הארון לראות אם שמחה עלעול
 בהעמ' בהם טוך הארון או אם הוא ישר' וקרב היר'
 שלמה הכין זל"ל אלא חרע' שמוחיו וכתב' עקול' רס'
 ואמר צמי' כל הקהלום' חגי מזכיר לר' ישיאל גבירי
 וחבירי' לפיכך שייכור מהבית' סכרם עמדי' ולא התחיל
 היר' יחיאל לשחק בתוך הארון וראויה' כל הקהל' ויהי'
 היום אחרי' מותו ימי' וה'ר' שלמה יושב למד' בבית
 המדרש ביום יורא' אם היר' יחיאל יושב' אלא וקורא עמו
 שהלכה' ויאל' לו מענינו ואמר לו כי הוא בן עזן טעוב
 מאל' ופיהו' לו כסא' מוכן לעלמו' בין כל חקדי' סודר' *

ואל היר' שלמה א"א אדוני' בעל ברית' חמה חגי' אם יש
 לך רשות להחרמות לבני' אדם' ויען' לו ויאמר' דע לך כי
 יש לי רשות לניכ' לביתי' ככתבילה' אלא שאני' רוצה שאל
 יאמרו' ויהי' מתנאה' עלמו' לרוב' מה מכל' הדברים שאל
 שביע' * ויהי' נעשה' דברים' לחוק' זה ולאחר' שיעירו' גביל'
 שכם' כחלי' הלילה' נראה' לאשכנז' בהקד' ואמר' לה ומה' אם
 עושה' סתם' מהרי' וקוטי' וקחי' בינך' ונמוסך' וכו' ויחס' מהרה'
 המתקום' הזה' כי חמר' ירבו' כל היהודים' אשר' במקום' הזה'
 וכן' נגזר' על' כל' הכפירים' והמפלטנו' עליה' ומתקבלה'
 הפלחנו' חוץ' מעל' המקום' הזה' * וקס' ותעס' כן' וחרזה'
 להליל' אם' אשר' לה' אחר' אשר' הוליה' ממש' לא' ז"ל
 ולא' וכולם' ילאו' גביל' שנה' א"א' ז"ל' וחסי' היר' חיים'
 ז"ל' והיו' ונש' חמיות' וכו' * זה' לכתמי' מהחרג' הגז'
 ואשר' כחב' לבני' ודלגתי' בה' וקלרתי' הלשון' עכ"ל' רבינו
 מהרש"ו ז"ל' מכתביה' ירו' יד' הקדש' עלמו' :

ובימי' שחל' יאמרו' כמה' מתנאה' וכו' אף' שאל' לפרש' שמה'
 יאמרו' הליקיים' שביע' כי' גם' ש' מקו' להסתיר'
 מעשיו' וכו' וכן' כדאשכנז' צ"ס' המדיר' דריב"ל' ג"ע' לא' אחיזק'
 טיבוח' לנפשיה' לומר' שלא' נראה' הקב' בימיו' וכו' שחיל'
 ליה' רש"י' יראה' קשה' בימך' לל' חל' על' ע"ש' * וזה' קלם'
 קיוע' למירש' והוספות' פי' חלו' מליא' דף' כ"ב' גבי' רבן'
 דמשני' בלתי' ע"ש' ומ"ש' בפנינו' דפסח' עיני' בס' ב"ר' :

ובימי' נראין' הדברים' שפי' שאל' יאמרו' היינו' בעה"ז' *
 וזה' דלא' אמר' כדאמרי' פ' הנושא' גבי' רבינו' הקדוש'
 דכיה' חתי' כל' בני' שמי' וכו' ידעה' שביניה' חזב' לא' חתי'
 שאל' הנולי' לנע' על' לדיק' הראשונים' * אפשר' דרבינו'
 יחיאל' טעמא' עימ' גם' אם' נא' יודע' הדבר' כי' אם' לבני'
 ניסו' שמה' יאמרו' בני' ניסו' עלמס' * והו' דלדיק' בהאי'
 לישאל' שיהא' נראה' דכל' הדיקים' יש' להם' כה' זה' והוא'
 מדרקענהו' בלא' לומר' פי' הוא' לדיק' שמהל' לדיק' הבינוניים'
 ועוד' יש' להרסי' הדבור' ואין' כחן' מקומו' * רק' זה' אומר'
 כי' כמה' שנים' היימי' המה' על' ענה' ישראל' שהתפללון'
 בי' בהר' הלהל' קברו' הדיקי' ואין' לקרו' ק"ש' חל' שהתפלל'
 סוף' ד"א' של' פת' יד' בדיק' העיני' כמש' בלתי' כ"י' ע"א'
 ומהרש"ו' לא' יאל' אף' דקיענדי' * ויגולא' בזה' היימי' סמיה'
 על' מי' גם' במק' המלך' דאשעי' השלים' מנין' וכן' על'
 מעשה' שבעה' רבינו' האר"י' ז"ל' שביע' כנס' רבינו' הקדוש'
 שגמלתי' גם' חקודים' ס' השכנז' כנס' רבינו' הקדוש'
 ה' נראה' צנדי' המדור' שבי' לנזכ' שבעה' ולא' בהכריזין'
 ופוטרי' צ"ס' מקידוש' כי' הדיקים' נקרהים' מיים' ולא' כשאר'
 צהים' שעה' חפשי' מן' החלות' עכ"ד' * וזהו' סנה' דעמד'
 ככל' החקירות' הגז' ויוסר' מקמה' * וזהו' אפשר' לפרש' מאי'
 דאמרינן' פי' גנה' מליקין' ליר' ויחנן' מלי' וכתוב' נמסי'
 חפשי' כיון' שמת' אדם' נעשה' חפשי' מן' החורה' ומן' האלו'
 וכבר' כתיבנא' בעניותין' כפרי' הקטן' כח' עיני' על' הכין'
 יעקב' שגמלתי' זה' שם' * אך' לפי' דרכנו' עוד' מילתא' שפאלי'
 ויהיה' נראה' * ונקדים' ע"ש' מהרש"א' שחורשי' בגורם'
 גם' פשוט' הוא' דאמרי' ג' עיריות' אין' אדם' יגול' ככל'
 יום' וכו' דרייק' למקט' לרס' דהוי' אדם' דעלמא' אבל'
 החפדים' יגולין' * ור' יוחנן' ק"ל' ככתוב' דכול' המהים'
 חפשי' ולפי' מ"ש' דכדור' עמי' שלמרח' עיני' הם'
 מהים' וכולל' חקודים' וצניוניים' דלא' דיבר' הכסוב' אלא'
 בחקדי' וצניוני' האחד' חכני' דהוא' הבינוני' חפשי' אבל'
 החקדי' אינו' חפשי' ומקיים' המלות' שם' ומ"ש' פי' הפועלי'
 ש' האבנה'

שחכות ומתפללים * וזה רמז ר' יוחנן באומריו כיון שנת
לום דייקא לום רעלמא לאפוקי חסיד כמיש מהרש"א
לסה"ח דנע פשוט :

ראב"ן . ה"ס' שבידניו שנדפס בפראג שנת
ש"ע הגאון מהר"ד אופנהיים בתשובה
כי באה בשו"ת שבות יעקב ח"ג סי' ס"ה כתב
וסהרא רבה פרת שמימי פרים ורבים ומבארו
אנו שותים ה"ה מופת הדור הראב"ן שכתב
בספרו צפנת פענח סי' ר"ב וכו' ע"ש . ועמו
הסליחה כי הוא כיון על ס' ראב"ן הנז' כמו
שיראה הוואה בס' הראב"ן שבידניו סי' ר"פ .
ואיברא כי ראב"ן חיבר ס' צפנת פענח מדיני'
וגם ס' אבן הראשה והני בי תרני לא נדפסו
רק מזכירים אותם הפוסקים . ואבן הראשה
אני הצעיר ראיתיו בכ"י . אבל זה ה"ס'
שבידניו שעליו רמז הרב נקרא אבן העזר
כמבואר בתחלתו כי כן קראו ראב"ן עצמו :
רבינו אליעזר שכותבין התוס' בשבת הוא
ראב"ן ובספרו תמצא כל מה שכותבין
התוס' על שם ה"ר אליעזר . כ"כ יד דוד ד' כ"ג
ע"ר . ועפ"ז כתב דמ"ש התוס' ברף ס"ה הקשה
ה"ר אליעזר סמיך לרשב"א צ"ל ה"ר אליעזר
לרשב"ם ע"ש :

ולי הדל אינו מוכרח כי רבינו אליעזר מסיך
תלמיד ר"ת ורשב"א תלמיד ר"י . ובתשו'
מהר"ם יש תשובה אחת לר"י על דין שה"ל
לרבינו אליעזר מסיך ע"ש :

[י] הרב אליעזר נחמן פואה
רב חסיד ומקובל תלמיד הרמ"ע
והיה לו חברה קדושה בעיר ריגיוו נקראת
חברת העלובים . והרב הנז' חיבר ס' מדרש
בחדו"פ ה'הגדה ונדפס בוניצ'א שנת הת"א .
ועוד חיבר ס' גזן ארנן על התורה דרשות
בדרך פרס המשך קובצים ראיתים כ"י בערי
איטליא . ותיבת ארינ' אותיות ראשונות
ואחרונות משמותיו אליעזר נחמן :

[יב] ה"ר אליעזר השמעוני (ע"י הרב שמעון
לשכנזי מפ"ס) :

[יג] מהר"ר אליעזר נ' זנגני אחד מרבני
קישמדינא אביר הרועי' תלמיד
מהר"י קצבי קרוב להרב כנה"ג ושקיל ומרי
עם הרב מהר"י רואנים ומהר"ם שלמון והוא
דאחזי מהר"ר יעקב תנו רבנן ויחברו כמה חבורי'
וגשרפו כתבי הקודש המורם מהם נדפס ס'
דה ודין :

[יג] רבינו אליעזר בר שמואל מוירונא
רבו של רבינו אביגדור כ"ץ ומביא
דבריו בכמה תשו' שמביא הרב שבלי הלקט
בח"א וח"ב כ"י . והרב המביט בח"א סי' קפ"ו
דף פ"ט ע"ב כתב דמ"ש ברוקה רבי אליעזר
בר שמואל מוירונא צ"ל מורדונא והוכיח
מהמרדכי . אך בשבלי הלקט בכמה מקומות
כתב מוירונא ונראה שהוא רחוק שכל כך
פעמים יהיה מ"ס בשני חלקי שבלי הלקט .
וצריך להתישב בזה ולהפש היטב :

[יד] רבינו אליקים בר יוסף (ע"י רבינו
חליעזר בר נסן) :

[יז] רבינו אליקים הלוי כתב הרא"ש
בתשובה כלל א' סי' ה' שפירש
כל התלמוד ורבינו בצלאל בלקוטי סדר
קדשים שלו כ"י מביא פירושו על סדר
קדשים ובשו"ת מהרש"ל סי' כ"ט כתיב דרבינו
אליקים היה חברו של רש"י ופירש ארבעה
סדרים מהתלמוד ע"ש :

[יח] הרב ר' אליקים בן הרב רבי מנחם
(ע"י זקוני נח"כ) :

[יח] מה' אלישע בהנימ אברהם (ע"י
פי שניס נח"כ) :

[יח] הרב מהר"ר אלישע גאליקו
חיבר תשובו' והזכיר הרב כנה"ג
בכמה מקומות והוא היה תלמיד מרן ומזכר
בשו"ת מרן אבנת רוכל בכמה מקומו' ומהם
בסי' פ"ד וחתום עם רבני צפת מרן והרב
המבי"ט וסיעתם שם בס' אבנת רוכל סימן
קכ"ד ונדפס פי' שיר השירים להרב ז"ל :

[יח] הנימ אלכסנדר סענדר שור
חיבר שמלה חדשה
ותבואות שור וככור שור ונדפס בזאלקווא
שנת תצ"ג והוא ס' נפלא על שחיטה וטריפו'
וענינים בש"ס ופוסקים והרגיל בו ענינו יחזו
כי העטיק בעיון ישר ובקיאות גדול וחידיש
כמה חדושי דינים . וס' שמלה חדשה הוא
קצור דינים בטעמים קצרים ע"ד הרב הלבושי'
וס' תבואות שור פ' ובאור רחב על שמלה
חדשה בסלפול עצום ורב תבואות בנה שור .
וס' בכור שור הוא הרושי הלכות ופוסקים
שמעתא ואנדתא על מסכת תולין ושאר
מסכתו' והגאון בעל תורת חיים הי' מר דוד .
ומחדש נדפס ס' פרי מגדים על חלק ש"ע מ"ד
ושם

ושם מהלל ומשבח להנאון הנז' מקצת שבחו:
 [י"ג] אלכסנדר בר שלמה (עיין מהר"ם
 ערוטנבורג) :
 [י"ד] מהר"ר אלעזר (עיין אור חדש בסוכות אור
 פנים תלמודים כח"ב) :
 [י"ה] מהר"ר אלעזר אזכרי תלמיד מה'
 יוסף סאגים ונסמך ממנה"ר ב'
 רב ומזכירו מהר"ם בן תשובותיו וחבר ס'
 קדוש הוא ס' החרדים בענין המצות וענפיהם
 ודברי כבושין והאר"ך במצות הנוהגות בארץ.
 וממנו נשתלשל ס' זוכת תורה למהר"ם אצבען
 כידוע. ושמענו מקדושתו ופלאות שנעשו
 לו בקושטנדינא יע"א :

[י"ז] רבינו אלעזר אלוף נאון דמן אספמיא
 תשובותיו הובאו . בשו"ת שערי
 צדק שו"ת הגאונים הנדפסית מחדש :

[י"ח] רבינו אלעזר מגרמזיא (עיין רבינו
 אלעזר בע"ס רוקח) :

[י"ט] רבינו אלעזר מוורדון שמביהמרדכי
 היה רב קדמון והוא תלמיד ר"י בעל
 התוס' ושקיל ושרי עם הרב הרוקח . הרב
 המבי"ט בראשון ס"י קפ"ו דף ס"ט ע"ב . וכל
 זה להודיע גדולת הרב ז"ל ותמה על מן שדחה
 דבריו . ומרן ז"ל בתשובותיו לא"ה בדיני
 משאל"ם השיב שגם הוא ידע גדולתו מכל
 המקומות אשר הורה אך לא מפני זה יסוב
 לאחור שלא להשיג עליו ע"ש דף ג"ח ע"ג
 ד' מנסובה :

[י"י] מה' אלעזר בן יוחאי הובא בשו"ת
 אבקת וכול למרן ס' ג"ב וס'
 פ"ה וס' ק"ה וס' קמ"ד . ומס' החזיונות
 למהר"י ז"ל ב"י ניכר מעלתו והוזכר גם
 בתשובות הרב המבי"ט :

[י"יא] ר' אלעזר הקליר (עיין קליי כחוס ק"ף) :
 [י"יב] הגאון החסיד מהר"ר אלעזר
 מק"אקא בן הרב שמואל חיבר
 ס' מעשה רוקח רמזים נפלאים במשניות על
 דרך האמת והדפוסו כשהי' מוכן ליסע לא"י
 חוב"ב ועלה ליע"ק צפת ת"ו ואחר שנה נסע
 לג"ע ושמעתי נפלאות מחסידותו ובקאותו :

[י"יג] רבינו אלעזר בעל ספר רוקח
 הוא בנו של רבינו יהודה נכדו
 של רבינו קלונימוס והוא תלמיד רבינו יהוד'
 החסיד . ושלשלח יחוסו וקבלתו הביאו מצרף

לחכמה דף י"ד ודף ט"ו מס' רקח כ"י . ויש רו'
 פ"י התורה וברמזים וגימטריא' ואני ראיתיו
 כ"י : והיה בשנת ד' אלפים תתקצ"ח והוא
 רבינו אלעזר מגרמזיא והוא עיר ויירמשיא
 אשר הוסב שמה היום כך ע"י מעשה נורא
 ככתוב בס' מעשה נסים שאירעו בעיר הנז'
 וראיתיו כ"י . ועיין מ"ש בריש מערכת רי"ש
 מי הם רבותיו ע"ש (עיין רקח כח"ב) :

רבינו אלעזר המחבר ס' הרוקח חיבר ס' פ'
 התפלות וסודן וכ' שהוא מקובל מרבינו
 יהוד' החסיד שקיבל מרבו ורב מרב עד שמעון
 הפקולי . וכ' שם שרבינו שמואל החסיד אבי
 רבינו יהודה החסיד קבל מרבינו אלעזר חזן
 שקבל מרבו עד רבינו שמעון הגדול ורגמ"ה
 כ"כ הרב יש"ר בס' מצרף לחכמה דף י"ד ע"ב
 ע"ש באריכות :

וכתוב בשו"ת מהר"ם ד"ם בסופו דף ק"ג
 ע"ב שיסוד התשובה קבל הרב רבינו

אלעזר בן רבינו יהוד' מרבינו יהודה החסיד
 אב החכמה בן רבינו שמואל הקדוש הנביא
 בן רבינו קלונימוס משפיר"א הזקן בן רבינו
 יצחק ז"ל והמה קבלו רב מרב נאון מנאון
 הכס מחכם הלכה למשה מסיני עכ"ל :

וְאֵתָהּ אֵינֶנּוּ אֶלֶף לֶאֱסֹף חַל תַּחֲתָהּ עַל הַחֶסֶן כִּי לִפִּי
 הַאֲמֹר רָכִי הַסְּסֹבָה אֲשֶׁר אֵינִי וְחִיקָר רַבִּינוּ
 בְּעַל הַרְקָח קִנְלֵס מִרְבוּ וְרִבּוּ מִרְבוּ עַד הַלֵּכָה לַתַּחַשׁ עֲקִינִי
 וְאִיִּךְ אֵיךְ הִרְבַּה סְחָרֵי זֶלְזֵל מִרְשֵׁי לֹו לַעֲשׂוֹת לֹו דֶרֶךְ חַדֵּשׁ
 עֲנִינִי הַסְּסֹבָה וְיִבְאֵר עֲלֵיהּ לִכֵּל עוֹן וְלִכֵּל הַתַּחַשׁ שְׂמוֹס
 מִנְמוּ בְּשֵׁרֵי נִשְׁמָחוּ וְכִיּוֹלָא מִיִּלִּין לִלְרַ עֵיִלָּהּ יִמְלֵל הַפֶּלֶא
 וּפְלֵאָ . אִיִּכְּ הוּא רַחֵם וְהַסְּקִין תַּחֲכֹּסֶס הַלְבַּנִּים זְהִירֵס
 כְּאֲחוּרֵי אֲשֶׁר לֵס לֹו בַּחֲסָפֵר שְׂמוֹס הַקִּדְוֵס וְכִיּוֹלָא תַּפְלָאוֹת
 חַיִּים גְּדִים הֵן וְהַדְּבָרִים כְּלִמְתָן מַעֲרִיךְ עַל אֲעִיחוֹסָן
 בְּלִיכּוֹנִן וּבְקוֹמָתָן . וְכִיּוֹלָא יִסְקִינְנוּ שְׂנֵי תַּקְרָאוֹסִים הִלְלוּ :
 דַּע כִּי אֵלֹו וְאֵלֹו דְּבָרֵי אֱלֹהִים חַיִּים וְכַתּוּב מִיִּס לַפְּנֵי
 בְּדָרְכֵי הַסְּסֹבָה כְּאֲמַרִּים כְּחֵלֶם לַחֲמֵה רַבִּינוּ בְּסִפְּי
 מַפִּי הַסְּבֹרִים וְיוֹמֵר וְיוֹסֵפֵס מֵאַחַר גִּילּוֹ הַחֲמוּרֵס סְבִדּוּלִים
 בְּרוֹחֵינוּ הַזְּכָרִים יֵשׁ וְיֵשׁ בְּכִלְלוֹת וּבַמְדַעִי פִּרְעוֹת כְּפִי עִדֵּךְ
 הַאֲדָם וְכִפִּי עִדֵּךְ כְּשִׂמְחוֹת וְכִפִּי מַלְכַּ הַעוֹלָמוֹת עֵתָהּ הַסִּיף
 וְכִפִּי סוֹקֵךְ יִלְרוּ וְכִפִּי הַחֲלוֹס וְכּוֹסֵנוּ וְכִפִּי אֲלַנּוּ אֵל עֵירוֹ
 וְאֵל שַׁעֲרֵי מִקּוּמוֹ וְכַתּוּב וְכַתּוּב מִרְשֵׁי פִּרְעוֹת וְכַתּוּב רַבּוּ
 חֲסָפֵר לִפִּי לַגְּלוּלֵי וְלִפִּי שְׂרָשֵׁי כְּרִיךְ וְכִיּוֹלָא . אֲמַנֵּס דִּיךְ
 כְּלִלִי כְּלִלוֹת גִּילּוֹ לִנּוּ בְּרוּחֵינוּ הַזְּכָרִים וְהַמְקִיִּים דְּבִרְיֵהֶם
 כְּעוֹב כּוֹסֵנוּ וְאֲמִיתוֹת חֲרַעְטוּ וְהַכְּנַעְטוּ אֱלֹהִים יִרְאֵה לֹו
 הֵן חוֹנֵן וְהֵן מַרְחֵם לַחֶקֶן אֲשֶׁר עִוּוּ וְלִלְקַע אֲשֶׁר פִּינַר
 וְכִיּוֹמֵר אֲשֶׁר הַפְּרִיר כִּדַּת מֵהּ לַעֲשׂוֹת כִּי אֵל רַחוּם הוּא וְלֵא
 כֹּל רַחֲמֵינוּ כְּהַרְיִס יְאֻרִיִּים רַחֲמֵי יוֹדִים :

וְאֵלֶּם לִימֵי רַשְׁוֹנֵי כֶּסֶס כֹּל חֲזוֹן וְהַחֲכָמָה הַעֲמוּקָה
 חֲכָמָה אֲחֵת וּבְסִפְרָהּ הוּא נִמְתָּהּ וְרַשְׁשֵׁי
 סְרוּרוֹ יִדְעֵי רַבִּין אֵיזֵס שְׂרָשֵׁים בְּכִלְלוֹת וְכַכּוּ אֲמַרוּ בְּזַחַר
 דְּחֲרָה

דאחרי טקוב רש"י לא נשאר כ"א אלא העומרתן לאשרם
 בלל:על: דהבס שלל ספק מישראל הכאם זו וכאשר האריך
 הדב המושלש יסר מתקניו כס' מרץ להכמה אשר העלה
 לאשר הניח ספרי הגאונים' שחיברו בהמות האמה וכיוצא
 ע"ש באורך י"תו הכל היה למשמרתם ללנגע בכללי
 כללום ולפי הדור ולפי מלך העולמות מעת החרבן וכיוצא
 בסגולה רבינו יהודה הקטיר דרכי השבועה וכאשר קבלם
 רבנן ורבינו אוחזי דרך הקרב בעיני ה' ורחוי לדור
 אחרון שלל ה"י להם ידיעה כל כך בהכמה האמה ומעיינו'
 הכמה עדיין לא נסתחו' וכן לענין סודי התפלות שקיבל
 רבינו הירקא רבנו ורבי [מרבי] עד שמועין הפקולי כמדובר
 לעיל נשאר נקבלם מה שרלה הקבי' לזכותם כפי מלך
 העולמות והדורות והכל אהם ולך :

האמנם דימי רבינו האר"י זל"ה רלה הקבי' לפהוח
 שרבי אורה ומעיינות ההכמה על ידי זמלי
 האר"י חיי כי היסב שמתו מעולם חקור פנימיות
 של הפנימיות נכבד נבדור כמה ירלוסו ולא נשאר אלא
 בירם הרגלי' ויהי זמן כשר להתגלות שרשי עיקרי
 פנימיו' הכמה ולאחי' שלחו אלהי' והוליא חמה מנרסיק'
 דחזירו עטרה ליושנה נגלות ספוי שמוני קדשי קדשים :
ומענין לענין אמרתי אעלה אש שבעים למשכיל אחד
 שאלו שלל האיש לנו' דרבי התלמוד הקדוש
 בעטש ויגמר מרצונם אלפי רבנן אשר בכל דור ודור מימי'
 רבי ועד רבי אשי אשר היו לומדים פמליות פמליות'
 ונד אחרן דימי רב רבי אהרן אקיספ המעובות אריות
 בלהו רבנן ויפי דיום כלו"ה כלה דאדר וכלה דאלול היו
 בומיות מקם אהם ככל כלה באקיספ גדולס וזמן קהלה
 כלל היא וכדורו עליהם עתה צעוד אש כאשר קיבל
 רבינו יהודה רב רבי זל"ה עמוד ש"ה' יאוד שיש יורד מן שמי'
 בכלה דאדר ובכלל דאלול' והיינו דקאמרין קוף פי'
 היה קורא דף י"ז אמר רב אשי בני עהא מהסיא חבירי
 לב יינסו קהחו יקרא דרזיחא ולא וכו' וכמו שכתבו
 בדפוסות שס' ולא היה נכתב התלמוד הקדוש על ידי על
 יד הכהנים כל החמוראים חלפי רבנן והלכן חייבים כל
 ישראל לשמוע ולשמור כל הכסוב בתלמוד כמלום כי
 אלסינו עמי' האורה אשר יורוך' א"כ אפוא זוסי שקשט
 שרלינו כמה חומרות ועונשים כס' הזהר דביים מדיני'
 פוונים אשר לא קראו סכלמוד הקדוש' ונס דביים הנזכרי'
 בש"ס לא נכתבו כל העונשים הקשים שיש בזרר הקדוש'
 הם כהם אמרי משכיל דורס בהרחה :

ורפי שם זלל אשי' הלל מראש כהם זלל חקרונס
 ראשונים שאלו מאלי' לא אהא שמיח דימי חרדי'
 הראשונים ובימי ר' שמועין' יוחאי' וכל קדושים עמו'
 אשר היו דקיים בו יס' והיו נשמות עליונות ועיטוקם
 פתורה אהא אש"א שפליגי' והיה האש עלהטש קביס
 עולמתי שרם חרסי' חומה' ואליו זורו לעיני הים
 שפרחיש למו כאשר ידבר איש אל רעהו וכניכול בזר'
 בזרר ואינדר בעולי בעלום הדור מתקפי' ברהמי ובהר"ס
 במושכין' עד דלסכסם עלמח וחדל להיום ללרי' ומזוע
 עושל לא על נק' ש"י הלל דור מתקשר בעונס סימיי' :

אעוד יש לקרור מדוע ס' הזהר הקדוש לא נסגלה
 לאחוראים ורבנן סבוראי' והגאונים ונבדולי
 סרביני' ואיך נסגלה אח"כ דדורות פניוים אכס' והנה
 לתקירה דשונס העשיה מנור"ם כי בזרר חמפיו יסכרך

שיהיו חלף שנים בעממד זה כדכתיב נחניו שוממה כל
 היום דוה והוא ויונו של הקבי' וכן אמרו בזרר ובמדרש
 איכה בזמה דוכטי וכל התאליס' ואחוראים היו סמוך
 לחרבן כסוך האלף שנים שהיו רב אשי סכור התלמוד
 היה בשנים סניח לחרבן ולכן לא הועיל כל קדושהם להביא
 כשמי' כי בזרר עומדה :

וממוציא דבר אפטר לומר פי' זדאי הכל שקול אל
 דעות ולו נהכנו בעליבות ואפטר דבדוי' גרות
 החרבן חלף שנים וכל הקדושים היו בחוך האלף שנים לא
 רלה הקבי' שיוגלס ס' הזהר שיש בו כמה סימרות ועונשי'
 כרסם אש על בניס כי בחלומו פרק היו רעות יחוקף הלרו'
 והיו ישראל בלער גדול' ואס היו מתגלים דברי הקדושי'
 רשני' ותבירו וכל העונשים היה ויכס' להטן לקטר
 יוסר על ישראל לרעיה בעיקב רעה אחר רעה' אכל
 אחר שעבר חלף שנים מתחרנן ששכלמו שנת ד' חלפים
 סתכ"ח אז היה יכול לבוא משיח ובעזרה אשתהוי
 אשסי' וזה העל' כולל לכלל זפרט על כל הטוים והלול
 שמו ח"ו וסורו' ונתבנר הילס"ר עמד יען כבר נתבדר
 הרבה ועסה כביריה רבגלים וכתי'ם בעקבות משה'ם
 חולפה יסנא שהיא החסוה שמתבנרת דרלוהה כי כלתה
 אליה רעה וכמו שביחי באחורדינו האר"י זל"ה ונתבנרת
 להתייא אכל כשל כמה צענין הרעות וחוקף הלרו' כי
 כבר הוצר הרבה כחמור עמי כביר האר"י זל"ה [וגרם
 ס"ח טעם יש בדבר] ולכן סמוך לדורות שאלה חלף
 שנה מתחרנן סגולה אור פהור לבגן על כל הדורות ואסם
 זכה להסתפק בספרי תורה כדת מה לעשות בזכות זה
 ספרים ישע' ישועס ישראל' ונתגלו החומרים והעונשין
 להטן ישמעו ויראו כי השעה לריכה להתבנרת החסוה
 ובתחל' נוסף מעטות המשיח ונדולי' הדורות היו
 מקיימין כל החומרות ובקדושים אף המון העם לא ידעו
 את כל סוקף החומרות' והעונשין' ומזוע שהיו שובגין בעידן
 עקב' אכל עהה דדורות חסרונים כי נצר הילר להתיחל'
 חנו לריכי' לכל החמרות' שיסבלו' שמועישמע ואשר לא
 שומע יכנס' פי עונותיו לרופ' ילרפי' בשעת וסבנרות
 ספסוה ותלול שמו ח"ו ודוי' היעב :

ודגה יש להטיר על מ"ש דבחוך האלף שנים לא היה
 לו אפטר שיבא שמיח ממי' ס' חלק דאיל ריב"ל
 למשיח אימח חסי מר ואל"ה היום ויפרש לו חליהו זכור
 לטוב היום אס בקולו שחמנו' ומשמע דאס ישעו חסובה
 יבא סיכך שמיח חליבו דעמי ריב"ל' ויש ליבב דכונת
 משיח שאל' היום סיינו דוסס לא שייך שאלה מסיבס
 סייס כלומר גרמ כל היום דור שבוהו ימונו' לא הקבי'
 וחי אפטר לבוא' וחליהו זכור לעוב רמז היום ואלח"ס אס
 בקולו ששמעו שפלוו בסבובה' והו' יש להטיר ממי' שס
 פי' חלק דאמר רב כל הקייני' כלו זרן דוד כל בא ושמואל
 אמר דיו לאכל שיעמוד זכרנו ורב שהיה בחוך האלף שני'
 מאי קאמר' כלו כל הקייני' ואפטר היה לומר דף כונס
 שמואל שחמר דיו לאכל שיעמוד זכרנו כונסו דדי היה
 שיעמוד זכרנו גרם האלף שנים ימונו' לא הקבי' ואלח"ס
 יבוא בואל' אף יש לעמוד מחמיר מדרש העלם בזרר
 חרש דף ל"ז דפוס ויניליח דימי רבי אהא חליהו זכור
 לעוב ואמר לרבי דמיחלל שאל להקבי' דיסקון וכו' דהא
 ככלו כל ענשיח על מה דעברו והיה ויכות על זה וסוף
 דבר אשר הקבי' שנסבב שיהיו כן עד שישיבוי' וכו' ע"ש
 ואפלי

ומאחי לא חיל דלכמי פשו שני עובד מהאלף שנים
והגם שיש לרחוק מ"מ כלבו שניו דחיקי כינהו :
לכן נראה כעוד דאם כל ישראל היו שנים כמסוכה
אפילו כסוך אלף שנים היה אחי משיח ולא היה
מספיק מה שבינו בישראל קדושי עליוניו הנשבע הקב"ה
שיפיו עד כן שיטונו ומאחי דלמחרן עם במדרש העולם הניו
לעיל כסוך ונראה דלפילו כנישטא חרף דמייעין בזכותה
אסכניס וכי' : אשכר דהא דכנישטא חרף לא הוה סני
כסוך האלף שנים שהיה לירך שיטונו כל ישראל או רובם
כדי שינאלו כסוך האלף שנים אבל אחר האלף שנים מהני
הא דריעי כנישטי או כנישטא חרף וכזה יבואו על כנון
כל החמארים כפשטן : ועוד יש ללמד בזה :

[יכת] מהריר אפרים קארו (עיין מ"ן מה' יוסף קארו) :

[יכת] מהריר אפרים ב' שמואל זאנוויל העקשיר (עיין לויס קן כח"ב) :

[ילג] רבינו אפרים בר' שמשון חיבר פי' ורמזים וגמטריאות על התורה והוא

בידי כ"י זכ"י וילך כתב ושמועתי מרבינו חם ששאל לבעל החלום וכו' כנראה דכיון על רבינו יעקב ממרויש שהיה שואל שאלות מן השמים ומשיבין לו וכמ"ש אני הדל בח"א (עיין רבינו יעקב כחסידי). והנה הגיע לידי קונטרס מע' שו"ת הללו בכ"י ובשאלה אחת כתוב דהיתה בשנת ד' אלפים תתקס"ג. ורבינו אפרים בס' הנוכ' כותב ששמע ממנו א"כ הוא סביב לזמן הזה. ובס' הנוכ' הזכיר הרמב"ם וי"ד ספריו שחיבר הי"ד החזקה :

[ילג] רבינו אפרים תלמיד הר"ף עשה השנות על דברי רבו הר"ף ועל הרב המאור והר"ה במאור לפעמים מביא מדבריו. אבס' קורא הדורות דף ט' ע"ב כתב רבינו אפרים בר' יצחק מרגנשפורק הצרפתי עשה השנות על דברי הר"ף רבו ונס על הרז"ה ע"ש וזהו כמו שכתבתי אך בס' יוחסין דף צ"ח ע"ב כתב רבינו אפרים תלמיד הרב אלפס שהשיג על הרז"ה בזמן הזה עכ"ל ורואה אני בהקדמת הרז"ה למאור שכ' ומצאתי להרב ר' אפרים ז"ל בענין הזה לא מסודרים ולא מחוברים כי אם מסודר' ומפורזים והמעט הנכון מהם בעיני אספתיו אל מקומו עכ"ל.

וממ"ש רבינו אפרים ז"ל מוכח שכבר רבינו אפרים לא נפטר לב"ע. ולפ"ז רבינו אפרים לא עשה הנהות כ"א על דברי הר"ף רבו לא על הרז"ה כמ"ש ס' יוחסין וס' קורא הדורות: גם מ"ש בס' קורא הדורות שרבינו אפרים תלמיד הר"ף הוא ר' אפרים מרגנשפורק הצרפתי אינו נראה. כי מדבריו ס' יוחסין משמע קצת דתרי הוו. ועוד ראיתי בס' הישר כ"י דרבינו חם וכסופו שאלות ששאל רבינו אפרים מרגנשפורק לרבינו חם ורבינו חם משיב

והאחי לא חיל דלכמי פשו שני עובד מהאלף שנים
והגם שיש לרחוק מ"מ כלבו שניו דחיקי כינהו :
לכן נראה כעוד דאם כל ישראל היו שנים כמסוכה
אפילו כסוך אלף שנים היה אחי משיח ולא היה
מספיק מה שבינו בישראל קדושי עליוניו הנשבע הקב"ה
שיפיו עד כן שיטונו ומאחי דלמחרן עם במדרש העולם הניו
לעיל כסוך ונראה דלפילו כנישטא חרף דמייעין בזכותה
אסכניס וכי' : אשכר דהא דכנישטא חרף לא הוה סני
כסוך האלף שנים שהיה לירך שיטונו כל ישראל או רובם
כדי שינאלו כסוך האלף שנים אבל אחר האלף שנים מהני
הא דריעי כנישטי או כנישטא חרף וכזה יבואו על כנון
כל החמארים כפשטן : ועוד יש ללמד בזה :

[יכת] מהריר אסתרוקן י' שגני הזכירו הרב שיידי כנה"ג א"ה ס' קצ"ד ע"ש :

[יכת] מהריר אפרים אלנקוואה רב גדול בעיר תלמסאן ומלומד

בניסים ומופלג בחסידות וקדושה. ומצאתי בכ"י רבינו מהר"ו ז"ל שכתב מצאתי בשו"ת להרב הגדול רבינו אפרים בן הר"ר ישראל בן אלנקוואה וקראה שער כבוד ה' עכ"ד : [יכת] מהריר אפרים ארדי"ט (עיין מעט אפרים נח"ב) :

[יכת] רבינו אפרים וידאל (עיין הרשב"ץ) [יכת] רבי אפרים בר' יצחק מרגנשפורק (עי' רבינו אפרים תלמיד הר"ף. רבינו יואל קן י"חק הלוי) :

[יכת] הגי' אפרים חכהו כואוסטרא (עיין זרע שמשון כח"ב) :

[יכו] מהריר אפרים כ"ן מווירנא עמית בתורה עם הרב ברכת הזבה הרב שפתי כהן והיה אב"ד בק"ק בודון וקבלוהו לרב ק"ק אשכנזים בעה"ק ירושלים. חיבר שו"ת שער אפרים בבקיות ופלפול ושקיל ומרי עם רבני אשכנזי שבזמנו הרב עבודת הגרשוני והרב צמח צדק וסיעתם. ועם הרב המג"ן והרב מהר"ם ז' חביב והי' לו מחנה אפרים על התורה ונאמר. ובנו הרב החסיד מהר"ר יהודה ליב ונפטר בעה"ק צפת ת"ו ובן בתו הגאון מה' צבי אשכנזי :

[יכו] מהריר אפרים נבון הורתו וידידתו בקושטנדינא והיה בן גילו של הרב בני יעקב ואח"כ בא עם חמיו הנכיר כה"ר יהודה אירנאז ונתישב בירושלים ת"ו ושם נתבודד למעלה מעשרה שנים ולמד הש"ס והר"מ ובית יוסף והלך בשליחות לקושטנדינא ומהר"י רואנים מינהו לדיין ונודד

תוס' על התלמוד מלבד הלכותיו כהגות
 הרי"ף ותשובותיו הנדפסות . וכתב מהר"א
 שטיין בנימוקיו על הסמ"ג ד' רצ"ד ע"א בתשו'
 הרא"ש בחבור של ש"ץ סימן תשע"ה ע"ש .
 ויש מי שכתב שהוא חיבר פסקי תוס' . ובס'
 המגיד למרן (ר"א) סוף דף ל"ו הכי קרא לרבינו
 הרא"ש אשר קדושי . וכתב מרן ב"י א"ח סי'
 נ"א משם דרב מהררנ"ה שבספר החזיקו
 הרא"ש לרבן וכ"כ בתשו' מהר"י קארו בסוף
 תשו' מרן א"ה ומהר"ר בצלאל בתשו' סימן
 כ"ב ובתשובות רבינו ברכיה הלוי ב" :

הרא"ש . מהררנ"ז סימן תצ"ה ד"ו משמע
 קצת דהיה תלמיד הרמ"ה ועיין מ"ש
 הרב כנה"ג בא"ה סימן ס"ב הנהגות בית יוסף
 אות י"ש . ונראה פשוט שהוא מ"ס בהררנ"ז
 וצ"ל מהר"ם במקום הרמ"ה וכן כתבתי בעניותי
 בקונטרס יעיר און מערכת האלק"ף דף י"ד
 סוף ע"ב :

דע והרא"ש הנידפס בספר הרי"ף והרי"ן בהלכות קטנות
 אשר הלכות הרי"ף באמצע ומלד אחר הרא"ש ומלד
 שני נמוקי יוסף . הנה דברי הרא"ש לקיחים הם מפסקיו
 שחיבר הלכות קטנות כחון פסקיו ע"ד הלכות הרי"ף
 כלפי נדפסו כחון פסקי הרא"ש ופירשם הרב מערי
 מלך . ודלא כמו שראה מהדרי הרב יד מלאכידף קט"ה
 ע"כ שהרא"ש פירש דברי הרי"ף וגם עשה כחון פסקיו
 הלכות קטנות :

שוב ראוי בני קרבן נסאל כחלפנו ככללים שכתב
 ככלל ב' משם הש"ך בפי' תקפו כהן כ"י מ"י שכתב
 וז"ל ולכי חומר לי שהרא"ש כשעשה חניונו מפחלס עשאו
 סביב הרי"ף כמו פירוש על דברי הרי"ף כמו שעשה הר"ן
 רק אח"כ עשו מחבור הרי"ף וען חבורו ככל חבור אחד .
 ונראה כן מהלכו' קטנות שנקלטן נדפסו הרי"ף ופירושו
 הרא"ש סביב הרי"ף ומקלתו נדפסו ככל חבור אחד
 עכ"ל . ולי ההדיוט נראה ששעו שהרא"ש חיבר פסקיו
 כמו שהם בידינו ולא כיון לשעו פירוש על הרי"ף כלל .
 וכן נראה ממש רבינו ירוחם בהקדמם ספר מישורים
 למסנותן בדבריו ומת"ש הרב לזה לדרך בהקדמתי כלפי
 ירוחם המשחלל בעין יפה . וכן נראה ממש הרב בפי'
 וזאתו דף ק' ע"כ וז"ל חיבר פסקים על כל החלמוד ע"ד
 רב אלפס ז"ל עס מה שהופיק מכלפול ר"י בעל הסופרי'
 כמו שכתב בשלחם כלל פי' דין ו' עכ"ל . ונראה שאלו
 הם דברי הרא"ש בשמו' והיונו כעמי דכתבתינן אלא שכתב
 לא מלאכת דברי הרא"ש בשמו' כפי' . וגם מעניע פסקי
 הרא"ש עונים ולוחצים שלא נכתבו כדרך פי' להרי"ף
 וזה פשוט לקולר דעמי' . וכן נראה מפי' הרא"ש לסדר
 זרע' ונראה שקולר פירוש רבינו שהשון ולפעמים מוסיק
 דבר . וכן נראה מפי' הרא"ש על התלמוד שנקלר
 הסו' ומוסיק הל' :

אמנם למאי דאפי' עלה הנאון שהי'דס דליבא לאקשוני
 על הרא"ש אס כהנ' לשון הרי"ף דמקום ס'
 ונמקום :

משיב לו בכת גדול וביד חזקה ושם דף ר"ז
 כתב רבינו תם לרבינו אפרים וז"ל יודעים לבי
 ולכך ילדות היתה כך ואם לכך הוא בקרבך
 עד לבי מה סיבך ויש ממש שאל לרבך
 העומד ב'שובך או אלי ואשיבך מיום דעתך
 מורה לא שמעתך עכ"ל והרב ר' אפרים בזה
 ובשאר תשובות כותב בכבוד גדול לר"ת
 וזוה משמע לי ההדיוט בפשיטות דאין זה
 רבינו אפרים תלמיד הרי"ף . גם התוס' בעי'
 דף ל"ד סוף ע"ב כתבו רבינו תם הקסיד על
 רבינו אפרים וכתב והמורה יורה ככן סורר
 זמורה ועלי יערה רוח הבוור . ויותר לרואה
 כל התשובות מר"ת לרבינו אפרים . והגם
 שראיתי בראב"ן דף ק"א ע"א דמייתי דברי
 רבינו אפרים מרגנשפורק ובתוך דבריו כתב
 בשאל את פי רבינו יצחק יהודה דו ע"ש .
 מ"ם כעת נ"ל דכונתו על רבינו יצחק בעל
 התוס' בן אחותו של ר"ת ולא כיון על הרי"ף :
 ושמעתי מרב א' נר"ו שראה פי' התורה
 כתיבת יד לרבינו אפרים ז"ל ורבינו
 יהודה אביו של רבינו הרקח ה"י שואל שאלו'
 מרבינו אפרים בר יצחק כמ"ש בשו"ת
 הרשב"א סימן אלף ק"א ובפסקי מהר"ם
 ריקאנטי סימן ח"ן ע"ש :

{ילנ} מהר"ר אריה יהודה בן הרב בית
 חד"ש תשובותיו בשו"ת הרב ב"ח
 מר אביו בשני חלקי' ובשו"ת נאוני בתראי :
 {ילנ} רבינו א"של א' מרבותיו של הרקח
 (עיין רקח כח"ב) :

{ילנ} מה' א"שר ז"ל זקנו של הגאון מהר"ם
 מלובלין חיבר ס' בקבלה
 דהיה תוס' ישיבה בק"ק קראקא . כן כתוב
 בהקדמת בן הגדול של מהר"ם לתשובותיו :

{ילנ} רבינו אשר בר חיים נביו (עיין רבינו
 יונה מנירונגול . ועי' ספר המדוס כח"ב) :

{ילנ} רבינו אשר בן רבינו יחיאל אבי
 רבינו יעקב בעל הטורים . חיבר
 פי'על התורה ופי' המשניות על זרעים וטהרות
 ונדפסו . ופי' על התלמוד כפי' מס' נדרים
 הנדפס . ואני ראיתי פירושו לנזיר ב"י . ורבינו
 בצלאל בלקושי סדר קדשים וסוטה מזכיר
 פירושו . וחיבר תוס' על התלמוד ויש בידינו
 תוספותיו על קצת מס' ב"י . ועוד חיבר תוספי

סוף סי' רצ"ד :

רבינו אשר שמוכר בעל התרומות סבר הרב מה' אהרן אביוב ז"ל בתשובה כי באה בשו"ת מהרשד"ם א"ה סי' דמ"א שהוא הרא"ש אביו של רבינו בעל הטורים וכן תפס הרב מהר"ם מלובלין ז"ל בתשובה סי' י"ד: והאמת הברור הוא שהוא הרא"ש מלוניל שמכניאים התוס'. וכבר ענין זה האריך אותו הכהן גדול הרב שפתי כהן בח"מ סוף סי' ק"ז והראה באותות ובמופת' דלא אפשר שהרב התרומ' יזכר רבינו אשר בר יחיאל אבי הטור והשיב על הרב מהר"ם מלובלין ע"ש באורך. וגם הרב כנה"ג כתב בן שם במהדורא קמא. אלא דבמהדורא בתרא הביא דברי הרב מהר"ם מלובלין ושתק. ולפחות הג"ל ועמ"ש בנרפס. כי אחד הרואה דבריו במהדורא בתרא יסבור דשתיקה כהודאה :

[ילנ] רבינו אשר בן הרב ר' משולם בס' תמים דעים סימן ק"ד מייתי הלכות יום טוב מהרב ז"ל :

[ילנ] כמהר"ר אשר שלום (עיין סטור סופרים כמ"ב) :

קונטרס אחרון

[א] אלקליאון בן הדיסה מוזכר כמה פעמים במדרש חזית. והרב מהר"ש יפה בס' יפה קול פירש בדרך מ"ד מס' יפה קול חכם גדול ושם דף י"א כתב דלא נרסינן ליי. אמנם הרב מהר"ם די לונזאנו גלה סודו דהיה אחד מעתיקי ספרים ומדרשי' והי' לו בן אחותו ושמו אלקליאון ובכל מקום שאומר המד' חסמה או תורה כותב אלקליאון כאלו מתפלל שיזכה לתורה. ולכן לא נרסינן ליה :

[ב] אחרוני הרבנים (עיין באוני פראשוני) :

ובמקום אחר מופק להסך דלינו מקפיד להעתיק לשון הרי"ף וכוונתו על מ"ש במקום אחר בזה דבריו לאמנו מאד: ואני ברנליו אעבורה ולמדתי שכן הוא דרך הרא"ש גם במקום בכורות ונדריים שמכניא דברי הרמב"ן בהלכותיו על דרך שהוא מכניא דברי הלכות הרי"ף אף דלא שמיע ליה ובמקום אחר מנבל דעמו :

וכן אני אומר כי דרך זו דרך רבינו הרא"ש גם כפרישמו לזרעים וטהרום שסוף כוסב דברי רבינו שמשון אף אי לא סכירא ליה ובמקומו מנבל דעמו דעם עליון וקדוש : הרא"ש חיבר ס' באסור והתר' ומזכירו הרדב"ן בתשו' החדשו' אשר נרפסו בעיר פירדא ס' תס"ט :

שמעתי מאדם גדול שהוא ראה פי' על התורה שחיבר הרא"ש כ"י וכן כתבתי לעיל. וכפי זה יקשה שרבינו בעל הטורים בהקדמתו לספראות שנרפסו כותב שהוא מקט מדברי הרמב"ן הדברי' הפשוטים ויחבר אליהם איזה פשט או טעם ע"ש ולא הזכיר פי' אביו הוא הרא"ש. אם לא שנא' שלא הגיע לידו והוא דבר זר :

הרא"ש מהקדמת ס' פי שנים והוא פי' הרא"ש לסדר זרעים נראה שהרא"ש פי' גם שיתא סדרי משנה. ועמ"ש במערכת ב' ? ולפי מה שידענו דהרא"ש פי' כל הש"ס בדרך פי' כמו שנרפס במס' נדרים וראיתי ג"כ פי' הרא"ש מנוזר כ"י ומכניאו בשיטה מקובצת נזיר ורבינו בצלאל בלקוטי סדר קדשים כ"י מייתי פי' הרא"ש וגם תוספ' הרא"ש. א"כ אינורחוק שפירש ג"כ שיתא סדרי משנה : [ילנ] רבינו אשר מלוניל הי' בזמן ר"י בעל התוס' כמפורש בתוס' קמא דף ס"ד ע"ב והוא רבינו אשר שמוזכרים בעל התרומות והמרדכי והגמ"י ואינו הרא"ש אביו של הטור כמו שכתבו ז"ל וגם הכלבו כשמוכר' הרא"ש כונתו על הרא"ש מלוניל או מפלוז"א כמ"ש הרב שיירי א"ח

ב

[א] רבינו בחיי חיבר ספרו הקדוש חובת הלבבות בלשון הנרי וזמנו שנת תתקכ"א לאלף החמישי והקויא בספרו ובהקדמתו יראה תוקף קדושתו ודבריו חיים וקיימים והיו למאורות. וכבר לקט מפנינו הלמיד

אמריו הרב ראשית חכמה. והרב צידה לדרך קיצר שערוי בעשרה פרקים בתוס' מספרים אחרים לקרותם כ"י ימי תשובה עיין בספרו : [ב] רבינו בחיי בר אשר מסרקסמה חיבר פירושו על התורה והיה

תלמיד הרשב"א . ורבים חשבו שהוא בן הרא"ש ועוד בה ספורי"ם יקנו ונכתב בס' עומר השכחה . ולא היא . שלא הזכיר בספרו לא הרא"ש ולא בניו הרבנים . והרא"ש יצא מאשכנז בשנת ס"ו לאלף הששי ורבינו בחיי חיבר ספרו בסרקסטה שנת נ"א . והרא"ש בא לסוליסולא והגדול שבבניו רבינו יחיאל ועוד שכאשר המחברו' כתבו הרא"ש ובניו לא נזכר שם רבינו בחיי . והרב צידה לדרך מזכיר ח' בנים שהיו להרא"ש ומזכיר שמות כולם ולא הזכיר רבינו בחיי . ועוד שלא הזכיר לאביו כלשון כבוד רק בר אשר :

רבינו בחיי כתב בסוף ס' חקת כתב מזוי הרב הגדול רבינו שלמה נ"ר בפ' ההגדות אשר חיבר . ומוכח שהוא הרשב"א . ועיין בעין יעקב סוף ס' הרואה שהרב הכותב מביא דברי הרשב"א מחבורו לאגדות בס' הגדה ההיא דקאי עלה רבינו בחיי ע"ש . וכן כתב הרב ס' יוחסין שהוא תלמיד הרשב"א ועי' בהקדמ' רבינו בחיי וכן כתבתי לעיל בפשיטו' :

[ג] רב ביבי גאון (עיין בס' ע"ג נחלי' בחי"ב) זרע בירך) הפליא עצה

הגדיל תושיה וחיבר כמה ספרי' על הש"ס ועל ד' טורים ועל הפרשיות ועל תהלי' כמו אלף ומאתים בויג"ן שהם פליגוס בקידוב . ואירע לו עסק ביש ששללו וגולו הס' ממנו ולא נדפס כ"א על קצת ברכות ועל ס' בראשית זנקר' זרע בירך ח"ג וישא משלו ובואע בירך נאץ ה'ובודאי שנראה מזה שנדפס כמה גדול כמו ושהוא מלא ומעין נובע מקור חכמה :

[ד] רבינו בכור שור בס' פענח רזא מוזכרו כמעט בכל פרשה וגם

בפ' התוס' ובס' מנחת יהודה הביאו אותו בכמה דוכתי ובשולשלת הקבלה דף ט"ל ע"א מביא מסמ"ק דיני גיטין רבינו יצחק מאורליאנש המכונה בכור שור . וכעת לא חזינא כהאי סימנא בסמ"ק שם :

[ה] מהר"ר בנימין אחי בע"ס שבלי הלקט (עי' רבינו לרקיס) :

[ו] מה' בנימין קרובו של בע"ס שבלי הלקט (עיין רבינו לרקיס) .

[ז] מה' בנימין איספניווא עיין רבינו לריהס

ן עזרא ועיין ביה סעזר . יסוד קיוס בחי"ב :

[פ] מהר"ר בנימין א'שכנזי תלמיד מהרש"ל ומור"ם חיבר שו"ת משאת בנימין והי' בזמן הרב סמ"ע ומהר"ם מלובלין . ובנו של הרב הוא הרב נחלת יעקב על רש"י עה"ת :

[ז] מהר"ר בנימין וואלק חיבר עיר בנימין ב' חלקים . ח"א על עין יעקב ח"ב . וח"ג על אנדות ירושלמי זרע' ומועד :

[ח] מ' בנימין זאבי (עיין מ' אהרנס אזולאי) :

[ט] מ' בנימין טראבומן (עיין מ' יסואל סרלבוטו) :

[יג] מהר"ר בנימין הכהן ז"ל אב"ד בקק"י ריניו . תחלתו מקק"י אלישאנדיא די לא פאליא ולמד חכמת הקבלה מהרב עיר וקדיש הרמ"ז ז"ל והיה מפורסם בחסידות ויש לו חתימו' על תשובו' בס' משאת משה וס' שמש צדקה וחתימו' היו גדולי הדור מ' ישעיה באסן ומה' מנשה פאדיבה ז"ל . והרב המופלא מהר"י אירגו ז"ל ישב עם מהרב"ך הנז' שבעה שבועות ללמוד ממנו חכמת הקבלה . ויש לו ס' גבול בנימין וכו' כמ"ש בשה"ג ח"ב סוף מערכת ג' . (עיין גבול בנימין בחי"ב) :

[יז] כזהר"ר בנימין הכהן מעלי ז"ל הי' מעה"ק ירושלם ת"ו והלך בשליחו' ערי פרס ואח"כ הי' רב במצרי' רבות בשנים ויש לו חתימו' על קצת תשובו' הרב מהר"י זיין ז"ל בספר שערי ישועה ושמעתי כי היה מפולפל בעומק העיון וכמעט היה לו על פה דרושי הרב האר"י ז"ל וזכה שחזר לעה"ק ירושלם ת"ו והיה רב כשתי שני' והיתה מנוחתו כבוד . ואחר סמוך בא מוריגו הרב כמהר"א נחום ז"ל והיה רב בעה"ק ירושלם ת"ו כעשרת שנים :

[טו] מ' בנימין הלוי רבו של הרמ"ז (עיין ע' עשה זכות) :

[טז] כמהר"ר בנימין הלוי תושב קישט' (עיין ז' קס' בחי"ב) :

[יז] רבי בנימין הלוי במ' יחיאל (עי' נפטם כימין בחי"ב) :

[יח] מהר"ר בנימין הלוי ז"ל בן הרב הגדול מהר"ש הלוי בן הרב עיר וקדיש כמה' בנימין הלוי ז"ל רבו של הרמ"ז ז"ל היה אחד

אחד מרבני עיר ואם בישראל איזמיר יע"א עם הרב מר קשישא מה' אליהו הכהן ומורינו הרב מהר"י הכהן ז"ל * אפס קצה מחידושיו מביא תלמידו הרב יד אהרן בספריו ויש לו תשובה בשו"ת ארח לצדיק :

[יג] מהר"ר בנימן בכיר מאיר הקו"י ויש לו תשובה בשו"ת אנקת הוכל למרן סימן ע"ד :

[כ] הרב בנימן מיטאל במהר"ר אברהם (עיין מ' חכמים מיעול מ' אליסו סלוי) :

[כג] מהר"ר בנימן מלמד אחד מרבני איזמיר בזמן

הרב כנה"ג וחתום בהסכמת ס' כנה"ג מהרבנים * והוא היה רבו של הרב מהר"א הכהן בעל שבט מוסר וכו' ואפשר באשכנזיה והוא דרוש ראשון מספרו מדרש אליהו :

[כד] מהר"ר בנימין אב"ד במדינת-מרק (עיין עמנו מלום כח"ב) :

[כה] מהר"ר בנימן בכיר מתת"א מארץ המוריה * היה בזמן מהר"ד

זמן ומהר"י טאומאצק וחיבר ס' בנימן זאב שנת רצ"ד * ואף שנדפס בימי מרן רא הוכירו בבית יוסף * ועיין בשו"ת זקן אהרן סימן קצ"א ומהרש"ל כ"ס של שלמה ס"ח דקמא ס' ע"ח ונבחרת אנשים להש"ך דף ו' ע"ד :

[ח] ועיין עוד בשו"ת זקן אהרן ס' ק"ט ובתשובת מה' יצחק גרשון מרבני ויניציא הובאה בתשובות מהר"ט צהלון סימן קס"ח במ"ש משם מהר"ם מפאדובה ע"ש :

[יז] מהר"ר בנימן קאזיס אב"ד ור"מ מק"ק צפת עיר קדשנו

ת"ו הוא היה תלמיד מורינו הרב מהר"א נחום בעיר אינדינו ואח"כ ה' מרבני קושטאנדינא ולעת זקנתו הלך לעה"ק צפת תוב"ב וקבלוהו לרב ושם היתה מנוחתו כבוד * חיבר ס' מגילת ספר על הסמ"ג ונדפס ח"א לבד ועוד לו חבורים רבים ככתוב בס' הנו' ובהיותו בעיר רבתי בדעות קושטאנדינא יע"א ראיתי קצת חבוריו בכ"י :

[סג] מה' [דוב] בער נכד הגאון בע"ס גאון צבי (עיין מ' לני סג"ל סוויניץ) :

[כו] מהר"ר (יששכר) בער ביץ (עיין אסטוס כסוכה כח"ב) :

[כז] מהר"ר (יששכר) בערמאן סג"ל (עי' רנה או רכוס כח"ב) :

[כח] מהר"ר בצלאל א' שבנז' תלמיד הרדב"ך ומה' ישראל

די קוראל כמ"ש ריש תשובותיו * והפליא בעסק התלמוד בשקידה עצימה במיעוט שנה במיעוט אכילה וכו' כמ"ש ריש ס' ט"ו וחיבר

שיטות על התלמוד מקובצות מרכוואתא קמא ונדפסו על ביצה כתובות קמא מציעא * וראיתי

מכ"י על שבועות וחולין וסדר קדשים וניש"ך מוסה נזיר * והרב המבי"ט ח"ג ס' רכ"ה

מוכירו * ובתשובות מהר"א מונסון והרב מהריק"ש כ"י הוא חותם על כמה פסקים *

ובס' שבתי האר"י זצ"ל כתוב שרבינו האר"י היה תלמידו במש"ט ובס' קורא הדורות דף

ס' חולק * ואין הוכחתו הוכחה כן וראיתי בקובץ כ"י שהיה רבו של האר"י וכתוב שם

שהוא ביטל שם נניד בארץ מצרים משום מעשה שהיה * [ועתה] מקרוב נדפסו שיטה

מקובצת על בתרא ועל נזיר ואני מסתפק אם הם מקובצות מהרב בצלאל * לפי ששמעתי

מחד נברא רבא דשיטות אלו הנמצאות בעיר איזמיר הם שיטות מקובצות מהרב מ' אהרן

לספא הרב מחבר שו"ת בני אהרן שגם הוא עשה פעולות הרב בצלאל כמ"ש באות א'

(עיין מ' ספרו בע"כ) ובס' קיל יעקב להרב מהר"י שאול בחי' הלכות בנזיר מביא משיטה

מקובצת נזיר וגם שם הביא משיטה מקובצת לנדרים ע"ש * ובס' גופי הלכו' מביא

ממקובצת ליבמות :

רבינו בצלאל אשכנזי * נודע בשערים מעשה רב בשיטות המקובצות הנדפסות על

י"ש נזיר כתובות קמא מציעא בתרא (אף דאפשר דבתרא שנדפסה אינה מהרב ז"ר

כמ"ש לעיל) וראה זה חרש שנאה לירי שיטה מקובצת למציעא כ"י מהרב בצלאל ז"ל

והוא חומש או שתות מהשיטה מקובצת מציעא הנדפסת וזה מוכיח כי הרב ז"ל עשה

מהדורות וזו שראיתי בכ"י הוא מהדורא קמא * ואח"כ באו לידו עוד מחדושי הראשונים

ועשה

תעשה מהדורא בתרא תוספת מרובה על העיקר וזה ברור

ועתה זכנו ה' ובאו לידי כללי הרב ז"ל וזרועו הוא קבצן מח' הראשונים ומסדר עולם להרמב"ם שהוא על כללי התלמוד ומכללי רבינו סעדיה גאון. וכבר הרב גופי הלכו מביא הרב' מכללי הרב בצלאל כידוע. ועכשיו שבאו לידי יד כהה לקטתי מהם עלו זה בקונט' עין וזכר בס"ד התהלה והתפארת זרוב ההודאות לאל חי העולמים שזיכני לכך ברוב חסדיו והמון רחמיו ית' שמו לעד ומרוסם על כל ברכה ותהלה כי באו לידי בהוסח הדעת בעוד שהייתי מדפיס עין וזכר ויהי לנ"ם :

[כט] מהר"ר בצלאל הדרשן המופלא חיבר ספר עמודיה שבעה דרושים נחמדים ומתוקים וס' קרבן שבת על עניני שבת ענינים נאים והי"ל הרבה דרושים וחיבר ספר זית רענן על התורה ולא נדפסו : [ל] רבינו ברוך ברבי אליעזר הזכירו רש"י רב' וארא :

[לג] מה' ברוך בן אליקים רב משאלוניקי הובאו דבריו בשו"ת הרב המבי"ט ח"ב סי' מ"א :

[לד] מהר"ר ברוך אנגיל בומן מהר"ם קלעי ומרהר"ש אחד מרבני שאדוניקי וחיבר שו"ת ושיטות. ובס' דורש משפט מביא דרושים ממנו על ח"מ :

[לז] מהר"ר ברוך ברזילי רב מובהק בעה"ק צפת ת"ו והיה רבו של הרב המג"ן ואני הצעיר ראיתי ס' א' מחבוריו כ"י :

[לח] מהר"ר ברוך וויזל אב"ד דק"ק ברעסלא חיבר קצת שו"ת ונקרא הספר מקור ברוך ונדפס פעם שנית באמשטרדם על יד בנו בתוספות קצת שנה תקל"א :

[לח] מהר"ר ברוך ו' חיים יש לו תשובה בספר בני משה ח"ב סי' ה' וחתומה פני' דחם סתרים :

[לח] רבינו ברוך מארץ יון ורבינו ברוך מדרגשפורק. בפסקי מהר"ם ריקאנטי מביא הרבה דינים משמם וכן

במרדכי ושאר גדולים :

[לח] רבינו ברוך (בן יצחק) תלמיד ר' הוקן בעל התוספות חיבר ספר התרומה בדיני אסור והתר וכו' והוא חבר רבינו שמשון משאנץ. ובתוספות בזבחים בסוף כמה דבורים כתוב ברוך. הוא רבינו ברוך הנזכר :

[לט] רבינו ברוך בן יצחק בן אלכאלאי (עיין סרס"ד סרס"ט) :

[מ] מהר"ר ברוך ב"ן ראפאפורט שהיה ר"מ ואב"ד בק"ק פיורדא זקן ויושב בישיבה ויבילדותי מדי עובדי בשליחות מצוה ראיתי בעיר הייצפילד לבנו מה' אריה שהיה רב שם ואמר לי כמה חדושי' מהגאון אביו ז"ל :

[מא] מהר"ר ברוך מפולוניא חיבר ספר גדולת מרדכי על המרדכי וספר אגודת אוזב על קצת ח"מ ונדפס שנת שע"ה :

[מב] מהר"ר ברוך צאנזי זלה"ה אחד מרבני נא אמון ויש לו איזה תשובות כ"י אשר מסוי' יקרא ותלמידיו כותבים. כי הוא היה סני נהור שלא ראה מאורות מימיו והיה מעיין גדול ביושר ועומק העיון חרוף ובקי. ואנכי איש צעיר בלתי לנא אמון חותי ונתבסמתי מתורתו כמה חדשים תנצב"ה :

[מג] מהר"ר ברוך קלעי תלמוד מהר"א חסון חיבר שו"ת מקור ברוך ושקיל וטרי עם מהר"ש הלוי הוקן. ואחיו מה' מרדכי. ובספר קורא הדורות הפליג בשבח מהר"ם הנז' בתורה ובמעשים ע"ש באורך :

[מד] רבינו ברוך מרגנשפורק (עי' רבינו ברוך מ"ה) :

[מס] רבינו ברוך בר' שמואל בתשו' מהר"ם ד"ס סי' תתע"ב שואל מרבינו דוד ברבי קלונימוס והשיבו לו רבינו דב"ק ורבינו הרקח ושם בס'מן התקל"ג יש תשו' רבינו ברוך בר' שמואל :

[מט] רבינו ברוך (בן שמואל) תלמיד רבינו אליעזר מסיג היה אשכנזי מעיר סגנצא. כן מצאתי בקובץ ישן כ"י. חיבר ס' החכמה כ"כ הרב בית חדש א"ה סי' ל"ז סעיף ה' :

וחזיתיה להרב כנה"ג א"ה סי' צ"א הגהת ב"י אות ח' שצידד דרבינו ברוך ממגנצא שהביא המרדכי ורבינו ברוך מארץ

יון שמביא בהנהגות אשרי הד נברא רבא הוא ע"ש ולי ההדיות נראה דתרי הוו וכמאי דכתיבנא בעניותין בספרי הקטן חיים שאל ח"א סימן ס"ט בס"ד ויעין בס' קורא הדורות דף ט' ע"ב ודף ט"ז ע"א :

[מ] הגאון רבינו ברזילאי הזכירו רבינו האי גאון בתשובה הובאה בשו"ת מהר"ם ד"ק סימן קמ"ט ו בס' הכלבו סימן קט"ז כתב וכן נמצא בספר ברזילי ע"ש :

[מ] מהר"ר ברזילי יעבין הרב המחבר לשון למודים על השורים

בפסוק עצום ולשון ערומים דרושי נחמדים ועל לשונו הרמב"ם והרא"ם ודרושים ממר אביו והיה חתנו של הרב מהר"א חאקו הרב המחבר רוח אליהו ותלמידו הרב ברזילי הנזכר שני המאורות הגדולים הרב חתנו מה' יהודה אשכנזי שהרביץ תורה והיבר כמה חבורים והרב שער המלך על הרמב"ם ספר נחמד מאד ויהללוהו בשערים המצוינים :

[מ] מהר"ר ברכיה תלמיד הגאון המקובל בעל מגלה עמוקות היבר דרושים נחמדי והם ספרי זרע בירך ה"א וח"ב : [מט] רבינו ברכיה הלוי יש לו תשובות ותשובה אחת הבאתי בברי ח"מ ס"י כ"ה אות כ"ט :

קונטרס אחרון

[א] בן ציון ראיני שכבד אחד קדוש בכ"י משם ירושלמי שמי שמתים בניו יקרא לבנו חשד יודל לו בן ליון ויחיה :

[ב] ברבי כבד רשעים פ' ע"ג דף ק' ע"ב אחאי דאמרינן ח"ל רשעים ל' יוסי ברבי רלווך נספיק וכו' וז"ל ברבי כך קראו רשעים ל' יוסי בר הלפסח כלומר גדול הדור ע"כ ופשוט דכוונת רשעים דר' יוסי איסו ניהו גדול הדור ולא קאי אר' חלפסח וכן מהנחר מתי"ש רש"י קידושין דף ל"ב ע"ב ר"ב ברבי כלומר חרס גדול וכן כל ברבי שבגמרא וכן עור רש"י שם קידושין דף כ"ג ע"ב יודן ברבי יודן שמו ובודל דדורו היה וכל היכא דקרו ליה ברבי לשון חכמה וחריפות הוא וכן בע"א דף פ"ג ע"א וכו' אלו עריפות ד' ל' ע"ב ודף ז"ן ע"א ובעירובין דף ג"ן ע"א וחולין דף כ"ח ע"א ודף פ"ד ע"ב :

רבי"ש רש"י במכוס דף ה' פ"ב ברבי אומר כך היה שמו כבר פירש דבריו בחולין דף י"א בבביתא זו עלמה ברבי אומר לא ידענו מנו אלא אחד גדול בדורו סיה ומהאי לישנא דרש"י רחולין תשובה מולאח למ"ש מהרש"ל נחמתי שלמה שם במכוס ע"ש :

גימל

ובהתימא על הרב שה יהושע ריש פ' ע"ב שכבד ר"ן הלפסח וכו' צנצני דמקין דמיי"ש סאי עובדא קאמי ר"י ברבי כלומר בן גדול הדור וסיינו רבי חלפסח דכבד כדכבד רשעים עכ"ל ועמו הקלטה דהוא חשב דפירוש ברבי סיינו בן רבי וא"כ רבי שפירשו גדול הדור קאי על ר' חלפסח ואין הפירוש בן כי ברבי אין הקוונס של רבי רק הוא כיוני שררה ורבוותא לאדם עלמו ותי"ש רשעים גדול הדור קאי על רבי יוסי עלמו ולא לאניו והרי הוא כמכוא"ר מלקחיש לשונו רש"י הגז' :

וכ"כ רש"י עור בקידושין דף פ' ע"ב וביבמות דף ק"ה ע"ב ומדבריו של רבי נלמדו ופירשי' ר' יוסף כל ברבי לשון חרס גדול ונחמתי דף ל"ד ע"ב פירשי' יהודה ברבי יהודה החכם וכן כמותה דף כ"ט ע"ב ובכורות דף כ"ד ריש ע"ב וחולין דף קל"ז ע"א וטובה דף כ"ו ע"א :

והתימא על הרב כפסור ופרח פרק ה' דף ע"ו ע"א שכבס עומ"ש בערכין דף ע"ז חמר רבי יוחנן בן נורי כמה פעמים לקה עקיבא בן יוסף על ידי שהייתי קובל לפני רבן גמליאל ברבי שזכו בנו של רבינו הקדוש וזה העעשה היה בימי רבי שהרי ר"ע מעשרה הרובי מלוכה היה עם רשעים א"י רבי עכ"פ ודבריו נכלאו מעני כי זה ר"ג ברבי דחמר רבי יוחנן בן נורי שפסי קובל על ר"ע נראה דהוא רבן גמליאל דיבנה דלעריה לר' יהושע וברב סיינו גדול הדור כמבודד וכן מלינו שהקראוהו לרבן גמליאל ר'אליעזר ור' יהושע ברבי קידושין דף ל"ב וזו היא עסקה איך תנא ולי"ז בדעתו הרב כפסור ופרח שזכו רבן גמליאל בנו של רבינו הקדוש שהרי רבינו הקדוש הוא תלמידו חלמיש ר' עקיבא ר' שמעון ור' מאיר וכו' ואיך ר' עקיבא רבה דרבוואתיה ילקה על יד בנו וכו' דנפ' הפלה השחר מבוואר העלה על לב לאקומי ר"ע לכשיא במקום ר"ב דיבנה אי לא עשוס זכוס אכוס ע"ש :

ומ"ש שרש"ג הנכבד היה א"י רבינו הקדוש ליחא אלא היה זקנו של א"י רבינו הקדוש ומה שהביא מדברי הרמב"ם בהקדמתו לפ"י המשנה נסחא עוטעם נודפסה לו ונפ' בכל מערכין דף מ"א ע"א חמירין לאחר פיעירתו של רבן גמליאל ככנס ר' יהושע להפך אח דבריו עמד רבי יוחנן בן נורי וכו' הרי ברבי יוחנן בן נורי היה בדור ר"ב דיבנה ובקידושין דף ע"ב אמרו כשמש ר' עקיבא נולד רבי שהוא רבינו הקדוש :

גם ידוע דהעשרה הרובי מלוכה לא נהרגו בזמן אחד וקדם הרבנים רשעים להריגת ר"ע כמ"ש בקי' ויחנן דפוס אמשטרדם כ"ד ופיין פ"ח דשמות :

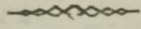
ואמרו פ' כל כהני דקט"ו ע"א מעשה צאנא חלפסח שהלך אלל ר"ב ברבי וכו' חמר ליה זכור א"י בר"ג א"י אביך וכו' ומירשי' ר"ב ברבי לא שהיה בנו של רבי אלא חרס גדול קרי ברבי ר"ג א"י אביך הוא ר"ב הזקן וזה שהיה בדורו של רבי חלפסח הוא א"י א"י של רבינו הקדוש עכ"ל :

והרשב"ץ בחשבותיו ח"א ס"י קל"ו הביא דברי הרמב"ם בפירוט המשנה בנכסח הערב והגיה אופה :

אך חוסיק לכביט להרשב"ץ שם שכבס דש"י בני רבינו הקדוש היו נקראים רבן גמליאל ברבי ור"ש ברבי ולפי כל סאמור נראה דמאי דקאמרי בש"ס ר"ב ברבי ור"ש ברבי

כרבו אינו מוכרח לפרשו על כניו של רבינו הקדוש אלא
 כרבי עשין השיבות כחומר והוא דברי הגמרא מעניינו חי
 השם איירי כעני רבינו הקדוש :
וואהר זמן רב הניח לידי יד כהה ס' הגן אבות להרשב"ן
 והוא פי' חס' אבות המדפס מחדש ורחימי שס'
 דף מ' ע"ב שהיא קלת מוסח על שתי הסעיפים כפי' חובת
 כעני וע"ש בדבריו וברך י"ב דף י"ג ומקיר בהם כי יש
 ליקרין קת כדבריו לפום מאי דלמירן ולין להאריך :
שוב ראינו להרב כספור ופרח דף ס"ט ע"א שכתב
 דרבן נתנאל דיבנה הוא ר"ב הזקן כי ר"ב לא

היו כי חס שנים ר"ב הזקן ור"ב בנו של רבי וכו' ע"ש *
 ודבריו קשים בעיני כי ר"ב דיבנה הוא בנו של רשב"ב
 הסבור כדור שכ ר"ב הזקן ור"ב דיבנה הוא זקנו של רבינו
 הקדוש * וכל זה פשוט ומבואר ויש חכילים ראיות לזם
 מנבלי וירושלמי והמדרשים ולין להאריך בדבר
 המפורסם . ועמ"ש בקור הד רוח דף ס"ה ע"ג וכשו"ס
 זכרון יוסף ח"ה כ"י י"ג וס' י"ד וכשו"ס שאלס יעבן
 ח"א ס' פ"ז * ועי' מאי דכתבינא בעניינון כספרי הקטן
 פתחיק ברכה ח"א ס' ק"יב כס"י :

ג

[א] הרב גבריאל ן אהרן שטראסבורק
 (ע"י גמרא כח"ב) :

[ב] מהר"ר גבריאל איספירנסה מרבנן
 קשישאי אשר בעה"ק צפת
 תוב"ב בזמן הרב מה' יונתן בן הרב המוסמך
 מהר"ם גלאנטי * ונחלק עם הרב דרכי נועם
 וגדלה צעקת ריב"ה והכריע ביניה' הרב המג"ן
 כמבואר בשו"ת דרכי נועם ח"מ ס' ל' וס'
 ל"א * וגדול הדור מהר"ח א בעין תיים הרפים
 קצת לקושי שושנים מהרב הנז' וראיתי
 תשובותיו כ"י * ושמעתי מפי רבני עה"ק
 ירושלים ת"ו הוקנעם שקבלו שהרב ז"ל נשאר
 יתום מאב ואם ולא הי"ל שום קרוב שיטפל
 עמו * וכאה אשה חשובה ולקחה אותו וגדלתו
 ושכרה לו מלמדים למקרא ומשנה ותלמוד
 וזהו נברא רבא * ואשה זו היה שמה
 איספירנסה והרב ז"ל לכבדה שם כנויו
 איספירנסה לעשות יקר וזכר למרבינותיה :

[ג] מהר"ר גבריאל בכ"ר אליה ראיתי
 הרושיו כמה קונטרסים כ"י

וכעת נדפסה תשובת הרב ז"ל בשו"ת אבקת
 וכולל למרן ס' נ"ו :

[ד] מהר"ר גבריאל מקראקא נודע
 בשערים שמו והוא תלמיד הרב
 ברכת הובה * ושמעתי מפי רב גדול אשכנזי
 שהיה מוסמך בדורו ביושר העין והסברא ויש
 לו קצת תשו' כספרי האחרונים ומהם
 בתשובות פנים מאירות ח"א :

[ה] רב גדא (ע"י רב סמא) :

[ו] מהר"ר גדליה חיון ז"ל הוא הקדוש והוא
 נודר בקושטאגרינא יע"א והי'

תלמיד הרב המופלא מהר"ה אלפאנדרו ז"ל
 ובא לעה"ק ירושלים ת"ו והלך בשליחות מצוה
 לעה"ק חברון ת"ו בלי כסף ובלי מהור וחזר
 לעה"ק * ותמיד היה מוסף קדושה ועסק
 בהכמת האמת וכונות רבינו האה"י ז"ל בכל
 כחו * והיה מכוין כל כונות הרב ז"ל במצות
 ובתפלות א' מהנה לא נעדרה והכל בקדושה
 והתבודדות ופרישות ובודונו היה חסיד מופלג
 מאד ומחפז על החולים וזמנין דהחולה פוגרים לו
 כחלוס סניכול בעבור תפלת החסיד ז"ע :

[ז] מהר"ר גדליה קוהרובירו יש לו
 תשובה ונזכרה בתשובות הרב

המוסמך מ' יום טוב צהלון ס' רי"ז * ובתוך
 תשובתו הביא דבריו ושקיל וטרי עליהו *
 ונראה שהוא בנו של רבינו הרמ"ק ז"ל והיה
 בויניציא להרפים איזה ס' מהרב אביו ז"ל *
 וראיתי טופס שטר פשר עם הרמ"ע ז"ל על
 ת"ק ס' קינעם שנדר לתת להרבנית אמו בעבור
 רשות להעתיק ס' אור יקר כ"י מהרב פי' הזהר
 שיזה עשר קובצים גדולים כמ"ש בשם
 הגדולים ח"ב מערכת אלי"ף אות מ"ב (ע"י אור
 יקר כח"ב) :

[ח] מהר"ר גדליהו בר' יעקב חיבר עין
 שתיל על ספר עיקרים ועשה
 ענפים ושרשים :

[ט] מה' גור ארזיה הלוי (ע"י גור ארזים כח"ב) :

[י] מהר"ר גמליאל במ' הנניה מונסיליש
 (ע"י פירוש פי' סירה כח"ב) :

[יא] מהר"ר (אליקים) געץ (טיין רמזוי
 כספחוס כח"ב) :

[יב] רבינו גרשום חיבר ספר יצחק כ"ב
 בשיטה כ"י קדמונית למס' סוכה :

כמה תשו' בשבית יעקב ח"ב . ומקורב נדפס
ס' קרית חנה מתשובותיו :

קונטרס אחרון

[א] גאון . אמרו קדמונינו שבחרו בשם זה
שהוא גימטרי' ששים לרמוז שהוא
בקי בששים מסכתות . ועמ"ש אני בעניי
לפנים בראש הועד בהאי מניא ע"ש באורך
(עיין גאונים להלן) :

[ב] גאון סתם כשמביא הר"ף יש מי שכתב
שכוונתו על רבינו האי גאון :

[ג] גאוני לות"ר רבותינו של רבינו מאיר
חתנו שרש"י הלא אב
אחד לרשב"ם ור"ת ור"ב.ס.כ"כ בשבדי הלקט
ס"י י"א. ובתשו' מהרש"ל כתב גדולי לות"ר
רבותיו של רש"י וכו' כמ"ש בנדפס ע"ש
(עיין גדולי לות"ר) :

[ד] גאוני הראשונים כתב קודם פסקי
סיסה שגדססו להרב
המאירי ובהליכות אדי שהוא על רבינו האי.
ואינו מתיישב כל כך דרבינו האי אחרון
הגאונים . אלא אפשר שהיה אחרון בזמן
וראשם בחשיבות . ושם כתוב דכשכותב
אחרוני הרבנים הוא על בעלי התוספות ע"ש.
וכתבו ז"ל הדראב"ע בפירושו כשכותב גאון
סתם כונתו על רבינו סעדיה. והר"ף כשכותב
גאון סתם כונתו על רבינו האי גאון :

[ה] גאונים כבר נודע שחברו הגאון' כמה
חבורים בתלמוד וכמה מחדושי
הראשונים מביאין פירושי הגאונים וראיתי
תוס' לתעניות כ"י שבמעט בכל ענין מביא
פ"י הגאונים . והי' להם קבלה מהאמוראים
ורבנן סבוראי ונסתו דווקאי מהש"ס :

[ו] גאונים נדפסו תשובות הגאונים חדשות מעטת ונקרא
הפטר סעדי לרק' נפחה הסעיר נכתבה תשובת
רב שירלם הגאון ובסוף דבריו כתב שנאלחו אלל גאון א"י
במר דנח נפשיה כל הווי' דרבנן קמאי דא עס דא ושיב
סדרי משנה דלחסיגניזו מיומו הלל ושמאי עפ"ל . ועזה
מוכת דהלל ושמאי הם עשו שיחא סדרי משנה ורבינו
הקדוש ב"ר אבא וק"ל דכ"י סדרי משנה כמו שהם
בידינו . וזה המכ"ס כמ"ש פתחור ויערי והוא נכד מ"ש
מין הקדוש ופרג' בין שמועה כמ"ש בעניוסי בקניטרס
עין זופר דף ל"ה ע"ב . ואלל הגאון הנזכר נאלחו השיחא
סדרי שחקנו הלל ושמאי ודע שיסר על תשובת הגאונים
המודפסות מיסן וההדפוס אלו עוד יש לאלפים תשובות
הגאונים ואני הדל יש לי קובץ מתשובות הגאונים כ"י -

[ז] רבינו גרשום בר יהודה מאור הגולה
כתוב בתשובות מהרש"ל סימן כ"ט
שקיבל מרבינו האי גאון . ובצמח דוד כתב
שרגמ"ה ורבינו נתן בעל הערוך תלמידי רבינו
הננאל ועיין בפירש"י ביצה סוף דף כ"ד .
וכתוב בתוספות שאנץ דרגמ"ה רבה דרביה
דרש"י . ורגמ"ה פירש כל התלמוד ויש אתנו
פירושו על כל סדר קדשים כ"י . ובס' שבלי
הלקט ח"א וח"ב כי מביא הרבה תשובות ממנו
ז"ל . וכן אמר שמצא בפסקים של רבינו
גרשום מאור הגולה ז"ל נראה שחיבר פסקי
הלכות מלבד תשובות לכל שואל . ובתשובות
מהר"ם ד"פ מביא כמה תשובות מרגמ"ה :

רבינו גרשום מאור הגולה תלמיד רבינו יהוד'
בר מאיר הכהן הזקן ונק' רבינו ליאונטין
כן כתב בשב"ץ למהר"ם ס' תקע"ד תקע"ה.
וראיתי בס' מצרף להכמה להרב יש"ר בהקדמ'
נוכחי שמפירושו קצר וחיבר רש"י על הש"ס
ואנכי איש צעיר ראיתי פ"י רגמ"ה כ"י על
סדר קדשים ומתוך הפ"י הנז' יראה דליתגהו
להני מילי . אלא רש"י מדעתו הרחבה וקבלת
רבותיו עשה את כל הכבוד הזה :

[ח] הרב גרשון צנצינו (עיין תוס' ש"ח כח"ב) :

[טו] רבינו גרשום בר שלמה אבי רלב"ג
חתנו של הרמב"ן חיבר ספר
שערי שמים וכמ"ש בשה"ג ח"ב במערכ' שייך
אות ג"ן (עיין שערי שמים כח"ב) :

[פז] מהר"ר גרשון אשכנזי אב"ד דק"ק
מיץ . חיבר שו"ת עבודת הגרשוני

וס' תפארת הגרשוני וס' חדושי הגרשוני
ושקיל וטרי בתשובותיו עם הרב ש"ך בס"י
ק"י וס' ק"ח . גם בתשו' הות יאיר ושער
אפדי' שקיל וטרי בהדויהו למכואר בספריהם.
ותלמיד הרב היה גדול הדור הגאון מה' דוד
אופנהיים ועשה הקדמה נפלאה בתשו' הרב .
ובצמח דוד הזכירו בשנת תל"ב :

מה' גרשון הרב המחבר שו"ת עבודת הגרשוני
וכו' ה' מחירפים הראשונים בימי הגאון
מה' העשיל ולכו כלב הארז ומשנתו סדורה
כ"כ הרב פנים מאירות ה"ג ס' י"א :

[יח] רבינו גרשון ממויץ (ע"גדולי לות"ר בקו"א)
[יט] מהר"ר גרשון קאבלענין תלמיד הרב
שבות יעקב ז"ל ויש לו

משתמש הרב המאירי ז"ל. אלא כתב סתם כשאומרים הפוסקים ע"ש. ולפי הנראה הרב המאירי ז"ל הוא הרגיל בלשונות אלו :

[א] גדולי לותיר כתוב בתשו' מהרש"ל סי' כ"ט שהם רבותיו של רש"י ורבינו אליעזר הגדול ורבינו שמעון הגדול ורבינו שלמה הכבלי ורבינו נרשון ממיץ וסיעתם :

[ב] גדולי המחברים הוא הרמב"ם גדולי הפוסקים הרמב"ם גדולי הרבנים רש"י. גדולי הראשונים רבינו האי. גדולי הדורות הראב"ד. כ"כ בס' ישן הביאו הרב הליכות אלי כלל ר"ן. וכן ראיתי למה' בצלאל בתשובה סי' ל"ד וכשאומר הרב המאירי גדולי המחברים כונתו על הרמב"ם וכ"כ בשיטה מקובצת פרק אלו נערות דף ק"ג ע"ד :

(עיי' גדולי סעתיים) :

[ג] גדולי הפוסקים

[ד] גדולי הראשונים

[ה] גדולי הרבנים כותב הרב המאירי ז"ל על רש"י בחבורו בית הבחירה :

דמוד ראימי קונן אחר משום הנאונים כ"י * וגם כמנו כמם חנור"י בקבלה וקבלת סיו ניד רבינו מהר"ם קורדובניו ז"ל :

נאונים סיפר בשבט רב שירא נאון בשבטה כי דכריסס הוא סדרו אשר לופ ס' אל משה וכו' הניא' עשרים אלסקר בשבט' ס' נ"ד * והרי חסובה זו בעילוחס נריס ס' שער' לך מסעוס הנאונים סדפס מקרוז * ורבינו הארי' ז"ל כמז כי כל דכריסס בקבלה אמפיס רק ססס קלריס מלר וסס ענוקיס * ורבינו פרמ"ק ז"ל מניא מדברי הנאונים בקבלה * וראיסי בספריס ומעעסי דברי ספריס כי כגלה לקלס גלויסי אליסו זכור לעוט :

[ו] גדולי הדורות שלפנינו כתוב קודם פסקי סוטה שנדפסו להרב המאירי משם הרב מרדכי בן מהר"ש שיריליו שכונתו על הרשב"א ע"ש. וזה אינו כי הרב המאירי ה' תלמיד רבינו יונה וא"כ היה הבריו של הרשב"א וגם שקיל וטרי עם הרשב"א כמ"ש בח"ב. אולי ל"ל ח"א. ועיין מ' מהס בר טלפס לביס ע"איר). אך גדולי הדורות שלפנינו כשכותב כונתו על הראב"ד. וכן הוא בס' הליכות אלי להרב מהר"ש אלגאזי אות ר"ן שמצא כתוב בס' ישן גדולי הדורות שלפנינו הראב"ד ושם כתב שאר לשונות אלו. אך לא זכר הרב מהר"ש אלגאזי הלשונות אלו

ד

חיבר שו"ת נשאל דוד הזכירם בספר לקט הקסח. ונדפסו קצת ח' גפ"ת להרב בתחלת ס' בית יהודה. ובתשו' חוות יאיר ושבות יעקב יש תשובות מהרב :

[א] הרב דוד בן אלעזר בן בקודה (עיי' חזקוניס כח"ג) :

[ב] רבינו דוד בונפיד (או בונפייד) תלמיד הרמב"ן חיבר חרושי' על התלמוד. והר"ן בחדושי סנהדרין מזכירו תדיר וראיתי חרושיו כ"י. ועתה ראיתי בס' מרכבת המשנה הנדפס מחדש בח"ג פ"ג דמלכים שחשב שה"ר דוד שמוכיר הר"ן בחדושי סנהדרין הוא רד"ק. ועמו הסליחה שאינו רד"ק המפרש אלא הוא ה"ר דוד בונפייד תלמיד הרמב"ן והזכירו הר"ן בריש ח' סנהדרין שכ' וה"ר דוד בונפייד ז"ל סובר וכי

[ג] מהר"ר דוד אבודרהם תלמיד רבינו יעקב בעל הטורים היה בשנת ק"א לאלף השישי וחיבר פ' התפלות וכו' :

[ד] רבינו דוד בן רבינו אברהם בן הרמב"ם נודר בארץ מצרים שנת אלף הקל"ד דשטריו. כ"כ בסוף פ' גמרת ר"ה להרמב"ם כ"י. וחיבר רבינו דוד מדרש על התורה וההפטרות בלשון הגוי ומצוי בארץ מצרים כ"י. ובק"ק מסתערב אשר שם קורין בו בכל שבת בהעלו' המנחה לזכו' את הרבי' :

[ה] מהר"ר דוד אגוזי מרבני קושט' הובאה תשובתו בשו"ת תורת חיים ח"ג סי' ס' :

[ו] מהר"ר דוד אופנהיים אב"ד דק"ק ניקלשבורג ומדינת מעריץ ואב"ד דק"ק פראג שמו נודע בשערים והיה מליץ גדול ולשונו שלשלת גדולה מרשון תלמוד

וכבר העד העיר בנו הרב הקדוש ברוך הוא
 שכלה אליו כפי מחלומו עולם ובכלל אשר קיפיה
 לו אמרה כי נשמים מוקדקים מאל יוסר מאשר יחשוב
 האדם בדעתו ע"ש . על כן הן בעורנו פי האדם יחשוב
 מחשבות כי הפחיתות והעדרות לעו"פ הם מפני
 מצוי"ף והוא עולם האמת ויכיר בחטאיו ונכסרש'ו
 כסורה ומפלה והלום ויתר לשוב אל ה' וירחמהו ואל
 אלהינו כי ירבה לקלוח :

[יג] מה' דוד רישבעק יש לו תשוב' בסי'
 באר יעקב ביי"ד סי'
 קי"ז דף ס"ג ע"ד מהספר :

[יג] מהר"ר דוד בן הרב מה' הרי"ן פוזנר
 (עיין ילקוט דוד כ"ח) :

[יג] מהר"ר דוד וויטאל חתנו של מהר"ך
 חיבר סי' כתר תורה

בענין המצות ויש לו תשובה בשו"ת אהלי חם
 סי' קס"ח ושם כתוב וידאל וצ"ל וישאל וע"ש
 סי' ק"ע :

[עו] מה' דוד בן זכרי (ע"י מ' יוסף ו' גליל) :

[עו] מה' דוד ו' זמרא תלמיד רבינו יוסף
 סאראגוסי המלומד

בניסיון ארתי בקובץ כ"י שהרדב"ז ה' מוצאי
 ספרד הלך לעיר סיס וירד מצרימה ותיקן
 המשמרות של הקברים. אף הוא ביטל חשבון
 השמרות שהיו מונין מזמן אסכנדרוס . וחיבר
 שלשת אלפים תשובות ומהם נדפסו שלשה
 חלקים . וחיבר על הרמב"ם בכל מקום שלא
 נמצא מגיד משנה ומקורו נדפס על הפלאה
 וזרעים . וחיבר מכתם לדוד פ"י שיר השירים
 ע"ד האמת . וס' מצודת דוד מעמי המצות
 ומזכירו הרמ"ח בספריו . ונדפס סי' מגן דוד

להרב והיה הרב הרדב"ז משיבת הגניד רבינו
 יצחק הכהן שולאל וחתום בהסכמת הגניד
 ובית דינו משנת הרע"ד כמ"ש בתשובותיו
 סי' תרמ"ד . ומתה"י קורקים היה חבירו כמ"ש
 בתשו' סי' ש"ם . ושמעתי מרבינו עקיב ירושלים סי'
 הקנים שקבלו מנגלה אליו אליהו הגיב"א זכור לטוב .
 ותלמידו רבינו בצלאל אשכנזי . ולעת זקנותו
 עלה לעה"ק צפת ת"ז . ושמעתי שכנוי הרב
 ה' מתחלה ו' זאמירו ועד היום יש ממשפחתו
 במערב . ואחר זמן רב ראיתי בתקן יששכר
 ז"ך ע' שכתב בן כנוי משפחתו . וראיתי העתק
 מהקדמת פ"י שיר השירים הנדפס בקושטנינא
 שב"ה ה"ר יצחק עקרויש מגלות ספרד שהו"ע שר
 שנים בבית הרדב"ז . ויצא יצחק לשו"ת לספר
 מגדולת

זכו' אלא שבדפוס כתב בונפר ואני ראיתי
 בכ"י בונפיר . ועמ"ש הר"ן בח"י סנהדרין על
 דף כ"ג ודף כ"ה מהש"ם ומשם באר"ה שה"ר
 דוד תלמיד הרמב"ן . ועיין בכנה"ג ח"מ סימן
 ז' הנביא אות א' דף י"א ע"ג וברינא דחיי עשין
 צ"ח דף ק"ד ע"ד . וכ"כ קורא הדרות דף
 כ"ב ע"ב :

[ג] מה' דוד ברומיט בזמן מהרש"ל ומור"ם
 ובשו"ת מהרש"ל סי' ר"ו הובאה תשובתו :

[ס] מה' דוד בנבנשת רב מובהק ומופלא
 בזמן מהר"ב"ל כמ"ש
 מהר"ש הלוי בתשובותיו ח"מ סי' כ"ח :

[פ] מהר"ר דוד אבד"ק ברלין (עיין קינן כעסה
 כ"ב) :

[י] מה' דוד גרין הוט החכם בכל החכמות
 למודיות טבעיות

הדפוס ספר הנגלולים ויש לו בו הגהות אך
 בכ"י בס' הנגלולים יש כפלים לתושיה וחיבר
 מגדול דוד דרשות על סי' בראשית וטוב רואי
 על שחיות ובדיקות ונדפסו . וע"י בח"ב
 מערכת ג' . (עיין נגלולים כ"ח) :

[יג] הרב מה' דוד גרשון אב"ד בעיר רישד
 בזמן הרב דרכי

נועם ובנו הרב גנת ורדים . והרב לקש הקמח
 מביאו . ומבית דינו ה' הרב מהר"ד שבת
 נאוואווי דשקיל ושרי עם הרב גנת ורדים
 והרב משאת משה . וע"י בגן המלך סי' קל"ד
 שכי' שאלתי לאדונינו הרב דוד גרשון וכו' :

ובלקט קמח א"ח סוף דף כ"א כתב הנהגתי עלאי להזהר
 ולהרדק הפי"א של טעבאקיו מר של חלב ופני טרופתי
 לבגון הרב ר' דוד גרשון שהיה נזר מחמת ר' ראס
 כחלומו שהיו מונסין אותו ושאל על מה ועל מה' וענו
 אותו כי אכל חלב והוא חזר לומר שזוה"ע לו כילד אכל
 חלב ואמרו לו לפי שהיה מדליק הפסח הזה משלקנה
 הנה של חלב היה נחשב לו כאלו אכל חלב עכ"ל :

ובעל נפש סתור שערט בערו כי דבר שערט כנו'
 נראה לי ע"פ דין ספר נמור היו מונסין אותו
 כאלו חלב וברדתי שהעטס הוא כמי"ש שנגס תלמוד עולה
 זון ואמרו שנגס להם כזוה"ע . ולכן סת"ם
 לריכס לזרע ביוצר ולפרוש מספק איכור שפמון העס
 לומדים מהם ומקילים יותר ולא קני נזמן טעסה' אלא
 אם סמאין רואים אחד הן והחט הכח של סת"ם עושה
 כמו שמוסין הסוון משהקזים יותר ולקבל באיכורים
 והשטם בראשית . וידענו שכאשר היה חוטא א' היתה
 עלטערה נפשו מלא ושמעים היו מתרפין אותו ומכניזין
 עליו על כל חטא קל ר"ל :

מגדולת הרדב"ז אשר ראו עיניו . שהיה לו
 כתר תורה לאור פלפולו ילכו ההולכים בהשך
 והשובותיו ככל שואל מכל העולם . ובביתו
 ישבו כסאות למשפט כסאות לבית דוד .
 וכתר העושר אוצרות מרגליות והרשיש וספיר .
 וכתר שם טוב עולה על גביהם . ושפט את
 ישראל במצרים ארבעים שנה ובירושלים
 וצפת ת"י כ' שנה . פניו כפני הארי אין לפניו
 לא עולה ולא משוא פנים ולא מקח שוחד
 לפניו וכרעו שרים נדיבים וישתחוו . ורוח ה'
 גוססה בו והלך לעה"ק ירושלים ת"ו לחזות
 בנועם ה' ולבקר בהיכלו כי קדוש הוא כלאך
 ה' . ולא הונח לו מרוב המם המוטל עליו .
 והלך לעה"ק צפת טוב"ב ושם היתה מנוחתו
 כבוד וכותו יגן עליו . זהו תורף דבריו בקצור .
 ושם כתב ה"ר יצחק הנז' שהיו ישראל בצרפת
 וספרד כפלים כיוצאי מצר"ו ורובם באו עליהם
 צרות ולא נשארו אלא שנים שלשה גרגרים
 א' מעיר ושנים ממשפחה ונמלטו לנאפול"ם
 ויבארנו הגרוש ויברחו לשלונקי מזוקקים
 שבעתים בעירום וחוסר כל וישישו בקיום
 התורה כאשר יגילו בחלקם שלל :

הרדב"ז כתב בתשובותיו הנדפסות בויניציא
 סי' תקצ"ו שהכיר בעה"ק צפת ת"ו
 בהיותו בן י"ג שנה למהר"י אסכנדרני וכו'
 ע"ש . ונראה שאחר זה הלך למצרים ובסוף
 ימיו חזר לעה"ק צפת ת"ו . ומהרי"ט א"ה סי'
 מ' מנה ג' דורות זה אחר זה הרב הגדול
 הרדב"ז בדור מהר"י בי רב . והרב המובהק
 הריב"ל דור ב' . ודוד ג' הרב מהר"ש יפה ע"ש :

עתה מקרוב נדפס קיבוץ תשובות הרדב"ז
 בפירד"א וקרן ליה הרדב"ז ח"ג והם
 תש"ו מהדושות . והסימנים מכוונים כסימני
 תש"ו רדב"ז שמוזכר מהרי"ט :

[י] מהר"ר דוד האביליוו שמעתי מזקני
 הרבנים בעה"ק שהיה בשנת
 ב"ת והי' אדם גדול וקדוש והי"ל מגיד :

[י"א] מהר"ר דוד האסן ז"ל חיבר על ש"ע
 א"ה וקצת על הש"ס
 והרמב"ם וכו' והי' תלמיד הרב הסופלא ח"ק
 מהר"ח ג' עטר וצ"ל :

[י"ב] מהר"ר דוד חזן היים חזן (עיין חזק
 דוד כח"ב) :

[י"ג] מה' דוד מעבלא (עיין סוגר הנורה כח"ב) :

[כא] מה' דוד ג' יחייא (עיין דיני טרפיות כח"ב) :

[כב] מה' דוד ג' יעקב (עיין חור יקר כח"ב) :

[כג] הרב דוד בכמהר"ר יעקב הכהן (עי' מגדל
 דוד כח"ב) :

[כד] הרב החסיד מהר"ר דוד יצחקי
 (עיין מ' אברהם חזלתי) :

[כה] הרב דוד בן רבינו יש"יה (עיין דיני
 ישיבה סוקן היחסין) :

[כז] מהר"ר דוד הכהן (עיין דעת קדושים .
 קרן חור ומרחש הכסן כח"ב) :

[כז] מהר"ר דוד הכהן מעיר קורפו . בזמן
 הרא"ם ומהר"י טא"ש יצא
 ומהר"י כי רב וסיעתם . חיבר שו"ת בכלפלא
 אריכתא . ובענין עגונה נחלק על בעל בנימן
 זאב אך גדולי הדור הסכימו להתירה היפך
 מהרד"ך כמבואר בס' בנימן זאב . וחתנו של
 מהרד"ך הוא מ' דוד וישאל המחבר כתר תור'
 על הסעות . ותלמידו של מהרד"ך הוא הרב
 משפטי שמואל :

[כח] רבינו דוד ככבי (עיין סיס אל כח"ב) :

[כט] רבינו דוד בר לוי (עיין סכסס כח"ב) :

[ל] מהר"ר דוד לחמי הובאה תשובתו
 בשו"ת גנת ורדים הא"ה כלל ב'
 סימן י"ב :

[לא] מהר"ר דוד לויא (עיין פנמי המלוס .
 סוד ה' . עיר דוד . עיר מקלט כח"ב) :

[לב] רבינו דוד ממינצבורק הביא דבריו
 בתש"ו מהר"מ (ד"ס) סימן תשנ"ג :

[לג] מהר"ד (דוד) מלמד (עי' מ' מגדל זאבי) :

[לד] מה' דוד ג' נחמ"אש תשובתו בשו"ת
 תורת היים למהר"ש ח"ג סי' מ"ה :

[לס] מהר"ר דוד ג'ימו (עיין מטס דן כח"ב) :

[לז] מהר"ר דוד בכמהר"ר נתנאל קרקשוני
 יש לו תשובה כ"י בס' זרע
 אנשים כ"י :

[לז] מהר"ר דוד סג"ל אב"ד דק"ק אוסטרא
 וק"ק לבוב חיבר דברי דוד
 על פירש"י בחומש וחיבר טורי זהב על ש"ע
 ד' טורים ונדפסו . והוא חתנו של הרב בית
 חדש והזכירו בב"ה י"ד סוף סימן קמ"ז שב'
 והעירני לזה חתני הרב הגאון מהר"ד הלני
 וגם בתש"ו הב"ה מזכירו . ומר אחיו הגאון
 מה' יצחק סג"ל ונדפסו תשובותיו . ותלמידו
 מהר"ש

ובשבלי הלקט כ"י ובתשו' מהר"ם ס' התע"ב
 יש תשובה לרבינו דוד בר קלונימוס ולרבינו
 אלעזר בר יהודה ע"ש. ורבינו דוד הגו' שקיל
 וטרי עם אביו רבינו יהודה בשבלי הלקט כ"י
 ח"ב ס"ק"ח. וכמ"ש קמץ במערכ' ו"ד אות ב'
 (עיין רבינו יסודם בר קלונימוס):

[מח] רבינו דוד קמץ בן רבינו יוסף אחי
 רבינו משה פ"ה הב"ד

פ"ה רחב ונברה ידו בדקדוק והיכרו הוא ואחיו
 כמה ספרי דקדוק ואמרו עליהם אם אין קמ"ח
 אין תורה. ורד"ק היבר הכורין בשנת ד'
 אלפים תתק"ן והרמב"ן בפירושו מזכירו.
 ורד"ק אור חיל כנגה הדוכרים על הצדיק
 הרמב"ם ועברו דברי ריבות בינו ובין הנשיא
 רבי יהודה אלפכר ככתוב באגרות הרמב"ם.
 ושם הוואה ידאח אגרת הרמב"ן להליץ על
 הרמב"ם מצד תורתו והסודות ע"ש"ב מתק
 שפתיו וחין ערכו בהכמה רמה:

[מט] מה' דוד ישרורו (עיין סופם דוד כח"ט):

[נ] מהר"ר דוד בר שמואל הראוי (עיין
 סמואל בר דוד הללוי):

[נא] מהר"ר דוד תומך הלוי (עיין ס'
 המלכות כח"ט):

[נב] רב דוסא בר סעדיה גאון (ע"י הרי"ף):

[נג] רב דוסתאי גאון (כספ מהסחי זיל סהיס
 משורס קין כהניס נכס משרס כהס נכיליס
 וסנליס ולמוראס. ע"ש כחורף):

[נד] הרב ר' דן (עיין הרי"ף ח"ב):

[נה] מהר"ר הניאל איסטרווסה תלמיד
 מהר"ם קלעי ושקיל וטרי עם

מהר"ם בתשובותיו. והיבר שו"ת מגן גבורי'
 ונדפסו עוד קצת תשובותיו בסוף בית שרמה
 למהר"ש חסון. ובס' חוסן ישועות וס' דורש
 משפט מביאים מהדושו'. ובס' מגן גבורים
 שקיל וטרי עם מ' שמה בעל שמות הגיטין:
 [נו] מה' הניאל שמואל (עי' זקן סמואל כח"ט):

מהר"ש סג"ל המחבר נחלת שבעה:
 [נז] מהר"ר דוד סימליין מקראקא הובא
 בעטרת זקנים על

א"ח סימן קל"ז וס"י קל"ה:

[נח] רבינו דוד בר סעדיה היבר הכור
 בלשון הגי' להשיג על הלבו' גדולות.
 שיטה מקובצת מצינא דף ר"ו ע"א:

[נט] מה' דוד עראמה היבר פ"ה הרמב"ם
 ונדפס בראשונה שנת

הש"ה ונדפסו תשובותיו אך אינם בנמצא
 כמ"ש בלקט הקמה משניות בומא.
 (ועיין סנהוס על הרמב"ם נהס"ל כח"ט):

[נז] מהר"ר דוד באלקון (עיין בני דוד כח"ט):

[נח] מהר"ר דוד פרדו ז"ל נודע בשערים
 מהפלגת שקידתו

ושלימותו. והיבר שושנים לדוד על ש"ס
 משנה ב' חלקים משכיל לדוד על פירשו' על
 התורה. למנצה לדוד על הש"ס. מכתם לדוד
 שו"ת על ד' טורים. הסדי דוד פידוש על
 התוספתא שיתא סדרי ונדפסו על ד' סדרים
 וקדשו' וטהרות ככ"י. ופי' על הספרי ז"ע.
 ומפורסם חסידותו ותמיד על משענת הקנה
 משהו יפיר ערוגות מטעיו ציצים ופרחים
 לתורה והלכתא גברותא:

[נח] מהר"ר דוד בכמהר"ר פנתס הכהן בפ"ס
 ח"ב פ"י ק"ד:

[נד] מה' דוד פינצי (עיין זרע שמטין כח"ט):

[נז] מה' דוד קונפורטי היבר ספר קורא
 הדורו' והי' תלמיד

מהר"ם קלעי ומהר"ד אישטרווסה והיבר שו"ת
 (ועיין ברבני נועם א"ה ס' כ"ד):

[נו] מה' דוד קורנאלדי (עיניס דוד כח"ט):

[נז] רבינו דוד בר קלונימוס מביא כמה
 תשו' ממנו בתשו' מהר"ם (ד"ס)

ה

[ה] ואריה הקוק על חותמו. והי' רבינו האי התנו
 של רב שמואל בן הפני. וגיטו בעל אהות
 רבינו האי רבינו אליהו חוקן שיסד אזהרות
 שאומרי' באשכנז. והלמדיו רבינו נסים גאון
 ורבינו

[ה] רבינו האי גאון בן רב שרירא גאון בז
 רב חנינא גאון בן מר

רב יהודאי גאון בר מר רב שמואל ריש-כלה
 מזרע רבה בר אבוח מבני ורובכל בן שאלתיאל

זרבינו גרשון מאור הגולה . ויש מי שכתב דגם רבינו חננאל למד לפניו . וכתב בתשו' מהרש"ל סימן כ"ט דרב שרירא סמך לבנו רב האי לגאון כשהיה בן עשרים שנה בשנת ד' אלפים תשל"ו :

אך הראב"ד בס' הקבלה כ' רבשנת תשנ"ה נסמך לגאון והי' גאון ארבעים שנה וימי חייו ס"ט שנה . ובצמח רוד כתב תשנ"ז ועדה לשמים שנת תשצ"ז . ובס' קורא הדורו' סוף דף ד' כתב ז"ל וכתוב שם בתשו' רב שרירא ואחר פטירת רבינו האי בני ישיבתו וכו' ע"ש והוא אגב שיטפיה כי לשון זה ליתיה בתשו' רב שרירא ואי אפשר שיהי' ורק הם דברי הראב"ד בס' הקבלה . וחיבר רבינו האי כמה חבורים בתלמוד ודינין וע"ד האמת . ואין בידנו אלא ס' המקח וס' משפטי שבועות . וכתב מהרה"ו זצ"ל שכל דבריו בקבלה חיים וקיימים אך הם בהעלם נמרץ :

וראיתי ס' מנחת קנאות כ"י והוא מכל הכתבי' שכתב הרשב"א לרבינו הורו ואשר כתבו לו . והוא ספר שהם מהולק לפרקי' ובפרק מ"ה כתב כלשון הזה . ומי לנו גדול מרבינו האי גאון כי מקובלים אנו שנה' שלם בכל חכמה ונתמנה גאון בן שמונה עשרה שנה . והתום נאגרת זו אבא מארי בר' משה בר' יוסף . והיא אגרת ארוכה היא שלוחה לגדולי ברצלונה :

[ג] רבינו הו"שע"א תלמיד הרמב"ן חיבר חידושים על התלמוד כאשר תראה בתשו' הרב מהר"ם אלשקר ס' צ"ה :

[ד] רבינו הילאי גאון השובותיו בס' שערי צדק תשו' הגאונים שנדפס מקרוב :

[ה] מהר"ר הירץ (עיין נספחי) :

[ו] מהר"ר הירש אב"ד בק"ק ברלין (עיין מ' העטל) :

[ז] מהר"ר הודש הרב קב הישר (עיין מ' שמואל קאיידינבר) :

[ח] מהר"ר הירש ישר תלמיד מור"ם בעל המפה רבו של הרב בית הירש ורבו של הרב טל אירות ישן . כ"כ בס' יד הוד שבת דף ל"ה ע"ג :

[ט] מה' (היא"ל) הרל (עיין בנין הכיס בחי') :

[י] רבינו הלל בר אריקים פי' ספרא וספרי וראיתים כ"י והתום בסומה דף ל"ה הזכירו פירושו לספרי :

[יא] מה' הלל אשכנז היה פרנס ומנהיג בק"ק ווילנא ואחר כך הי' אב"ד בכמה ק"ק והי' בזמן הרב ברכת הובח והרב חקת מחוקק וחבר ס' בית הלל על ש"ע י"ד וא"ח ונדפס שנת את"ן .

[יב] מהר"ר העי"שיל בק"ק קראקא היו צדיקי' רב שהגאון עיר וקדיש מהר"ר נתן שפירא היה זקן מאד ושאלו ממנו בעצתו ינחם ועשה שאלת חלום והשיבו לו פי' הנני עומד שם לפניך ר"ת העשל . ע"ל הציו"ר גימטריא קראקא . כה אמר אלי בני ידידי ואור עיני מנן אברהם בעזרו ששמע מפי גדולים בהיותו בשליחות מצוה בק"ק קראקא והוא סלא . והגאון מהר"ר העשל הנז' בנו היה הרב הגאון מהר"ר יעקב מלובלין . ובנו הי' הגאון המפורסם מה' העשל רב בקראקא ומזכירו הרב ברכת הובח ושאר גדולים . ובנו הגאון מה' שאול רב בקראקא . ובנו הגאון מה' ליב אב"ד באמשטרדם בק"א . ובניו הגאונים מה' שאול אב"ד מאמשטרדם זכר כולם לחיי עד . ומה' הירש נר"ו אב"ד בק"ק ברלין ה' ישמרהו ויחיהו . ואני ההדיוט זכיתי להכיר להגאון מה' ליב בשנת תקט"ז ולבנו הגאון מהר"ר שאול בשנת תקל"ח ולהתבסס מתורתם תנצב"ה :

[יג] הגאון מה' העי"שיל אב"ד בק"ק קראקא בן הגאון מה' יעקב מלובלין (עיין לפני זה נסמך) בכל הארץ יצא קו תהלתו והרב ברכת הובח מזכירו בספרו כמה פעמי' ובספרי הדרשנים מרבני אשכנז כותבים משמו כמה דברים חריפים ומתוקים כאשר תראה בס' לב אריה וס' לקט שמואל ואסיפת הכהן וכיוצא בהם :

ושמעתי מאלם גדול זקן שקיבל שנהיג הגאון החסיד בעל סכ"ה כפלום ספרס העשל סני' סיס נשמס ר"ס ויזכרו מלך ככבודו . ורבו כמו רבו רבנים וגאונים יוצאי חלצין קדושים אשר בארץ החיים המה . ויבדלו החיים רבני גאונים הדור נכדיו וקרוביו יהי שמם לעולם כ"י"ד :

ו

[6] מהר"ר וואלף חמיו של ר' יוסף וואשיך טרילינגען (ע"ן זכרון יעקב כ"ב) :

[7] ר' וואלף (זאב) הלוי (ע"ן חרשי ר' זאב הלוי כ"ב) :

[8] מהר"ר וואלף שפירא אביו של הרב אליה רבה

חמיו של הרב מנחת יעקב ולפעמים מביאים חרושים משמו וישמו מהר"ל בנימין כי וואלף בלשון אשכנזי הוא זאב ולכן למי ששמו בנימין קורין אותו באשכנזי וואלף ולמי ששמו יהודה קורין לוי שהוא אריה בלשון אשכנזי וכיצא בשמות אחרים ונאטיילא קצת נוהג' לשום לבניהם שם היה כי אומרים שקבלו כי כזה יצאל מחולאים' ולכן קראו בשמותם צבי או איל או אריה וכיוצא :

[9] רבינו יודאל די טולושא חיבר מגיד משנה על

הרמב"ם וכתב מרן בהקדמת כסף משנה שהיה חבירו של הר"ן וכן כתב מהר"ן זצ"ל וכמעט שס' שה"ל להרב המגיד נשמה עליונה והיה נגלול מנאונים ומחלים גם ה"ל שייכות וקרינה עם הרמב"ם ולכן חיבר ספרו נלכר דברי הרמב"ם והאר"ן הדב' בענין הגו' והדברים עמיתים ע"כ וכן קורא הדורות הוביח מתשובת הריב"ש סימן שפ"ח דנת נפשיה דרב המגיד קודם הר"ן ע"ש והר"ן בבאורו להלכות ריש פ"ב דמועד קטן כתב ומגיד משנה השיב :

ומכאן תשובה למ"ש הרב ספר יוחסין כי זמן הה"מ שנת קל"ה והר"ן זמנו קודם גם בתשובת הר"ן סי' ע"ז דפוס רומי נראה שהיה הר"ן בשנת קל"ד וכן מוכח מתשובת הריב"ש הגו' ונראה דט"ם הוא בס' יוחסין שסמוך לזה כתב דהר"ן היה בשנת ק"ס וכן מהריק"ש בתשובותיו כ"י סי' ק"ג דהר"ן והרב המגיד כל א' כתב על חבירו ויש מי שכתב :

וראיתי להרדב"ז בתשובה כ"י סי' שני אלפי' ש"י שכתב בענין אשה ישראל שנהבשה ע"י ליסטים ונמנר דינה להריגה דמותרת להרמב"ם וז"ל ובעל מגיד משנה היה תלמידו של הרשב"א וכתב שכן הכריחו

האחרונים והם הרמב"ן והרשב"א והריטב"א שהיו קרובים לדרו עכ"ל ומ"ש דהרב המגיד היה תלמידו של הרשב"א הוא קצת רחוק כי האף אמנם שמעתתי' דהרשב"א בפומיה לא זו מחבבה מ"מ לא ראינו שמוכרו בתאר רבו כלל גם מסדר זמנים אינו נראה כן לכן היה נראה דמ"ש תלמידו של הרשב"א לאו דוקא רק כונתו שהולך בעקבותיו תמיד :

אבל אנן מה נענה ביום שידובר בנו אמרי קדוש מהר"ן זצ"ל בשער הגלגול כ"י שכתב דהרב המגיד היה תלמיד הרא"ה והוא חידוש שאין נראה כן לא מסדר זמנים ולא מדברי הה"מ גם מ"ש הרדב"ז בתשובה הגו' דהה"מ כיון לרמזו דעת הריטב"א הוא חידוש דהרי' הר"ם אלשקר בתשובה סי' קי"ג כתב שהר"ן אינו כותב משם הריטב"א וכן כתבו האחרונים כי אות היא על פ"י קמא וכו' שהוא נמוקי שכותב משם הרא"ש והריטב"א ואין זה דרך הר"ן וכבר נודע שהרב המגיד חבירו של הר"ן כמדובר ושוב ראיתי בס' יד מלאכי הוכיח במישור שפ"י מ"ק הוא מהרב המגיד ע"ש באורך :

רבינו יודאל די טולושה כתב הרדב"ז שהוא סומך עליו בפירושי דברי הרמב"ם שהיה אדם גדול ובקי רוב שיטותיו כהרשב"א וכיון שהוא בא לפרש דברי הרמב"ם דקרק שהם כל הצורך כ"כ בח"א סי' קע"ד ושאר דוכתי ומה שכתב איזה אחרון דכשה"מ לא סבירא ליה כהרמב"ם מוכירו בשם מחבר וכשסובר כמותו מוכירו בשם רבינו ולדעתי הקצרה הרי זה בכר יאמר והעיקר דזמנין כותב הכי וזמנין הכי ולומר מחבר אינו זלוול ח"ו ואין להאריך :

רבינו יודאל די טולוסה וכו' ועיר טולוסה היא עיר בספרד אלא שיש כמה עירות ששמותיהם שוים וכן יש עיר טולוסה היום והיא במלכות צרפת ואינה זאת העיר שהיה בה הרב מגיד משנה ויש נשמה רס ונשא כלשר מגיד רבינו הגדול סר"י ז"ל לרבינו מהר"ר ז"ל והדברים עמיתים והריב"ש בתשובותיו סי' שפ"ח כתב גם הרב אנוידאל די טולוסה נשה לזה בכפרו והוא על הרב המגיד ואל תתמה שכתב אנוידאל שהגדיל בתשובות הר"ן והריב"ש

והריב"ש והרשב"ץ ודכוותיהו יתברר לו שהיו מוסיפים על השם אותיות א"נ שהוא אות ראשון ואחרון מתיבת אדון ולזה כתב אניודאל וכבר כתבתי בזה בענייני והוכחתי בשב"ט אנשי"ם במקומות אחרים בס"ד :

[פ] מהר"ר וידאל הצרפתי הראשון (עיין בסמוך) :

[ו] מהר"ר וידאל הצרפתי אחד מגאוני המערב הקדמונים והרב קרבן אהרן היה מבית דינו . חיבר השנות על הרא"ם ונדפסו בספר נימוקי שמואל להרב נכדו ועוד חיבר ס' צוף דבש וכו' . והיה אב"ד ק"ק פיס יע"א . ושמעתי שחיבר ס' אמרו וישר באור על מדרש רבה ודבריו בקצור מופלג וצריכי' עיון ועומק ואח"כ יעום המעיין מהכמתו כי רבה . והס' הנז' הוא בכ"י . ועוד שמעתי שחיבר הרב פ"י על ספרא . והיכר קצת פ"י על התורה כ"ו ואני הדל לקטתי קצת מפירושו וכתבתי בקונטרס סבר יוסף בס"ד :

והנה הרב הוא נכד הרב הגדול מה' וידאל הצרפתי הראשון . והרב המובהק מר קשישא מה' אליהו הצרפתי ה' יאריך ימיו ושנותיו אב"ד ור"מ בעיר גדולה לארזים פיס יע"א הוא נכד נכדו של מה' וידאל בעל צוף דבש . ויש לו יחס עד רבינו הם בן בתו של רש"י . ושמעתי שהרב רבי אליהו נר"ו הנז' הוא דור המשה עישר לרבינו הם הנז' הידוע זי"ע . והרב אליהו הנז' לתמיד מהרב המופלא ה"ק כמהר"ה ז' עטר ז"ל :

[ז] מהר"ר ולק שמוכר הרב תוספות י"ט בכמה דוכתי ומהם פ"ב

דיבמות הוא הרב בעל סמ"ע ודרישה ופרישה וכן הרב ב"ח בקונטרס אהרן ב"ד וא"ה ובכ"ח בח"מ מוכירו בשם מהר"ך ר"ת מה' ולק כהן . אך לפעמים הרב תי"ט כותב מה' פאלק כמו פ"ד דבתרא וכן ננהלת צבי א"ה מוכירו בשם רפ"ך ר"ל רב פאלק כהן והוא הדרישה . וכבר בח"א (עיין מ' יהושע פאלק) כתבנו דנעדם זה מהרב נט פשוט שכתב בן כתב הדרישה וננהלת צבי בשם רפ"ך והרב מנאם לשנים והוא באחד הגם נהלת צבי באומרו רפ"ך כונתו על הרב דרישה והחלוק הזה מכח המקומות למוציא"ם כידוע ומה' יוזפא [בנו]

בהקדמתו לדרישה י"ד הוא היה מונה כמה חבורים שחיבר מר אביו הרב ז"ל כמ"ש בה"א מערכת יו"ר אות ס"ו (כ"ש כ"ל) . ואנחנו לא זכינו כ"א לס' דרישה ופרישה על ארבעה טורים וכמ"ע על ח"מ קונטרסי אזהרות על דיני שבת ורבות ישאר דינים נצרכים וקרא קונטרסים סמ"ע ונדפסו שנית בסוף ס' מנחם אדמה . וכמה תשובות מהרב ז"ל נדפסו בשו"ת ב"ח הישנו' ובחדשו' שנדפסו מקרוב ובשו"ת משאת בנימין ובשו"ת גאוני בתראי . ומהר"ר יוזפא הנז' העביר הסכמה לפרסומי אמו וכתב שם שזכרה לקצר בעיר קדשני ירושלים ח"ו בסמוך ד' אמות לקצר זכרים הניח' . ובזמננו לא נודע מקום קבורתו כי שם אלל זכרים הניח' נקבר מרובו הרב מהר"א ילמקי כיום כשני י"ג סיון תש"ע וחס"י מלוסו זמן עד עתה נחמלא המקום . ובנו של מה' יוזפא הוא החסיד מה' שמואל שחיבר לקט שמואל ודרוש שמואל . ובנו מה' חיים כ"ק שחיבר כמה חבורים ולא נדפסו כ"א ארץ חיים על תהלים כמ"ש לעיל במערכת אל"ף אות ג' ז' .

(עיין חזן החיים בח"ג)

ומהר"ר יוזפא כסב שם כי שני הרוגי דינים חידשה פרבנות אמו וככה עליו הרב מנח אהרנס ח"ן הכמה לנשא אלא כפלג וחסו בענייננו כהכנו בתקונו דהם שמים כהלכתן . ועתה לא מפיה לבד אלו חיים כי אם עתה נחמלא מהר"ר יוזפא נברא בניבוננו ובחכמתו נסכ"ים הולך על הדין ועל האמת :

קונטרס אחרון

[א] ויירא שם חכם בירושלמי פ' ביצה ג' ל"ג ויירא אהר דא . כ"כ הרב שיירי כהנ"ג בשילהי כללי העלמוד :

ואנא בריתי קלה אומר כי לא לבד פ' ביצה ג' ל"ג נזכר זה בירושלמי כי בעקבות הרבה שם נחמ"ג ואהם בירושלמי ריש מס' שנה ופ' ראובן ב"ד הלכה ג' וריש פ"ב דקדושין ובקושה פ"ב וריש פ"ב ופ"ב דמליעא וריש פ' הנוכר פירות . אבל עם הרב כהנ"ג הסליחה כי לא מן הש"ס הוא זה רק הפ"י הוא . והס' אחר זה . וכן ראיתי להרב מהר"ש שיריליוני כשהיה ביאורו לירוש' כ"י כהן ויירא אומר כמו דא חמיה . וכן פ"י הרב יוס' מראה פ"ב ופ"ג דטועה והס' מלינו זה . וכן פירש הרב אה"ו בשדה יהושע פ"א דקדושין . ועל הרב יוס' מראה יש להרגיש דפ"ב דמליעא אוח כי פירש והנה עיבדא דר' חנינא אומרם זו וכו"ל כי אורחיה והס' מלינו זה . וכן פירש שם מהר"ר אליהו . וגם מקובלים בירושלמי בקלת דוכתי מוכח שכן הפ"י . ואחר זמן נדפסו ד' מלאכי להרב החסיד ז"ל וראיתי שם אות ריכ"ד הביא מזה יהושע זרע"י וקדושין ובחבורה וס' פ"ב על הרב כהנ"ג . וכן חכם מהשמוע"ס סכתנתי בקונטרס העלם דבר מהשמוע"ס דלשחמיעו לרכוואחא קמאי ובתראי דלגב

נראים השמטה גמורה * וכו' זכר אהרתי אל לבי הרב הנז' מדולי ידיו מחשלים כי לא זכר שר שאר מקומות ואשר כבר נסרו הרב ס' יוסקין שהשיב על הרמב"ם בזה ביאר שאל ויבר ע"ז :

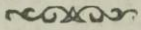
וכבר ראיתי להרשב"ץ בס' מגן אבנים סוף פ"ג שהתחיל להעיר על הרמב"ם בזה במ"ש שר"א הסמא לא נזכר כי אם פ"ג דהרומות * וכזה הרשב"ץ ואני מלאחצי נזכר במקבץ מקולות בשתי נפאחות וגם במקבץ יגעים פ"ג עכ"ל :

וקיק ללא זכר שזכר נמי פ"ג דמליעאל ופי"ג דנבע"י * וכן קיק על הרב חוספות י"ט שם סוף פ"ג דאבות שכתב דר"א הסמא גרסינן וכן נזכר פ"ג דהרומות ולא זכר שזכר במהב הלחא פ"ג דמליעאל ופי"ג ופי"ב יגעים * והרב חוות יאיר כמשובה הנזכרת לא זכר ר"א הסמא כהשיבו על הרמב"ם ואין להאריך * ואחרי כוספי ראיתי שהרב הנז' בספרו חוות יאיר סוף פ"ג ח' נזכר מק' יוסקין ע"ש :

ועתה בא לידי ס' אחרי לרופא להרב המאה"ג מהר"ר אברהם יחיאל מיכל ונדפס בדבלין שנה הקי"ו והוא שיטות על חיזה נוספות ולא ראיתי עד הנה * ובהקדמתו הביא השגות חוט השני הנזכר על דברי הרמב"ם הנז' וכזה דמאי דמקבץ כבר קדמו ס' יוסקין והוא התר ליטב צעד הרמב"ם ע"ש * וזה חזיתיה חבב רעעאי ולא נחישתה בישוביו * ומה שהשיב על הנאון הנז' דכבר קדמו בס' יוסקין * נעלם ממנו דהוא עלאו לא זכר עס' יוסקין כמ"ש בספרו חוט יאיר ס' ח' ורומתיו לעיל ע"ש :

ואתה חזרה להרב חוס יאיר שם כמשובה הנז' שרעע וכזה מעין דוגמא כמה השמטם וכלל דרך קטרו על גדול אדונינו הרמב"ם בספרו בהקדמת זעירם הוא היה מונה במקצת שמות הגדולים שלא אמרו בנשיה אלא הלכה אחת והרב הנז' מלא שזכרו קלחם עוד הפעם ופעמים * ונאמת שהוא דבר פלא על הרמב"ם הגהיה למנינא ולא שלטו מאורי אור עיניו בכל המקומות שזכיר הרב הנז' והגם שאיזה מהם נתן להשתן רובם פירוקי ע"ש :

ואתה חזרה להרב חוס יאיר שם כמשובה הנז' שרעע וכזה מעין דוגמא כמה השמטם וכלל דרך קטרו על גדול אדונינו הרמב"ם בספרו בהקדמת זעירם הוא היה מונה במקצת שמות הגדולים שלא אמרו בנשיה אלא הלכה אחת והרב הנז' מלא שזכרו קלחם עוד הפעם ופעמים * ונאמת שהוא דבר פלא על הרמב"ם הגהיה למנינא ולא שלטו מאורי אור עיניו בכל המקומות שזכיר הרב הנז' והגם שאיזה מהם נתן להשתן רובם פירוקי ע"ש :

[א] מהר"ר זשמוכר לפעמים הרב מהר"ר איסרלאן בתרומת הדשן וככתביו נראה שהוא מ' זייסלן [או יוסקין] ב"ן הוא הרב המחבר ספר האגודה כמ"ש הנאון מהר"ר ב"ן בהקדמת ס' האגודה * ומשמע קצת מדברי מהר"קו שרש קפ"ג שהיה בזמן רבינו יעקב בעל השורים * ועתה ראיתי בפסקי' וכתביו ס' קי"ג שכתב שמעתי מדודי מהר"ר שהגיד לבחורים שמש מה"ר זוסלן ע"ש * גם בסוף הקדמת מהר"ם מפדו"ה לתשובותיו כתב מהר"ר הוא מה' זלמן כהן ע"ש ודוק :

[ב] מהר"ר זוסקין רומנבורג חיבר שו"ת ונדפסו קצת מתשובותיו בקובץ קטן * והיה בזמן הרב עבודת הגרשוני והרב חות יאיר :

[ג] מהר"ר זכריה זכשן הרב המובהק מר חמיו של מרן הקדוש הזכור

[ד] מהר"ר זלמן כהן ע"ש מהר"ר לעיל :

[ה] מהר"ר (אפרים) זלמן זעור (עיין סבולוס שור כתיב) :

[ו] זעליג אב"ד דק"ק לאסק (ע"י עטרס פ"ג כתיב) :

[ז] רבי זעליגמן (ע"י פי עטים כתיב) :

[ח] הרב זעקל עשהוין (עיין אור לו בליון * אור נעלם כתיב) :

[ט] מה' זרה איידליין (עיין אור ליטרים כתיב) מה' :

[א] מהר"ר זשמוכר לפעמים הרב מהר"ר איסרלאן בתרומת הדשן וככתביו

נראה שהוא מ' זייסלן [או יוסקין] ב"ן הוא הרב המחבר ספר האגודה כמ"ש הנאון מהר"ר ב"ן

בהקדמת ס' האגודה * ומשמע קצת מדברי מהר"קו שרש קפ"ג שהיה בזמן רבינו יעקב

בעל השורים * ועתה ראיתי בפסקי' וכתביו ס' קי"ג שכתב שמעתי מדודי מהר"ר שהגיד

לבחורים שמש מה"ר זוסלן ע"ש * גם בסוף הקדמת מהר"ם מפדו"ה לתשובותיו כתב

מהר"ר הוא מה' זלמן כהן ע"ש ודוק :

[ב] מהר"ר זוסקין רומנבורג חיבר שו"ת ונדפסו קצת מתשובותיו בקובץ קטן * והיה בזמן הרב עבודת הגרשוני והרב

חות יאיר :

[ג] מהר"ר זכריה זכשן הרב המובהק מר חמיו של מרן הקדוש הזכור

[ד] מהר"ר זלמן כהן ע"ש מהר"ר לעיל :

[ה] מהר"ר (אפרים) זלמן זעור (עיין סבולוס שור כתיב) :

[יג] מהר"ר זרחיה גוטא תלמיד הרב מה' יחיאל באסן והרב מהר"ם ויש בידי תשובה גדולה כ"י מכנו הרב נתן גוטא ארוכה ורחבה ושם נאמר וז"ל והגאון אבי בתבור הגדול על ד' טורים זרח יעקב האריך הרחיב וכו' . ושמענו מזקני עה"ק ירושלם ת"ו שהרב מהר"ז הנז' הוא קבור שם . ושוב ראיתי בכתבי בנו הרב הנז' שהרב אביו נפטר שנת הת"ח בארץ מצרי' והעלו עצמותיו בעה"ק שנת הת"י . וחיבר פ"י על הרמב"ם ועל פ"י רש"י בחומש . וראיתי קובץ תשובותיו כ"י ועל קצתם מסכימים הרב יחיאל באסן והרב מהר"ם :

[יג] רבינו זרחיה היוני הוא חיבר ס' הישר של מוסר המפורסם ואינו לר"ת כאשר יש רבים סוברים . ובא להם זה ממה שידעו דר"ת חיבר ס' הישר וראו זה הס' הישר סברו שהוא הוא דמייית ליה הפוסקים ס' הישר לר"ת . אבל הוא תימה אך חשבו כזאת והרי התוס' והפוסקים מביאים ס' הישר בפירוש סוגיות ודינין וזה ס' הישר ממוסר לבד . והנאני כאשר ראיתי למהר"ם די רונזאנו בדרך חיים דף קכ"ב ששמע'ס הישר של מוסר חיברו הרז"ה רצונו רבינו זרחיה היוני כדבר האמורי וכפי זה מה שכתוב בנדרפס (ע"י רבנו זרחיה בסמוך) . דיש אומרים דס' הישר של מוסר חיברו הרז"ה בעל המאור אין הלכה כיש אומרים דטעו בשמועה כי הוא הרז"ה היוני ולא הרז"ה בעל המאור .

[יד] רבינו זרחיה בעל המאורות תלמיד רבינו משה הדרשן וקרא ספרו מאור רמו שמו ושם עירו . וכך כתוב

בפתיחתו לס' המאור לצהרי זרחיה במגדל ירחי חיברו בעבור הזכיר שמו ומקומו כלומר קראו בשמו מזר"ח זרח . ומכון שכתו לוניל עשה ירח והיו למאורות . וכי מהר"ם ז"ל ספיס משם הכל משם כנא כן כנאס ורנ שסס וכי . והה הרז"ה בזמן הראב"ד והראב"ד השיג על ס' המאור בקצת מסכתו בכתוב בספר תמי' דע"י והרז"ה השיג על ס' בעלי הנפש להראב"ד . ובמקובצת למציצא פ' השואל כתוב ויכות הראב"ד והרז"ה בסוגית שתי פרות באורך . וחיבר הרז"ה ספר הצנא במדות התלמוד והרמב"ן השיגו בכתוב בספר תמים דע"י ויש אומרים כי ס' הישר של מוסר חיברו הרז"ה והרא"ה ורבינו פינחס הלוי נכדיו והרז"ה חיבר ס' המאור שנת תקמ" .

רז"ה אינו מזכיר בספר המאור להרמב"ם כמ"ש בנדרפס ד' פ"א § אמנם ראיתי למהר"ם די רונזאנו באור תורה שמביא נחת הרמב"ם כ"י שהיה של הרז"ה . ונראה שהי' בסוף ימי הרז"ה אחר שחיבר ספר המאור או בא לידו ספר הרמב"ם . והרז"ה במאור גבי כחל מביא שיטת רבינו יעקב שמצא בכתב ידו ומבואר בחדושי הרשב"א שם שהוא רבינו תם וראיתי בקונטרס כ"י ששאלות רבינו יעקב ממרויש מן השמים ומאי דמתעני ליה משמאי שכתב דנסתפק בגי' שמועות ר"ה בתכונה ושאל אם יש לסמוך על פירש"י או אם העיקר כמו שפירש הרז"ה והשיב מה זה מהרה למצוא בני זר"ה בחשך אור לישירים ובסוף שבט יהודה בכתוב דנח נפשיה דהרז"ה ש' תקמ"ו ועיין לעיל מערכת א' אות יו"ד (עיין הכלל"ד המל"ס) :

ח

[ה] רבינו חושיאל אחד מארבע גאונים שנשבו בימי רב שריא גאון קרוב לשנת ד' אלפים תש"ן ופדו רבינו חושיאל באפריקא והיה לראש במדינת איל קירואן שהיתה עיר גדולה וחזקה מכל מדינו' ישמעאל שבארץ המערב . והן היום מדינת איל קירואן היא במלכות תונס וקבלה בידם

ששם קבורים גאונים . [ג] מהר"ר חזקיה (עיין מקומו במ"ב) : [ג] מהר"ר חזקיה די סילוא תלמיד הרב מהר"י שאראף והרב המג"ן חיבר ס' הנחמד והנורא פרי חדש ג' חלקים ומים חיים ותוקף גדולת תורתו ובקיאותו ניכר לאוכלי פדיו קדש הלולים . וגם אני שמעתי מרבני

מהרב ז"ל בספרי אחרוני זמננו • וקצת שו"ת ועינים ולשינוט סמ"ג ופירוש הגדה להרב ז"ל נדפסו בסוף ס' אשדו' הפסגה למהר"י האנדאלי :

[ו] מהר"ר חיים אבואלעפיא הוקן הרב מוסמך בן הרב המוסמך מהר"ר יעקב אבואלעפיא היה אחד מרבני עה"ק חברון בימי הרב מה' אברהם ׳ן חנניא ובימי מר זקני הרב מה' יצחק בן הרב הסד לאברהם זלה"ה • אך הרב הנזכר נפטר בעה"ק ירושלם ת"ו ונקבר שם והוא תלמיד מהרי"מ • הוא זקנו של מופת דורנו הרב הגדול מהרה"א שהיכר עין החיים ומקראי קדש יוסף לקה ישרש יעקב שבות יעקב חנן אלהים • ותיקן כמה תקנות בעיר איזמיר ולעת זקנתו בנה ק"ק סבויא ורבו נודאותיו ועיניו וקדושתו כאחד מהראשונים כמפורסם :

[ז] מהר"ר חיים אבואלעפיא נכד הנ"ל (עיין לפני זס) :

[ח] הרי"ח (חיים) מאוסטרא (ע"י דרך חיים כח"ב) :

[ט] הרב חיים ׳ן אלבלג (ע"י מ' נכרי זכסן • ועיין מרן סכ"י) :

[י] מהר"ר חיים אלגאזי מאיזמיר היה רב בוודיס ובסוף ימיו על מות לבן חור לאיזמיר והיה תלמיד הרב מהר"ש אלגאזי הוקן חיבר ס' בני חיי על ד' סורים • ותלמידו מהר"ם דאנון :

[יא] מהר"ר חיים אלגאזי מקושם' תלמיד מהרי"מ חיבר ספר נתיבות משפט על קצת ס' מישרים והיו לו תשובות ודרושים :

[יב] מהר"ר חיים אלפאנדר"י הוקן חיבר שו"ת מגיד מראשית בזמן

מהרי"מ • והרב מעשה חייא והרב לב שמח • ובניו הרבנים מה' יעקב אבי המליצה רבו של מהר"י ששון ונדפס מוצל מאש להרב • ואחיו מה' יצחק אביו של מופת דורנו הרב המופלא מהרה"א שהיכר אש דת דרך הקדש והנהות בס' בני חיי ומתק שפתיו ודבר גבורו • עיניו ונודאותיו רבו :

[יג] מהר"ר חיים ב"מ יצחק אלפאנדר"י (ע"י לפני זס) :

מה'

מרבגי עה"ק הזקנים את יקר תפארת גדולתו וחורפתו • וגם כתב שטות בתלמוד ע"ד האמת בהקדמות האר"י זצ"ל וצוה לגזונם וכאשר נגנזו אגב שרדייהו גם אשו"ר נלוה עמם פר"ח הלכות שבת נגנזו עם כתיבותיו ע"ד האמת • וכבר ידוע הסכמת מצרים שלא ללמוד ספרו כמ"ש גנת ורדים י"ד כלל ג' ס' ג' •

וכא וראה מפלאות תמים דעים שאחרי הדור ההוא מעט נתקבל לרב בארץ מצרים תלמידו מופת דורנו הרב החסיד מהר"ש אלגאזי זלה"ה והיה רב שם מ"ה שנים וכל הוראותיו היו על דעת רבו הרב פר"ח • וגם מופת דורנו הרב המופלא בעל בתי כהונה ה"י תלמידו של הרב פר"ח : ושמעתי מפה קדוש כמה עינים מגדולת הרב פר"ח • וכחיו' הזה כל חכמי ישראל שותים בצמא את דבריו • מהר"ר חזקיה די סילוא ז"ל הרב המחבר פרי הדש. עיר מולדתו בליוורנו ושם למד

עם מהר"ש קוסטא ז"ל ואח"כ בא הרב הגדול מהר"ר יהודה שאראף ז"ל בשליחות ובהזרתו נתעכב זמן בליוורנו ולמד עמו הרב מהר"ר חזקיה הגו' והלך לעה"ק ירושלם ת"ו אחר שהי"ל קרוב לכ' שנה • ושמעתי מפי תלמידו מורנו הרב מהר"י הכהן בעל בתי כהונה ז"ל שביום ראשון שהלך ליישיבת הרב המג"ן וכל קדושים עמו פלפל בהכמה והביא כ"ב בקיאו' בו בפרק • ובסוף פר"ח מים חיים יש דבור תוספות שנשא הרב המג"ן ומשיב על דבריו • ושמעתי שהרב הגדול מהר"ש אלגאזי ז"ל הוקן מחבר הספרים בעת זקנתו שהיה אז בעה"ק היה לו נחת רוח מהורפתו והיה מביאו לפלפל עמו :

[יד] מהר"ר חייא רופא הרב המוסמך חיבר שו"ת וחדושי התלמוד והוא ס'

מעשה חייא והסכים בס' באר שבע שנת שע"ב • והי' תלמיד הרב מה' שלמה סאנים :

[טו] מהר"ר חיים אבואלעפיא בכיר דוד היה תלמיד מורינו הרב מהרי"ך הרב המחבר בתי כהונה והיה בצפת מרבני העיר ואח"כ היה רב בעיר לארסו ואח"כ היה רב באיזמיר יע"א ובישראל גדול שמו וחיבר חיבור גדול בפלפול עצום על הסמ"ג ונשרף בשרפה גדולה שהיה באיזמיר ויש קצת תשובות

[י]ן מהר"ר חיים בן אסמאעלין שקי
וטרי עם הרשב"ץ בתשובה
ושואל שאלות ח"ב סימן כ"ח עד סימן נ"ב :

[עו] מהר"ר חיים באכנער במ' בנימן (ע"י)
פור הרש כהני :

[עז] מהר"ר חיים באסן (ע"י מ' יסאל כהנן) :

[ז] מה' חיים בנבנשל'ת תלמיד מהר"ם ט'
בידוע וראיתי בכנה"ג א"ה

ס' י"א שהיה תלמיד ג"כ ממהר"י סאמיגה
ובשיורי א"ה סימן ר"ס כתוב שחיה תלמיד
דמהר"ר צמה נרבנוי * ואחיו הוא הרב שדה
יהושע וקרובו הרב פני משה * ושמעתי מפום
רבנן זקני שערי שהרב מהר"ם ט' רבו נפלות
אהבתו אתו עמו והיבא יתירה נודעת לו על
כל חבירו והשתדל הרב מהר"ם ט' להשיאו
בת גביר עצום גדול והיה מברכו שיחבר חיבור
על הסמ"ג *

והכי הזינא בתשובות מהר"ם ט' ח"א ס' קנ"א
הפליג ליה רביה יקרא ורבו יתירה * והן
בידונן בן אחד ועשרים שנה בשנת השפ"א
התחיל לחבר החבור על הסמ"ג אשר קראו
דינא דחיי' ככתוב בהקדמת כנה"ג א"ה * והיה
ממונה על אסור והותר בקושטנדינא בזמן רבו
ומהר"ם ז' יעיש כמ"ש בכנה"ג י"ד סימן כ"ז
אות ס"ב * ומתוך חבורו על הסמ"ג העיר ה'
את רוחו לחבר החבור הגדול כנסת דגדולה *
ואח"כ היה רב במתא תיריא ומשם בא במתא
איזמיר בזמן הרב מהר"י איסקאפה שהיה זקן
סופג מאד והיה באיזמיר הרב בני אהרן
ועברו דברו ריבות מיניהם ככתוב בשו"ת פני
משה ח"ג ס' ב' וס' ל"א ורמזה הרב בספר
כנה"ג ח"ס ס' תכ"ד הגה"ט אות י"ב * ושמעתי
שהרב ה' מאריך בזה בכנה"ג שם והשימושו
מהרפוס מפני הכבוד * וכן אהותו היה הרב
אהרן ששון נכדו שולח תורת אמת כמ"ש
הרב בננסה בכמה דעות ומהם בא"ה סימן
קע"ח והרב דת ודין היה קרובו *

הרב
הסדר מאיר עיני נולה הוא בספרי כנסת הגדולה
אשר נדפסו שמונת חלקים וכלעזו לא ירום היה
מורס הוראה הנקי בדרכי הוראה והוא מירא הוראה את
ידו בשם הוראה עד שילך מהרס לניס הנכנס ויראה מה
צמיו ומס יזמון עיני הכתמו * ואחר לחמו מניס הכנס'ת
כנסת רוח יערס יורה יורה * וכבר הפליג מהר"ר ישראל
סולה שנעמו בתשובה כי כלה כש"ת הרב הנדפסות ח"ב

מא"ה נס הרב המג"ן לא זו מחנכו לם * כנה"ג כמ"ש הרב
המג"ה משמו כש"ת הלכות קטנות ולתפוסתמוס ח"ן
ל"ך ראה ידעו רבנן מורי סורלות יושבי כסאות ומחנכי
ספרי' כי נצר עליהן קדו וינסור ה' בעזרו כן יסן לידידו
כח לעשית חיל ברוך שם כעידו * ועשה הרב מהר"ל
בתרא לחלק ח"ה ולקטס ח"מ אשר העלה וישר הכיה על
מונס הספיק קרא בשס שיורי כנה"ג * ולא היותר מפני
מהדורות קמא ובתרא והיו לאחרים * ולכן לא ילקס שס
שיורי על חלק י"ד האחרון :

י"ען כי ספרי כנה"ג נדפסו ספקי ספקי ח"ן להקסוס
על האחרונים מדברי כנה"ג ומתשבות כ"י אשר
רמזים כתיבו עד אשר יחקור חס דימי האחרון הסול
היס נדפס החלק הסול מהכנסת * ולחיים כי שמעתי
מקלט ת"ח אשר לא נכחו אל לבס דבר זה אשר היו תמהיס
על האחרונים הנבי הטרומיסו ליחל המלכס אשר לפני
ולינלס הילדים כחורו חמד פילני דמלגלבי ה' עליהם יחיו :
דע ספ' שפתי ספן ח"מ נדפס דימי הרב כנה"ג וכן
נדפסו הטרומיס מהר"ס כ"י ברוך דפוס מראב דימי
חך לא הפיעו ליה הרב כנה"ג * ומעולם לא זכר כספרי
ספר שפתי כהן ח"מ וכדומה לי שנס הטרומיס מהר"ס
לא נזכרו כלל כספרי * וכ' שפתי כהן ח"מ הרוק דודאי
קודם * נדפס כר השלים כנה"ג ולרוחוק התקומות חך
אשר נדפס לא הפיע ליה הרב יתכן שנהא או ננסיס
קודם כטיורסו הנבי לירו ומנייה לא עלר כח לעסוק בו
ולא הזכירו כלל * ומכאן תשובה להרס חלוק רכס סימן
קל"ה דהייב על הרב החיטמניטיסו דברי הסדך ולין זו
השנה חלל מספר אשר נחשט דימי וכו' וספדמו וקרא בו :

הרב הנז' חיבר דינא דחיי על הסמ"ג ולפי
מ"ש בהקדמת כנה"ג נראה שאחר כך
כשהיבר ספר כנה"ג שינה טעמו מהסדר אשר
עלה במחשבה לחברו * ומ"מ נראה כי לא
נדפס ספר הנז' בשלימות אף שמתוכו נראה
כי לא שלם באשר ישיביל אנוש * עוד חיבר
השבות רבות ואני הצעית ראיית כמה חלקים
מתשובת הרב כנה"ג ככתובת ידו בקושטנדינא
יע"א * ומקורם נדפסו תשובות א"ה ח"ב ונדפס
גם ס' פסח מעובין להרב ז"ל * וגם ראיית
שיטת סנהדרין כ"י מהרב * וגם יש לו ספר
דרושים בכ"י * ומפתחות חלק מתשובותיו
ל"י"ד נדפסו בסוף ס' קול בן לוי * והיתה
מנוחתו יש אלול תג"ל *

ספר כנסת הגדולה ח' חלקים וס' תשובותיו
ח' חלקים * וספר דינא דחיי שני חלקים וס'
פסח מעובין כל זה נדפס * ועדיין חסר ח"א
מתשובות א"ה ותשובות א"ה ושיטותיו
ודרושיו * ובנו הרב מהר"ר ישיאל ז"ל היה רב
באיזמיר * וכן י"ד שנה עשה הקדמה לם
כנה"ג * והזכירו הרב מר אביו בסוף כנה"ג

ח"מ ח"א בהשמשות • וימי חייו של הרב כנה"ג ד"ע שנה בק"קוב זלה"ה •
[יג] מהר"ר חיים בר בצלאל (עיין ויטא מס הייס כח"ב) :

[יט] מהר"ר חיים ברוך תשובותיו בס' בני שמואל למהרש"ח
מסימן מ"ג עד ס' מ"ז •

[פ] רבינו חיים בן דוד תלמיד הרשב"א חיבר ציור הכסף

וספר ציור החיים ואני ראיתי ציור הכסף מכ"י • ודלא כהרב המב"ט בתשובה ח"ב סימן כ"ב שמיחס ספר ציור הכסף להרשב"א • ואפשר דכונת הרב המב"ט דסברת הרשב"א הביאה תלמידו • וחיבר חדושים על הש"ס ורבינו בצלאל בכלליו כ"י מביא מחידושו (והוא הרב המחבר ציור החיים וציור הכסף) ועיין לקמן במערכת צד"י בס"ד • (עיין לזכר הכסף כח"ב) •

[פג] מהר"ר חיים ויטאל בישראל גדול שמו זצ"ל והיה

תלמיד בפשט מהרב מהר"ם אלשיך • ומרן מהר"י קארו היה מזהירו בקטנותו של מהר"ו משם המלאך הדובד בו על התורה ועל העבודה • והוא היה בן מהר"י זסק"א ויטאל קאלאבריס סופר התפילין •

ונשמתו יוסה גדולה מחר ונקים יוסר וכל בני דורו וסי' בגדול סרס הנגיד • ונולד הכסוב בשער הנגלולים זכיתי ורואים ס' הסויגוס מכסיתם יד נהרסו מנש מכל מה שארע לו מקד' לירסו על סוף ימיו ורבו עניניו ונרלוהויר והוא קיבל מרבינו האר"י זצ"ל חכמת האמת וכתב אשר שמע מרבו בס' עין החיים כ"י כמפורסם • ויען אבדורי אבדור כתבי הקדש על ארבע כנפות הארץ בכמה מיני סדרים ונסחאות • אמרתו אעלה בקצו אמיץ להודיע לבני אדם • הנה רבינו האר"י צוה שישום אחר מתלמידיו לא יכתוב זולה מהר"ו • אך הם להשקם בתעלומות חכמה היו כותבים • ומאלו הקונטרסים משאר תלמידים נתהוו מעיות ונסחאות • ועוד כי מהר"ו לא נתן רשות להעתיק מכתביו לשום אחד וחלה חולי גדול ובכד' וע"י ממון לקחו מבני ביתו ת"ד גיורים ונתנום למאה סופרים והעתיקום במהירות בעוד שלשת ימים וזו סבה שנית לטעיות

ושנוים • וזה שלשים שנה ויותר שיצאו לאור שמונה שערים מסודרים מכן מהר"ו מ' שמואל ועליהם יש לסמוך • אך אין בשערים הנז' מהדורא בתרא כי מהר"ו צוה לגנוזה בקברו ורבנן קדישו אשר בדור ע"י יתודים הוציאה מקברו ברשותו ע"י ש"ח ובא ליד מה' יעקב צמח ומה' מאיר פאפירש כ"י • ולכן תמצא בס' דרך עין החיים שסידר מהר"ם הנזכר מהקדמות וזה הס' קורין אותו הכל עין חיים • חירושים רבים ועמוקים אשר אינם בשער ההקדמות אשר סידר מהר"ש ויטאל הנז' כי לא היה ביד מהר"ש המהדורא בתרא • ולכן הוציאה ללמוד בספרים היותר מדויקים ילמוד שמונה שערים שסידר מהר"ש ודרך עין החיים שסידר מהר"ם פאפירש הנקרא ע"ח שבו המהדורא בתרא • אך לענין המהדורא קמא לשון שער ההקדמות הוא יותר מיופה ומסודר ונראה שלשון שער ההקדמות הוא מהדורא אחרת מציעתא • גם ס' מבא שערים היה עם מה"ב כי לא היה ביד מהר"ש הנז' • וס' אוצרות חיים הוא סידור מהר"י צמח והוא סובלע הלשון ממש בתוך ס' דרך ע"ח להרמ"פ הנז' • ואני הצעיר ראיתי בארץ מצרים הח' שערים מכ"י מהר"ו עצמו • רק דמהר"ו סידר שער הפסוקים ומצות שער אחד ושער אחד אשר נמצא מטהרת יד הקדש האר"י זצ"ר עצמו • גם בסוף כל שער יש קונטרס מאשר שמע מהר"ו משרא התכרים ששמעו מהרב וזה עשאו קונטרס מיוחד בסוף כל שער • ובנו מהר"ש לקה השער אשר נמצא מכ"י האר"י וגם הקונטרס שבסוף כל שער הנז' וסידר ועירב הכל כאחד והלך בסדר הרב אביו דק שחילק שער הפסוקים ושער המצות רשנים והיו ח' שערים גם ראיתי מכ"י מהר"ו כמה חבורים בכל חכמה • וס' עין הדעת טוב דרשות על כל התורה ממנו ע"ד פורד"ס • גם חידושים על הש"ס והתוס' מכתב ידו • ובס' היוניות הנז' כתב שגילד מהר"ו שנת הש"ג ודמשק מנוחתו שנת הש"פ • גם ראיתי פתקא מכתב יד מהר"ם אלשיך עצמו וכתוב בה שבכה אשר נסמך ממרן מהר"י קארו הוא סומך את מהר"ו יורה יורה ידיו ככל דין מוסמך והזמן כ' אלוך שנת הש"ן • ומהר"ו

דו קצת זמן בעה"ק ירושלם ועי' מעשה הלך לדמשק ואני ראיתי שמו הנכתב בעה"ק ירושלם בשנת השמ"ד ומזכיר בו למהרח"ו ובנו מה' שמואל היה מרבני דמשק והיה חתנו של מהר"ו פינמו בזקנותו ואח"כ הלך למצרים והיתה מנוחתו שם והוא חיבר המשנה קובצים דרושותיו ודרשות המשמות החדש וס' שו"ת וס' חכמת נשים בסדרי ניסין וחליצות וספר חמדת ישראל וכמה ספרים בהכמות ובנו מה' משה ויטאל היה מרבני מצרים ושקיל וטרי עם הרב גנת ורדים בריש א"ח.

ומהר"ר יוסף חצי מהרמ"ו היה כילון עורא הסופר ובמקום אחר ע"כ כה"ר ר' מאיר וכנס ר' ישכר הסופר.

ירען כחצי המיל דע"י מעשה הלך לדמשק רבים שאלו לי והיסה הפלריה"ה אכחוב על ספר מעשה זה אף שאין רלוני לכסוב מעשיהו מ"ל לספרתה אמרתי אגלה מה שקבלתי מרביני זקני עה"ק ירושלם תי"ו ידוע דהזקיק המלך ע"ה ומני סמריים קסס אס מיניחון ועד היום יוס השטיי כהלות סנסגרים סחתי שערי ירושלם כי כל הישמעאלים הולכים כעוה"ר לבית המקדש נשארם העיר כמעט רחוקים ומסו"ה סיגרים השערים וההולך סס הלל שער אחר אשר הוא סמוך למנדל שומע קול מים רבים שהולכים מתחת לארץ ובזמן סהרב מהרמ"ו היה צעה"ק ירושלם שר אחר חקיף הקרא אבו סיטיין ירדע שמלך ישראל קסס מ' גיחון ושאל אס מלכ"ה היום מי שיוכל לפתחו וא"ל סנסגרים יש חכס שהוא אלהי ושמו רב חיים ויטאל ודאי שהוא יכול לפתחו ושלא אחריו יוס השטיי וא"ל נוצריני בליך סנעוד שהולך הוא לבית המקדש פתוח הפתח אס הנהר הזה סנסס מלך סלכס והוא נלרך הרבה לעיר ועליך מוטל למסותו ואס אין דמד כראשד' ומהרמ"ו עשה קמילת הררך והלך לדמשק ובס אליו רבינו האר"י ז"ל ונחלוס ידברו ססכלס עשו כי ס השר היה בגבול סכחריב וכן קרא אבו סיטיין סנעדי פיורשו אבי סחרכות ואס יך כילון חזקיק העלך והיסס עשס סכוסר להקן ולפתחו מי גיחון כי שלא ברלון סכמיס עשה חזקיק העיה שהוא מהדכריס שלא יהודו וצוה סיסס אסחלחס דגאולס"ה והסטיי מהרמ"ו לא רלימי להשחמש נשמוס הקדש וא"ל האר"י אלו לא בסמטסה לכל לדמשק סחרשטיי אבל מאחר סנשחמטה לזס הייט יכול להשחמש לפתחו והיה קדוש ססס והקון גדול א"ל מהרמ"ו א"כ אסזור לירושלם לפתחו א"ל חלק עשמה וכל זמנתי הוא ע"כ סעמתי

ירדע דגיחון זה סנסס חזקיק העיה אינו גיחון מד' כהרוס וכמ"ס רש"י ס"ק דברכות דף' ז' ז"ל ססס מי גיחון מי שילוח ולא זכו גיחון סנסר הגדול דסחור לאו בא"י הוא אלא מעין קסן הוא סמוך לירושלם סנא' והורדסס אסור אל גיחון ומסרגמינן וסססון סיסס לשלוחא בע"כ"ל והבס וכסב רש"י ז"ל ססיס מעין קסן כסב הרב נט סעוט סימון קכ"ס ס"ק ל"ז דהיה כסל סוטק סימיי חזקיק וכסעלס סכחריב עמד חזקיק וססס מי גיחון כמ"ס בד"ה ב' ס' ל"ב והוא יחזקיקו ססס אס מולא מימיי גיחון

העליון וייסרס למטה מע"כס לעיר דוד והנרסה דפרש זס סגחל היה כגון ירושלם ועד היום יש מרחן סמוך לחר סביס ואזורים מ"מימי מרלס המעיין הזה אשר היה כירושלם והזקיק ססס אס מולא ססיס והכניס דרך יסר מססה לארץ ללד דרומיס מעריבתי סל ירושלם וכן היום מעיין זה ידוע לדומה סל ירושלם ומה סלמר סכחוב מעריבס לעיר דוד אין סכונס ססס הויס למעריבס סל עיר דוד כי אדרבס כמזכרה סל עיר דוד סס עומדיס היום אלא היק סנהיב ססיס ללד מערב כלפי עיר דוד סהיא כמעריבתי דרומיסי ירושלם וא"כ מיס הללו הויס סס כמזכרה סל עיר דוד סול ליון אשר סס קדוסי מלכי כיס דוד ככ"ד הרב מהר"ס ו' סניב נט סעוט סס ועמ"ס כלווה סימון ס"ק כ"ד

מהרח"ו ז"ל רביס אמרו דכשבא ללמוד עם רבינו האר"י זצ"ל היה יותר גדול

בשנים מהרב ז"ל ושכך מצאו כתוב בכתבים ואני ענית שאני הצעיר זכיתי וראיתי ספור חזיונות סמהרח"ו ז"ל כמתיבת ידו וכתוב שם שנוולד שנת השש"ן והוא כשבא אצל הרב היה בתחל"ת שנת של"ה וכס"ה ה"ל כ"ה שנה ובשנת של"ב יום ה' לאב נקח ארון האלהים רבינו האר"י זצ"ל ז"ע והיה בן ל"ח שנה יבוא וראה שכל החכמה למד בשנה ועשרה חדשים והוא פלא אך ככר נודע סהרב סקרו למסרמו ז"ל מבארה סל מריס קוס סכריס וגמיסכסה סכמסה כקרו וכליוסף נסמחו העלוניס והרב סקדוסי סלמלמו להועיל ז"ע :

[כג] **מהריר חיים** החבר בן הרב יצחק החבר הוזכר סימן ע"ג וכמה פעמים בתשובות סון הקדוש אבקת ווכל וחתום בכלל רבני צפת ס' קב"ד וחתום עם הרב המב"ש בתשובות של הרב המב"ש בחלק ראשון ס' רפ"ז ובשו"ת מהר"ס אלשיך סימן ג' :

[כד] **מהריר חיים** חב"ר א"י חב"ר פירוש על ספוד וספרי וקראו חב"ר קניני וראיתו כ"י קובץ גדול ומהר"א גילויא בפירוש הידקוס מביא איזה פירושים ממנו :

[כז] **מהריר חיים** חון הרב המחבר ספר שנות חיים ויש לו

תשו' בס' גנת ורדים בא"ה כלל ב' ס' ג' (ועיין סניס סייס כח"ב) :

[כס] **מהריר חיים** חיקא (עיין מי לבי סניל סורוויץ) :

[כז] **רבינו חיים** בן חפץ זהב (ע רבינו שמואל בר מנחם) :

מערכת

ח

גדולים

בה

[יז] מהר"ר חיים יאיר בכרך היביר שו"ת הוות יאיר ונדפסו אך כל שאר חבוריו שהוכיח שם לא נראו בעליל ואת יקר תפארת גדולתו ניכר מספרו רוב בקיאותו נודע אצל עין רוגל בספרו ובפדט סי' צ"ד וס' קצ"ב וחוט השני סי' כ'. ויהי תוכן הרבה כמ"ש סימן רי"ש. ובדרך האמת כמ"ש סי' ר"י. ובקי בהנדה ותשובות כמ"ש סי' עק"ב. ובחכמת המספר כמ"ש סימן א' ובסוף חוט השני. וידוע פרק בשיר כמבואר בסוף הספר. וזכה למדת הנשתון כמ"ש בהקדמת הוות יאיר. והוא בן גדולי ישראל כמבואר בתשובותיו ובס' חוט השני:

ודע שבספר כריתות ותחלת חכמה שנדפסו באמשטרדם נדפס קונטרס אסיפת הכללים וזה הקונטרס הוא מהרב הוות יאיר ונדפס בספר הנזכ' סי' צ"ד ואסיפה זו עלה בקיץ המופלג האר"י הח"י ונרמו קצת בדברי המדפיס. וק"ק על הרביד מלאכי אות ד' שכתב בן העתיק בעל הוות יאיר סימן צ"ד ובעל אסיפת הכללים ע"ש. והרואה יראה שהבא אחד ודי בזה:

הרב הוות יאיר כתבתי לעיל תרומות מדותיו. והיה מדקדק כנראה מתשובותיו. והחזיק טובה להרב מנחת יעקב שהקשה על דבריו והסיר מכשול מספרו כמ"ש בהשטמת שבות יעקב ח"א דף י"ב ע"ב. וס' חוט השני עיקרו לאביו וזקנו הגאונים ודלא כסדר הדורו דף קס"ז ע"ג שיחשו להרב הוות יאיר עצמו מתשו' והשגות על נ"ש:

[יח] מהר"ר חיים יהודה ה' תלמידו והתנו של הרב כרם שלמה וראיתי ס' תשובותיו כ"י. ויש לו תשו' בקונטרס עוללות הכרם אשר בסוף שו"ת תורת חיים ח"ג. ויש לו תשובה בספר זרע אברהם ח"מ ס' ו'. והיה רבו של הרב מה' שלמה עבדלה ז"ל:

[כט] ה"ר חיים בר יהואל (עיין רבינו אליעזר בר כסן ד"ה ודע סגולתיו וכו'):

[ל] ה"ר חיים יעקב (עיין סגולת דחיי. לרוי שהי"ס בח"ב):

[לא] רבינו חיים בנו של רבינו יצחק מווינא ה"י בזמן הרשב"א כמ"ש

בשו"ת הרשב"א סי' תקע"ה. והוא מהר"ח דמייתי הגהות אשרי כמ"ש מהר"ל בתשוב' סי' קצ"ג:

[לב] רבינו חיים הכהן אחד מבעלי התוס' אביו אמו של הרב

הסמ"ג כמ"ש בהל' חמין סי' ע"ה. וכתב בס' קורא הדורות דף י"ו ע"א וז"ל רבינו חיים כהן הובא בהרבה מקומות ואולי הוא רבינו חיים כהן עצמו ה"ר חיים בר מרדכי וזהו דף כ"ג עכ"ל. ומ"ש ואולי הוא רבינו חיים כהן עצמו כפי הנראה קאי על ה"ר חיים בר מרדכי. ואין כאן ספק כי ה"ר חיים כהן הוא זקנו של הסמ"ג אביו אמו והוא ברבי הננאל כמ"ש הסמ"ג עצמו והביאו ס' קורא הדורות עצמו דף י"ד ע"ב. ונראה שט"ס נפל בספר קורא הדורות וצ"ל רבינו חיים הכהן. רבינו חיים הובא בהרבה מקומות ואולי הוא רבינו חיים כהן עצמו כצ"ל:

[לג] מהר"ר חיים הכהן מעיר ארס צבוא תלמיד מהר"ו היביר

שור ברקת וכו' על כל ש"ע א"ה ונדפס. גם נדפס ס' תורת הכס להרב גם מגדול דוד על רות שהדפיסו אחרים הוא ממנו ודי בזה. ואני ראיתי חבורו על ש"ע י"ד כ"י על דרך שהיביר בא"ח. ומהקדמתו לס' מקור חיים פי' על תחלת ש"ע א"ה שנדפס באמשטרדם שנת תש"ו נראה שהרב ז"ל היביר על כל ד' חלקי ש"ע וחילק כל חלק לג' טורים וראיתי בגניזה דפין מטור יהלום מסוף י"ד מודפסות ולא ידענא מה אידון בה דמזה נראה שנדפס כל י"ד ובא עד קצו שיש דפין לא מעט מודפסו' מסוף י"ד. ומה הי"ל לס' זה כלו שלא נראה בעולם אלא דפין אלו בגניזה. ובא לידי ס' עשות זהב פי' מנלת אסתר וס' מנורת זהב פי' קהלת להרב הנז' וניל שהם כ"י הקדש הרב ז"ל עצמו. ועוד היו לו חבורים רבים וסידר כונות התפלה על פי האר"י זצ"ל ועלה דשמים בק"ק ליוורנו יע"א:

[לד] מהר"ר חיים כ"ץ בן נכד הסמ"ע (עיין חזן סחיים גמ"ב).

[לז] מהר"ה חיים כופס' הוכר בהלק ד' שבתשכ"ץ בטור הראשון סימן

דלית

מ"נ

מ'נ ויש לו תשובה בתשו' מהרי"ץ ואני הדל יש לי חתימתו על פסקי רבני מצרים כדורו . וכבר כתבתי קצת מעניניו בשה"ג ח"א מערכת מ"ס אות ס"ד . (עיין מהי פליר גאביון . ועיין ספרים ס"ב) :

[נ]ו מהר"ר חיים הלוי (עיין הלכה למשה עסיני בח"ב בק"ח) :

[נז] מה' חיים מוצירי (עיין מ' אכרס סכנרי) :
 [נח] מה' חיים ממערב הפנימי מעיר דרעא . כתב בספר חזונוט שה' נגלה אליו אליהו זכור לטוב והוא יודע עתידות והוא שולח שלמות למכה"ז"ל ומחזיק לבו :

[נע] הרב חיים בכ"ז משה'ן חביב (עיין ס' הכתום צ"ב) :

[פ] רבינו חיים בר נסים מאור הגולה חיבר פסקי דינים והם בכ"ז נק' הס'עץ חיים :

[פג] מהר"ר חיים סארנוסי (עיין מ' יוסף סארנוסי) :

[פג] מהר"ר חיים 'ן עמר עיר וקדיש מק"ק סאלי ובא רעה"ק ירושלם ת"ו סוף שנת תק"ב . ואני הצעיר זכיתי והייתי בישיבתו הרמה ועיני ראו גדולת תורתו עוקר הרי הרים וקדושתו הפלא ופלא . ולפי דורנו היה לב הרב מבעית בתלמוד והיה כמעין המתגבר . והן בעון הדור כמעט שכ"ב ובהדרש תמוז תק"ב עלה לשמים בן מ"ז שנה זלה"ה . וחיבר חפץ ה' . ראשון לציון . אור החיים . פרי תאר . והכמתו ניכרת מספריו . אך זה אחד מעשרה מהכמתו ורחוב לבו וחורפתו הפלא ופלא והופה עליו כל היום סדר קדושה והבדלה מעניני העה"ז ורבו עוזו נוראותיו . בן אחותו היה נר מעדבי הרב המפולפל מאד מהר"ר אליעזר די אבילה ודשמע און שמענו נפלאות מתורתו זלה"ה .

[פג] הרב חיים עשאל במ' בנימן עשאל (עיין ס' חיי בח"ב) :

[פד] מהר"ר חיים פיזארו תשובתו בס' בני שמואל למהרש"ה סימן ד' :

[פד] מהר"ר חיים שבת' תלמיד מהר"א עושן וחיבר שו"ת הרבה מאד ונדפסו ד' חלקים מהנמצא מק' שובתיו . ובה"ב מס' תורת חיים ס' ל"ב ה' לו ויכח עם מהרי"ץ וכתבו לו מהר"ס

גאלנטי הזקן ומהר"י אבואלעפיא ככבוד גדול ובתורת חיים ח"א ס' ס"ה השיב בתוקף על תשובת הרב כנה"ג בכחורתו והיא נדפסה בסוף פני משה ח"ג ה' רב גדול בשלונקי מ' שנה . ובס' קורא הדורות כתב מגדולי תלמידיו והאריך בשבחי . ומחדש נדפסו חידושו על תעניו ועל הר"ן פ' בתרא דיומא בסוף תשו' הרב בנו הגדפסות מהרש"ה . וזה עד ממהר שמהר"ש חיבר שיטות על הש"ס וחידושים על הר"ן מלבד ס' דרושים שכתב בס' קורא הדורות . ואף שה' בסוף ימי מהרש"ך והוא תלמיד מהר"א שישו וה' בדור מהר"ם גאלאנטי הזקן תלמיד מרן כמביאר מתוך מ"ש לעיל וא"כ קודם בזמן . מ"מ חלקי תשובותיו שלשה המה קראו בשמותם תורת חיים ג' חלקים נדפסו אחר כמה וכמה שנים .

ובכן אין להקשות על החרוגים מהשכות מהרש"ה עד שיהכיר שדפסו אולם השכות בזמנו וזה דבר פשוט . וחזיתיה לרב זכרון יוסף כפשוטו לכן הניזן סוף סימן ג' הכיל השכות מהרש"ה ח"ג שהיא נכד הרב שכות יעקב נתי"ס בח"ס ק"י ל"ג וכשב' דהרב שכות יעקב לא ראה ולא ידע מהשכות מהרש"ה מלח' הזכירו וכו' ע"ש . ואין להקשות בזה ולהכריע שלא ראה מלח' הזכירו . שהרי ס' שכות יעקב ח"א נדפס שנת חס"ט וחורת חיים למהרש"ה ח"ג נדפס שנת פ"א . ועמ"ס כדפס אוח י"ט ע"ש . (עיין מ' חיים כנכנסת ד"ה הרב סנ' וכו') .

[פז] מהר"ר חיים ישור אישכנזי חיבר ס' תורת חיים שיטות על ט' מסכתו בפלפול וסברא ישרה וקצת לענין דינא . והיבר צאן קדשים על סדר קדשים ושם הרבה עניני' מהרב נכדו דרך חורפא . וכל מקום שמוכיר הרב ברכת הזבח ודפוס חדש מפד"ס הוא מהרב נכדו . גם נדפס קונטרס בדק הבית מהרב על ב"י הלכות גיטין וכו' . ובצמח דוד מזכיר להרב שנת שלי"ב אך בס' תורת חיים על הכבות שדפס בחיי הרב כתוב שנדפס שנת שפ"ד :

[פז] רבינו חנוך האספרדי בן רבינו משה אחד מארבעה נאונים שנשבו (עיין רבינו חוב"ל) ורבינו חנוך ה' עם אביו ונשבה עמו ופדאוהו בספרד בעיר קורטובה . ורבי נתן הדיין החסיד שהיה שם אמר אני איני דיין זה האודה הלובש השק הוא רבי ואני תלמידו . ומינהו הקהל עליהם לדיין לרבינו

לרבינו משה הנז' :

רבינו חנוך פי' כל התלמוד בערבי כמ"ש בהקדמת מעתיק פי' הרמב"ם נז' ק"ן . ורבינו משה בר חנוך שמביא גדולי המחבר' כבעל התרומות ודכותיה הוא בנו של רבינו חנוך הנזכר .

[מ] מהר"ר חנוך נבון (פי' מ' יונה נבון) :

[נ] רבינו חנוניא החסיד איש ירושלים היו בידו רוב הקבלות הערוכות לו מימי התנאים . ובתשו' הגאונים כתוב כתב רבינו החסיד ז"ל סתם וכונתם עריו . הרב מהר"ם אלשקר בתשובותיו סימן ח"י ע"ן שם :

[ז] רב חנינא גאון (ע"ן רבינו סא"י גאון) :

[ח] רבינו חננאל בנו של רבינו חושיאל (הנשבה) ונולד במדינת

איל קירוואן . וכתב הרשב"ץ בתשובותיו .

ח"א סימן ע"ב דרבינו חננאל ורב נסים קבלו

מרבנו חושיאל ורב נסים קבל גם מרבנו

הא"י . ויש מי שכתב שגם רבינו חננאל למד

לפני רבינו הא"י . ורבינו חננאל ורבינו נסים

רבותיו של הר"ף זצ"ל :

רבינו חננאל דבריו דברי קבלה ובתוספות

בעירובין ריש דף מ"א מפורש שה"ל קבלה

אף בעניני התנאים . ועמ"ש הרב מעדני מלך

ס"פ שבועות הדיינים :

רבינו חננאל פירש התלמוד וחיבר פירוש

התורה ומזכירים אותו הרמב"ן ורבינו

בחי בפירושיהם :

רבינו חננאל בן רבינו חושיאל פירש תלתא

סדרי כגירסא ישרה אלא שקיצר בפירושו

מאד . והיה רבינו חננאל מדור ראשון של

רבנות אחר הגאונות . ספר כ"י ישן נושן .

ובס' שבלי הלקט כ"י מביא הרבה תשובות

מרבנו חננאל . וידוע שהוא תלמיד רבינו

חושיאל אביו וחיברו רב נסים בר יעקב והיו

דור ראשון ברבנות . ורבינו חננאל פי' התור'

כמו שמביאים פירושו הרמב"ן ורבינו בחי .

ופירש כל הש"ס וחיבר שו"ת כמו שהביא

הרב שבלי הלקט כאמור . והי' רבם שר הר"ף ורבינו גרשום מאור הנולה ורבינו נתן בעל הערוך . ומשו"ה כל פירושי הערוך נערכין על פי רבינו חננאל כי הי' רבו וכמ"ש בח"ב מערכת ע"ן אות ד"ן . (ע"ן ערך כח"ב) . וכבר קצת מזה כתבתי לעיל . ומ"מ בכל מקום לדוד בשנותיו משום איזה חידוש בס"ד . ובספר

ישן כ"י כתוב דפירש רבינו חננאל תלהא

סדרי כמ"ש לעיל אך בס"א כתוב דפירש כל

הש"ס . ובתשו' מהר"ם הקצרות סי' צ"א

כתב שגלויו לנו דר"ה למד לפני רבינו הא"י

לפי שמצינו במקום אחד שפי' רבינו חננאל

אם לא מפני הקבלה והאבות בית דין עכ"ל .

ורוצה לומר שרמזו ברמז לרבינו הא"י שה"י

אב ב"ד . ואינה ראיה שלמד לפני רב הא"י

אך חבירו רבינו נסים בר יעקב למד מפי

כתביו של רב הא"י וממנו ידע סברת רב הא"י :

[יג] רבינו חננאל בר שמואל ראיתי פי'

על כמה מסכתות גמרא ממנו על קלף

כ"י ישן מאד :

[יד] מה' חנניה אישפריאיל חיבר שיטות

על הש"ס ותשו' כ"י והי' בזמן הרב

המוסמך מהר"ח אבאלפיא זקנו של מופת

הדור הרב ע"ן החיים וכו' ושקיל ומרי עם הרב

מה' אהרן ז' חיים נכדו שר הרב קרבן אהרן

טרם לכתו לאיזמיר ועם מר אחיו הרב רפאל

אישפריאל תלמיד מהר"מ ז"ל :

[יז] מה' חנניה מאימאצק (ע"י עכר"ס גאון) :

[יח] מה' חנניה בן יקר (ע"י אגריס סנוכר בח"ב)

[יט] מהר"ר חנניה מונסילים (ע"ן מ"י סרק

שיכר בח"ב) :

[כ] מה' חנניה קאזיס (ע"י אגריס סוסריס בח"ב)

[כא] מה' חנניה שאול (ע"ן מנן שאול בס"ב) :

[כב] הרב ז' חסדאי (ע"ן עיקריס בח"ב) :

[כג] מהר"ר חסדאי הבהן פרחיא

תלמיד מהר"ש חיבר שו"ת תורת חסד

ושקיל ומרי בתשו' עם הרב כנה"ג ומהר"ם

הלוי נזיר . והיתה מנוחתו באלוד התל"ז :

[כד] רבינו חסדאי קרשקש (ע"ן סריכ"ס) :

רבינו

ט

[6] רבינו טוביה אחד מבעלי התוס' כמ"ש בקמא דף ס"ט :

[7] רבינו טוביה כתוב בתשו' רבינו אביגדור כ"ץ הביאה הרב שבלי

הלקט שבלת רכ"ה ז"ל וכן ראיתי בכתב שאלת דברי תורה אשר שאל הרב רבי טוביה מכורגוניא מדפני מורי רבינו גרשום משפירא ז"ל. ורבינו טוביה סתם מביאו המדרכי ובפסקי מהר"ם ריקאנטי הדיר . (ואולי כו"ס ט"ז) :

[8] רבינו טוביה בר אליעזר חיבר פסיקת' זוטרתא הנדפסת בוניציא

מפרשת ויקרא עד נמירא . ומדבריו ס' הפרדס בתהלתו ומרבינו ירוחם נתיב י"ט הלך ה' ומס' הנאי ס"ה פ"ה ושבלי הלקט סימן קי"ה ומהר"א ש"הל' תפילין נראה דשם הס' מדרש פסיקתא הוא לקח טוב . ושמו נאה לו כי הגאון המהרר רבינו טוביהו . וגם בכל פרשה מתחיל בפסוק שנא' בו כי טוב :

ואחר זמן רב בא לידי פסיקתא זוטרתא כ"י מבראשית ושמות ע"ד פסיקתא הנדפסת והיא מרבינו טוביהו ושם כתוב בפ"י דשם הספר לקח טוב . וכתוב שם פ' שמות וז"ל בשנת ד' אלפים תת"ן שהיא אלף ופ"ה להרבן אני טוביה בנו של רבינו אליעזר הגדול ז"ל בינתיים בס' אלהינו ואתנה לבי על אורך גלותנו כי אזלת יד וכלו כל הקיצים ואין הדבר תלוי אלא בתשובה וכו' עכ"ל . ולפ"ז היה בזמן הרי"ף וסיעתו וחיבר מדרש רות ומדרש אסתר הביא מדבריו הרב מהר"ש בן אלקבץ בספריו הקדושים שרשישי על רות וס' מנות הלוי על אסתר ומכנה אותם לקח טוב בשם העיקרי לפסיקתא שהוא לקח טוב .

ובבבליא אוטיקא של הדוכוס בפיריניצי מצאתי שם בס' בלוי קדוע פסיקת' על בראש"י שמות כתוב בקלף ישן . וכבר כתבתי בשו"ע (טיין לעיל) דבעיר הקדש כבר ראיתי פסיקתא מבראשית שמות כ"י . וחיבר גם על המש מגלות כמו שנראה בס' מנות הלוי . וכבר כתבנו כמה זימני ששם הס' לקח טוב :

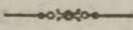
[9] מה' טוביה הדבדן חיבר מעשה טוביה ודוה בנו של הגאון הרב המהרר ברכת טוב (כאשר) כבר כתבתי לעיל במערכת ב' (טיין) כלסס טוב נח"ס) . והוא היה ממושפחה מיוחסת הנקראת מאנו איסקריב"י . והו' לו שם בהצד המלכות מקישטנדיא ברפואה . ועלה ליודישלים עה"ק בזקנתו והיתה מנוחתו כבוד שנת תפ"ט . ובקטנותי ראיתי בכ"י שהתחיל לחבר שקלא וטריא על ספר זהב שיבה להרב מהר"א שאלגאזי ז"ל :

[10] מה' טוביה הרוי תלמיד הרב הגדול מה' שלמה סאגיס

זלה"ה חיבר ספר חן טוב דרושים . וראתה עיני לאבי התעודה מהרי"ט בספר דרשותיו פרשת חיי שרה כתב וראיתי להחכם השלם עמית בתור' ובמצות כמה"ר טוביה הלוי נר"ו שכ"י בספרו וכו' ועם שהוא אהובנו האמת אהובה יותר אצלנו וכו' . ושם בספר חן טוב מביא דרכה פירושים ודוכוס נהמרים משם וכו' זלה"ה :

[11] רבינו טודרוס ממולויטולא אבי הרמ"ה ומכנה אבואלעפיא כמ"ש הקורא דף י"ט ע"ב :

[12] רבינו טודרוס בן אהוי של הרמ"ה חיבר הידושי יבמות הזכיר הרב מהריק"ש ח"מ סוף סימן ז' . ואני ראיתי בכ"י ישן מאד ונפטר שנת מ"ג לאלף השישי :

כסף מזוקק כסף צרוף ונדפסו. ועוד חיבר כסף נמאס פ"י איכה קבוצת כסף קצור דיני נשים וממנות כש"ע כ"י וחיבר מאור עינים על עין יעקב וחיבר שו"ת ולא נדפסו . ויש איהו תשובות

[6] מהר"ר יאיר היים בכרף (עיין מסדיר הייס יאיר) :

[7] רבינו יאיר בן הרב רבינו מאיר . מוכיז בשבלי הלקט ה"א שבלת רי"ח :

[8] מהר"ר יאשיהו פינמו חיבר כסף נבחר

תשובות מהרב בשו"ת מהרי"ץ ובס"ם יד
אהרן א"ה ח"א ומהר"ש וישאל חתנו:

[ז] מהר"ר יודיה הנקרא טיאה (עיין מה' כחאל ווייל):

[ח] רבינו יודיה בר ישראל מנורביצק
הובא בתשובת מהר"ם ד"פ סימן
וד"ק סי' י"ג:

[ט] מהר"ר יודיה הכהן (עיין מה' ליב בנו
של הרב שער חפרים).

[י] מהר"ר יודיה שלמה מנורצי (עיין
תוספת סי' כ"ב):

[יא] רב יהודה גאון כבר כתבנו באות ה'
(עיין הלכות גדולות כ"ג) דאיכא
מבובא תא דאמרי שתיבר הלכות גדולות
והסבורים דלא חיבר ה"ג אומרים דחיבר הלכו'
פסקות ומה"ג קצצם וסגי נהור הוה והיה
בשנת ד' אלפים תקט"ו:

וכפס מהחזו ז"ל כי הוא משרס זיהאל עילא דחס.
ועיין בצמת דוד. וראיתי בספר כ"י ישן נושן
שכתב כמה סוגיות ופוקים בגמר' והי' בשנת
ד' אלפים תצ"ט. ועמש"ל ריש מערכת גימ"ל
(עיין גמר' דצ"ט):
[ע] רבינו יהודה (עיין הרמב"ן).

[פ] מהר"ר יהודה אוסקירא הביא תשובתו
בספר אבקת' וכך סימן מ"ח.

[ק] מהר"ר יהודה אלגאזי ז"ל הוא הרב
המפולפל הביאו הרב גופי הלכות
דף ט"ז וכתב שם שהוא בר פלוגתיה מהרב
אבי זקנו מה' משה בנבנשת די שיגובא ז"ל
ע"ש. ובספר דובב שפתי ישנים בראשו יש
שקריא וטריא מהרב מהר"י עם הרב מהר"ם
הנזכר ע"ש:

[יג] רבינו יהודה אלמדארי (עיין הר"ף ד"ה
ודע שהרבה גאוני הדורות נבדו):

[יד] רבי יהודה אלפכר הנשיא (עיין רבינו
דוד קמחי).

[טו] מהר"ר יהודה אריה ממורדינא
אחד מרבני וויניציא מרקק ומשורר
ודרשן חיבר בית לחם יהודה תוס' על עין יעקב
ויחד חבורים מדרשות ומפתחות.

אף הוא דרש דרך לחס ותפרעו כל עלמי ותוכחתי לא
אחיכם וכתוב שנועו מוסר ותכחו ולא הפרעו. הוא היה
אומר כי כשאלם פניה חסן אחד בעמיתו הוא רשאי לזלזל
בכפץ ההוא ולהשליכו ולאבדו ואין מי יאמר לו מה תעשה
בי בשני הוא ולא חליש בעמיה. אך אם אדם חסיד

נומן להחירו הפך בנתתה חין הנוקבל רשאי לזלזל בחפץ
כתפלו כי הדברים מציגים לכבוד הנומן. ונעומו כבוד
הנומן לריך להשתמש בחפץ ההוא כהלכת נובדין כפי
מהות החפץ בשלם שבפנים. ואנכי הרוואה אשר הן בני
התוכחה יום יום ואדם הנזים תוכחתי ואין לי שם על
לבי ובראין הדברים כי כיון שאדם קובע על שר על
הדרשה ח"כ נראה בעיניכם שאדם קונים התוכחה שאני
דורש כאשר כפסכם כל חליי והנה כי הן הו"ל כאלו קניתם
חפץ ורשאים חסם לשכרו ולאבדו. וז"ש ותפרעו כל עלמי

כיהנה פריעה על עלמי שם הדרשות והתוכחות וכתפץ
ומלא קניתם אותם ועל כן תוכחתי לא אחיכם כי חסם
רשאים בחפץ שקניתם לעשות רעיונם. לכן אני אומר
מכאן ולהבא לא תחננו מאוואה ומלא שאני נותן לכם
תמנה חלו התוכחות ולריך לקבלם בסבר פנים יפות ולא
לבוזתם מאחר שחס תמנה. וז"ש שמוע מוסר ותכחו

שקנולכו ותאחכמו לקיימו ולא תפריעו ולא תפריעו
הדרשו והיו לכם תנאי נהוגי' המה' חלו דבריו דרך לחו'
ראיתי' סי' חיי יהודה כ"י להרב הנז' יודיע ורכיז
שכותב כל דברי העובר בדיני חיינו הן לעוב

הן למועב וראיתי לכבוד דבר פרעיו כשב הרב הנז' שהוא
במהלה לא היה מאמין בגלגול. ויקר מקרה ששכחו
ילדי בן וכמעט בתוך חמש לליתו חלה הילד בחולאים
קשים שונים ובסוף ששה חדשים לליתו הביע קלו והיה
גוסס. ושכחתי קראה להרב הנזכר שיאמר פסוקים ודברי
חזרה בלחה כפשו כמתנה המורים באיגוליא. והוא הלך
וראה הילד מלטמק ורע והוא גוסס וקרא ליזה מזמורים
והילד פתח בעיניו ואנני שמע ישראל היא' אחר וילתה
כשנתי בלחד והוא פלא. ומעיוס ההוא והלחה האמין

בגלגול כי עין בעין ראה ילד בן ששה חדשים חולה מדיר
עלטמק ורע והוא אומר נבדלו דעתי שפתיים סי' שמוע כלו
קבול רס' ע"כ דבריו שראיתי בכ"י בס' חסו:

[עו] מה' יהודה אשכנזי (עיין מ' כריזלי יעקב):
[עז] מהר"ר יהודה בן אשר (נינו של
הרא"ש) (עיין כסמ"ד):

[עח] רבינו יהודה בן הרא"ש אחיו והתנו
של רבינו יעקב בעל השורים.
וכתב סי' יוחסין בדרך ל"ב דפוס אמשטרדם
שבזמן צרה הרגו עצמם רבינו יהודה
ואשתו וחמותו אשת רבינו יעקב בעל
השורים בשולישולה:

ועס הביא סי' יוחסין מוסר נורודי ויהיאל דירא שאני יכול
לעמוד בנסיון וכי' יכתב שיש לו רחם חזק ע"ז מההוא
כוכב שהפיל עלמו מהנג על שלל זכה להזמון זאשכנתיים
דרבי וילאח בה קול שמומן לחיי העה"ב כמ"ס סי' הנושא'
יחד הרב סי' יוחסין ע"ש: ואף דמין כס' דוק הבית
ע"י סי' ק"י כסב דיש אוסרין. ראיתי להרע"נא דתי'
גי' דף י"ח שהסיר מוסר ר"ח וכסב שכבר הורה וקן גרודלי
ל"פה החירו הלכה למעשה ע"ש:

[עט] מהרי"ט
דעסס ההוא קלרל שהפיל עלמו היינו על
שחילל שבת ויראלה לוי"כ וכסב בללאל בשנים מקובל
שם וכסב שכן שמוע מפי רבינו קלוימוס דירושלים ע"ש -
ומהלן

ומבואן קלה רחיה דשמי תמוס חסונה לכפר עוונותיו
וכעבודא דיקים חיש לזרות כביר ור' אלעזר
צן דודיה סיק דע"ח אבל תכרש יפה כיסס סחר כיר
פ' ס"ה סכס חלינו דש"י וכו' תמוס חסונה עש"כ והרב
שגום יעקב ח"ב ס"י ק"ח דחה דכריו עש"כ ומיכו אחד
הרחה בעיניו ירחא דיש מקום לסכרוס מהר"ש יפס ויש
לסלין בעזו ומי כרחא דחף לדעס סהר"ש יפה דסוח
בכלל חף חס דמכס היינו חיסורא לחוד אבל חינו בכלל
מאחד עלמו לדעס סלין ומסללין עליו וכו' כ"ל

[כג] מה' יהודה בריאל הי' בק"ק מנסובה
אכיר הרועים והיה מבית דינו של
הרב הגדול מהר"ם זכותו ואחריו היה ר"מ
ור"מ שם בק"ק מנסובה ושמענו שהשקה
נפשו בתורה וגדול שמו בכל ערי איטליא
כאשר תראה תשובותיו בס' שמש צדקה וס'
מהר יצחק והיה מדקדק עצום ונדפסו כללי
הדקדוק להרב ז"ל :

[כד] מהר"ר יהודה לבית גדליה (עיין מקורס
דיוסלמי בח"ג) :

[כה] מהר"ר יהודה בן גיאון ממרוויקוס (עיין
מ' יוסף בן גליה) :

[כו] מהר"ר יהודה י' וירגא הובאה
תשובתו בשו"ת מרן אבנת
רוכל ס"י צ"ט ומרן ז"ל השיב על תשובתו
בסימן ק' :

[כז] מהר"ר יהודה חאבלייני היה רב בעיר
נא אמון ויש לו תשובות בס'
גנת ורדים וקורא לו הרב גנת ורדים גור
החסידים ולעת זקנתו עלה לעה"ק חברון ת"ז
והיה לראש ושמענו כמה ענינים מפרשיותו
וקדושתו וראיתו סכ"י הגהות על ש"ע א"ה :

[כח] הרב יהודה החסיד (עי' זכר הרש בח"ג) :

[כט] רבינו יהודה החסיד שהיבד ס'
החסידים תלמיד ר"י הוקן בעל
תוספות ורבו של הסמ"ג כמ"ש בעשין רי"א
דף רכ"ג ע"ד וכבר כתבנו בזה לעיל במערכת
החי"ת את ז' בס"ד (עי' ספר חסיד' בח"ג) :

[ל] רבינו יהודה החסיד שהיבד ס'
החסידים תלמיד ר"י הוקן בעל
תוספות ורבו של הסמ"ג כמ"ש בעשין רי"א
דף רכ"ג ע"ד וכבר כתבנו בזה לעיל במערכת
החי"ת את ז' בס"ד (עי' ספר חסיד' בח"ג) :

[לא] רבינו יהודה החסיד שהיבד ס'
החסידים תלמיד ר"י הוקן בעל
תוספות ורבו של הסמ"ג כמ"ש בעשין רי"א
דף רכ"ג ע"ד וכבר כתבנו בזה לעיל במערכת
החי"ת את ז' בס"ד (עי' ספר חסיד' בח"ג) :

[לב] רבינו יהודה החסיד שהיבד ס'
החסידים תלמיד ר"י הוקן בעל
תוספות ורבו של הסמ"ג כמ"ש בעשין רי"א
דף רכ"ג ע"ד וכבר כתבנו בזה לעיל במערכת
החי"ת את ז' בס"ד (עי' ספר חסיד' בח"ג) :

[לג] רבינו יהודה החסיד שהיבד ס'
החסידים תלמיד ר"י הוקן בעל
תוספות ורבו של הסמ"ג כמ"ש בעשין רי"א
דף רכ"ג ע"ד וכבר כתבנו בזה לעיל במערכת
החי"ת את ז' בס"ד (עי' ספר חסיד' בח"ג) :

[לד] רבינו יהודה החסיד שהיבד ס'
החסידים תלמיד ר"י הוקן בעל
תוספות ורבו של הסמ"ג כמ"ש בעשין רי"א
דף רכ"ג ע"ד וכבר כתבנו בזה לעיל במערכת
החי"ת את ז' בס"ד (עי' ספר חסיד' בח"ג) :

[לה] רבינו יהודה החסיד שהיבד ס'
החסידים תלמיד ר"י הוקן בעל
תוספות ורבו של הסמ"ג כמ"ש בעשין רי"א
דף רכ"ג ע"ד וכבר כתבנו בזה לעיל במערכת
החי"ת את ז' בס"ד (עי' ספר חסיד' בח"ג) :

[לו] רבינו יהודה החסיד שהיבד ס'
החסידים תלמיד ר"י הוקן בעל
תוספות ורבו של הסמ"ג כמ"ש בעשין רי"א
דף רכ"ג ע"ד וכבר כתבנו בזה לעיל במערכת
החי"ת את ז' בס"ד (עי' ספר חסיד' בח"ג) :

[לז] רבינו יהודה החסיד שהיבד ס'
החסידים תלמיד ר"י הוקן בעל
תוספות ורבו של הסמ"ג כמ"ש בעשין רי"א
דף רכ"ג ע"ד וכבר כתבנו בזה לעיל במערכת
החי"ת את ז' בס"ד (עי' ספר חסיד' בח"ג) :

[לח] רבינו יהודה החסיד שהיבד ס'
החסידים תלמיד ר"י הוקן בעל
תוספות ורבו של הסמ"ג כמ"ש בעשין רי"א
דף רכ"ג ע"ד וכבר כתבנו בזה לעיל במערכת
החי"ת את ז' בס"ד (עי' ספר חסיד' בח"ג) :

[לח] רבינו יהודה החסיד שהיבד ס'
החסידים תלמיד ר"י הוקן בעל
תוספות ורבו של הסמ"ג כמ"ש בעשין רי"א
דף רכ"ג ע"ד וכבר כתבנו בזה לעיל במערכת
החי"ת את ז' בס"ד (עי' ספר חסיד' בח"ג) :

ומ"ש הרב ספר יוחסין שם דהאי עובדא
דבינו יהודה היה שנת קנ"א נראה

דהוא ט"ס והוא עצמו בדף ק' ע"ב כתב נפטר
ה"ר יהודה בן הרא"ש שנת ק"ט ושם בסמוך

כתב נהרג ה"ר יהודה בן אשר הכנס גדול דומה
לאבותיו יודע כל התלמוד ועשה ס' חקות

שמאים הוא נינו של הרא"ש וכו' ס' השנה אל
קנ"א עכ"ל ונראה דזה ה"ר יהודה מורע

הרא"ש ואינו בן הרא"ש הנז' ועם"ש
בהקדמת צידה לדרך :

[יח] מהר"ר יהודה די בוטון (עיין מחזה
אברהם בח"ג) :

[יט] מהר"ר יהודה בן בולאט יש לו
הרבה תשובות בס' אהלי חם

שהוא תשובות למהר"ר חם ו' היא שבס'
חמת ישרי' ועיין ס' ז' וס' ל"ה ושאר

מקומות :

[כ] מהר"ר יהודה ביטון תשובתו בס' זרע
אנשים כ"י :

[כא] רבינו יהודה ב"ד בנימן הרופא (כ"י
דבינו לדקיס בר' אברהם הרופא רבינו שלום מפרגוני) :

[כב] רבינו יהודה בן ברזילי אלברצלוני
תלמיד רבינו יצחק בר ראוובן

שבזמן הרי"ף ו' היבר ספר העתים כמ"ש
התוספות ס"פ היה קורא והרשב"ן ח"א סוף

ס' ט"ו כתב שחיבר עוד ספרים והרב העיסור
כותב עליו הרב המחבר סתם :

רבינו הרב הנשיא ר' יאודה אלברצלוני חיבר
חבור גדול ונכבד בכל התלמוד דרך

פירוש ופסק ארוכה מארץ מדה ורחבה מני
ים שם חשך לאור ומעקשי' למישור והוא

הרב המחבר ספר העתים כלשון הזה כתוב
בס' קדמון כ"י ישן נושן וחיבר הגאון הלז

ס' יהוס שאר בשר בדיני נשים ותקון שטרות
גדול ונכבד כמ"ש הרשב"ן בתשו' ח"א ס' :

ט"ו ומזותיו לעיל :

ואם כנים אנחנו בזה סבואר נגדה מ"ש מהר"י
קרון שרש צ"י ז"ל שהרי ידוע הוא
שהרמב"ם קדם הרבה להר"י אור זרוע שהרי
רבינו יצחק אור זרוע היה תלמידו של רבינו
היהודה מפרגוני וכו' ואלו הרמב"ם קדם
לרב

חד מינייהו רבינו יהודה בר יצחק מפארי"ש
 ואלו רבינו יהודה החסיד שהיבר ס' החסידים
 הואבן רבינו שמואל החסיד ונביא' גם שם
 בסוף תשובת מהרש"ל הנז' כתב רבינו
 שמואל ורבינו יהודה החסיד בנו היו משפיר"א
 וכ"כ בסוף תשובת מהר"ם ד"פ : הן אמת
 דבסוף ס' יוחסין כתב רבינו יהודה החסיד
 בר יצחק תלמיד ר"י ועשה ספר הכבוד
 וכמדומה שראיתי בס' חסידים שרומזו לס'
 הכבוד ועמ"ש בנדפס מערכת ח"ת בס"ד (ע"י
 ס' חסידים נח"כ) :

[נ] כהן יהודה מיקמין (פי' נאר סיטב נח"כ) :
 [נא] רבינו יהודה בר יצחק מהר"ם
 דיקאנטי מביא דינים משמו
 בכמה דוכתי ומהם סימן קצ"ט וסימן ר"ד
 וס' רט"ו :

[נב] רבינו יהודה בר יקר פי' הירושלמי
 כ"כ הרשב"א בתשובה סימן
 תקכ"ג והיה פירושו ביד הרשב"ץ נראה
 ממ"ש בס' מגן אבות פ"ה דף ס"א במשנת
 רבי יוחנן הסנדלר :

[נג] כהר"ר יהודה הכהן אהר מרבני
 עה"ק ירושלם ת"ו מבית
 מדרשו של הרב פרי הדש היבר חבור גדול
 על הרמב"ם וראיתו כ"י וקצת הדושים ממנו
 מביא בספר מרכבת המשנה להרב מהר"א
 אלפאנדרי נר"ו והוזכר הרב הנז' בשו"ת גנת
 ורדים ושו"ת ודע אברהם וכס' בת' כהונה
 ובסוף מים חיים להפ"ח :

[נד] הרב יהודה כהן מנוגי (ע"י סב"מ
 שמתפלל הכהן) :
 [נא] ר' יהודה הכהן תלמיד דגמ"ה (ע"י ס'
 דייכס נח"כ) :

[נז] כהן יהודה ין בליץ (ע"י ס' מוסר נח"כ) :
 [נז] רבינו יהודה הלוי משוור עצום והיה
 אומר שידותיו נכה פני ה' בדבקות
 נמור והיבר ספר משירו' ותשבהו' נמצות
 והלצות ומליצות : והוא העתיק ס' הכוזרי
 הידוע והיה אנדלוס' בזמן רבינו מדר"ן
 מיגאש כמ"ש הרב"ז בתשובות ההדשות ד'
 פיודא ס' תקל"ב : ובמהזורנו מהזור
 הספרדים שם אתה מוצא כמה פיוטים להרב
 הנז' ארש עריבה ושיחה נאה מתוקים מדבש
 לדבר

לרבינו יהודה עכ"ל : וכס' קורא הדורות דף
 כ' ע"ב כתב עד דברי מהריק"ו וז"ל ויש קצת
 תימא במ"ש שהרמב"ם קדם לרבינו יהודה
 מפארי"ש שהרי הרמב"ם היה בזמן רבינו תם
 שהוא ראש רבעלי התוספות והר' יהודה
 מפארי"ש הוא מבעלי התוס' שהרי נזכר בע"א
 דף כ' : ונראה דמ"ם הרמב"ם היה בזמן תחלת
 בעלי התוספות והר' יהודה מפארי"ש היה
 אחר עכ"ל : ולפום מאי דאמרן דהר' יהודה
 מפארי"ש הוא רבינו יהודה החסיד עצמו יפה
 אמר מהריק"ו בפשיטות דהרמב"ם קדם' שהרי
 בס' חסידים ס' כ' מעתיק לשון הרמב"ם פ"א
 ופ"ב מהלכות תשובה : והגם שאינו מוכיח
 הרמב"ם הדבר ידוע שהוא מועתק ממנו ולא
 חש להזכירו כיון שהדברים הם מרז"ל : ומ"מ
 ניכר שהר"מ קדם לרבינו יהודה החסיד כלומ'
 שהיבור הר"מ קדם שנתפשט : אמנם מסדר
 זמנים נראה שהרמב"ם והר' יהודה מפארי"ש
 היה להם ישיבה אחת בעולם : אלא שחבור
 הר"מ בחייו כבר היה מתפשט ועמ"ש במערכת
 ת"י אות י"א (ע"ל אות ס' : וע"י תוספו' נח"כ) :

ואעיקרא דינא לא יש להסתפק בדבר כלל
 שהרמב"ם קדם הרבה לרבינו יצחק
 אור זרוע : שהרי הסמ"ג רבינו יצחק אור זרוע
 שנים תלמידי רבינו יהודה החסיד והסמ"ג
 בנה יסוד ספרו על הרמב"ם כידוע : וגם מסדר
 זמנים מבואר דהרמב"ם עלה לשמים שנת
 תתקס"ד ודסמ"ג היה בתחלת האלף הששי :
 ומ"ש בקורא הדורות דהרמב"ם ה' תהלת
 זמן בעלי התוספות ואח"כ היה הר"י מפארי"ש
 הם דברים פשוטים מאד שמתחלת זמן התוס'
 עד סופן היו שנים רבות כמ"ש בנדפס מערכת
 ת"י ובס"ד (ע"י תוספות נח"כ) : ואלו היה זוכר
 שמהתוספות בע"א ששם הזכירו הר"י
 מפארי"ש מוכח דף ס' שהיו בשנת י"ב
 לאלף הששי לא היה צריך להקשות ולתרוץ :
 ועמ"ש בנדפס מערכת הת"י בס"ד (ע"י תוספו'
 נח"כ) : אלא שהרמב"ם לא היה בזמן התחלת
 התוס' ממש ודוק היטב :

אמנם בהא דכתיבנא רבינו יהודה מפארי"ש
 הוא רבינו יהודה החסיד לא נתברר לי
 ואני מסתפק שראיתי בתשובות מהרש"ל ס'
 כ"ט שכתב דתלמידי ר"י אשר שמשו לפניו

קאזים ז"ל כ"י :

[מ] מהר"ר יהודה נבון (ע"י קריס זלך רב כח"ב) :

[נ] מהר"ר יהודה בן ניסן אב"ד דק"ק קאליש (ע"י טוב יסודה כח"ב) :

[ז] רבי יהודה הנשיא (ע"י מנדלס כח"ב) :

[ח] רבינו יהודה בר נתן התנו של רש"י שהשלים לפרש סוף מכות מביא כמה פעמים משמו בספר שבלי הלקט ח"א וח"ב כ"י דבריו לענין פסקי הלכו' :

[ט] מהר"ר יהודה עבאם חיבר כסא כבוד פי' המסכתו' קטנו' בלה סופרים

אבלות ד"ת כסא כבוד דרך ארץ וישנו בידו בכ"י והסכימו עליו הרב מה' יונתן גאלדנש' אבי הרב המגן ומהר"י שאראף רבם של מהר"ש פרימו והפר"ח ומהר"ש אלגאזי הזקן ומהר"י האביריו ומהר"ש ויטאל והרב מה' דוד גרשון רב דוישיד ושאר רבני מצרים :

ואנב אודיע לתלמידי דבי רב כי אלו המסכתו' קטנות הם שבעה כמ"ש הרמב"ן בסוף

ס' תורת האדם בענין אבלות ישנה זו"ל ובמס' סופרי' משבעה מסכתות קטנות וכו' ומסתברא דהך מכילתא מנהגי תניא עב"ל * ונראה דהשבע מסכתות הם אלו : סופרים שמחות הנקראת אבל יבתי בכתובות דף כ"ח ע"ש ופירש"י ושיטה מקובצת כלה' דרך ארץ רבא וזוטא והני ארבעה נדפסו * ועוד דאית' מס' גרים כ"י והזכירה הרב מגדל עזי פ"ג דאסורי ביאה * ומס' ארץ ישראל ומס' כותים הזכירה הרמב"ן הובא במקובצת מציעא דף קנ"ש ע"ג וז"ל מצאתי בהציונה במס' כותי' משבעה

מסכתות קטנות וכו' ע"ש * והרי מכואר דבצרי קן שלשה מסכתות מהנונו * וכן חסורא מהסרא תלמודא דבני מעובא מסדר קדשים שהיה לראשונים כמו שנראת מדברי הראב"ד בהשגות פ"ב דבכורים דין ו' והרב המגיד פ' כ"ז דסכירה דין ח"י :

גם מהקדמת הרמב"ם לס' היר סוכה דה"ל מכילתא משמות ע"ס התורה מה שאין בדינו * וק"ק על הרב דינא דחיי לאון קצ"ד שכתב תניא במכילתא ט"ס הוא וצ"ל תניא כספרי עב"ל * ולא היה הרב צריך למחקר הספר דהראשונים ה"ל מכילתא * וכ"כ הרב מגדל עזי ברין הוא דא" במכילתא פ' דבריובכספרי :

וכן

לדבר צהות בארש נכוחות * אף הוא ראה והתקין שבח שפר מאמר המתוק לשבת זכור מי כמוד * ואחר הא"ב ואשונה חתם שמו בראשי התרויים אני יהודה הלוי הקטן ברבי שמואל הלוי :

[כ] מהר"ר יהודה ליואן הובאה תשובתו בשו"ת פני משה ח"ב סי' י"ד

והרב המחבר שקיל וטרי מדברי תשובתו ע"ש :

[ל] מהר"ר יהודה לורמא תלמיד מהר"י באבן ותלמידו מה' שמחה הרב שמות הגיטין * חיבר כמה הבור' ולא יצאו לאור כי אם קצת שו"ת פלישת בית יהודה :

[מ] מהר"ר יהודה לנדא אביו של הרב המחבר ס' האגוד והזכיר לאביו

בספרו בכמה מקומות ומהם סימן א' וסי' ד' וסי' תקי"ז תקי"ח תקי"ט וסי' השס"ג וסי' ארץ שפ"ג :

[נ] רבינו יהודה בר מאור הכהן הזקן (ע"י רבינו גרשון מחור סנדלס) :

[ז] מהר"ר יהודה בן הגאון מהר"ם מפאדובה שקיל וטרי עם מור"ם בתשובתו סי' קכ"ז וסי' קכ"ז ומור"ם משיבו

סי' קכ"ח ומהר"ר יהודה כהב לו סי' קכ"ט וע"ש סי' ק"ל :

[ח] מהר"ר יהודה מהללאל בכ"ר מצליח (ע"י בלה יטאל כח"ב) :

[ט] מהר"ר יהודה מילר (ע"י מ' יעקב כח"ב) :

[י] מהר"ר יהודה מוינץ נדפסו קצת מתשובותיו עם תשובות

מהר"ם מפאדובה והיה בזמן הרא"ם * והרא"ם מזכירו לשבח * וכתב בהקדמת חסדי ה' להרב מהר"י יעבץ שראה להרב הגדול מהר"י מוינץ בן מאה שנים שעלה ובידך ברכת החמה ע"ש :

[יא] מהר"ר יהודה מסעוד יש לו תשובה כ"י בתשובות רבני מצרים כ"י ובס' זוע אנשים כ"י :

[יב] מהר"ר יהודה בכה"ר משה אלבוטני וצ"ל חיבר פי' על הלכות אישות

וקצת גירושין מהרמב"ם בעה"ק ירושלם שנת הרנ"ט וראיתו בכ"י הפי' הזה ישן נושן :

[יג] מהר"ר יהודה בכ"ר משה מפאנו יש לו כמה תשובות במקוה רווינו

ויש לו תשובה בסוף ס' שלום הבית למהר"ם

ומינת קלונימוס כליל חסר ויין בין ק"ף ללמ"ד וכמו שכתבתי בענייניו בספרי הקטן חיים שלל מ"א בס"י ל"ה אות מ"ד וע"ש בארוך בס"י זכ"ב קלונימוס בחסות מהר"ם ד"ס דף ק"ג ע"ב ודף כ"ד ע"ב ודף כ"ח זכ"ע ושאר דוכסי

ודע שהוא אביו של רבינו בעל הרקח כמ"ש הרב הרקח עצמו והביאו מצרף לחכמה דף י"ד ע"ב מכ"י שכתב אני אלעזר הקטן קבלתי תפלו' מאבא מורנו יהודה בר קלונימו' בן רבינו משה בן רבינו יהודה בן רבינו קלונימוס בן רבינו משה בן רבינו קלונימוס בן רבינו יהודה וכ"י עש"ב ומסתמא הרב הזה היה אביו של רבינו הרקח והוא היה שואל שאלות מרבינו אפרים כמ"ש בפסקי מהר"ם ריקאנטי סימן ג"ח ידוק כי קצתי

[א] ר' יהודה בן קריש (ע"י חז ואס נח"צ)

[א] מהר"ר יהודה רוזאניס תלמיד מהר"ש הלוי ומהר"י מטראני נכד

מהר"מ"ש חתן הרב מהר"י אפרם רוזאניס הזקן חיבר פרשת דרכים וספר משנה למלך ויותר שניכר הוקף גדולת תורתו וסדר לימודו ובקיאותו בספריו הנוראים עוד מדובר בו נכבדות עשר ידות חכמה ובקיאות וענוה גדולה ורבו עניניו אשר שמענו ונדעם והרב פרי תואר בס"י פ"ד ס"ק י"ד כתב ששמע שהרב לא רצה להדפיס חבורו בה"י לבל יעמד חי ויטעה בכונת דבריו ויחשוב שהשיג עליו עכ"ד והרב אור החיים הנז' כתב לפי אשר שמע הוא זצ"ל

[ב] רבינו יהודה מפארי"ש (ע"י רבינו יהודה הספיד) :

[ג] מה' יהודה פריץ (ע"י פיה לבנין נח"צ) :

[ד] מהר"ר יהודה קורחובירו הביא תשובתו הרב נתן ורדים א"ה כלל ד' ס"י ח'

[ה] רבינו יהודה בר קלונימוס בר משה הזכר ויש לו כמה תשובות בס' שבלי הלקט ח"ב כ"י ובס"י ק"ח שאל רבינו דוד בר קלונימוס והשיב רבינו יהודה בר קלונימוס ובסימן ע"ה בח"ב יש תשובה ארוכה וכתב שם בחתימה מני יהודה בר קלונימוס השואל בשלומך בחיובת מאירו' ואהבות פליאות שבנינו המשרפ' והמלהיבו' תוכי הקרבים אשר לא יכבוס נחלים קרים שומפים ונהרות המושבים ואודע לכבודך ר' יהודה בר משה ז"ל שעשיתי כמו שכתבת בנשתוונך והרציתי הדברים לפני רבי התורה גדולי ההכמה ונמנו והסמימו לדעת אחד כמו שכתבת

וכן מודעת זאת דמדרש הנחומא שבידינו אינו מדרש הנחומא שהיה לראשונים כמו

שכתב הרב נחלת יעקב בהקדמתו ובפרשת בראשית וכן כתב הר"ם די לונזאנו במעריך דף מ"ה ע"ש וכן חסר לנו כמה מדרשי רז"ל :

[א] מהר"ר יהודה עיוזאל (ע"י כ"ה הטוואל נח"צ) :

[ב] מהר"ר יהודה י' עמר הרב הגדול והקדוש אב"ד ור"ם בעיר פ"ס חיבר ס' למדרש ובה בכ"י ושמעתי מרב אחד ח"י"ו שהוא סלת נקיה :

והרב ז"ל היה מלומד בניסים וכמה כפלאים חזני שמענה שחירעו לו הן בעודות חי' וגם אחר פטירתו הן מתפלל על מלכתו הן לשבע נפש הרב ז"ל וכיוצא דבריו שנלח"י ושמעתי מפי רבני קרישי חכמי המערב כי היה א"ש האלהים קדוש ולא נהנה בכבוד הורה ולא קבל הספקה מהקהל והושלך לגנוב ח"י"ו וכיוצא אחר ששאר שם יום ולינה והיה קידוש ה' גדול והיו נשבעים כל אדם בו והכסע על שקר ימות ועוד נפלאות שמענו ונדעם הן בעודות חי' והף כי אחרי מותו למעשה על תלבוס סלכ"ה ז"ע ועיין לעיל

[ו] מה' יהודה עייא"ש (ע"י כ"ה יהודה נח"צ) :

[ז] מהר"ר יהודה על"ש הביאו בח"ד מהתשב"ץ טור הראשון ס"י י"ג וס"י כ"ה :

[ח] רבינו יהודה מפארי"ש (ע"י רבינו יהודה הספיד) :

[ט] מה' יהודה פריץ (ע"י פיה לבנין נח"צ) :

[פ] מהר"ר יהודה קורחובירו הביא תשובתו הרב נתן ורדים א"ה כלל ד' ס"י ח'

[ק] רבינו יהודה בר קלונימוס בר משה הזכר ויש לו כמה תשובות בס' שבלי הלקט ח"ב כ"י ובס"י ק"ח שאל רבינו דוד בר קלונימוס והשיב רבינו יהודה בר קלונימוס ובסימן ע"ה בח"ב יש תשובה ארוכה וכתב שם בחתימה מני יהודה בר קלונימוס השואל בשלומך בחיובת מאירו' ואהבות פליאות שבנינו המשרפ' והמלהיבו' תוכי הקרבים אשר לא יכבוס נחלים קרים שומפים ונהרות המושבים ואודע לכבודך ר' יהודה בר משה ז"ל שעשיתי כמו שכתבת בנשתוונך והרציתי הדברים לפני רבי התורה גדולי ההכמה ונמנו והסמימו לדעת אחד כמו שכתבת

כבר נודע שרוב הגדול הנז' היה כותב ומעלה על ס' עניינים נפרדים עפ"י סימונים והמקור מהר"ר יעקב כולי זל"ה שכל אח' דריו ינהא אותו לכתהו וסדרו נסדר הרמזים וגם סדר כל אשר מלא בגליונות והנסות וככתב בספר וחס היום שהגדיל לעשות מלאכה וחכמה נסדר נאה אפריו' נמעי' מ"מ לגדול המלאכה בכמות וליכות ורוב הסורס השאר איזה נרבי' נסדר מלאכה הקדש זכר לדבר פ"ט ונכבדים דין חי' שדסה דכ"י הרב כ"ה וקושייתו קושיל ענומה חלל דלא שייך שם וכיוצא בזה באופן הדמיעין יפקח עיניו חס יספן שמתחת הספיר הוא כדרכי הקפה על הרב זל"ה ארש שכמה מקומות שיש איזה דבריי קלרי' עוד

דפי' ונש"ל ונפרט כטכוסט כמקוף להטיב על
האחרונים כל זה ללו מר חסידים עלה זלתינו מתורת הרב'
רק הן דברי הרב מר חמיו מהר"ל הוואניס והרב
העמיק דברי מר חמיו בגליונות ווואלס מהר"י כולי
מחכינים ירו וחסד דסורה דיליה יח"א' וזה קבלתי משום
רבני קרישי' וכיוצא מלאס ירו יד כהה כפפרים אחרים'
ודי כהגדה זו'

מהר"ר רוואניס נאון עזנו הרב המחבר משנה
למך ופרשת דרכים ראיתי בס' חדש
שנדפס בפונקפורט דאדר שנת תקל"ה זה
שמו מכלל יופי שבהקדמתו נסתפק מי היה
הקודם בזמן אם הרב מהר"ם אלשיך או הרב
מהר"י רוואניס וכתב ששאל לחכמים וגם
עיין בסדר הדורות שפישש ולא מצא מי קודם
ע"ש' והוא פלא דהרב מהר"ם אלשיך היה
בזמן מרן הב"י והרב מהר"י רוואניס קרוב
לדורנו' ואני הצעיר דברתי ונשאתי ונתתי
עם אחיו של הרב ז"ל ה"ה כמה"ר אהרן רוואניס
ועם כמה רבנים שהכירוהו ושקלו וטרו בהדיה
ונכתוב כפרשת דרכים בהקדמה דנה נפשיה
דרב בפסח שנת תפ"ז:

[מ] מהר"ר יהודה רפאל קמחי הובאה
תשובתי בשו"ת
פני משה ח"ב סי' קכ"ג וה"ה משיבו סי' קכ"ד
והרב הזה הזכירוהו הרב פרשת דרכים והרב
דת ודין'

[פ] מהר"ר יהודה צ'אראף רב גדול
תלמיד מהר"ר זריחה
בוטה והיה בארץ מצרים והסכים בספר נסא
הכבוד כ"י למהר"י עבאס כמ"ש בנדפס (עיין
מהר"י יודס עבאס) ומהר"ם ז' חביב בס' נט
פשוט דף פ"ז ע"א בכתובה שם עיר רמלה
כתב שהיו ב' גדולי הדור הרב מהר"א ז' חנניה
והרב מהר"ר יהודה שאראפי ע"ש' והלך
בשריחות ובכפר א' הרגיש שהשוחט ע"ה
והיה הרב מצטער הרבה ושאל לו השוחט
מה הי"ל וא"ל שמתו בנותיו שהיה חלדה
זכו' (מ"ל)? והלך ליוורנו ונסטר שם כמ"ש
בסוף קורא הדורות ותלמידו הרב מהר"ש
פרימו בדרשותיו תמיד רומז דרכים משם רבו
והוא הרב הנז' וגם היה רבו של הרב פ"ח
כנודע לנו מפי זקנים'

[ק] מהר"ר יהודה בנו של הרשב"א מזכירו
בס' הפרדס כ"י על ברכו'

פני

פני

פני

פני

והוא התום עם רבני כרצולנא בענין החכם על
הפלוסופיא אשר בשו"ת הרשב"א סימן תי"ג'
[פ] החכם ר' יהודה בן שלמה הספרדי
הידוע בן הר"י (עיין

פ"י המטה של הסמ"ס כח"ב)

[פ] הנאון מהר"ר יונתן (עיין אורים ומומים
קול תפא נון כח"ב)

[פ] רבינו יהונתן הכהן שפי' עירובין
מהלכות הרי"ף כתבו

שהיה מחכמי לונל ובזמן הרמב"ם ובתשובת
מהר"ם אלשיך בכמה דוכתי ומהם סוף סימן
ס"ח נראה דפי' כל הלכות הרי"ף' ובדפוס
לא יש כ"א פי' עירובין ואני הצעיר ראיתי
על מציעא כ"י' ועתה ראיתי להרשב"א ח"א
סי' קכ"ט שהזכיר פי' רבינו יהונתן לחל'
שבועות מריא"ף ע"ש' ובס' תמים דעים סי'
רי"ו מזכיר פי' רבינו יהונתן להרי"ף מסנהדרין
ושם בס' תמים דעים מביא הרבה חידושים
טרבינו יהונתן והרבה תשובות הרי"ף ע"ש'
ובפסקי מהר"ם ריקאנטי סימן שע"ט הזכיר
תשובות לרבינו יהונתן'

[ג] מהר"ר יהוסף קינקי רב טובהק והיה
בעה"ק ירושלם

תוב"ב מכלל הרבנים בזמן מורנו הרב מהר"א
יצחקי' והוא התום בהסכמת רבני ירושלם על
פ"ח הל' פסח שנת תס"ה' וזה שקדן
בתורה ומורנו הרב בעל בת' כהונה תלמידו
ושקיל וטרי עמו בס' דאוריית' לדעת הרמב"ם
כמ"ש בבית ועד למורנו הרב הנז' וזה"כ
נתישב בעה"ק חברון ת"י ועשה הבור לסמ"ג
ואני הצעיר ראיתי איזה קונטרסים ממנו כי
זונו ככולו נאבד גם כתב תשובות רבות ואני
ראיתי איזה תשובות בכ"י והיה בן אחיו של
מהר"א קונקי המחבר אבק סופרים' ונרול
הדור מהר"ה אבואלעפיא מזכירו לפעמים
בכפריו הקדושים'

[מ] מהר"ר יהושע בנבנבשתי אחי הרב
כנה"ג תלמיד מהר"ם

אחד מרבני קושטנדינא חיבר אוני יהושע
דרשות' שדה יהושע על הירושלמי' ונדפסו
ג' חלקים עבודה תמה פי' סדר עבודה וכל
זה נדפס' וחברו שעד יהושע משו"ת ד'
טורים ונשרף וקצת תשובות להרב הם בס'
פני

פני

פני

פני

פני משה ובשׁו"ת מהר"ם"ט * ועוד היבר משמרת המצות והם אזהרו' מנין המצו' כדעת הרמב"ם בשקל ובשיר ופירשם בשקלא וטריא * והרב אחיו בספר דינא דחיי מזכיר ספר זה תדיר * ועוד חיבר לבוש מלכו' מאמר שבח זמרה לאלהינו מעין דונמא מכתו מלכו' מהר"ש'ן גבירול * אך בהלקו"ת שכתו מלכות נותן הודאה בסדר הכמת התכונה * ולבוש מלכות השבח השביה בסדר הכמת הרפואה לפעולות אדם הרכבת אבריו ותכנתו היאמר חומ"ר מכלכ"ת הצור"ה וירי הגש"ם בצורתו בקע יאור"ם וגשמי' אומר מפלאת תמים דעים וכל כי הני מילי ידבר יהושע שר לו נאמר כמין חומר * ואני הצעי רראתי הני בי תרי כמו לבוש ומשמרתו ביד רב אחד מקישטנדינא * והיה קרוב מהרב דן ודין *

[עג] מהר"ר יהושע האנדאלי תלמיד מהר"ש ונדפס מקרוב שו"ת פני יהושע בס' מאורות הגדולים * [עג] מהר"ר יהושע'ן גון בזמן מהר"ו היה רב בעה"ק צפת והלך לדמשק אצל מהר"ו והיה משמש לפניו ותכליתו להעתיק כתבי האר"י ועלתה בידויע' בעמק המלך ובח"א (ע' מהר"חופלא?)* ויש לו תשובות בספר זרע אנשי' כ"י *

[עד] מהר"ר יהושע פלק כ"ץ חיבר דרישה ופרישה ער המורים וסמ"ע על יש"ע ח"מ * ודרישה בא"ח ראיתי לא בדפוס אבל שמעתי מקרוב שנדפס זמכירו בס' אליה רבה * וכתב בנו בהקדמת דרישה י"ד שהיבר חבורים על הש"ס והרי"ף וסמ"ג ורש"י ודרושים ושו"ת וחיבר חבורים בשאר חכמות * והיה בזמן הרב בית חדש והרב משאה בנימן * והרב ב"ח מכנהו מהר"ך ר"ת מהר"ר ולק כהן * והרב נחלת צבי מכנהו רפ"ך ד"ת רב פאלק כהן * והרב גט פשוט נעלם ממנו זה שכתב ריש ספרו הנזכר כן כתב הפרישה וכ"כ נחלת צבי משם רפ"ך עכ"ר * וכבר נודע דרפ"ך הוא ניהו הרב פרישה עצמו ואינו רב אחד * (ועיין מ' ולק בלוח ו"ו) *

וכבר נודע כי הסמ"ע הוא מזכיר לדרישה ופרישה ככל קיומן כמה פעמים והאחרונים זמנין דמוסני על סמ"ע והסמ"עין בפרישה בעיניו יראה כוונה סמ"ע והיתה לנצל ביחוד רחש * וח"ן זה חפרון ח"ק הראשונים כי

הפרישה של ח"מ אשכנזי אשכנזי ולא נדפס עד אחר שמונים שנה מעלה ומה אחר שנדפס סמ"ע * ובהיראה החזיקה ללמד מרדכי זמנינו כ"י אבן ריבועה תמ"ב יקרא על הרב כהנ"ג שלא השנית דרישה ח"מ וזה העלם דבר כי דרישה של ח"מ נדפס חמישים שנה וזהו אחר שנדפס כהנ"ג ח"מ ח"א * ומה קוסיות באלו שמעה אזני מפוס רבין חילגי דמלכ"ג * והרי"ף רפומביתא דרבין קשה על האחרונים וספרי רבנאסא קמאי ובתראי שלא נדפסו בימיים אזי מפרט רב אחרון שנדפס קודם * ולא ידעו שהספר הוא עם שנדפס קודם זמן רב לספר שנדפס מקרוב עכ"ז מחבר הספר הנדפס עתה קודם כונן * למחבר הספר שנדפס לח"ן :

וביציא בזה זה חמישים שנה בקירוב אשר עד כה נדפסו ה' שי"ס יום החלו עולי' נדפסו הידושי הראשונים * הלחמו ושיטות המקובלות * נדברי הראשונים המלא ימלא כבידו השיבות לרבין כהנ"ג וכן לענין שקלא וטריא וכן לענין דינא בהגלות נגלות ספרם הראשונים גדולי עולם הפך ספרם האחרונים * וכן לענין קיס לי דכמה דיינים שהעלו האחרונים שאין לומר קיס לי כספרם הפוסק פ' שלא מלא לו חבר והוא בלחוד והיו הדברים כספרי טענות האחרונים ודון דייני חכמי הדור שלפנינו נדברי האחרונים * וכן עתה שנדפסו הידושי הראשונים ושיטות המקובלות שס אפה מולא כי ספרת הפוסק שהאחרונים ספרו שהיא ספרת ליריאה יש לו חכמי' רולי' ככך והדר דינא לדוכתי מרימי כול דגל הקיס לי דמלי סמוחזק לומר קיס לי כספרת הפוסק והוא דהוא ספרם שנים מכל ואל הטלשה :

ובענין קיס לי עלמו אשר זמנן לזמן נסתיי הדברים ודעהינה היו נוהגים דלא זמני לומר מלך קיס לי וכיוצא ואח"כ פשטה ההוראה דכל שחיה מרבה ספיקו ח"ן מוליאין מיד המוחזק * והמלא ויאל כפוסק אחד עלמו פעם כספרא זו ופעם כזו וחלילה הדבר כשינוי הזמנים וכמו שפורש בפסוקים הרב דבר ומה בח"מ ח"א ס"י ה' * וכל כהני מילי נלרכים להלמידי דבי רב ללמד בני יהודה קס"ה כולד סדר משכ' *

[עפ] מהר"ר יהושע אב"ד מק"ק פרנקפורט ע"י מ' יהושע אב"ד דק"ק קרקא * ועיין פני יהושע בח"ב *

[עו] מהר"ר יהושע צונצין היבר שו"ת ושיטות ונדפס ס' נחלה ליהושע להרב והיה בזמן מהרי"ל שנת הש"י וכמבואר בתשובותיו ס' ג' * ותשובות אשר בסימן א' הובאה בשו"ת מהר"ל סימן ל"ז * ומהר"ר ישואל במהר"ר שכנא בתשובו מור"ם בעל ההגה"ה סימן כ"ה שקיל וטרי בתשו' מהר"י צונצין הגנ' * ובתשובות נחלה ליהושע הגנ' בס' ש"ב כותב על מין מהר"ק א' נד"ו והותם עם מהר"א וירושלמי ומהר"ש סבע' והרב כנה"ג כותב על הרב מהר"י צונצין הגנ' לעיל מורי זקני :

[פד] מיר יואל נכד הפ"ז (עיין מגני זהב כח"ב) *
[פס] הרב הגאון גדול בדורו מהר"ר יואל (סירקיש) אב"ד

דק"ק קראקא זקן ויושב בישיבה חיבר בית חדש על הטורי' בעומק העיון ולא הית' קריאה אשר שגבה ממנו וכמעט בכל ס'י העמיק הרהיב * ושלשה חלקי הבית נדפסו בחיי הרבי ובעוד שהיו מדפיסים חלק א"ה שנת ת' נסע הרב ארח חיים לאור באור החיים * והיה לו תוכחת אהבה עם ספר דרישה וסמ"ע ועשה קונטרס אחרון השנות עליו * ונדפסו תשובו' הרב ועד אחרן נדפסו קצת תשו' הרב בשו"ת גאוני בתראי הנדפס מקרוב ושם אתה מוצא דהרב שקיד ושרי עם הרבנים בניו ועם הרב תוספות י"ט * והוא היה תלמיד הרב החסיד מהר"ר שלמה מלובלין כמ"ש א"ה סימן א' * וחתנו של הרב הוא הרב טורי זהב כידוע *

ראיתי להרב מהר"ר רפאל בספרו תוס' שבת שבא לידו מקרוב שב' בהקדמתו שהוא מבני בניו של הרב ב"ה והרב חלקת מחוקק * ועוד כסב עם דרוה אחד נמנבל בלויס אחר יסרוח כסוד דכרתי הים מתיח לפי פומו וכאשר עלה לשמים הרב ב"ה כרוחא קרי כסיל פנו מקום לרי' יואל מקראקא ע"ש *

[פז] מהר"ר יוזפא כ"ץ (עיין מ' זקנ) *
[פח] רבי יוהנן אלימאן (עיין חקק שלמה כח"ב) *

[פס] מהר"ר יוחנן (מקדעמניץ) חיבר אורח מישור ס'י דרכי משה י"ד ונדפס שנת תנ"ב * ושנת תפ"ה נדפס אורח מישור חידושי נזיר ומ"ב על י"ד *

[פט] הרימב"א (רבינו יום טוב בן אברהם בן אשבילי) תלמיד הרא"ה והרשב"א * וזמנין דמשכחת דאומר מורי סתם על הרא"ה ונראה שלמד יותר לפני הרא"ה והרב יד מלאכי דף קפ"ה הוכיח דגם הרב רבינו מאיר הלוי רבו של הרישב"א * והוסף עוד לומר דהרמ"ה היה רבו מובהק ולא הרא"ה שכן כ' זקן דעת מורי המובהק הר"ם ואין מובהק אלא אחד * וק"ק שהוא בעצמו בסוף הלשון הביא שכתב הרישב"א בכמה דוכתי מורי הרא"ה המובהק * וא"כ הרי מציינו דגם להרא"ה מכה מורי המובהק כמ"ש על הרמ"ה ואיך כתב דהרא"ה לא ה' רבו מובהק דאין מובהק אלא אחד * וכתב הרב פרי מגדים על

ש"ע

[צו] מהר"ר יהושע אב"ד דק"ק קראקא תלמיד הרב סמ"ע חרף

מופלא קולע אל השערה * ותלמידו הגאון שפתו כהן כמ"ש הרב בהסכתו לשפתי כהן י"ד * חיבר שו"ת פני יהושע ושקלו וטרי עם הרב ב"ח וחתנו הט"ז ושקלו וטרי עם הרב מהר"ם אבי הרב ש"ך בשו"ת אשורב"ם גבורת אנשים * והיו ספר מגני שלמה להר"ץ בעד דש"י מקושיות התום' ונדפסו קצת מסכתות * וכמו כס שלמה לח רש"י סהחוקקו סוכה * והוא זקנו של הגאון מופת דורנו מהר"ר יהושע אב"ד מק"ק פרינקבורט שחיבר פני יהושע ד' חלקים על הש"ס *

[צא] רבינו יהושע בן שועיב חיבר דרשו' על התורה והוא היה

תלמיד הרשב"א כמ"ש בדרשותיו פ' בשלח ופ' ויקרא ובדריש ראשון לפסח * והיה רבו יאל הרב מנחם נ' זרה בעל צדה לדרך' ומכירו מרן בכ"י א"ח ס' תצ"ג * ונדפסו דרשותיו בקושטנדינא סביב לשנת ר"ס ובקראקא שנת של"ג *

[צב] ר' יהושע ילמנה בן הה"ר ישראל נתן איש סונסינו (עיין גמרא כח"ב בקו"א) *

[צג] מהר"ר יהושע שפירא חיבר ד' שימות על פסחים ר"ה ביצה מגילה ושו"ת השייכים למס' הנז' * אך לא ראיתי ברפוס כ"א על דרי פוקי קמאי דפסחי' וכ"ג שו"ת השייכים להם * וכתב הגאון הנז' בהקדמתו שנדפס כברלין שנת תקי"ז קונטרס הסוגית שלו ובכלל סוגית נשר עם חק יעקב *

[צד] היר יואל אופנהיים (עיין מ' ישראל מהר"י כח"ב) *
[צה] היר יואל בעל נים (עיין מולדום חס כח"ב) *

[צו] רבינו יואל בר יצחק הלוי חתנו של דאב"ן * וכתב לרבינו אפרים ובתוך דבריו כתב כך פירש רבינו חמי השעם בספרו * ורבינו אפרים השיב לו בתוקף ובתוך דבריו כתב ובצורת ראיתי רבינו תם זצ"ל * וכל הענין הביא הרב שבלי הלקט שבלת ל"ה * ורבינו אפרים הזה נראה שהוא רבינו אפרים מרגנשפודק יעיון כח"א מערכת אלף אות ד' (עיין רבינו חסידים) *

ש"ע י"ד בהקדמתו כפי הנראה הריטב"א למד
אצל הרא"ה עיי"ש • וזה דבר פשוט ונדוע
דהרא"ה רבו מובהק של הריטב"א כמ"ש הוא
עצמו בכמה דוכתי והבאתי לעיל •

וכתב ^{מהר"ו ז"ל} הדריטב"א מש"ס אחר מניסוח
עילאה דלטרם ש"ס הוסי' סארכי ורבי מיניא בן
דוקא ורבי מיניא בן עקשיא וש"ס גדולי גולס •

הריטב"א חיבר חידושים על התלמוד וכבר
נדפסו חידושי קידושין עם תוספות רי"ד •
ובאמשטרדם נדפסו חידושי עירובין תעניות
מ"ק כתובות מציעא • ובקושטא נדפסו
חידושי סוכה בכלל ד' שיטות הרשב"א
וחידושי יומא ובשלוניקי נדפסו חידושי גיטין
וע"א ובאשכנז נדפסו ח' חולין ומכ"ו ובכתב"י
ראיתי יבמות נזיר נדרים שבועות נדה •

ודע כי חידושי הריטב"א מציעא שנדפסו
באמשטרדם הם מכוונים עם חידושי פ"ק
דמציעא שנדפסו בסוף שו"ת מהר"ם גאלנטי
אמנם לא ידענו עם מה שהביא רבינו בצלאל
באסיפת זקנים מציעא כלל • ונראה שהם
מהדורא אחרת • ובסוף חידושי ע"א כתוב
שהשלימה בעיר אלקריאה די סינק' שני' ק"ב
הריטב"א היבר שו"ת ומייתי מהם מרן בב"י
והרב פר"ה במים חיים • גם חיבר ספר
הזכרון להליץ על הרמב"ם מהשנות הרמב"ן
בפ' התור' כמ"ש מהרי"ם בדרשותיו דק"ה
הריטב"א מרגלא כפומימ' דרבנן שהוא רבינו
י"ט בר אבדהם אבל נראה שהוא

רבינו י"ט בן אשבילי שהיו מהריב"ל ח"ד
סי' ח' כתב והר"ר י"ט בן אשבילי כתב
בחידושי פ' איש מקדש וכו' והלשון ההוא
הוא בחידושי קידושין להריטב"א דף נ' • גם
בפ' אורחות חיים מייתי תדיר דעת הרי"ט
אשבילי והם דברי הריטב"א בחידושי • כגון
בדיש הל' סוכה בא"ה דף ק"ו ע"א כתב משם
הרי"ט אשבילי ויש לשאול על מה שמכח
והוא בחידושי הריטב"א דף כ"א • ומ"ש הוא
קיד"ר ריש ע"א משם הרי"ט אשבילי הוא
בחידושי הריטב"א הנזכר • גם זמנין דכותב
בא"ה משם הרי"ט אשבילי וכי מייתי ליה מרן
הב"י כותב הריטב"א • כמו בא"ה סימן תרמ"ו
והלשון הזה הוא כה"י הריטב"א סוכה דף ל"ד
נס ראיתי חידושי קדושין וערובין להריטב"א
המודפסים והמה בכתובים כ"י וכתוב בהם

שהיכרם רבינו י"ט בן אשבילי • ועוד נראה
לי אחד מאוהבי ה"י שהר"ם אלשקר סוף סי'
ל"ד מביא לשון הרי"ט אשבילי והוא לשון
הריטב"א בחידושי כתובות • ויתכן שהרי"ט
אשבילי הוא בן אברהם והכל מתוקן •

ודע שם חקות הדיונים נסתפקו מי היבר והנה
נמצא אתי בכ"י וכתוב שם שחיברו רבינו
י"ט אשבילי תלמיד הרשב"א וס' זה הזכירו
הרב הנמוקי פ' זה גזור ומהר"ש בן הרשב"ץ
בס' תיקון סופרים והר"ם אלשקר והרדב"ן
בתשובותיהם •

הריטב"א חיבר פירוש להלכות הרי"ף כמ"ש
בה"י מ"ק סוף דף י"א מהש"ס ובפירוש
ההלכות הארוכת יותר זכ"כ עוד ריש דף כ"ב
מהש"ס • ומקורב נדפסו חידושי שבועות
וחידושי יבמות להריטב"א וחידושי שבועות
שנדפסו הם מהדורא בתרא שעשה בזקנותו
כמ"ש הוא עצמו בחידושי הגז' דף ק"מ מהספר
ע"ש • ובחידושי יבמות דף ק"ט מהספר כתב
ובקונטרס שכתבתי במחלוקת שהיה לי עם
הרב ר' דן ע"ש • והר"ן בתשובתו סימן ל"ב
הזכיר תשובת הרב דן ושחלק עליו הריטב"א
בענין אתתא לא מפקדא אפ"ר ע"ש ואפשר
שהוא הרב ד' הן אשכנזי דשקיל וטרי בהדיה
הרשב"א סי' אלף רכ"ט וה"י בסוף סי' הרשב"א
ותחלת ימי הריטב"א • ועיין בחידושי יבמות
הגז' דף ק"ס מהס' דמזכיר ג"כ להרב דן ע"ש

הריטב"א • כבר נודע שהפליא לעשות כמה
מהדורות חידושי על התלמוד ובאור
להרי"ף ותשובות וספרי' אחרים כמ"ש לעיל •
ובחידושי יבמות שנדפסו מקורב כתב על דף
פ"א ובחידושי הארוכים כתבתי • ועתה נדפסו
חידושי מגילה להריטב"א וצריך להתבונן בהם
כי הם מלאים טעויות • גם נדפסו ח' הריטב"א
ובאור על הלכות נדרים מהרמב"ן • וכבר
כתבתי אני בעניי כח"א (טיין לעיני) שחי'
הריטב"א למציעא שנדפסו בתוך ח' הריטב"א
באמשטרדם אינם מכוונים לחידושי הריטב"א
שמביא הרב בצלאל בשיטה מקובצת • אך הם
מכווני' עם ח' הריטב"א פ' קמציעא שנדפסו
בשו"ת מהר"ם גאלנטי ונראה שהם מהדורא
אחרת כך כתבתי כח"א דף ל"ח (טיין לעיני) •
ומ"ש בחידושי הריטב"א מציעא הם
מהריטב"א

מהרישב"א קדמון בעל התו' שכן כ' המדפ"ס
 עמו הסליחה דמה ראי' מביא מהמדפ"ס
 והגם דד' רבנים גאונים בהסכמתם שם כותב'
 שהרישב"א מבעלי התוספו' : אפשר שכונתם
 שעשה כמו תוספות ואין לחשגות בדבריהם
 אלו : ועוד שהם כתבו כך על כל חידושי ה'
 מסכתות הרישב"א שמדפ"סם ובחדא מתתא
 מתתיהו : ושאר ה' הרישב"א למ"ק ותעניות
 וכתובות ועירובין הם להרישב"א המפורסם
 כאשר יתבאר לגיל בחידושי הרישב"א ועוד
 חידושי כתובות הנה הגם מ"ש רבינו בצלאל
 בשיטה מקובצת בשם הרישב"א כידוע ומאן
 פלג לה' מציעא : ועוד איך יתכן שהוא לא'
 מבעלי התוספות חידושי הרישב"א למציעא
 והוא מזכיר כמה פעמים הרמב"ן : ואפשר
 שהם מהדורא אחת מהרישב"א עצמו כמ"ש
 לעיל כמדובר :

זאיברא דעתה אני מסתפק בחידושי מציעא
 הרישב"א הנז' אינם מהרישב"א הידוע
 מסוגית לשונו שאינו מזכיר להרמב"ן כדרכו
 לומר עליו רבינו הגדול וגם שדוהה וברירדש'
 ודברי הרמב"ן בלשון שאינו כדרכו ושאר
 שינויים שירדש' הגיל בדברי הרישב"א ואין
 להאריך : אבל אינו מבעלי התוספות קדמון
 וזה ברור : ועתה אני אומר דקרוי לודאי שהם
 מהדורא קמא מהרישב"א מאחר שבתשו'
 סהר"ם גאלנטי ייחסם להרישב"א וכן רבני
 גדולי אשכנז שהיו ביד' שיטו' אלו הרב של"ה
 ובניו ייחסם להרישב"א כן הוא האמת והם
 מהדורא קמא בילדותו שעדיין לא נהג סלסיל
 בכתיבתו : ואחרי כן תפס לו דרך הקדש לדבר
 בכבוד גדול לראשונים וזה נכון :

הרישב"א כבר כתבנו שחיבר באור על הל'
 הרי"ף כמ"ש הוא עצמו בחידושי מ"ק
 על דף י"א ועל דף כ"ב יוען שהרמב"ן השלים
 הלכות הרי"ף וחיבר על נדרים ובכורות כידוע
 נראה שהרישב"א עשה באור על הלכות נדרים
 ובכורות של הרמב"ן : וכבר נדפסו באורי
 הרישב"א על הלכות נדרים של הרמב"ן כמ"ש
 בח"א : (עין לעיל) :

הרישב"א חיבר דינין הלכות על דרך הרמב"ם
 ובא לידי קונטרס על קלף ישן נושן
 ב"י הלכות ברכות להרישב"א ומסודר לפוקים :

וממ"ש שם נראה דעשה הלכות אחרות לפסח
 וכיוצא : וכבר ראיתי חקו' הדייני' בכ"י דו ז"ל
 על דיני ח"מ וכמ"ש בשם הגדולים (עין לעיל)
 ודע דרבינו בצלאל מביא בכלליו כ"י מחידושי
 בניו של הרישב"א שהוא תלמיד הרישב"א :

[5] מהר"ר יום טוב אלנקוה (עין סניפס

[6] מהר"ר יום טוב ק' יעיש (עין מ' י"ט כח"כ) :

[7] מהר"ר יום טוב הלוי העליר (עין מ' פסח כנכנסת) :

תלמיד הגאון מהר"ר יעקב
 גינצבורג אב"ד דק"ק פרידבורג והגאון שלמה
 אפרים אב"ד דק"ק פראג : חיבר צורת חבית
 על בנין הבית ונבואת יחזקאל במקרא
 ובמשנה חיבר תוס' י"ט ובתלמוד חיבר על
 הלכות הרא"ש : ונדפס תוס' י"ט כשהיה בן
 ר"ח שנה שנת שע"ו : ובשנת שע"ט נדפס
 פלפלא הריפא על סדר נזיקין מהרא"ש ובשנת
 שפ"ח על הרא"ש בברוכו' וחולין והלק"ט וכו' :
 והיה אב"ד בק"ק פראג ומפני סבה ברה מק"ק
 פראג והיה אב"ד בק"ק לאדמיר כמבואר
 בהסכמתו לס' קול יהודה ואח"כ היה אב"ד
 דק"ק קראקא וחיבר על כל הלכות הרא"ש
 ולא נדפס כ"א ב' חלקים הנז' וחיבר מלבושי
 י"ט השנות על הרב הלבוש ומזכירו בספר
 אליה זוטא ורבה : וחיבר תורת האשם על
 תורת חטאת ומביאו בס' סלת למנחה והסכים
 על שו"ך י"ד שנת בקד"ש והיתה מנוחתו שנת
 ת"ט : ואשר כתבת דנתבקש בישיבה שר
 מעלה שנת ת"ט הוא ממ' צמח דוד : ועתה
 ראיתי להרב אליה רבה א"ח ס' תקס"ו ס"ק
 ג' למביא דברי הגאון בס' מלבושי י"ט וכתב
 הדורה כן בשנת ת"ב :

מהר"ר י"ט הגאון בעל תוספות י"ט היה אב"ד
 בפראג ובוניא וברוסיא ובקראקא
 ונתגדל באשכנז וידע מנהגן של ישראל בכל
 תפוצותיהם : כ"כ הרב צמח צדק ס' י"ד ושם
 מביא תשוב' הרב תו"ש וחסם בשנ' בקראק"א
 שהוא שנת ת"ד :

[5] רבינו יום טוב מיוני עיין רבינו יעקב
 מרומנוב) :

[7] מהר"ר יום טוב צהלוין אביר בתורה
 חיבר שו"ת הרבה ונדפס

חלק מתשובותיו שנת תנ"ד ושם בסימן ר"א
 וס"י

וסי' ל"ג כתב דהיה בשנת הש"ס רך בשנים והי' בזמן מהר"ם גאלאנטי ומהר"י אבואלעפי' ומהר"ו פינטי והלך לקושטנדינא והיו אומרי' רבני קושטנדינא על קשיותו אסיריולא פתח ביתה כמ"ש הרב עצמו בתשו' בתיו' וראיתו מגן אבות להרב כ"י פי' על אבות דרבי נתן [כ"י] מהר"ר יונה חיבר אסור והתר הארוך והיה מן האחרונים ומה

שהביא מור"ם מדבריו בס' תורת השאת לקטו מס' אסור והתר הארוך כ"י שעדיין לא היה נדפס כמ"ש מור"ם עצמו בתשובה סי' קל"ב אות י"ב : ועיין אסור והתר הארוך בח"ב [ינו] מהר"ר יונה אשכנזי (עיין עלה דיוקס כמ"ב) :

[ינו] רבי יונה בן גאנח המדקדק (עיין רקמס כ"ב) :

[למ] רבינו יונה החסיד מגירונדא תלמיד הרמב"ן כ"ב בס' יוחסין ובספר קורא הדורות דף י"ט ע"ב השיגו מתשו' הרמב"ן סי' רפ"ז שכתב לו בכבוד גדול ע"ש . ואין זו ראיה דכיון דהפליג בחכמה וסדר קדושה פליג ל"י רביה יקרא :

אך ראיתי במרדכי סוף מ"ק שכתב ובהלכות שמחות מהר"ם כתב אמר לי הרמב"ן מפי רבינו יונה וכו' ע"ש . ובענין זה כתב הרא"ש שם כ' רבינו מאיר בשם רבינו יונה . ועיין בתשו' מהר"ש בן הרשב"ץ סי' רצ"א ותלמיד דבינו יונה הוא הרשב"א ומביאו בחידושי ותשובותיו . וחיבר רבינו יונה ספר היראה וס' שערי תשובה . והקורא בהם ישכיל קדושתו וחסידותו ולבו ימהר לשוב כי דברי קדושתו נכנסים בלב והיו למאורות . ומשם נראה כי חיבר עוד שערים בתורה ותפלה . ובס' היראה הזכיר לרבו רבינו שמואל בר שניאור . וחיבר באור להלכות הרי"ף ונדפס מס' ברכות . אך הלשון הוא מתלמידיו וכך מכנין אותו הפוסקי' לפעמים תלמידו רבינו יונה . וחיבר חידושים על התלמוד ויש אתנו חידושי על בתרא וסנהדרין כ"י ורבינו בצלאל מזכירו בשיטתו המקובצת וכן הרא"ש והסור ושאר פוסקים . רבינו יונה החסיד מגירונדא : כבר ידעת שס' יוחסין כתב שהוא תלמיד מובהק להרמב"ן ובס' קורא הדורות השיגו דהרמב"ן

בתשובתו הנה באה בתשו' המיוחסות סי' רפ"ד כ' לו בכבוד גדול וכמ"ש בנדפס אות כ"ב (עיין לעיל) ושם כתבת' דאין ראיה דפליג ליה רביה יקרא . אמנם עתה ראיתי למרן בספרו בדק הבית י"ד סי' קנ"ד שהביא תשו' הרשב"א דרופא מותר לעשות רפואה וגו' ושכן עשה מעשה הרמב"ן עצמו . וכתב מרן שמצא כתוב דהר"ר יונה כתב להרמב"ן על מעשה זה תבא עליך ברכה שאתה מרבה וגו' . ונראה ודאי דאלו רבינו יונה תלמידו הנה לא היה כותב לרבו לשון זה . והרב כנה"ג שם תמה על ד' יונה מה חרי האף הגדול הזה וכו' ע"ש"ב ומזה מוכח דלא ה' תלמידו . גם ממה שהבאתי לעיל שכתב המרדכי סוף מ"ק דכתב מהר"ם אמר לי הרמב"ן מפי רבינו יונה וכן הביא סדר הדורות משם המרדכי פרק השוכר דף נ"ח ע"ג ע"ש משמע קצת שהי' חבירו . גם כמזומה לי דבח' סנהדרין לרבינו יונה כ"י ובעליותיו לבתרא כ"י אינו מזכיר להרמב"ן .

ואלו היה תלמידו הי' מזכירו . והנכ שיש לדחות מ"מ בצירוף כל הגו' נראין הדברים דהי' חבירו ובפרט מ"ש מרן בבדק הבית שהבאתי . ואל תשיבני דבפ' רבינו יונה להר"ף ברכות ברי"ש פ' שלשה שאכלו גבי אמן קודם שמע כתוב ומורי הרמב"ן . דידוע דהוא לשון תלמיד רבינו יונה . ואם ראה תראה דהרשב"א זמנין דכותב מורי רבינו יונה ומורי הרמב"ן ומהם בח"ג סימן קי"א . היינו מעמא דרבינו יונה נתבקש בישיבה של מעלה בחיי הרמב"ן . דכלתו של הרמב"ן אשת רבי שלמה בנו היתה בת רבינו יונה והיתה מעוברת והמליטה זכר ורצה הרמב"ן שיקרא על שם זקנו אבי אמו רבינו יונה ע"ד זרח השמש וכן היה כמ"ש הרב מהר"ש ז' הרשב"ן בתשובותיו סימן רצ"א ע"ש . ואחרי רבינו יונה איזה שנים שהיה הרמב"ן בקטלוניא היה רב כולל ומשו"ה כותב הרשב"א מורנו הרמב"ן . ובספר הפרדס כ"י לרבינו אשר בר חיים נבוי כ' דהקדוש רבינו שלמה בן אברהם ממנפלייר היה רבו של רבינו יונה . ואחרי כותבי ראיתי לס' יוחסין שקודם הרמב"ן וסמך לו כ' וז"ל ובוה הזמן היה רבי שלמה ממנפלייר אשר הי' סבה לשינופת המורה והי'

דבן של רבינו יונה ובוה הזמן פרת ציין נזר
 הקודש דמאור הרמב"ן גירונדי וכו' עכ"ל .
 ואח"כ לקמן אחר כמה רבנים כתב ה"ר יונה
 מגירונדא תלמיד מובהק להרמב"ן . ולעיל כי
 דבריו בשנת תקנ"ו . וזה כתב סביב לשנת
 מ"ז לאלף הששי . ונראה שהם שני רבינו
 יונה . ועיין שיירי א"ה ס' ה' הב"י אות ה'
 וכבר כתב שם בס' יוחסין למטה בהגהה כן
 שהר"ר יונה אחר שניו ע"ש . ואפשר דרבי
 יונה שהוכיח להרמב"ן ושכתב לו הרמב"ן
 בכבוד והוא אומר בשמו הוא ר' יונה תלמיד
 הר"ש . אך תלמיד הרמב"ן ורבו של הרשב"א
 זמ"ש הרשב"ש הוא על ד' יונה גירונדי שניו
 ועדיין צ"י . ובתלמודי רבינו יונה על הרי"ף
 ברכות ריש פ' מי שמתו כתוב וכן דאיתי
 הלכה למעשה למורי הרמב"ן וכו' ע"ש ובריש
 ברכות גבי פסקי ראו עינינו כתוב וכך היה
 מנהגו של מורי הרמב"ן נד"ו אבל מורי רבינו
 יונה קרובו וכו' ודוק היטב :

רבינו יונה כבר נודע שהוא רבו של הרשב"א
 כמ"ש הוא ז"ל עצמו בכמה דוכתי .
 וקשה על הרב שבות יעקב ח"ג סימן ע"ד
 שנראה מדבריו דרבינו יונה לא יחליק על
 הרשב"א ונשמר מסכרת הרשב"א וכיצא
 בלשון זה שניכר ודאי שסבר דהרשב"א גדוד
 מרבינו יונה . וכבר אני עני דקדקתי על הרב
 הנז' בקונטרס יוסף אומץ ס' כ"ג בס"ד ע"ש :

[נט] רבינו יונה גירונדי (שני) (עיין לפני
 זה בסמוך) :
 [ק] מהר"ר יונה (לאנדסופר) (עיין עמ"ל
 לדקה נח"צ) :

[קא] מורי הרב מהר"ר יונה נבון וזה"ה
 בן הרב מה' הגון נבון שהיה רב
 בעה"ק ירושלם ת"ו היבר ספר נחפה בכסף
 ונדפס . ועוד לו חבור בסלפוד עצום על הלכות
 גיטין סוכב הולך ע"ד הרב גט פשוט . ובאור
 לכל תוספרא"ם לסמ"ג ובאור לה' פסח וחלק
 שו"ת ודרושים ולקוטי . והיה אחד מרבני
 הדור בעה"ק ירושלם וכמעט לא הניח פסקן
 כמותו בגלילותינו והיה חסיד ומקובל . והן
 בעון הדיו נח נפשיה בן מ"ז שנה יום ו"י שבט
 תק"כ תנצב"ה . והרב מר אביו הנז' היבר ס'
 ררושים נחמדים והמה בכתובים :

[קג] מהר"ר יונה ריי אב"ד ור"מ דק"ק
 קושטנדינה העיר רבתי עם .
 וקצת תשובותיו נדפסו בסוף דבר משה ח"מ
 והיו נקראים בני יונה :

[קד] מהר"ר יונה תאומים מפראג אב"ד
 דק"ק ניקלשבורג היבר קיקיין
 דיונה. ובנו מה' יצחק מאיר פונקל הדפוס עין
 יעקב עם כל המפרשים וקראו כתות אור :

[קז] הרב רבינו יוסף (עיין סוכסום נח"צ) :
 [קח] מהר"ר יוסף (עיין סוכסום נח"צ) :

[קו] מה' יוסף האזובי היבר ס' המילואים
 כמ"ש בנדפס מערכת מ"ם
 (עיין ספר פולאים נחלק כ') דמוכירו בשו"ת
 הרשב"א . ואפשר שהוא הוא ה"ר יוסף
 האזובי מפרסיניו' אנו שהי"ר קצת כסף
 כסף נבחר לשון צדיק את הנזר ואת העדות
 ביהוסף שמו בצאתו על ארש חמדה כן יתן
 לידידו בנו חמודו מוסר מלכים שר"י"ן מהלכין
 שיר ידיות מדובר בו נכבדות עשר ידות .
 ולי מה יקרו דבניה והמן שיריה ובענא
 למיכס צעא :

[קז] מהר"ר יוסף איבכאפא זקן ויושב
 בישיבה ומפולג בתורה ובקנה
 רב ק"ק איזמיר היבר ראש יוסף עד דטורים
 ונדפסו ב' חלקים על קצת א"ה וקצת ח"מ
 בזמן מהר"ש ומהר"מ וסיעתם . ונדפסו
 קצת תשובותיו . ותלמידו מהר"ש ז' עזרא :
 [קח] מהר"ר יוסף אירגאז אחד מרבני ק"ק
 ליורנו תלמיד מהר"ש-די פאס
 ובקבלת ממהר"ב הכהן היבר דברי יוסף .
 שומר אמונים . ומהר"י רואנים דסכים עמו
 בפסק אחד :

[קט] מהר"ר יוסף אלבו (עי' עקרים נח"צ) :

[קי] מהר"ר יוסף אלמושיניו התנו של מה'
 שמהה הרב המחבר שמות הגיטין
 תלמיד מהר"ר הנניא טאיטאצק התן מהר"ש
 גאון אב"ד בק"ק בילוגראדו בזמן הרב פני
 משה והרב שערי אפרים והרב המג"ן ומהר"ם ז'
 חביבי היבר ס' עדות ביהוסף ב' חלקים שו"ת .
 ומחמת דמציק ברה לעיר . ניקלשבורג ונח
 נפשיה שם בשנת תמ"ט וימי חייו מ"ז שנה .
 כן ראיתי בקונטרס כ"י שכתב מה' משה הכהן

בן הרב מורה צדק שהוא נמצא אתו עמו :
 [ק"ט] היר יוסף הארוך (ע"י קבלה בח"ט בק"ח):
 [ק"י] מזה"ר יוסף אשכנזי ה' בעה"ק צפת
 בזמן מרן ז"ל והו' קורין
 אותו תנא שהיה שונה המשניות בנגון . ומז"ה
 מהר"א אזולאי ז"ל בעל חסד לאברהם בפי'
 המשנה אשר לו כ"י בסוף כל מסכתא מביא
 מהדושי מהר"ו יוסף הנזכר במסכתא ההיא :
 [ק"י] מזה"ר יוסף ביהר"ת (ע"י מסכ"י ע"ב) :
 [ק"י] מזה"ר יוסף בנבנב"ש די שיגוביא אבי
 אמו של הרב הגדול מהר"ש
 אלגאזי ז"ל ה' תלמיד רבינו האר"י ז"ל ומה'
 אלישע גאליקו ז"ל ומהר"ש אוזיה ז"ל והיבר
 כמה ספרים ולא נמצא כ"א קצת לקושים
 והדפיסם הרב נכדו הנז' בספר דובב שפתי
 ישנים . ושם נמוקי החכם החסיד מה' משה
 אחי הרב הגדול מהר"ש הנזכר :

[ק"י] רבינו יוסף בעל שמועות
 אחד מהגדולים קדמון שה' כותב
 על ספר דברי חכמים בשם אומ"ם . ומזכיר
 רבינו ירוחם חלק אדם נתיב ש"ו אתו ז"ל
 וכן כתב ה"ר יוסף בעל שמועות משם דבני
 לוניל וכו' ע"ש :

[ק"י] מזה"ר יוסף גאלייגו נזכר בתשובות
 מהר"ש א"ה סימן מ"ה :

[ק"י] הרב יוסף גאנ"ס (ע"י מהר"ר שלמה הלגאזי)
 [ק"י] מזה"ר יוסף ה' גויא (ע"י על אורות
 חסד בח"ב) :

[ק"י] רבינו יוסף גיקיטיליא (ע"י גנס חנ"ז.
 שפרי אורה בח"ב) :

[ק"י] מזה"ר יוסף ה' גליל בזמן הרשב"א ובימיו
 היו סר דוד ה' זכרי וסר

יהודה בן גיאן ממרוויקוס ומר יצחק עמאר
 מסיפא כנראה ממה שמצא כתוב הרב
 כנה"ג בכ"י והוא בכנה"ג חלק א"ה בהשטמו'
 דף ר"ח . ואשר הו' לו להרב כנה"ג מגומי'
 באותו לשון כמבואר שם . הרב החסיד מהר"י
 ה' סאמון ז"ל בסיעדות ביהוסף הנדפס מהדש
 לו ז"ל בירר הענין מס' הבתים להרשב"א כ"י
 והעמיד הדברים על בורין :

[ק"ט] מזה"ר יוסף דוד אב"ד בק"ק שאלוניקי
 הוא הקדוש . ושמענו
 מקדושתו והתבודדותו והיה בזמן הרב מהר"י
 הא

קובו והרב כרם שלמה . וחזיר בית דוד על
 ד' טורים ויש לו כמה חבורים אחרים .

[ק"י] מזה"ר יוסף דיין באמשטרדם (ע"י
 לב"ש בח"ב) :

[ק"י] מזה"ר יוסף דרשן מפוזנא (ע"י ויכלכל
 יוסף בח"ב) :

[ק"י] מזה"ר יוסף העים (ע"י בן ספר יוסף בח"ב) :

[ק"י] מזה"ר יוסף וואשיר טרילינגען (ע"י
 מה' יעקב כ"ץ . וע"י זכרון יעקב בח"ב) :

[ק"י] מזה"ר יוסף ויטאל אבי הרב מהר"י
 כותב החפ"ק בקדושה ובטהרה

בכונה ושבילה . וכבר הזכיר השב"ח הרב"ע
 ז"ל בתשובותיו סי' ל"ה את מהר"י הנז' :

ובס' חזיונות כסוב כי מרן מהר"י קלרו ז"ל חנר לתהרה"ו
 כשם המנ"ד כי הלי הטולם מהקיים בזכ"ס מה הכו ע"י
 החפ"ק הספרים שכותב :

[ק"י] מזה"ר יוסף ה' וירגה היבר שארית יוסף
 כללי התלמוד והי'

בזמן מה' תס ה' יהי"א כמ"ש בתשו' מה' תס
 הנזכר שבספר תמת ישרים סימן קנ"ה ושקיל
 וטרי עם הרדב"ז בהשובה סי' י' . ונדפס ספר
 שארית יוסף הנז' בקושטנדינא ש' שד" :

[ק"י] רבינו יוסף חביבא חיבר נמוקי יוסף
 וראיתי בדרשות

מהר"ם ה' חביב כ"י שכתב שלשלה יחוסו עד
 הרב הנמקי חזיר מגזע גאוני ספרד . ובספר

קדוא הדורות דף כ"ו כתב וז"ל הר"ן עשה
 פ"י על כל ספר הר"ף אלא שהמסכתות שלא

נדפסו פירושם עשה עליהם פ"י בעל נמקי
 יוסף וכו' . ועוד שהר"ן בתשו' סימן נ"ה וסי'
 ע"ז מביא תשו' הרא"ש וגם בפירושו להר"ף

מזכיר הרא"ש בקצת מקומות ומהם ריש פרק
 הגזול עצים עכ"ל . ואחד הוואה כאשר ידוף

הקור"א מהר"א הרב הנמקי ה' דפוס ונדפס
 יורה יורה שבימי הרב הנמקי ה' דפוס ונדפס

פ"י הר"ן בזמנו . והמסכתות שלא נדפסו עשה
 פ"י להרב הנמקי ; ולי ההדו"ש פשיטא לי שבימי

הרב הנמקי לא נדפס הר"ן . והקוב אלי
 שבימיו אכתי לא ה' דפוס לספרי ישראל .

ועוד שגם הרב הנמקי עשה פ"י על כל הר"ף
 וכמו שמביאים קצת אחרונים נמקי מכ"ו מהם

הרב בני יעקב סוף דף מ"ו ודף קכ"ז :

ומ"ש דהר"ן בפירושו מביא הרא"ש ומייתי
 מפרק הגזול לא דק דהר"ן בחידושו
 הנדפסים

הנדפסים ואשר בכ"י ולא בביאור ההלכות
אינו מזכיר הרא"ש וכ"כ מה' צבי בתשובותיו
סי' נ"ב. גם פ"א קמא הוא להרב הנמקי כמ"ש
מהר"ן שם ובס' דרך תמים ומסוגית לשונו
מוכיח :

ודע שבדפוס אמשטרדם הגיהו הר"ן וגמקי
ע"פ דרך תמים. וממס' מכות אשר לא הגיה
בדרך תמים כתוב עלה גם בדפוס חדש זמנ'
הר"ן. וזה גרס להרב מופת דורנו מהר"י בר
דוד בספרו הנכבד דברי אמת ריש קונטרס ח'
שהקשה דברי הר"ן דשבועות עם דברי הר"ן
דמכות. ונעלם מהרב ז"ל דפירוש מכות הוא
מהנמקי. וכן תראה להרב תי"ט והרב כנה"ג
והרב ש"ך כי מיתוה פ"א מכות הם מיתוה
אותו לנמקי ואבהוהו דכלהו מרן בב"י ו"ד סי'
קפ"א ושאר דוכתי :

גם פ"א מועד קטן הוא מהרב הנמקי וכמ"ל
במערכת הוי"ו משם הרב יד מלאכי :

(עיין רבינו ויהלל די טולוס דיה אלל סגן וכו') .

ודע כי מה שמביא מרן בב"י מפ"א בתרא
בשם הר"ן רבים חשבו שכוונתו על נ"ו אלא
שמרן כותב הר"ן מפני שכך כתוב בדפוס
שה' בזמנו ע"ד מה שכתב מרן גופיה על
תשובות הרמב"ן דאף דידע כי הם מהרשב"א
כותב הרמב"ן מטעם שכך כתוב בדפוס ויד
כל אדם ממשמש בספרי הדפוס וימצאו
מבוקשים. וכן נמי חשבו שכך הוא כמ"ש
משם הר"ן בתרא כי היא דכתב בח"מ סימן
רמ"ו בדין אומדנא שהר"ן מסתפק וכו' ומהר"ם
מרוכלין סי' ק"ה והרב ש"ך שם בח"מ סימן
רמ"ו בתבוא דלא כמ"ש מרן דהר"ן מסתפק רק
פשוטא ליה :

אבל בקושטא מ"ש מרן בשם הר"ן הוא הר"ן
בתדושי בתרא וכן הוא בח"הר"ן לכתרא
כ"י בדברי מרן שהוא מסתפק וכו'. ובכ"י א"ה
סי' נ' מזכיר דברי נמקי בכתרא ודברי הר"ן.
ועמ"ש הר"ן פ"ק דע"א וכתבו משם הר"ר אשר
ועיין בכ"ח י"ד סי' קמ"ט :

הרב הנמקי מזכיר הרישב"א תדיר. ויש מי
שכתב דרוב מ"ש הנמקי סתם הוא
מהרישב"א. והרב הנמקי מזכיר להר"ן בשם
הרב"ב כי הר"ן הוא בר ראובן וכתב בספר
הקירא דף ו"ך שהרב הנמקי ה' בזמן הריב"ש

ורבו מהר"ם תלמיד הרישב"א. ועתה נדפסו
חידושיו לכתובות ונדרים ושבועות :

[קל"ט] מהר"ר יוסף חזן מרבני איזמיר ועלה
לעה"ק ירושלם ת"ו

והגיע לגבורות והיתה מנותחו בתוככי ירושלם
תוב"ב. וח"כר כמה חבורים והנדפס הוא שתי
עינים עין יוסף עין יהוסף ושקיל וטרי עם הרב
תורת חסד סי' ז' ובנו הוא הרב שנות היים :

[קל"ז] ר' יוסף חזן ממרוויים (עיין ירידוס כמ"ב) :

[קל"ח] מהר"ר יוסף חזן (עיין מילי דלכות כה"ב) :

[קל"ט] רבינו יוסף היים תשובתו בתשובות
מהר"ם (ד"פ) סי' אלף כ' :

[קל"ג] כמהר"ר יוסף חמ"ן (ע' יודעי בינה כח"ב

[קל"ה] מהר"ר יוסף מאימאצק ארבעים
שנה לא ישן במטה והיה ישן

על גבי תיבה ורגליו תלויות וקם בחצות ונודע

זה אחר פטירתו כמ"ש הרב ראשית חכמה

שער הקדושה פ"ז ויקר תפארת גדולתו

בפשט מבואר בשארית יהודה דף ס"ח. ובדף

ע"ע"ב כתב הרב חי נפשי בכל כ"ד שעות

אינו נהנה מהם לחיי גופי רק ששה שעות וכל

הי"ח שעות אני צריך לתמידין כהלכתן

ומהשש שעות הננ' אני צריך להוציא בדברי

הבאים מת"ן עכ"ל. וכתב בויתוחו עם מהר"ש

חכם הלוי שיש לו יותר מעשרים תלמידים

בעלי הוראה ראוי לראשי ישיבות. ומרן ב"י

הזכירו בהל' מקואות והלכות עגונא. והיה

רבו של מהרש"ם כמבואר בתשובותיו :

וה"ל מניח ע"ד שהיה לנרן. וכמכ"י נר זקני כן הרב

חסד לאברהם זל"ה רלימי סתובל עיין ערוך עלום

ונורס מהמניח למהר"י טעיאלק זל"ה :

ויש לו הרבה תשו' בשו"ת אהלי תם למהר"ר

חסן י' יחיאל ובפרט תשובה שלימה גדולה

וארוכה בס' רי"ג :

[קל"ה] רבינו יוסף טוב עלם כתב בקורא

דף ט' שהיה בזמן רש"י ורבינו

שמהה תלמידו בדמוכה בשו"ת מהר"ם ד"ס

סי' קמ"ח. וכן מוכח שהראב"ן ה' בזמן רבינו

מאיר חתנו של רש"י דמייתי תשו' רבינו יוסף

טוב עלם בספרו סי' ק' דף ל"ב. וח"כר

חבורים רבים ונכבדים ופירש תורה שבכתב

פ"א נחמד מאד כ"כ בס' קדמון כ"י ישן נושן
ועמ"ש"ל

זעם ש"ל . והובאה תשובתו והלכות מס שלו
כתשו' מהר"ם ד"ס ס' התק"ם ותתקמ"א .
ורבינו שמחה קורא אותו חכירי בתשובות
מהר"ם ד"ק ס' קמ"ח :

[קל] מהר"ר יוסף במראני בן פורת להרב
המבי"ט וכי נח נפשיה דרב המבי"ט
הי"ל י"ב שנה בעה"ק צפת ולמד לפני הרב
הגדול מהר"ש סאגיס . ואח"כ קרא ושנה כל
התלמוד עד שהי"ל הש"ס כמאן דמנח
בכיסתיה והלך בשליחות לקושטנדינה
ועכבוהו שם לאב"ד והרבי"ץ תורה בישראל
בתוקף עיונו ובקיאותו והרגיל בספרי האחרוני'
עיניו יחזו שגדולי ישראל היו תלמידיו ואזכיר
מה שנתברר לי מתלמידיו מתוך ספרי דברי רב
הנדפסים וכ"י ואלו הם . הרב שדה יהושע
ואחיו הרב כנה"ג . הרב נתיבות משפט . הרב

מהר"ח אבאלעפיא הזקן . הרב מה' אברהם
היכיני . הרב מה' אברהם ן' חנניה . הרב
מה' יוסף קצבי . הרב מה' יצחק אלפאנדרי .
הרב מה' רפאל איספיריאל . הרב מה' יוסף
הכהן חסיד . הרב מהר"ש הלוי . הרב מהר"ש
עדילה . ובני הרב מה' משה ומה' ישעיה
מטראני . ומה' יצחק אלנקווה . ומה' נתן גוטה
כל אלה תלמידי מהרי"ט . והוא תקן כמה
הקנות בקושטנדינא ומכללן שבכלל שנה
יהיו שלשה ממוני אסור והתר . והוא חיבר
שו"ת ב' חלקים ודרשות ושיטות ואלו נדפסו
מלבד כמה תשו' ושיטות וחבור על הר"ף
והרמב"ם והרא"ם והשגות על הערוך שלא
נדפסו ובר פלוגתיה הרב מהר"ש בן זילייסיד .
ונתבקש בישיבה של מעלה בקושטא שנת
שצ"ט :

כתב בנו מהר"מ בהקדמתו לספר תשובות
הרב ח"א שחי שבועים שנה ובארץ מצרי'
למד רוב הש"ס בעיון נמרץ והיו לו שמונים
תלמידים . ושם בהקדמת מהר"ם ובהקדמת
אחיו מהר"י יגידו צדקתו וענותנותו והסידרות
הוא פלא . ובדאי דלא זכה לכתר' כל תורה
להיות כוליה תלמודא כמאן דמנח בכיסתיה
ולהרביץ כל כך תורה ולחבר כל כך ספרים
עמוקים אם לא קדמה לו יצחק חטא וענוה
והסידות . וראיתי בס' עין אבות להרב יעב"ץ
פ"ד דאבות משנה יו"ד שכתב ושמעתי מפי

אבא מורי ז"ל שכך עשו האחים הרבנים
המובהקים ונבירי' גדולים בני יעיש למהר"ש
ז"ל ושלקחהו לביתם עד מנת שיחפרנס
מכיסם בשוה ויטול חלק בנכסיהם כשותף
ומשם זכה לכל הגדולה שלמד תורה בריות
בלי שום טרדה שהם עסקו במו"מ . והוא חלק
עמהם ולא טרח כלל . לזכר עולם יהיו צדיקי'
כאלו שהרבו והרביצו תורה בישראל בדרך
זה באופן היותר שלם האפשרי . כי כגון זה
אוכל הת"ח לחמו בלי בושה וכבו פניו לתורה .
וכן מציינו ברבי שנהג כן עם ר' חייא כנראה
מתלסר בניתא דאתו לבי רבי ואשתכחו שית
בי ר' חייא עכ"ל הרב יעב"ץ . וכשהיה הגאון
אביו מהר"ר צבי בקושט' היה במספר הסמוך
לאדבעים שנה אחרי פטירת מהרי"ט ובדאי
שידע דברים על בוריי :

[כז] כנראה מחלי"ס בניחא וכי' כנילה דף כ"ח
סס נחמר שב בניחא דחסו לבי רבי ומשכח חננאל
מינייטו כי ר' חייא ולא קפיד ר"ש כרבי ומירש"י שכנה
דגיס שכלו לרבי וכמלא שבעל רבי חייא חושט וכוליין לביתו
ולא קפיד ר"ש כרבי לומר משל חכי הוא כזון יוסר ממני :
[קל] מה' יוסף בר' יוסף הובאו תשובותיו
בס' גנת ורדים א"ה כלל ג' ס' כ"ב
כ"ג ובח"מ כלל ג' סימן י"ט וס' כ"א ובספר
זרע אברהם י"ד ע"ש :

[קלח] מהר"ר יוסף יהואל (עיין בני יוסף בח"ב) :
[קלע] מהר"ר יוסף יעב"ץ (עיין מהר"י מינץ) :
[קלז] מהר"ר יוסף בר' יצחק בן ארופלא
(עיין סי' הושטת של הרמב"ם בח"ב) :
[קמא] מהר"ר יוסף בר' יצחק הזוי (עיין
בנפת הנוורס בח"ב) :

[קמב] מהר"ר יוסף הכהן חסיד (עיין נה"י
יוסף מעראני) :
[קמג] מהר"ר יוסף כ"ץ אב"ד דק"ק קואקא
חיבר שו"ת שארית
יוסף והיה בזמן מהרש"ל ומור"ם בעל ההגה"ה
והוא הדפיס והגיה ס' האגודה והיתה מנותחו
זקן ושבע ימים שנת שנ"א והי' אב"ד וראש
ישיבה קרוב לחמשים שנה והגיע לגבורות .
[קמד] ר' יוסף כספי (עיין גביע כסף בח"ב) .
[קמה] מהר"ר יוסף ן' לב חיבר שו"ת ד'
חלקים והי' בזמן
מרן ומהרשד"ם ומרן בב"מ הל' גירושין העתיק
מתשובותיו

אב"ד במצרים חיבר שו"ת מטה יוסף ב' חלקי' וחתנו הרב מהר"י ז"ל חיבר פרח שושן ועוד לו בכ"י שערי ישועה ושערי אודה ושערי תורה : [קמח] מהר"ר יוסף במהר"ר מאיר (עיין פרי מגדים כח"ב) : [קמט] מה' יוסף מילוראה חיבר תשובות והרב בנה"ג מביא מהתשובותיו. וראיתי בס' שלום הבית למהר"ם קאווס ז"ל בכ"י שהסכים עליו הרב הנז' כשהי' בשליחות עה"ק צפת ת"ו שנת שצ"ט. ותשובותיו בס' ורע אנשים כ"י :

[קנ] מה' יוסף נהמילי (עיין חסד הכהנים כח"ב) [קנא] רבינו יוסף נחמיאיש היה תלמיד הרא"ש. כ"כ בסוף הקדמת ספר החרדים עיין בדבריו : [קנב] רבינו יוסף מניקולא מזכיר שלמי הגבורים פוק אין מעמידין : [קנג] רבינו יוסף סאגוס רבו של הרב ס' חרדים ע"ש דף כ"ג ע"ב ד' ויניציא והזכירו מרן בב"י א"ה סימן י"ו ובתשובותיו לא"ה והוזכר בתשו' הרב המבי"ט :

[קנד] מהר"ר יוסף ו' סאמון (עיין עדות ביהוסף כח"ב) : [קנה] מהר"ר יוסף סאמונה (עיין ו' חיים כנכנסים... הרמ"ע מפלנו) : [קנו] מה' יוסף סאראגוס' ואיתי במכתב להר"ח סאראגוס' מבני בניו שכתב שהיה מגורש סיסיליא וקדש את ה' ובא לארץ מצרים והוא רבו של הרדב"ז ועלה לעה"ק צפת תוב"ב ונעשו לו כמה נסים והאר"ך בשבת הרב :

וכן ראיתי להרב ספר החרדים שכתב דף י"ד שהיה מטיס שלום וראה אליהו הכה"ל זכור לטוב אלל סמאל רבי יהודה בר הלכמי וסם נקבר ישי' עמיהן *

[קני] מה' יוסף ו' עזרא תלמיד מהרש"ם ושקיל ושרי עם מהרש"ך. חיבר עצמות יוסף ומשא מלך ושאר חבוריו לא נדפסו. אך בהקדמת ספריו מבואר שהי"ל ספרים אחרים נחמדים :

[קניא] מהר"ר יוסף פאסי (עיין מהר"ם מעלה"ז) [קניב] מה' יוסף פ'גון חיבר מנהגי הבדיקה הגוהז"ב בעיר שאלוניקי ומביא

מתשובותיו. והלשונות הכתובים בשם בנו בתשו' ח"א קיבל מהרש"ך שהם תורה דילי' דמהריב"ל עצמו כמ"ש בשו"ת מהרש"ך ח"ג סי' י"ב. וכה הראני אחד מאוהבי נר"ו שבס' חשק שלמה סי' ד' הגהת ב"י אות ה' הביא ממהרש"ה בתשו' סי' ל"ז שכל הכתוב על שם בנו גם בח"ב הוא מתורת מהריב"ל עצמו והשיג על הרב דבר משה ע"ש. ובס' חשק שלמה נסתיע מתשו' הרב גנת ורדים ח"ב ככל ג' סי' כ"ש וכעת לא מצאתי בנו"ד. אך ממהרש"ח בשו"ת סי' ל"ו וסי' ל"ז משמע הכי מהריב"ל ד' הלקי תשובותיו וחידושייו מפורסמים לכל. ובסדר הדורות דף קע"ז ע"א יש ערוב בזה ע"ש ואין צורך להארך : מהריב"ל חי איזה שנים אחרי מרן כי בח"ד סי' ב' מביא שמר משנת השל"ט ושם סי' כ"ד כתב וזו התשובה הביאה הרב המובהק המחבר בית יוסף וכתב הוא ז"ל וכו' ע"ש : [קנז] רבינו יוסף הלוי ו' מינאש תלמיד הרי"ף וישב על כסאו : זכ' מהרש"ו ז"ל שהיה משרש הכל משרש שמעון הדיק שמעון בן זומא שמעון ו' נסם שמעון אחי עזריס וסאר סמ"ס ולמורחם עש"ב : רבינו יוסף הלוי ו' מינאש פירש כמה מס' ונדפסו חידושיו לבהרא ושבועות והרבה להשיב שו"ת ומהם הביא רבינו בצלאל בשיטותיו. ואני הצעיר יש בידי קובץ אחד מהתשובותיו כ"י. וזימנן הפוסקים קרו ליה הרא"ם פי' הרב אבן מינאש. וישב על כסא הרי"ף משנת ד"א תתס"ג עד שנת תתק"א. ומקורב נדפס חלק מתשובותיו כי אין ספק שיש עוד תשובות לרבינו ז"ל ועדיין לא יצאו לאור :

רבינו יוסף הלוי ו' מינאש ז"ל תלמידו של הרי"ף ורבו של הרטב"ם זכרם לברכה נדפסו חידושי שבועות לרבינו ז"ל בס' אוריין תליתאי. ובאו לידי חידושים לשבועות לרבינו ז"ל הנזכר כ"י וראיתי שיש בהם תוספות על הנדפס :

[קנז] מה' יוסף הלוי נזיר בן הרב הקדוש סהר"ם הלוי נזיר היה בעה"ק ירושלים חיברו של הרב פריח זאחר זה נתישב בעה"ק הברון ת"ו ואח"כ הי'

ומביא דבריו הרב כנה"ג במפרשות תרד .
 [קפ] מהר"ר יוסף פייאמוטה (עיין שמש
 לדהק בח"ב) :
 [קפא] מהר"ר יוסף פירמון בישראל גדול
 שמו רבו של הרב מהרש"ך ויש לו
 כמה השכות והתימות בספרי אחרונים .
 והזכיר שני תשו' שלו הרב המבי"ט בשו"ת
 ח"ג סי' ע"ז וסימן ע"ה והרב המבי"ט שקיל
 ושרי בדבריו ויש לו כמה תשו' והתימות
 בספרי האחרונים והרב המבי"ט בח"ג סימן
 קס"א סיפר בשבחו כי הוא רב מפורסם בחכמ'
 וזקנה והוא גדול ויהי' סומחה ואין שום אדם
 רשאי להורות בפניו וכו' ע"ש :

[קפג] מהר"ר יוסף פרעמסלא (עיין מק
 יוסף בח"ב) .

[קפג] הרב מהר"ר יוסף ן צאייאח
 לזמן מרן בית יוסף וראיתו ספר
 גדול מתשובותיו כ"י . גם ראיתו ס' שארית
 יוסף ס' גדול כ"י בחכמת הצירוף ופי' ספר
 יצירה וכתוב שם שהבירו בעה"ק ירושלם ת"ו
 שנת ש"ט . ושם כתב שחיבר בחכמת האמת
 ס' אבן השהם וכתבים אחרים . וס' אבן השהם
 ראיתו כ"י והזכיר בתשו' אבנת רובל למרן
 ז"ל ויש לו שם איזה תשו' . עיין סימן יו"ד
 וסי' נ"ד וסי' נ"ה וסי' קט"ו וסימן קל"ט וסי'
 קפ"ו וסי' קפ"ח וסי' קפ"ט :

[קפד] מהר"ר יוסף צרפתי (עי' יד יוסף בח"ב) :

[קפה] מרן מהר"ר יוסף קארו כספ מהר"ו
 ז"ל שהיה משרש רבי יהודה בר אלעאי והוא
 כספ הרב הסג"ר הסג"ר והוא מנחי' חלילי' ונמקוס אחר
 כספ שהיה משרש הרשב"א והר"ם והריב"ם והג"ד וכמה
 סג"ר והמורחים ובאונים וזהו לגנדי הנלחך הרוכר
 בו כמפורש בס' גניד הישרים וככתב הרב הקסיד מהר"ש
 בן הלמן כמעשה אורח הסנועות והכילה הרב שלי"ה :
 ותוקף גדולתו וחשיבותו מפורסם שנתפשטו
 הוראותיו וספריו הקדושים בית יוסף וכסף
 משנה ושל"ע ככל תפוצות הגולה . ומגדולי
 תלמידיו הרב מהר"ם קורדוביר"ו והרב מהר"ם
 גאלאנטי והרב מהר"ם אלשיך . ועוד חיבר
 מרן כללי הנמרא ושו"ת א"ה ומגיד מישורי'
 ובדק הבית ונדפסו . אך חסרו כמה קונטרסים
 מבדק הבית וגם ס' מגיד מישורים לפי המשוער
 בדעתו הקצרה הנדפס הוא אחד מחמשים .
 ועוד חיבר שו"ת השייכות לשאר טורי' וראיתו

קובץ תשובותיו כ"י בעיר איזמיר יע"א . ועוד
 חיבר פ"י המשני' והזכירו בכ"מ פ"ט מטומאת
 מת . ועוד חיבר פ"י ער רש"י הורמב"ן על
 התור' כמ"ש בהקדמת ען הרב בתשו' א"ה -
 מרן לפי רוב הענין הכלכלי דבריו בספריו הקדושים -
 ורלחתי למהר"ל הלפ"ד דלחרי בקונטרס עיגול דף
 כ"ז ע"א שכתב דלח"ן דרך מרן לספר בנבותו הי' שפסק דלא
 כוונתו ומשנסו היא משנת חסידים - ואשר שניה מרסו
 ככ"י ח"ה סי' י"ז על סוכה הר"א מורדון זל"ה הוכרס
 מפני מעשם שהיה והסיר הרב המבי"ט ח"א סי' קס"ו
 ובס"י קפ"ז ככתב מהר"ר יוסף עמד לו מנגד - ולכי לוותר
 לי שמהר"י שזכר הוא רכינו ביה יוסף וכו' עכ"ל ע"ש
 שההיך - ואין לורך לדברים שכלל והרי הדבר מפורש
 בחורף כהשו' מרן בזני משללים שם נקבלו ירו"ם וכמה
 סנועות ממרן על דברי הרב המבי"ט וסנועות גדולי
 הדור ע"ש :

מרן הזכיר אביו מהר"ר אפרים בא"ה סי' צ"ז
 בב"י וסי' תרנ"א ובי"ד סי' ס"ב . ובא"ת
 סי' שמ"ג כתב מורי המי הרב הי"ן א' אלבלגי
 ושם סי' תכ"ה הזכיר המי הרב יצחק סבע -
 ומד דידו הרב מהר"ר יצחק קארו בעל תולדו'
 יצחק ובסוף תשו' א"ה יש תשובות מהרב
 הירו' . ומרן האריך ימים פ"ו שנים ועלה
 לשמים בעה"ק צפת יום ה' י"ג ניסן של"ה
 כמ"ש בסוף הרמב"ם ח"ד דפוס ויניציא ודלא
 כמ"ש קורא הדורות דנה נפשיה רוב שנת
 של"ד . ובנו הרב שלמה קארו היה אחד מרבני
 קושטנדינא והובאה תשובה אחת ממהר"ש
 הגזכר בתורת חיים למהר"ש ח"א סי' נ"ה -
 מרן כתב קורא הדורות שהיה תלמיד מובהק
 מהרב מהר"י בי רב ע"ש דף ל"ה ע"א -
 ואני מסתפק מאד בזה שהרי בשו"ב רפ"ב בעיר
 אנדרינופלא התחיל לחבר הבית יוסף נמצא
 שהיה גדול בתורה וכבר היה לו מגיד והיה
 המעשה נורא בליל שבועות עם הרב מהר"ש
 אלקבץ כמו שהביאו הרב שלי"ה . ועבר מרן
 דרך שלוניקי וחתם עם הרבנים בהסכמות
 כמ"ש קורא הדור' שם באופן דכשנא לצפת
 היה מגדולי הדור בחכמה ויראה . וא"כ איך
 יתכן שהיה בתורת תלמיד עם מהר"י בי רב
 וכ"ש לומר עליו שהיה תלמיד מובהק ממהר"י
 בי רב . ומהר"י בי רב נראה דמספרד הקך
 לפים והיה רב שם ואח"כ הלך דרך מצרים
 ובא לצפת באופן שנראה שלא היה בגלילות
 טורקיא"ה ומרן לא ראהו כ"א בהליכתו לעה"ק
 צפת

צפת ת"ו • ולכן נראה כי הרב מהר"י בני רב אחר שהיה ז"ל קיבל הסמיכה הסמך למרן בצפת ומשו"ה מרן קוראו מורי הרב •

וראה זה חדש סודות שגילה מרן ז"ל אחר פטירתו במלום לאדם גדול וקונטרס זה הכילו הגאון הסקיד בעל של"ה כספרו שער השמים כפירוש וכוונת הקדושה וירוש הקונטרס מחמיל כן ליל הששי בשבט בלחד לחודש חסון ט' השק"ס ליליורה פה לפס ראיסי בחלומי במורינו הרב כמהר"ר יוסף קלרו זלוקל יושב על כסא חסונ מלך ופניו מאירים כזהר הרקיע והיו סס חכמים דבני עולם לאין נספר • הכותי הרבה ביניהם הנביד כמהר"ר ילקה הכהן שולל ולרבינו כמה"ר יעקב די רב וכו' וזהו החכם חזקו קק"ק וכו' ע"ש בלורק •

[קמז] מ"ר יוסף קובו עיין נדעום עולם נח"ב •

[קמז] מ"ר יוסף נכד הנ"ל (עיין בן פורס יוסף נח"ב) •

[קמח] מהר"ר יוסף קולון היה במלכות סאבוניא כמ"ש בשרש

קמ"ט • ומהריק"ו כותב על מהר"ל ומהר"י ז"ל • וחולק על מהר"י מברונא כמ"ש בשרש קס"ט ובשרש פ"ג דרך קשתו על מהר"ם קאפסאלי מקושט' • ובקורא הדורות כתב דמשרש קס"ג נראה שהיה תלמיד מהר"ל • וליתא כי התשובה היא [היא] ממהר"ו וייל כמ"ש קד ואינה מתורתו של מהר"ק • ומהר"ל קדם למהריק"ו כמ"ש הגאון מהר"ר צבי בתשובה סי' קכ"ד והשיג על הרב שבו' יעקב. זמאי דתריץ דבוריה הרב שבות יעקב בח"ב דיש סי' ק"ב ותלי זייניה במ"ש סוף סי' יוהסין נראה שהוא ט"ס וגם מה שהביא מתשובת מהריק"ו סוף סי' נ"ב וסוף סי' ע"ב כמ"ש אינה ראייה דמי זה אמר שהרב שמוכרז שם הוא מהר"ל הידוע דעסיקנא ביה • והרב יחיאל טראבנט מכני בניו של מהר"י קולון כמ"ש בשו"ת מהר"ם זכות סוף סימן כ"ה • זמהריק"ו נתבקש בישיבה של מעלה שנת ד"ס • ובשרש ע"ב נאנח על עבודתו מקרי דרדקי בחרוזים יפ"ס ע"ש בסופו • ובשרש סי"ט כתב מורי אני מופת הדור זצ"ל •

[קמט] מהר"ר יוסף קורקוס היה מיוצאי גרוש ספרד וחבר

חבור נפלא על הרמב"ם ומביאו מרן בכ"ט ומקרוב נדפס על ספר זרעים להרמב"ם • והרב חזון נחום מביא כמה לשונות ממנו והרדב"ז בותב עליו הר"י קורקוס חברין ושקיד וטרי

בהדיה בתשובה סי' ש"ם • מהר"י קורקוס מלבד חבורו שהיבר על הרמב"ם כירוע חיבר שו"ת על לשוניו

הרמב"ם ששאלו ממנו וכמו שעשה הרדב"ז שחיבר חבור על הרמב"ם וראיתיו כ"ו וגם חיבר שו"ת כמ"ש בתשובות שנדפסו בניציא • ובאו לידי קצת תשובות מהר"י קורקוס על לשונות הרמב"ם וזכיתי והדפסתים בסוף קונטרס חיים שאל ח"ב בס"ד • והוזכר הרב מהר"י קורקוס בתשו' אבקה דוכל סי' ק"א וסי' ר' • ודע דתשובת סי' י"ו שכת' אבקה דוכל אין תשובה זו ממרן אלא היא תשובת מהר"י קורקוס • כמ"ש הרדב"ז בתשו' [ד'] ויניציא סי' ש"מ וכמ"ש אני הדל בספרי הקמ"ן מהזיק ברכה י"ד סי' ס"א וגם בשו"ר ברכה שם • ועיין בתשובות הרב המב"ש ה"א סי' ר"ק דשקיל וטרי עם מהר"י קורקוס על תשובותיו •

[קנ] מ"ר יוסף קצבי אחד מרבי קושטנדינ' בזמן הרב פני משה •

ומקרוב נדפס ספר רב יוסף מקצת תשובות להרב •

[קנא] רבינו יוסף קרא (עיין רש"י ד"ה טעמתי וכו') •

וראתי בפי' רשב"ם על התורה פ' וישב על פ' הלא אחיך רועים בשכם שכתב זה שמעתי מר' יוסף קרא חברינו והגאה לי ע"ל • הא למדת דהיה בזמן רש"י ובן גידו של נכדו רשב"ם וע' בתוס' ערכין ד' ט"ז ע"ב ובשבלי הלקט ח"ב סי' ט' כתב ור' יוסף קרא זצ"ל פירש בענין מיכל בת שאול בתרפ"ס וכו' • רבינו יוסף קרא • הזכירו רש"י בפי' משלי סימן ו' פ' כ"ג וסימן י"ח פ' כ"ב ושאר דוכתי • ולעיל הבאתי מרשב"ם פ' וישב •

[קנב] מהר"ר (יוסף) קריבנין תלמיד הגאונים מהר"ם בעל ההגה"ה ומהר"ר ישראל בן מהר"ר שכנא • חיבר באורי חלק הלאוין מהסמ"ג ונדפס בעיר ויניציא שנת שס"ח •

[קנג] מהר"ר יוסף קשר"ש הוזכר בתשובו' הרשב"א ח"ג סי' מ"ג וסי' שני"ג •

[קנד] מהר"ר יוסף ן' רבי הינו דרך המדך על סדר הרמב"ם הנ"מ

[קטג] הנימו יוסף שמיינהארט (עיין זכרון יוסף בח"ב)

[קטו] רבינו יוסף המכונה שין בנדיט הביאו הכלבו דף ס"ה ע"ג

[קטז] מהר"ר יוסף שלום בתשובות מהר"ר תם [נ' יהיא] באיזה

חשו' שלא השרימם הרב המחבר או איזה שאלות שלא מצא תשובה אזר היל מהר"ר

יוסף הנז' וסיים התשובות ולשאלות שלא נמצא תשובה השיב וכתוב שם המסיים יוסף

שלום או חתום א"ש גם בסוף דרך תמים הגהות הר"ף שבספר תמת ישרים יש סימא

דפסקא למהר"ר יוסף שלום והוא בדיני ד' אבות נזיקין תשלום למ"ש הרב מהר"ר תם

בשו"ת סי' י"ב [קעח] מה' יש"ר (יוסף שלמה רופא) מקנדיא (עיין אליס בח"ב)

[קעט] מהר"ר יוסף במהר"ש אבוהב (עיין חדושי סופרים בח"ב)

[קפ] הרב יוסף שמואל מודיליאנו (עיין לורין תלמידי בח"ב)

[קפא] מהר"ר יוסף שמואל מקואקא אב"ד בק"ק פונקפורט הוא

הגאון אשר הפליא לעשו' בהגהותיו לתלמוד ורש"י ותוס' והרא"ש והרבה לזכות הרבים

להציב ציונים ומורה מקום בש"ס והרמב"ם בכל התלמוד עשר ידות ממה שהיה קודם

בדפוס אמשטרדם שנת אר"ת לטובה ושעמתי ששה משגחו כל הש"ס מ"ב פעמים וחקר וחקק וזיקק הש"ס וקיים ודברת ב"ס ויקד ב"ס ולוה לכונו

חמן הרב בוס היסועים להדפיס התלמוד ע"פ הנהגותיו והדפיס קלחו באמשטרדם וכלו בפרנקפורט ושעמתי

כפלאום על הרב הנז' שלמד כ"ה שנה תורה מעומד ולמד סורה לשמה והיו דבריו כשעמתי כשנים כאלה מהראשונים

זכורו יגן עלינו

[קפג] ר' יוסף ברבי יששת בן לטימו (עיין ויכוח החכם עם החסיד בח"ב)

[קפד] מהר"ר יוסף תלמיד מהר"ל מפראג (עיין יוסף דבס בח"ב)

[קפה] הגאון מהר"ר יחזקאל סג"ל לאנדא (ע' נודע ביסודו בח"ב)

[קפז] הרב הגאון מהר"ר יחזקאל קצנאלנבוין אב"ד ור"מ דק"ק אה"ב

והפליג בזקנה והיגר שו"ת כנסת יחזקאל

[קסו] מהר"ר יחיאל אשכנזי (עיין היכל ה' נח"ב)

[קסז] רבינו יחיאל אבי הרא"ש (עיין רה"ז ד"ס ודע שולחתי)

[קסח] רבינו יחיאל בנו של הרא"ש אהיו הגדול של רבינו יעקב

בעל הטורים נראה שחיבר איזה ספרים וכן רבינו בעה"ט אמר בפירושו כתב אחי ה"ד

יחיאל כמה זימני ונפטר בחיי אביו וכתלוס גילה שחשך שנים עולה כמעלה עליונה כאלה

מהגדולים בני עליה לולי שלא הי"ל ב"ס [קעג] מה' יחיאל באסן ובק"ק קושטנדינ'

יע"א בן הרב מהר"ר חיים דשקיל וטרי עם מהרש"ך בה"א סי' כ"ה

והרב מהר"ר יחיאל בזמן מהרה"ש ומהרי"ט ושקיל וטרי בהדויהו כמבואר בתשובותיהם

ומקוב נדפס שארית הפליטה מתשובו' הרב [קל] הרב מהר"ר יחיאל טראבטו

צופתי קולון נכדו ותלמידו של מהר"י קולון ובנו הגאון מהר"ר עזריאל

טראבטו מאסקולי היבר שו"ת וראיתם בב"י ונפטר בעיר מצירטא אשר במדינת דמארק"א

שנת שכ"ט ובנו הרב מהר"ר יחיאל טראבטו היבר שו"ת וראית' כ"י ושקיל וטרי עם מהר"ם

פרובינצאל טרבני מטובא בשנת של"ד ואחיו של הרב יחיאל הוא כמה"ד בנימן ובנו הגאון

נתנאל טראבטו מרבי מודונא יע"א והרב יחיאל הנזכר תלמידו של מהר"י קולון עליו

רמו הרמ"ע בתשובותיו סי' ל"ו שראה בהשוב"ל לגדולי תלמידיו של מהריק"ו והרב נתנאל

הנזכר נכדו כתב נגד דודו בנדון הרבוק שכתב הרמ"ע וכתוב בשו"ת הרב יחיאל הנזכר

דמהר"י קולון היה מגזע רש"י וראיתי בתשובה כ"י מהרב משה מאריו מזקני קדמוני רבני

איטליא שכתב דמהר"י קולון היה צופתי וגר בכולוני' אומבני בנות הרב יחיאל הנז' הי' הר' זכריה ידידיה מאורבינו וראיתי תשובותיו כ"י

[קלג] מהר"ר יחיאל טראבטו נכד הנ"ל (ע"י לעיל כמזכר)

[קלד] הרב יחיאל מיכל (ע"י תשנה לחס בח"ב)

[קלז] הרב יחיאל מיכל רב בברלין (עיין י"ב מראה בח"ב)

[קלח] מהר"ר יחיאל מיכל מגלוניא חיבר ספר נזר הקדש חבור גדול על

ארבעה טורים קרוב לשנת ק' לאלף הששי
וגדולי דורות עשו חיבור עליו כמו מהר"י
אבוהב ומהר"ן חביב ומהר"ם אלמשיקר וזכה
מקצתו יוסף שחיבורו יצא לאור ונתפשט
לכל ישראל ואהרן הרב דרישה והרב בית
חדש ורבינו יעקב כתב פרפראות על התורה
ולפי מ"ש בהקדמתו מוכח שזה שבידינו אינו
כד החיבור בשלומי אפס קצתו :

רבינו בעל הטורים חיבר קצור פסקי הרא"ש
כמו שנראה מדברי מרן ב"י בכמה
דוכתי ובא"ח סי' ש"י"ח כתב דהטור ברמזים
מסדר דברי הרא"ש בקצרה אבל בטור כותב
דעתו הלכה למעשה וכן כתב רבינו בצלאל

בשו"ס סי' כ"ב וכתב שבאו לידו קצור פסקי
הרא"ש כתובים בקלף וקצור התשובות וגם
הרב ת"ש באו לידו קצור פסקי הרא"ש כ"י
וכן כתב רבינו ירוחם בהקדמתו שרבינו יעקב
כתב קצור פסקי אביו הרא"ש ודלא כהרב
בית חדש א"ח סי' תנ"ז סעיף ו' דמסתפק
בזה ע"ש ורבינו יעקב בעל הטורים נסע
מאשכנז לבא לארץ ישראל ובעיר ניא"ו

נתבקש בישיב' של מעד' והיה מנחתו כבוד:
רבינו יעקב בעל הטורים נדפסו פרפראותיו
על התורה וכתבתי לעיל דמהקדמתו

נראה שאין בידינו כל החבור אפס קצתו
וכוונתי אל האמת כי נמצא החבור בשלמות
בעיר מנטובה והוא פירוש גדול כמו שלש
מאות פוליו"ס ונתחלת הפרשה כותב

הגימטריאות וטעמי המסרות ואח"כ חוזר על
כל הפרשה ומפרש כל פסוק הדק הטיב ועל
הרוב מביא פירש"י והרמב"ן ושקיל וטרי
עליהם ולפעמי' מביא דברי הרב אברהם ו'
עזרא ובהקדמתו הפליא לשבח פירוש
הרמב"ן ונכתב זה הספר בעיר קדשנו ירושלים
תוב"ב ע"י הסופר יצחק בר יוסף ממלכות
פורטוגאל בשנת חמשת אלפים קמ"ט :

רבינו יעקב בעל הטורים כתבתי אני הדל
לעיל דישלו חבור עה"ת והפרפראות
שנדפסו הם בחבור הנזכר בתחלת כל פרשה
ע"ש וכן כתב בספר מאורי אור ח"ב על
הש"ס דיש בידו חבור זה כ"י ובגליון יש
חידושים מהרב מהר"י מברונא ז"ל :

[יט] ימחירר יעקב באק בן מהר"ר יוסף
רישר

על כראשית רבה ונדפס שנת הע"ח ושקיל
וטרי עם הגאון מה' צבי בתשובה הובאה בס'
שאלת יעבץ סי' ב' .

[קטז] כמהר"ר יהואל מוכר סגל (עיין טעמי
סתיים כח"ב) :

[קמ] הרב יהואל מילי (עיין קלור חלשים חמשה
כח"ב) .

[קמז] הגאון מה' יהואל אב"ד דק"ק מינסק
(עיין סדר הדורות כח"ב) .

[קמח] הרב יהואל בר משולם מווארניק (עיין
ירושם שלמה כח"ב) .

[קמט] מה' יהואל ענבי הרב כנה"ג בתשו'
א"ה ח"ב סי' מ"ד החיבור תשובה כ"י
להרב הנזכר :

[נ] מה' יהואל קאסמילאין אבי מהר"ד
שמעון הי' בזמן מרן

והרדב"ו . ויש בידי תשובה כ"י מהרב הנזכר
בשנת הש"ג ומקשה על מרן ב"י בתוקף :

[יג] רבינו יעבץ (עיין רבינו יצחק הלוי ד"ה חק
מדברי רש"י וכ"ו) :

[יגז] מה' יעקב אבואלעפיה בן בתו של
מהר"י בי רב

תלמיד מהר"ש אבאסכאן ותלמידו מהר"י
פינטו חיבר שו"ת הרבה ויש בידי פסקים כ"י
מהרב מכתב ידו והתימתו . ושקיל וטרי עם
מהר"ש ומהר"ט"ן בתשובותיהם . והיה רב
בדמשק בזמן מהר"ז וצ"ל ובנו הרב המוסמך
מהר"ח"א זקנו של מופת דורנו מהר"ח א' .

[יגז] מה' יעקב בכמה"ר אברהם בכמה"ר
רבינו מהר"י בי רב יש לו

תשובה בתשובות מרן אבנת רובל סימן קמ"ו
ומרן מסכים עמו וכתב דליחדי רבינו הרב
הגדול מר זקנו בפסקו ובתורתו ופלפולו :

[יגז] מהר"ר יעקב אור שרגא (עיין רשמי
ש"ס כח"ב) :

[יגז] מהר"ר יעקב אלבעלי (עיין קהלת
יעקב כח"ב) :

[יגז] הרב רבינו יעקב בן הרב ר' אליהו
לבית לאמש קבל מאביו ומחתנו

הרב בעל ההשלמה וחיבר הכורים נוראים
העמיד ולכאר דברי הרמב"ם סי' כ"י קדמון :

[יגז] מהר"ר יעקב אלפנדארי (עיין מ'
חיים אלפנדארי) :

[יגז] רבינו יעקב בן הרא"ש קורא אותו
המניח למרן יעקב דחילי וחיבר

סי' עק"ב ושאר דוכתי וחומר תשובו' ושחיטו' ובדיקות' ומרן ב"י מזכירו לפעמים כמו בא"ח סי' תקס"ח ובי"ד סי' רכ"ה ויע"ש בכנה"ג ו"ה הגהה ב"י אות צ"ט והגאון מה' נתנאל אב"ד מקארלסרווא הרב המהר"ם סי' קרבן נתנאל הוא שמיני דהרב וזל :

וכתב מהרשד"ם בתשובותיו ב"ד סוף סי' קט"ו הר"י וי"ל שמענו שהיה גברא רבא והוא אחרון : וכתב בסוף תשו' מהר"י מינץ דמהר"ו היה סוסק כמהר"ם לפי שהיה מתיהם אחריו שהי' קרובו ע"ש :

[רי"ג] מהר"י (יעקב) ווילנא (ע' מחזורי אור - היקוני זכר בח"כ) :

[רי"ג] רבינו יעקב מווירצבורג הביא דבריו בשבילי הקטש שבלת שניה :

[רי"ג] מהר"ר יעקב האג"ו מגוע אנשי היחס והמעלה מגרוש ספרד היה בליוורנו יע"א ועלה לעה"ק ירושלם ת"ו והרביץ תורה בבית מדרשו שקבע בתוככי ירושלם ת"ו וחבר עץ החיים פ"ה המשניות ותחלת חכמה כללים ואינו פ"ה כריתות כמ"ש קורא הדורות דף מ"ט וחבר שו"ת הלכות קטנות וספר פתיל חכלת פ"ה אזהרות וס' קרבן מנחה ואלו נדפסו : מלבד חבור על ש"ע ושאר חבורים שנאבדו : ובנו הרב מהר"ם בעל לקט הקמה וכו' והיתה מנוחתו בקושטנדינא שנת תל"ד :

[רי"ג] מהר"ר יעקב ז' חביב תלמיד הרב שמואל ואלאנסי והיה מגרוש ספרד מעיר סמורה : וחבר ס' עין יעקב בשלוניקי ומרן מזכיר ס' עין יעקב בא"ח סי' תצ"ד ועוד חבר מהר"ן חביב תשובו' ושקול וטרי עם הרא"ם בתשובותיו סימן נ' ועוד חבר באורים לטור א"ח וי"ד ומביאו מרן ב"י : והוא אביו של הרב מה' לוי ז' חביב :

מהר"ר יעקב ז' חביב היה ספרדי והיה דר בירושלם תוכ"כ : כ"כ בס' מצרף לחכמה דף כ"ד ע"ב : ופשוט שהיה ספרדי והיה דר בסאמור"ה והיה מגרוש ספרד כמפורש בריש תשובות מהרל"ה בנו : אבל מ"ש דהיה דר בירושלם נתחלק לו מאב לבן כי מהר"ן ז' חביב בא מהגרוש עצמו ונתישב בעיר שלוניקי ונח נפשוה שם טרם סיום הדפסת

דיושר מפראג חתנו של מהר"ר וואלף בן הג' הרא"ש ניסו של מהר"ד אופנייהם ומהר"א שפירא אב"ד בק"ק מיץ : חבר מנחה יעקב באור על תורת חמאת ובנו מהר"ש חיבר שמן למנחה לישב מה יחקשה על הרב אביו בס' אורח מישור והרב עצמו חיבר סלת למנחה וחבר הק יעקב וס' עין יעקב ופאר יעקב ושו"ת שבות יעקב ג' חלקים וח"ג : לא נדפס (ע"ן סכות יעקב בח"כ) : ותלמידו מהר"ד יהודה מילר אב"ד דק"ק דייץ :

[רי"ג] מהר"ר יעקב די בומון בן הרב מה' אברהם שהיה נכדו של הרב לחם משנה חיבר ס' שו"ת עדות ביעקב וכתוב שם שהי"ל חיבור של כפר העטור וגאבד מן המישור נדפס איזה דבר שם והיה בזמן הרב כנה"ג בסוף ימיו והרב פרח טטה אהרן והרב כרם שלמה :

[רי"ג] מהר"ר יעקב בירב מגרוש ספרד ובבחרותו ה' רב בעיר פ"ים ועלה לעה"ק צפת וסמכוהו ע"פ דברי הרמב"ם ועבור דבריו ריבות בענין הסמיכה עם מהרל"ה כמבואר באורך בתשובות מהרל"ה : ועוד עברו דבריו ריבות ביניהם ובין רבני מצרים בעסק גיטין וקידושין ומבואר הכל בתשובותיהם : ומרן כותב עליו מורי הרב הגדול : וגם הרב המב"ט היה תלמידו : ואת יקר הפארת גדולתו כתב הרב המב"ט בתשובה ה"א סי' מ"א דהיה בקי בתלמוד סדרי כמאן דמנה ליה בכסתי : ובתלמוד ארמב"ם ידע לאהדורי סברא : וחבר הרב על הרמב"ם בכל מקום שלא יש מגיד : גם חיבר שיטות על התלמוד וחבר שו"ת ונדפסו קצת שו"ת ושיטת קידושין : והיתה מנוחתו ליל ש"ק ר"ה אייר שנת אש"ה כמ"ש הרב המב"ט בתשובה ה"א סי' ק"ג :

[רי"ג] מה' יעקב ברליון (ע"ן נאר יעקב בח"כ) :

[רי"ג] הנימו יעקב גינצבורג (ע"ן מ' יוס טוב הלוי העליר) :

[רי"ג] ר' יעקב דליקמאז' (ע' לחרי טועס בח"כ) :

[רי"ג] הרב יעקב היילפרין (ע"ן נחלם יעקב בח"כ) :

[רי"ג] מהר"ר יעקב ווייל תלמיד מהר"ל כדמוכח בתשובות מהר"י ווייל

רבינו יעקב ממרו"ש :

איברא דיש לחקור על האי גברא פבא דהיה שואל

מן הסמים בפסיקא דרינא ובמתחוקא הפסיקא הלכתא כמאן והיו משיבים מן השמים ובודאי דהוה עבד כאשר יורונו מן השמים : דהיינו עבד הכי והרי פסק הרמב"ם פ"ט מ"קודי הורה דין ד' דאם הכי עקר דבר מפי השמועה או אמר ה' אמר שהיו כך הניח שלאמר לא בשמים היא : ומרן כ"מי הביא הורה שלמרו אפי' אמרה יהושע בן נון לא לייסאח ליה : וכסתה הרב פ"ה ע"מ וקוין לקפר הוודע דהוה שלי דקדוק דהיה לאו בדרך גבולה קאמר אלא בדרך סברה : ופשתמע מ"ה דהרמב"ם עלמו בהקדמתו לפי' המשנה כהם כדברי מרן ז"ל הכיניא כשיקביר סברה וכו' : ויאמר הגבול כי הקב"ה אמר אלי סבבריה אחת לא חשמע אליו וכו' : וכן אמרו החכמים האלהים אלו אמרה לי יהושע בן נון בשמים לא לייסאח ליה ולא שמענא מיניה וכן עוד אמרו אם יבא אליהו וכו' : יראה לומר שאין להסופק ולגרוע גמלוה על דרך גבולה בשום פנים : וכן אם יעיד הגבול שהקב"ה אמר אליו שהיו גמלוה פ' כך וכי סברה פ' אחת יהיה הגבול ההוא שהוא נביא עקר כמו שיסדנו שאין סורה גמולה אחרי נביא הראשון ואין להסופק ואין לגרוע כמו שזכרנו לא בשמים היא ולא הרשנו הקב"ה ללמוד מן הנביאים אלא מן החכמים אנשי הסברות והדעות : לא אמר ובאת אל הגבול אשר יהיה בימינו ההם אלא ובאת אל הכהנים הלוים ואל הסופט ע"כ : אשה הראש לדעת דהרמב"ם עלמו סבר דמאי דאמרו אפילו אמרה יהושע על דרך גבולה קאמר כמי"ש מרן ולא כהר"ה :

ורו ק"ק על הרב מר"ה דהאי ליכנא אחיה בחולין דף קכ"ד ע"א אמיתרם ר' יוחנן דמתני לה ר' אחי אפיסא ועולא מחכי לה ארישא ואמר ר' אחי האלהים אי אמרה לי יהושע בן נון שמעיה לא לייסאח ליה ומשמע דאפילו יהושע גבולה אמר לי משמיה ר' יוחנן הכי לא לייסאח ליה : ועיין במאי דכתיבנא בענינותין בפסיקי הקטן כיני יוסף י"ד קימן רמ"ג אה ל"ו ובקונטרס מח"ק כרכה חלק ב' סס הארבעי נזה כפ"ד : ועינ"ש בענינותין בקונטרס סיורי כרכה י"ד סוף סימן רמ"ג ע"ש ובפשת עיני' חולין על דף קכ"ד :

ומתוך דברי הרמב"ם בפ"י המשנה היתהוין לתעלה נשמע כמו שהנין מרן כמי"ש דכונת הרמב"ם אפי' שהנביא בין אל האלהים כל שהנביא נביא בשם ה' על דין אף שלא יסתור ההלכה הוא נביא עקר שהקב"ה ליונו ובאת אל הכהנים ואל הסופט ולא הרשנו ללמוד מן הנביאים בדרך גבולה כמבואר בדבריו :

וקיק על הרב מהר"ש אלנאי בספר קלויות לעין דף ח' והרב מופס הודר מהרה"א בעין החיים דף ק"ט ע"א והרב נמוקי שמואל דף י"ב דקמטנו רבנן למאי דההי עלה מרן מצת קול דביית הלל דכיוות רבינו שהביא אומר הפך רביס ובי"ק דביית הלל היה מפקים הולך לאחרי רבי' ורבינו נמי סבר כתיבון החוס' : ובספר נמוקי שמואל ה"ד ות"מ"א יהייר נפי"ש על מרן ז"ל : והרי הוא כמבואר ודעת פשטי הרמב"ם ברור מללו כפי' המשנה כדסבר לה רב מרן כי האך אמננס נביא לבת הכמה ומכוין אל האמה שקורי חמקתך והיה טעמו טעם דקרא קאמר ובאת אל הכהנים ואל הסופט : ומאחר עלות דהכי

הדפסת עין יעקב אשר יסד הרב הגז' : ולכן בה"ב מהעין יעקב לא יש הידושים ממנו כמו בח"א שיש הרבה הידושים ממנו ומתחיל הידווש אמר הכותב אבל בה"ב לא מתהוי כהאי סימנא : וגם כהי' הואשונים אין בח"ב כמו שיש בח"א והושמש הרבה ומבואר בדברי בנו מהרל"ג הנדפסים בעין יעקב כאשר יראה הרואה אבל בנו הרב מה' ליו'ן הביב בא לעה"ק ירושלם ת"ו והיה רב שם כמה שנים כנודע :

[ינא] מר רב יעקב החבר בן מר רב נסים [עיין רבינו נסים בר יעקב] :

[ינב] רבינו יעקב בן רבינו הננאל צקלי [עיין סורת מנחה בח"ב] :

[ינג] מהר"ר יעקב בן הרב משאת בנימין [עיין נחלת יעקב בח"ב] :

[ינד] רבינו יעקב החסיד היה שואל

שאלות מן השמים בהלכות ובפסיקי דינין ולהכריע בין הפוסקי' ומשיבים לו : וכ"כ הרדב"ן בהשובה בח"א סי' ז"ד דהיה אחד מהגדולים בקבלה הכי קרא שמו יעקב : ובח"ב סי' ש"ס כתב דאמרו שהוא ר"ת וכ"כ באיסור והיתר הארוך בענין הוטי דם : ואני הצעיר הן כל יקר ראתה עיני קונטרס כ"י משאלות אלו והתשובות שהשיבו מן השמים ומשם מוכה שאינו ר"ת וכן ראיתי בס' שבלי הלקט כלל ב' דין כ"א וכלל א' סי' ד' וסי' י"ב שכתב שהוא רבינו יעקב ממרו"ש : ונראה מס' הרדים סוף דף מ"ב שהיה גיסו של הרב המרדכי :

ועתה נדפסו תשובות הרדב"ן בפירד"א ושם

סי' הקל"ב כתב יש בידי קצת שאלות

ששאל אחד מהראשונים מן השמים ע"י

התנודרות ותפלה והזכות שמות והיו משיבים

לו על שאלותיו עכ"ד : ולעיל הבאתי מהרב

שבלי הלקט שהוא רבינו יעקב ממרו"ש :

ועתה בא ירדי העתק קונט' השו"ת הללו כי

בתחלה ראיתי קונטרס השאלות הללו כמו

דנע' ושם ראיתי עתה ששמו רבינו יעקב הלוי

ואפשר שהיה ממרו"ש ותתי' איתנהו :

ובכלל השארות ראיתי שאלה אחת ששאל

ליל כ"ט לחדש אלול שנת תתקס"ג

וא"כ היה בסוף ימי הרמב"ם כמבואר :

זמ"ש באגור סי' ת"ו שרבינו יעקב טריוס עשה ש"ח וכו' נראה שהוא ט"ס וצ"ל

כבר הראתם אין דקומויב שפיר קמויב דברי קי"ל כתיב הלא מעטש צה קול

ואחזה אנכי להרב פירח הריץ יסבי לקושיה מרין דקי"ל פרבי יהושע דאין משניחין צנ"ק ומאי דנסיק צה קול דהלכה ככ"ה הכ"ה משום כנרין דבי' והא דקי"ל ככל זבוחא דהלכה ככ"ה ללא משום צ"ק אלא דשמעין לן כפשת אחרי רבים צהר ורובא מש' ולא צהר חידוד עפי עכ"ל ואני אמרתי כהפזי דהרי גברי רכרבי סיועי מקייעי להפריח זה ילא ראשונה הרג' צד בששונה כ"י שכתב שנים אומרים דבר הוראה ויש מהם גדול תכמה ותינן חולק צטל יחיד צמיעו ורמיה דקי"ל ככ"ה שהם רבים אף דכ"ש ממחדי עפי , ובעל היחיד אף שהוא גדול צהמה . וזאת שיהי דברי הבהות אשרי צבס אור זרוע עפי דע"א שכתב הלך אחר הגדול צמין אף שהאחר גדול צהמה וכפס הרב שער אפרים סימן ' דמעט דקי"ל ככ"ה אף דכ"ש ממחדי עפי :

אמנם כר דייקה פורסא דברי הרב פרי"ח מדעתי כי קשים דריהטעא דכלהו צמועי משתמעין אישכא דמאי דקי"ל ככ"ה היינו משום צ"ק וצפרט מאותה שאמרו פ"ק דעירובין ד' קדוקים צ"ק הרולה לעשות ככ"ה עושה והרולה לעשות ככ"ה עושה וכו' . ונס צפחיים דף קי"ד פירך והלכה ככ"ה פשיטא דהא נפק צ"ק אלא משום צ"ק הוא דקי"ל הלכה ככ"ה דאי לא"ה הרולה לעשות ככ"ה עושה ככ"ה פ"ק דעירובין ופרי אלו עריפות . ואם כן מפתבדא דכוונה הראש"ד וא"ז לאו כדקבר הפרי"ח אלא לעולם דאי לאו צ"ק לא היה הלכהא פסיקתא ככ"ה הרולה לעשות ככ"ש עושה ומכא הצי"ק הלכה ככ"ה לנמרי והי"ק גילה דפי' אחרי רבים היינו דבר צמנין ולא משניחין צמחדי עפי :

וחזינן גאון רבינו אחי צבשונה הביאה הרמב"ן בחידושי פ' זה צורר שכתב אם נחלקו צ"ד שהם ג' אחד צורר ק"ז ושנים אומרים כ"ה שנים צהמה מניחין דברי היד ועושין דברי השנים ואם האחד עדיף מהשנים הולכים אחר מי שנהן עעס לדבריו וכפס עליו הרמב"ן ולא נחזור לי ממחנותי דסנהדרין וגמ' ו"ע' ויחי' ויחי' דריתום צבי דעירובין כ"ה וצ"ה אמרין בגון דבי' רובא מ"ד לא עשי דהא כ"ה רובא ומ"ד עשו כי חזלינן עבר רובא היכא דכי אלא כיניו הכא צ"ש ממחדי עפי וקי"ל הסם כמ"ד עשו אלא אם אחר חכס גדול מכל חזיריו אין דבריו צעלים . וייל אסם לא יושבין דרין עושה כרלון עלמו לפי שלבו נוטה אחר החכמה אבל סנהדרין כולם לריבין לרין וראוי היה פסיכמו כולם לאותו הדעה אלא דרמנאז אמר אחרי רבים הלך צ"י ויינים נמי הולכין אחר רוב' רעדיין ק"ל הך דינמות מר"א דנטלו דבריו וכו' ושמה א"י רבי' ורמי יחיד צמקוס רבים אין דבריו של א' צמקוס צ' וכי אהני עעמא דמחדי עפי היינו צבי רבים ורבים זהו תורף דברי הרמב"ן :

ודברי גאון והרמב"ן מוכחי דאף דהלכה ככתיב הלל מעטש הב"ק ומעטמא שהם ענוהנין כמ"ש פ"ק דעירובין מ"ח בעלמא לא אמרין אחרי רבים אלא היכא דכי הדדי כינהו אכל כי כל אחד אכיס עפי חזלינן אחר החכמה : אף נחלקים לדבריו האלון אף לא חד צמתי לא צעיל ולדברי הרמב"ן דוקא כי הוה הכר אחר רבים

מיהא אז הוא דחזלינן אחר החכמה . וכל זה הוא כמ"ש" דפשת השמועות דקי"ל ככ"ה משום צה קול ולא משום דהו רובא שלא כמ"ש הפרי"ח לזעת הרמב"ם : **ומדברי** הרמב"ן הללו ק"ק על הרשב"ץ צ"י מגן צמות פ"ד דף כ"ע ע"פ צמשתם על חסי דין יחיד שביחדי דברי הרמב"ם שכתב שהם לרשת אחרים לדין וחלקן עליון ואחרי יחיד והם רבים לא חמור אכלרו דעהי וכו' . וכפס עליו הרשב"ץ וזהו לפי דעתי הוא מדרכי התמידות כי מן הדין אין הולכין אחר הרוב אלא כשהם שוים וכמ"ש בראשין יצממות כי חזלינן עבר רובא היכא דכי הדדי כינהו ושאי"ה צ"ש דמחדי עפי עכ"ל . ולפוס ריהטא נראה דעלמנו ממנו דברי הרמב"ן זקן ציפור ומחבנו דריר צטל מצובה זו ישב ואסיק דאין הלכה כמיחיד היושב לרוב עס אחרים והיא דינמות שאני כמבואר ועמ"ש צמתי אלוהי עמנו : וזהו פירוש המד' ס"ו ה' הקשה על דברי הג"א הנזכר מקובים צמות וחילק מנדכסיה כחילוק הרמב"ן . ואני צעוני אומר להראש"ד והנהות אשרי ל"ק מקובים יצמות ושפיר מהרלסא אלא שאין רלוני להאריך כאן . ויחיה יש מקום לומר דהנהות אשרי צמתי כמ"ש הרמב"ן :

ומדברי הגאון והרמב"ן והרשב"ץ יש לי להביא ראיה למ"ש מהרש"ם א"ח סימן ל"ה דשאל על קהל אחד איך יתחבבו צלביהם אי הולכין אחר רוב הקהל צכסם או אחר רוב עמלי ככ"ה . והשיב הרב דהא דברי רבים היינו צכסם שוים אבל כ"שם הגדול לא ומקובות שלו מההיא דפ"ק דיצעות דמ"ד עשו מ"י כי הדדי אבל צ"ש ממחדי עפי , וגדול צדורו מורינו הרב הגדול שאמרו מהרא"ל ילחקי וצחיה עתה עליו מדברי החוספות שם צינמות ושאר דוכתי . ולי הדיוט לא תנרא מדברי ההוס' כאשר יראה הנענין . ודברי מהרש"ם קיימין מפתלחא קרלי סריקין תלחא גאון והרמב"ן והרשב"ץ כמבואר :

הזורני לענין ראשון למאי דחשחן עלה דמיירש יולא מדברי הרמב"ם דלא צמשים הוא אף אם אחר כהלכה וביא אומר ספרם פ' אחה יהרב הנביא חי הוא כניא שקר' . ואחרי עכל מקירתו צמקומה איך רבינו יעקב הנז' צמפיה הלבבות ופסיקא דידינא ופלוגתא דרבוואסא שאול שאל האיש מן השמים יוכיחו ומשיבים לו וברדאי הוא והקרים להצמעתו עבדי עונדא כאשר השמים מצפדים . והלא על צמשים היא ובעל כי האי גונאז אם כניא אומר כי אמר אלהים ספרם פ' אחם יהר :

ומעין דבונאז אנכי בעיותיהו חקור דבר כמ"ש הנביא ככ"ג ומרן כמ"מ פיה דטוונאז מס וצבי י"ד ס"י שעיב דקי"ל ככ"ש סכרי עבדי כוכים אינס ממלאים דהיה משום דהכי אמר אליהו לרבה צר אבות צמליעא דף קי"ד והלא על צמשים היא ואין משניחין צמתי אס יאמר צכרם פ' אחה כמ"ש הרמב"ם . וכני צמעת מדאמרינן צכסם דף ק"ח מתי אס יכא אליהו ויאמר ופרי"ח היך ואיקור אין תלוי צו דלא צמשים היא . והכי משמע מדאמרינן בעירובין דף מ"ה צבי תמי דשאל דור צבורים וטומים צבנין קעילה דפרשיי הסם דמדי דרובן והיסר לא תשייל . וק"ל איך הני צבוחאז אומר רבין צעמא דקי"ל ככ"ש צכרי עבדי כוכים דהכי אמר אליהו . ובזאת

יבואת יש להטיר על מ"ש גליון 'הקסמה כ"י פ"ק דביטין' ההקשה אך עליהו דהוה שביה במתיבתא דרבינן לא פשיט כל היקו ומשי דהרי עליהו מינהו והביאו רבינו בלחלל בלוקטיו כ"י' וכיוולא בזה חכב הרש"א פתורטיו לתתחם כ"י ע"מ בזה פתורטיו אליהו עתיד לדרשה דאליהו יכול לפרשה בלחמ מבחי יורשות דשכיח השה עכ"ל, והרי לא בשמים היא וכדמשמע מכל האמור: **וביה** הייתי למהרש"ל ח"ב ס"י ק"רו שכחב דהרמב"ן חלק על הרמב"ד אף כי אמר ריה"ק הופיע בניה מדרשו ולא בשמים הוא' ומהר"ם ק' הניב' בכפות פתורים דף י"ב חלק על מהרש"ל כי אין כוונת הרמב"ד דרוח הקדש ומש הופיע אלא שאמר כן בדרך גזמא' ומהר"ם קושטא דמילתא שאם 'לאמר פוקק פ"י אח"י' בשמועה בשם רוח הקדש' יכולין לחלוק עליו דלא בשמים היא עכ"ד' וכבר כתבנו לעיל דדברי מהרש"ל עיקר' ולענין דינא שוים הם החרש"ל ומהר"ם ק' הניב' כמבאר וא"כ הערותינו קיימין בדוכתייהו:

וריהו אשר לומר דכל הני רבוחתא' סליגי על הרמב"ם מכה הא דק"י"ל בביה הלל משום ב"ק וכברי דלא היב"א ומן השמים יאמרו כפי ההלכה משגיחין ועדינן כוונתייהו וה"ה אם יבא עליהו ויאמר הלכה כפ' והכי פירש"ה מילב"ח וכך הוא הדין ולסברא לן צעעמא בשפיאק דרינא מקבלין מנינה ואמטול הכין יבני טעמא רבוחתא דק"י"ל כר"ש דאליהו אמרה וזה דעת גליון היספוט והרשב"א' וזה דעה הרמב"ד שכחב דרוח הקדש הופיע בניה ומדרש דר"י ע"מ בזהו הרמב"ן לדין זה כמו שהוכיח הוא ז"ל ב'ש' המים דעים הכי נקיעינן' אלא דהרמב"ן חלק עליו דהוא קוצר הרמב"ם דגם בזה אמרינן לא בשמים היא, או דמכה העיין סבר דהדין להפך והזר הדין לומר לא בשמים הוא כאשר יחזיר אכן דרעמנו להפך ע"פ התורה שבידיו:

ראית אם הרמב"ד חולק בזה על הוה"מ' אמאי לא השיבו כי אורחיה, וי"ל דמלשון החזון אין ראיה דאמילו אמר בהלכה והאמת הרב דאפשר לפרש כדברגמיה רבן פתחא' ומש"ל והמשי"ל להי שינוי וכו' שמענה לא ראהו הרמב"ד כי עד זמן הרשב"א הוא שהעיקר הלי' הרבי:

אכן ק"ק דערין ב"מ' היכי יתיב טעם להרמב"ם דקברי עובדי כוכבים אינם רבוחתא' משום דאליהו סבר הכי והא' לדעת הרמב"ם כפי הא נמי אמרינן לא בשמים היא כע"ש בפירוש המשנה וזמנו שהדין הוא בדברי הר"מ ומהקשה לו מ"ק דב"ה כאמור' והיה אפשר לומר דמ"ן נכ"מ אטעמא דכחב ההם דרינא ח"ב סמוך:

אמ"ם נראה בלאו הכי דלק"מ מהני רבוחתא דיהיבי טעמא דאליהו סבר כר"ש ולא מדברי הגליון והרשב"א הנז' ר' רבונתם היינו שאליהו הנביא סבר כך או יתר כן מכת חממה דרעה ויריעתו השלימה לא שיאמר כן בדרך נבואה אלא אמרה בדרך נבואה לא לייסדינן דלא בשמים היא וזהו כוונת מ"ן ב"מ' ואין זה אומר דעת הרמב"ם דלא הנביא אמר סברה' מ' אמה יסתר דמס' לא עמ"ס נבואה חסין עלה כמבאר:

אכן משום ש'יבדי דעתא במאי דאח"ך עלה במאי דשאל שאלתא הלבחתא גביותא עיקתא ומסתרתא פלגיבא' דרבוחתא דבינו יעקב ממרי"ש' והרמב"ד כסב

אמנם אי' בפנינו הוכחתי מכה סביבות דבי דני דוד ב"יש סברו:

אמנם אי' בפנינו הוכחתי מכה סביבות דבי דני דוד של

יעקב ונח נפשיה דרב שנת הת"ק .

[ילג] כוהר"ר יעקב כ"ץ שפירא (עיין סה"ל

[ילג] כוהר"ר יעקב כולי (ע"מ' יהודה רחל"ק

ד"ה כדר נודע . ועיין סימנים

[ילג] הג"מ יעקב מלובלין (ע"מ הג"מ העש"ל) :

[ילג] רבינו יעקב הלוי (עיין רבינו יעקב הסק"ד) :

[ילג] כוהר"ר יעקב הלוי תלמיד הרב מהר"ר

אהרן חסן חיבר שו"ת ונדפסו

שנה שצ"ב . וקודם לזה עשרים שנה הדפיס

קובץ קטן ואח"כ הוסיף גרעו והדפיס קובץ

גדול הנז' . והעיקר הוא קובץ גדול ואלו רובו

הרב כנה"ג והקטן נכתב . והיה תורה וגדולה

במקום אחד שר וגדול יוצא ונבא בחצרות

השירים ומרבה בסחורה ועם כל זה היה זרין

ומלא בתורה ועם שהיה שמן ובעל בשר

לחם עצלות לא אכל . ונח נפשיה דרב שנת

שצ"ו כמבואר בס' בינה לעתים דרוש ע"ג

וחתמו על פסקיו מרבני ויניציא ומהר"ש חיון

ומהר"ש והרב קרמן אהרן ורבו מהר"א חסן

כמבואר בספרו :

[ילג] כוהר"ל מהר"ר יעקב סג"ל תלמיד

ממהר"ר שלום מויינא וכתב

מהרש"ל בתשובה סימן ע"ט דמהר"ר שלום

היה גדול מאד ולא היה חושש לדעת הפור .

ומהר"ל חיבר שו"ת וגם יש ספר מנהגי

מהר"ר :

וד"ע דמהר"ל הוא מהר"י סג"ל והוא מהר"י

מולן כמבואר במנהגי מהר"ל וכן כתב

מור"ם בס' יחסין דפוס אמשטרדם דף קכ"ה

וכמדומה שנעלם זה מהרב כנה"ג דבא"ה סו'

רכ"ה וסו' ש"ז על מ"ש מרן בב"ב בשם מהר"י

מולן כתב בכנה"ג . וכן כתב מהר"ר בתשובה

משמע דסבר דתרי הוו . ונעלם זה ג"כ מספר

קורא הדורות שכ' דף ז"ל וז"ל ובזמן הזה היו

באשכנז הרב יעקב מולן וגם באותן הימים

היה הרב יעקב הלוי ונקרא מהר"י סג"ל שהיבר

שו"ת בן מהר"ם סג"ל עכ"ל . הרי שבחדיא

גילה דעתו שהרב יעקב מולן ומהר"י סג"ל

תרי הוו ומנאם בשתיים ולא עלתה לו והוא

באחד כמבואר :

של ראשונים רש"י וסוק' והרשב"א והרא"ש נכחה
דוכמי סבכרי להפך דכספק מליחוס כן הודע ונתיח
ליסמאל ליה . וכמו שהארמית אזי ההדיוט בעניינותי בזה
כספרי הקטן כרכי יוסף ח"ה סו' ל"ב . ועמ"ש בעניינותי
כפני דוד פי' נשלה כס' ואכמ"ל :

[רכס] כוהר"ר יעקב יהושע מקראקא הוא

הגאון אב"ר ור"מ דק"ק פפד"מ

שנת תק"א ויצא שמו בכל העולם באמצעות

חבורי טהרה פני יהושע ארבעה חקים על

הש"ס . ואני הצעיר זכית לקבל פני שבינה

איוה ימים ומראהו כמראה מלאך האלהים

ונהג לי במתנה ספר פני יהושע על סדר מועד

שנדפס בו כפוק . ונח נפשיה דרב שנת תק"ו :

[רכו] מה' יעקב יוסף (עיין לפניה פנחה כח"ב) :

[רכז] רבינו יעקב בן רבינו יצחק הלוי (עיין

רכ"ו יצחק הלוי) :

[רכח] רבינו יעקב בר יקר רבו של רש"י

וכתוב בתוספות שאנץ גיטין כ"י

דף מ' שהוא תלמיד רבינו גרשון מאוד הגולה

וחיבר פי' התפלות כמ"ש בארורות חיים

דף מ"א ע"א :

[רכט] כוהר"ר יעקב (ישראל) אב"ד דק"ק

בעלז (עיין ילקוט חזק כח"ב) :

[רל] הרב יעקב (ישראל) פניצי מריקאנטי

חיבר שו"ת כ"ו וכי שם שהוא

נין ונכד מבני בניו של הרב המקובל מהר"ם

מריקאנאטי :

[רלג] כוהר"ר יעקב הכהן תלמיד הרב

מהר"ש יונה ורבו של הרב

מהר"ש גאון . עיין בה"א מערכת ש"ן אות

מ"ז . (עיין מהר"ש גאון) . והזכיר תשובתו תורת

חיים למהר"ש ח"א ס' כ' .

[רלד] כוהר"ר יעקב כ"ץ הוא הגאון אב"ד

ור"מ דק"ק פפד"מ שקבלוהו

לרב שנת תע"ח והרביץ תורה בישיבתו

החשובה והגדולה מת' בחורים מופלגים

והעמיד שם תלמידים הרבה וכמה רבנים היו

תלמידיו ומתם הרב מה' יוסף שטיינהארט

אב"ד דק"ק פירדא הרב המחבר שו"ת זכרון

יוסף והרב החריף והבקי מה' יוסף וואשיר

טרילינגין דיין מדינת אגנשברג והרב מהר"ר

יעקב כולי הרב המחבר כאר יעקב . והגאון

הנז' היבר חבורים הרבה ויצא לאור שו"ת שב

נראה שמכנין להרב מהר"ל מילן ע"ש
אביו שנקרא משה כי משה מכנין
אותו מולן כמ"ש בשמות היתין דף נ"א
משה המכונה מולין ולכך קראוהו רבינו
יעקב מולין על שם אביו כמו מור"ם בעל
ההג"ה שקורין מהר"ם איסרלאס על שם
ישראל אביו ובשם ישראל יכונה :

ועוד מכנין למהר"ל הרמ"ה הר" מולין הלוי
ע"ש אביו כמו שתראה

בסוף תולדות אדם מהרשב"א הדפיסו שם
קצת תשובות מהרמ"ה והם תשובות מהר"ל
כמו שתמצאם בתשובותיו ומורנו הרב הגדול
שארנו מהר"י זאבי זלה"ה בדרשותיו פי וירא
כתב עיין בתולדות אדם להרשב"א בשו"ת
להרמ"ה וכו' וק"ק דה"ל להביא מעיקר
השובת מהר"ל סי' א' ולא מאותן השובות
שהן מקוטעות זעיר שם וכמדומה לידתשובת
מהר"ל הנז' נעלמה מהרב פנים מאירות ח"ב
סי' ל"ב ע"ש :

וכן בתשו' מהר"י קורין סי' קס"ג קראו שם
מה"ר מולן ז"ל למהר"ל ואותה תשובה
שכתוב שם בשו"ת מהריק"ו שהיא לתלמיד
מה"ר מולין היא תשובת מהר"י וי"ל והרי היא
בשו"ת מהר"י סי' קס"ג וע"י בהגה"ה ב"ד
סי' רמ"ב דין ז' ודין ת' ובשו"ת מהר"ל
סימן קס"ח הזכיר למהר"א בעל תה"ד בשם
חברו ומהר"ל נתבקש בישיבה של מעלה
שנת קפ"ז :

מהר"ר יעקב סג"ל הנקרא מהר"ל הוא עצמו
מהר"י מולן דומינין קרו ליה הכי
דומינין הכי כמו שהארבתי לעיל וכתבתי שם
דנעלם זה מהרב כנה"ג א"ה סי' רכ"ה וגם
בסימן תקס"ח שם בא"ה בכנה"ג משמע הכי
דלא זכר דמהר"ל הוא ניהו מהר"י מולן שב'
עיין מ"ש מהר"י וי"ל משם מהר"י מולן על
תענית אדר דיתענה בשתייהן אבל מהר"ל
בתשובה ותה"ד וכו' והו"ל להקשות למהר"י
וי"ל דאך כתב משם מהר"י מולן דיתענה
בשתייהן והרי הוא עצמו כתב להפך בתשוב'
ואם האמת כדברי מהר"י פליגי דידיה אדידיה
אלא משמע דלא זכר דהר"י חרית לן
דמהר"ל ותה"ד והר"י מינין פליגי כי ארחה
להשמיענו סכרות הפוסקים האחרונים :

ברם אנא חזיתיה לרבינו הרב כנה"ג עצמו
דממ"ש לכנה"ג י"ד סי' ע"ג הגהת ב"י
אות ע"ה ואת פ"ג מוכח להדיא רידע שפיר
דמהר"ל ומהר"י מולן חד הוא וכן מוכח
ממ"ש בכנה"ג א"ה סי' תקנ"ד ע"ש ולא
ידענא מה נידון בה דפעם נראה שהרב כנה"ג
סבר דמהר"ל אינו מהר"י מולן ופעם מוכח
דסבר דחד הוא :

אמנם מהרב משפטי שמואל סימן קכ"ג דף
קנ"ז ע"ב ומהרב בית דוד א"ה סימן
ר"ח נעלם זה דמוכח מדבריה' בהדיא דסברו
דמהר"ל ומהר"י מולן הוי זהו וזה העלם דברי
ועמ"ש בענינותנו בס' הקטן ברכי יוסף א"ה
סי' תנ"ג אות י"ב , ובס' הקטן מחזיק ברכה
י"ד סיף סי' ח"י ע"ש :

בימי מהר"ל ורבותיו התחילו באשכנז
לעשות סמיכת מורנו ומשם נתפשט
באיטליא וקרא תגר על זה מהר"י אברבנאל
בס' נחלת אבות פ"ו ואמר הגאון סיני בר
בצלאל דטעם הרבר שקודם זה כל משכיל
היה נותן גיטין וקרושין ועשו תקון זה לומר
שלא יתעסק בניטין וקרושין כי אם הנסמך
בשם מורינו צמח דוד (ת"א קפ"ז לאף כשה')

ועמ"ש מור"ם בהגה"ה י"ד סי' רמ"ב דין י"ד :
[ילע] מהר"ר יעקב יהודה ליב
מפירששא (עיין לסס זמח"כ צ"ב) :

[ימ] מה"ר יעקב לנדא אשכנזי חיבר ספר
האגור בשנת ר"מ ובס'ו
שב"ז מזכיר למהר"ר איסרלן בעל תרומות
הרשן ולמהר"י קולון ובסופו יש הידו' סדיני'
[ימ] רבינו יעקב ברמאור נכדו של רש"י
בן בתו הוא הנקרא
רבינו תם ורבינו יעקב שמביא העמור הוא
רבינו תם כמ"ש הרב כנה"ג ח"מ סימן קע"ה
הגהב"י אות קמ"ג וכן סמ"ג כתב רבינו יעקב
על ד"ת : וחיבר ס' הישר על התלמוד והיה
נמצא לראשונים ועד אחרן מהר"י קולון נמצא
אתו כמ"ש בירוש קין וס' הישר של מוסר
שמיחסים אותו לר"ת אינו אמת כמ"ש מהר"ם
די לונזאנו בדרך הייס' וחיבר ר"ת מחזור כמ"ש
הרא"ש והמורכי בכרכות והראב"ד בס' הקבל'
מזכיר לר"ת שהיה בדורו ובש"ת מהרש"ל
ס'

סי' כ"ט כתב הגדולים ששימשו לר"ת וראיתי
 למהר"ם דאנון מפורסמאנאל תלמיד מהר"י
 אבוהב בכלליו כ"י שכתב וז"ל כתב גברא
 רבא על ר"ת דרב גובריה כרש"י ור"ח ובה"ג
 והוא כאחד מהם ואולי יותר בהדיפות ובקיא'
 וכל חכמי ישראל הנמצאים היום כלם נקלפות
 השום וכנרניר שומשום נגד אחד מתלמידיו
 הקטנים עכ"ל . ואחר זמן ראיתי שהם דברי
 הריב"ש בתשובה סי' שצ"ד .

וזהו היות להרב דבר שמיאל סי' כ"ו כתב
 הריב"ש שכותבין התוס' הוא רבינו תם'
 ולי ההדיוט נראה דהתוס' אץ מכנים לר"ת
 ריב"ם . ומה שהתוס' כותבים ריב"ם כונתם על
 רבינו יצחק בר מאיר אהר"ת ורשב"ם או ר"י
 בר מרדכי .

רבינו יעקב מדומרוג הוא הנקרא רבינו תם' .
 מצאתי בקובץ ישן בתיבת יד התלמיד
 רבינו תם רבו ומגדולי תלמידיו רבינו אליעזר
 ממיץ כמ"ש ספר יראים מצוה קל"ט ורבינו
 פטור ורבינו יצחק הזקן בן אהותו והר"מ
 מפונטיוא והר"מ מאיבורא ור' משה בר שלמי'
 הכהן כנראה במרדכי סוף יבמות ורבינו יום
 טוב מיוני כמבואר במרדכי פ"ג דמ"ק ומהר"י
 קולון כתב דבעל העיטור תלמיד רבינו תם וכ'
 בעטור ומורי רבינו יעקב מדומרוג ומסתפק
 אם גם ר"ת מאורלינש תלמידו גם כן עד כאן
 כתוב בקובץ ישן הנז' . ובשלשלת הקבלה
 נתערבב מאד שכתב שרבינו יעקב מדומרוג
 הוא אחד שהיה בזמן הראב"ד בעל ספר
 הקבלה ותמה על הרשב"ץ וזו כחו מהגתה
 המרדכי בגיטין דאמר ר"ת דשנת השמיטה ה'
 אלפים ול"ט ע"ש דף מ' . ומיסוד זה נשתמש
 במקומות אחרים והביא דבריו בסדר הדורות
 ריש דף נ"ה והוסיף לערב דברי שפתי ישנים .
 ובאמת בהנם טוה דהגתה מרדכי ידידי אמר
 דשנת השמיטה דרש"י שנת ל"ה ולר"ת שנת
 ל"ט בלומר דמחבר לשון זה שמביא הגתה
 מרדכי מחשב השנה מהשמיטה דרעת רש"י
 ולדעת ר"ת בשנים שהוא עומד . וזה אמת
 וצדק ופשוט דר"ת הוא רבינו יעקב מדומרוג
 והוא היה בזמן הראב"ד בעל הקבלה ובזמן
 הראב"ע כמ"ש התוספות יוכ"כ בתשב"ץ ח"א
 סימן ע"ב והבאתיו לעיל במערכת אלף (עין

הראב"ד השלישי) . וכן מוכח בקונטרס שבירד
 משו"ת רבינו יעקב ממרו"ש כ"י שהיה שואל
 פסקי הלכות מן השמים שכתוב בו שהיה
 בשנת תתקס"ג ובכלל דבריו כותב ר"ת ז"ל .
 הן אמת כי אני הצעיר כתבתי דהיה בזמן
 הראב"ד בעל הקבלה והרשב"ץ נראה שכיון
 להראב"ד בעל ההשגות , ויש לישב ודוק
 הטיב . וכבר כתבנו במערכת אל"ף (עין רבינו
 הכהנס ו' עזרא) כי השבחה השביח רבינו תם
 להראב"ע ויהי שיריו לכבודו הובא בספר עומר
 השכחה ע"ש . ורש"י ור"ת קדמו להרשב"ם
 וכמו שכבר כתבתי בנדפס במערכת ת"ו אות
 ד' (עין תוספות) . אך שם לא היה בירי ספר
 שלשלת הקבלה ולא ידעתי במה כחו גדול :
 ר"ת חיבר ספר הישר וזכיתי וכל לידי כ"י וכו' פי'
 קוביות וספרו תשובות ועס אני מולא התשובה
 שהביא הרב נכח ורדים כ"ה כלל ג' סי' י"ה ותשובות
 ספר הישר וכמוכח בתחלתו ספר הישר קראתי כשם אש
 הספר הזה יען כל פקדיו כל ישרתי בשמויעות הי"שנות
 והגרסאות אשר מעולם . ועס כהם דמעולם רש"י זקור
 לא הגיה כנ"י רק כנ"י כתב ה"ב או ל"ב , אלא דשומי
 מימיו הגיהו על פי פירושו וכמה ושארי ליה מלריה
 לרבינו שמואל אחי פי על אהם שהגיה רבינו שלמה
 הגיה הוא עשרים וידעתי גם אני כי מגדול פלשולו
 ועומק לבו עשה זאת והסריק כזה :

[ימג] מהר"ר יעקב מאראגי רב מקובל
 מהמערב הפלא והרבה
 לכתוב פירושים על הזוהר הקדוש ואני הצעיר
 ראיתי פירוש האדרות מהרב ז"ל בכ"י :

ישמעתי מפי רב חסיד עזיזו ונפלאותיו ושהיה נלמד
 מלד ומקיים החרב : ועונוי וכן גזרו מן
 השונים שאם כל לידו כסף או כלים תיכף נכחד ונשאר
 כעור וריק שזם היה סקונו : ופעם אחת נחלק בלשון זה
 עם הרב החסיד כהה"א אזולאי מק"ק מרוזקין"ס והודה
 לדבריו מהר"א ז"ל והיה לו קלח הסנה . ועתה ראיתי
 להרב מהר"ר אברהם ו' תוסף ז"ל כפי' ההגדה שלו כ"י
 שכתב ז"ל ושמעתי מאלופי וניוודני אשר יחדיו נחתיק
 סוד כמים אלהים שהיה אומר ועגלה לי כנה סודות
 כעלמים ועמוקים מנופם לוף . תמוקים והדברים עמוקים
 החכם השלם המוקבל הלה"ה כהה"ר יעקב מאראגי
 תלכ"ה :

[ימג] מהר"ר יעקב מולכו הרב החסיד א'
 מרבני עיר הקדש
 ירושלים ת"ו בדור שלפני פנינו אחד מרבני
 בית מדרשו של מהר"י האגוני גיסו של רבינו
 מהר"א יצחקי חיבר שו"ת כ"י וישנם בירי .
 ועוד חיבר דרושים נחמדים וראיתים כ"י :
 רבינו

מערכת

גדולים

[יגז] רבינו יעקב בר מביד הזכיר בשו"ת הרשב"א סימן שצ"ה דבשו"ת בשמים ראש הדשים מקרוב סי' ש"א וכתוב שם דהגיד דבריו להרמב"ן ז"ל והרמב"ן נשקו על ראשו ע"ש . ועיין בריש מערכת ב"ת . (עיין במס' ל"ח כ"ח) ;

[יגס] מהר"ר יעקב מלכה ז"ל רב מובהק במערכת הפנימי

בר פלוגתיה דהרב מהר"ר יעקב ז"ל צור ושמעוני מהפלגת בקיאותו והפריג בזקנה :

[יגו] ר' יעקב נזיר (עיין רבינו אברהם אב"ד פ"ס דין) :

[יגז] מהר"ר יעקב ז' נעים אב"ד ור"מ דק"ק איזמיר חתנו

של מהר"א לפפא הרב המהר"ב בני אהרן ושקיל וטרו עם הרב כנה"ג בתשובותיו ח"ב הנדפסו . ותלמידו הרב הכולל מהר"א ז"ל עזרא אשר היה אב"ד ור"מ בעיר איזמיר . והרב הגז' הובר ספר משבנות יעקב מדרושים :

[יגח] מהר"ר יעקב סרירינדה (עיין הגהות סניב טו"ב כ"ח) :

[יגט] רבי יעקב בן עכסאי (עיין הרמב"ם ע"פ הלכות וכו') . ועיין פ"י

המשנה של הרמב"ם כ"ח) :

[יגז] מהר"ר יעקב פולאק ברי יצחק הלוי . הוא בפלפולו

המציא הדוד ההילוקים באשכנז ומגדולי תלמידיו מהר"ר שכנא ומהר"ם מפאדובה . ויש תשובה בדפוס מהגאון מהר"ל מפראג ועדיו כותב תשובה בפלפול עצום מהר"ר יעקב פולאק הגז' . ולפי סדר הזמנים כעת לא גתייבשו לי הדברים . כי מהר"ר שכנא נפטר בשנת ש"ז ומור"ם תלמידו שנת של"ג . ואיך מהר"ר יעקב פולאק יכתוב בנדון שכתב מהר"ל מפראג . ואחיו של מהר"ל הגז' מהר"ר חיים כ' בויוכה מים היים שהיה חבירו של מור"ם ושניהם תלמידיו מהר"ר שכנא כמ"ש בשם הגדולים ה"ב מערכת ו"ז אות ה' (עיין ויכוח מ"ס מ"ס כ"ח) . באופן שמהר"ל מפראג היה אהרן ז"ל ובצמח דוד וסדר הדורות כתבו בדפוס מהר"ר יעקב פולאק סביב לשנת ר"ן . ועוד דבשאלה שנכתב עליה פסק מהר"ל ומהר"ר יעקב פולאק מזכיר השואל שהיה שנת גש"ס ואיך יכונה הדברים :

[יגא] מהר"ר יעקב פינמו (עיין מ' אברהם חולמי מהרונקוס) :

[יגב] מהר"ר יעקב פירמן והזכירו הר"ב כנה"ג ח"מ סי' קס"ג

הגהת הטור אות כ"א :

[יגג] מהר"ר יעקב פראג רב בנא אמון בזמן הרב גנת

ודים והרב משה יוסף והיה מדקדק גדול כמבואר בתשובתו בספר גנת ודים . ותלמידו הרב מהר"ר שמואל לאנידו בן מהר"ר לוי המגיה בס' בלי פו והיה גיסו של הרב מהר"ר שבתי נאוואזי רב בק"ק רושיד . וישב על כסא רבו בנא אמון . ומהר"ר יעקב פראג מהמה הנזכר חיבר שני חלקים מתשובות והלק אחד ראיתי בכ"ז וממנו נקח ציצים ופרהים וילדו על ברכי יוסף בס"ד :

[יגד] מהר"ר יעקב בן הגאון מהר"ר צבי המפורסם בתשובותיו

ובהכתמו כמ"ש בנדפס מערכת צ' (עיין מ' לכו לטכני) . והגאון בנו אביר יעקב הנזכר שיכל את ידיו אשר פרו יתן בעט"ו עט סופר מהיר קולו כנה"ר שאינו פוסק בנועם שיה ומליצה יפה . וחביר להם שמים ב' חלקים ומשנה לחם על המשניות . שאלת ועב"ן מתשובות ב' חלקים . מר וקציעה על טור וב"א וראיה מספריו שהיבר על כל ד' טורים . ועוד חיבר עמודי שמים סודר תפלה מלא מכל טוב דינים מהודשים והנהגת האר"י זצ"ל ופירושים מתוקים . מגדל עז על מוסר ומדות . עין אבות על מס' אבות . לוח ארש ב' חלקים לברר ע"פ הדקדוק . נסחאות התפלה וכיוצא הקשורים ליעקב מדרושים ונדפסו מהם איזה דרושים חוליות מהחבור הגז' הפלת ישרים פסח הגדול קול בעזרה שאנת אריה . פי' לסדר עולם רבא וזוטא ומגלת תענית . מטפחת ספרים . ציצים ופרהים . משפט שלום . ועוד רומן בספריו מחיבורים שעשה אם לבניה על כל המקרא . הידושי גמרא ועל הרא"ש ועל מדרש רבה ועל הערוך . והאר"ן ימים ושנים על התור' ועל העבודה בק"ק אלטונא . ובבהרותו היה רב בק"ק עמדין איזה שנים ואח"כ נסתלק ולא רצה לקבל רבנות והיה אומר ברוך שלא עשני אבד . ונח נפשיה בן ע"ה שנה :

מהר"ר

נוהג וכו' ויהיו דהר' עלה להשתטח על קברו' הצדיקים כמו שנוהגים גם היום איזה גבירים מארץ מצרים וגדילות טורקיא והיה הרב מהריק"ש ימים אחדים וחזר כמנהג העולים לוי"אר"א' ובספר קורא הדורות דף מ"א סוף ע"א כתב על הרב מהריק"ש ז"ל ושמעתי מפי זקנים שהריק"ש הלך לצפת ת"ו לבקר על קברות הצדיקים ונתאכסן בבית מהר"י קארז ז"ל והרב עשה לו כבוד גדול ונפטר שם עכ"ל . וממה שכתב שהלך לבקר וכו' נראה שלא עקר דירה מארץ מצרים אלא הלך לבקר וכו' כמו שרבים נוהג' כמפורסם בארץ הצבי וממ"ש ונפטר שם נראה דאנסו ליה עידיניה באותם הימים ונה נפשיה דרב . וזה אינו כי מרן עלה לשמים שנת של"ה והרב מהריק"ש שנת ש"ע כמ"ש נכדו בהקדמת ערך לחם . גם הוא חתם כמעשה ב"ד הנכתב במצרים שנת שס"ז כמ"ש בתשובותיו סי' קכ"ב בסופו ע"ש . ואח"כ נראה ברור דבס' קורא הדורות יש דילוג וכצ"ל והרב עשה לו כבוד גדול וחזר למצרים ונפטר שם כצ"ל . ודע שמה שכתוב בתשובות מהריק"ש הנדפסות מחדש בפתח השער מאיש לוקח בעד ספר קורא הדורות ואינו אמת כי הוא ט"ס בספר קורא הדורות כמ"ש לעיל . וחזר תשובות ונקרא הס' אהלי יעקב והם בכ"י וישנם אצלי וראיתי שיטות על התלמוד כ"י להרב . והרב המבי"ש בח"ג סי' רכ"ה שקיל וטרי בהדיה ובתשובותיו שקלי וטרו בהדיה מהר"ד אברהם מונסון ומהר"ד ישראל בנימן והתים עליה מהר"ד בצלאל אשכנזי . ופשטו הוראותיו בכל גבול מצרים :

[יטז] רבינו יעקב מקינון הביאו הכלבו דף כ"ה ע"א :

[יטז] מהרי" (יעקב) שאול (עיין מ' כללאל אשכנזי) :

[יטז] מהריר יעקב ו' שאנני (ע' מ' אליעזר ו' שאנני) :

[יטז] היר יעקב בשיה (עיין רס"י) :

[יטז] מהריר יעקב שמרימר (עיין אליעזר ו' יעקב נחום) :

[יטז] מהריר יעקב קמחי (עיין מ' שמואל קמחי) :

רבינו

[יטז] מהריר יעקב (אב"ד בציומר) (עין יום יעקב כח"ב) :

[יטז] מהריר יעקב ו' צור בן איש אלהים קדוש מהר"ר

דאובין היה רב עם הרב מהר"י ו' עטר בעיר פ"ס ואחריו כמה שנים הי' עם הר' המו' מהר"ש ו' אלבאז וחזר הבורים הרבה . ומלבד רוב ספרים שחיברו כל הספרים שהיו לו מלאים על כל גדותם מכתביהו בגליונות . והי"ל יד בקבלה מעשית . (ועיין עט סופר כח"ב) :

[יטז] מהריר יעקב צמח הרב המקובל בא מפיטווגאל והיה

רופא מובהק והוא התחיל לסדר כתבי רבינו מהר"י וצ"ל וחזר כמה ספרים בחכמת האמ' הן לסדר דרושי הרב והכוונות ובאורים בסדר נכון ובירר וסידת וזיקק הכתבים עצמם . והן שעשה הגהות מדעתו על כל הכתבים . וחזר כמה הבורים והיה בזמן מו"ה מהר"א אזולאי ומהר"ש ויטאל . והתחיל לחבר פירוש הארדא הנקרא קול ברמה בשנת הת"ג וקודם לזה י"ח שנים שהיה עוסק בחכמה זו כמו שמפורש בהקדמתו לפירוש הארדא הנזכר ושם כי דבתחלה עסק בעה"ק צפת ת"ו ששה שנים בתלמוד והרמב"ם וש"ע ואח"כ התחיל לעסוק בחכמת האמת י"ח שנים קודם שהתחיל לחבר ס' הארדא ושם כתב שבאו לידו הרבה דרושי עמוקים שאינם אצל הרב מהר"ש ויטאל והיו קבורים שנגזם מהר"י עצמו והמכתב מכתב יד הקדש יש מהר"י עצמו שקבלם מהרב האר"י וצ"ל . גם באו לידו כמה וכמה דפים ממהר"י עצמו בפי' הזהר ונתבררו לו שהבאורי' ההם כתבם אחר שלמד עם הרב האר"י וצ"ל . ושם כתב מהרי"ן כל הספרים שחיבר ע"ש באורך . וכתב שכתבי מהר"י הגנוזים באו לידי מו"ה ומהם חיבר מהסודות עמוקים ספר אוד הגנוז . ועיין לקמן במערכת קו"ף (עין קבלה כח"ב בקו"ף) :

[יטז] מהריר יעקב אב"ד ורי"מ מצפת (עיין דעת קדושים כח"ב) :

[יטז] מהריר יעקב קאשמרו חיבר הגהות על הש"ע וכתוב שם בא"ה סי' קס"ו דראה למרן מהר"י קארז ואו

מערכת

גדולים

י

[יטו] רבינו יעקב בר שלמה תשובתו בתשובות מהר"ם הקצרו ד"ק ס"י ע"ט ושאו' הוכתי ונס בארוכו!
 [יטז] רבי יעקב בר שמשון בר אנטוני (ה"ש בן תבון ע"ין ס') נולד בח"צ:

[יטז] מהר"ר יעקב שישון תלמיד הרב מהר"י אלפאנאדרי בין ונכד למהר"א שישון ובעוה"ר נח נפשיה בן ל"א שנה ואני שמעתי מפי המרובים מהפלת הכמהו ובקיאיתו וכה זכירתו וחבר ס' בני יעקב עד קצת מספר העמוד ועוד לו הרבה כתיבות:

[יטז] מהר"ר יעקב שישפורט"ש (ע"ין ס' סהל יעקב בח"צ):

[יטז] ר' יפת תלמיד מהר"ו (ע"ין מהר"ס גאון ד"ס מעתה וכו'):

[יטז] רבינו יצחק בן אבא מרי כתבו שהוא הרב המחבר ספר העמוד והיה שנת ד' אלפים התקל"ט כמ"ש בריש מאמר זמן ובסוף אות מחאה דף צ"ג ע"ג כתב וזה לי ארבעים שנה ששקלתו במשקל וכו' ולפי"ו ה"י בזמן הרמב"ם ויותר גדול בשנים שהרמב"ם נולד שנת התצ"ג והרב העמוד שנת התקל"ט כתב זה מ' שנה ששקל במשקל או ישיר שר לו נאמר וחבר עוד עשרת הדברות ועוד חלק מהעמוד מדיני ציצית ושחיטה וכו':

[יטז] מהר"ר יצחק אבוהב תלמיד מהר"י קנפאטאטון גאון בקאשטיליא ומהר"י אבה"כ נשוא פנים אצל מלך פורטוגאל כמ"ש מהרימ"ט בתשו' י"ד ס' י"ד ומרן ב"י מוכירו בשם רבינו הגדול ושמעתי דהוה רבה דרביה מהר"י בי רב וחבר מהר"י אבוהב פי' לפי הרמב"ן על התורה וס' מנורת המאור ונדפסו ועוד חיבר שישות על התלמוד ונדפס קצת בשו"ת מהר"ם גאלאנטי וחבר ס' ארון העדות מפסקי הלכות ובאור לטור א"ח ומביאו לפעמים מרן כב"י ואני הצעיר ראיתי כ"י ועתה ראיתי בשו"ת הרדב"ז ח"ג דסוס פיורא ס' תק"ץ שמזכיר באור מ"ד למהר"י אבוהב וע"ין בתשובה שבסוף ס' שבועה עינים

ותלמידיו הם מהר"א זכות הרב ס' יוחסין ומהר"ם דאנון שחיבר כללי התלמוד כ"י ונתקבש בישיבה של מעלה בשנת רנ"ג בפורטוגאל מהר"י אבוהב כתבתי לעיל שהוא חיבר מנורת המאור ועתה אני מסתפק אם רבינו הגדול מהר"י אבוהב הוא מחבר מנורת המאור לפי שראיתי להרב בעל ספר יוחסין תלמידו שכת' בלשון הזה מנורת המאור לר"י אבוהב ואם היה רבו היה כותב בדרך אחר:

[יטז] מהר"ר יצחק אבואמיל (ע"ין ס' סהסס סהרן בח"צ):

[יטז] מהר"י (יצחק) אבראבאניל שר וגדול חסד מגזע ישי והוא היה מגדולי ספרד שנת מזו"ה ישראל חיבר פי' על התורה ועל הנביאים באורך וברוחב וס' משמיע ישועה וס' זכה פסח וספר ראש אמנה ועוד חיבר חבורים רבים ובהקדמות ספריו מודיע צערו ויצא יצחק לשוח שיהיה נאה מכל הקודה עליו ועל אחינו בית ישראל עש"יב והיתה מנוחתו כפאדובה שנת רס"ט ומרן מוכירו בהלכו ברכות בכ"מ ובבית יוסף:

[יטז] רבינו יצחק בן הראב"ד (ע"ין רבינו יצחק סגי נהור):

[יטז] רבינו יצחק בר אבוהב הצרפתי (ע"ין ס' סהמב"ס):

[יטז] רבינו יצחק בר אברהם משני"ן (ע"י רבינו יצחק בר אברהם משני"ן):

[יטז] מהר"ר יצחק אדרבי חיבר שאלות ותשובות והדפיסם בימי מהרשד"ם כמ"ש בשו"ת מהרשד"ם ח"מ סימן מ' והיה אב"ד בשלוניקי בק"ק שלום וחבר ספר דברי שלום מדרשות שדרש בק"ק שלום הנזכר:

[יטז] רבינו יצחק מאופנהיים תשובתו בשו"ת מהר"ם ד"פ סימן תת"ך:

[יטז] מהר"ר יצחק אזולאי (ע"ין ס' סהמב"ס סהולאי):

[יטז] רבינו יצחק מאורבילי (ע"ין ס' סהמב"ס סהמב"ס):

[יטז] מהר"ר יצחק ין אלברגוני אחרון תשובתו בספר זרע אנשים כ"י מהר"ר

[יפג] מהר"ר יצחק אלגאזי ז"ל תלמיד הרב כנה"ג והיה מ"ץ

בעיר כ"א וחבר ס' דרושים בהיותו בן ט"ב שנה וקראו דורש טוב ויש לו הסכמה מהרב הגדול מהר"ש אלגאזי ז"ל וכתב דוכסות אבותיו הרב הגדול מ' אברהם אלגאזי והרב הגדול מהר"ש יפה ז"ל סייעותיו לחבר ספרים ויש לו תשובות ב"י ושקיל וטרי עם הרב הגדול רבו הרב כנה"ג וכמה תשובות נדפסו בשו"ת בעי ח"י שהרב ז"ל כתב על פסקיו גם הרב המו' כמהר"א ן' חיים ז"ל כתב כמה תשו' הסכמות על תשו' ושקלא וטריא וראיתי ס' תשו' הנז' כ"י ושם כתוב סמיכה על השחיטה שנתנו לו רבני קישט' והרב מהר"י קציב ז"ל בראש :

[יפג] מהר"ר יצחק אלנקווה (עיין מ' יוסף פטרלני) :

[יפס] רבינו יצחק רבי אלעזר מביא דינים משמו הר"ם ריקאנטי וע"ש ס' קב"ד :

[יפג] מהר"ר יצחק אלפאנדרי (עיין מ' חיים אלפאנדרי י"ו יוסף פטרלני) :

[יפג] הר"ף (רבינו יצחק אלפסי) תלמיד רבינו חננאל ורבינו נסים ור"י בעל התוס' היה אומר כי ודאי רוח הקדש שרתה על הר"ף כשחבר הלכות וראינו ראיתי קונטרס מרבינו יעקב ממרו"ש שהיה שואל שאלות מן השמים בדעים שהיה מסתפק בהם ומשיבים לו ופעם אחת שאל בפרט דין אחד אם הלכה כהר"ף אי כחולקים והשיבו לו מן השמים שידי הלכה כהר"ף דחשיב טובא וקראו עליו וזרע יצחק ויגדל האיש וילך הלך ויגדל עד כי גדל מאד והרב העמוד ובעל התרומות ושאר פוסקים מייתו תשובות הר"ף ואני הצעיר דאה ראיתי קובץ תשו' הר"ף כ"י ותלמידיו רבינו יוסף הלוי ן' מיגאש ורבינו אפרים וכוזמן פארת הר"ף יש קצת חילוף ובס' קורא הדורות מביא הדברים ולא יעיר כי הם דברים מתחלפים ע"ש דף ז' ע"א וע"י בחשב"ק ח"א ס' ע"ב : הר"ף עתה מחדש נדפסו שו"ת להר"ף ש"ך תשובות והן הן התשובות שכתבתי לעיל שראיתי קובץ תשובות הר"ף כ"י ועתה עלו זה על מזבח הדפוס :

ודע שהרבה גאוני הדורות עשו פ"י להלכות הר"ף כנראה מספרי הראשונים . דהיינו

(א) רבינו יהנתן נראה שפירש כל הלכות הר"ף (עיין רבינו יהונתן) (ב) רבינו יונה עשה פ"י על כל הר"ף ולא נדפס כ"א על מוסכת ברכות ובמקובצת כתובו' מייתי פ"י על הר"ף כתובות מתלמידו רבינו יונה . (ג) רבינו יהוד' בר בנימן הרופא חיבר פ"י על הלכות הר"ף וראיתי בכ"י פירושו על רוב הלכות הר"ף .

וכדומה שהוא רבו של הרב שבלי הלקס ועליו כתב מרי יעלה על שם יהודה יעלה . (ד) רבינו יאודה אלמאדארי פ"י הלכות הר"ף וראיתי ס' ישן נושן בלוי כ"י באור הלכות הר"ף מפסחים ומגילה וכתוב שם שהוא פ"י מרבינו יהוד' אלמדארי ואינו מוכיר בפירושו כ"א דברי הגאונים רב סעדיה גאון ורב דוסא בנו ורב שיריא ורב האי גאונים וזולתם הכל גאונים . (ה) הרא"ה פ"י הלכות הר"ף וראיתי איזה מסכתות כ"י . (ו) הרשב"א פ"י הלכות

הר"ף כמ"ש בתדושו' למ"ק סוף דף י"א מהש"ס וירש דף כ"ב . (ז) הר"ר ישמעאל עשה פ"י להלכות הר"ף כמ"ש מהר"ם אלשקר בתשובותיו ס' מ"ו . (ח) רבינו תם עשה הגהות על הר"ף כדמוכה בסמ"ג עי"ן ס"ו דף קמ"ה ע"ב . (ט) הר"ן פ"י הלכות הר"ף . (י) מוקי יוסף פ"י הלכות הר"ף . (יא) רשב"ם כ' הגהות על הר"ף כדמשמע מהגמ"י . (יב) ר' אבא מארי בר יוסף פ"י על ההלכות כמ"ש הרשב"א בחידושי' שבת על דף קכ"ח . (יג) הרב העמוד חיבר על הר"ף עי"ן מערכת מ"ם . (עיין מלה סערים כ"ג) :

ודע שהר"ף במסכת' כתובות יעד לפרש ג' הלכות באור רחב ופירשם ברשון ערבי . והרב הרמ"ע טרח להעתיק אותם בלח"ק ע"י ב' חכמים וכתבם בתשובותיו ס' קכ"ז קכ"ח קכ"ט ע"ש . ובס' תמים דעים נדפסו פ"י ג' הלכות האלו ברשון הקדש בס' ר"ח ר"ש ר"ב . אמנם ס' תמת ישרים נדפס אחר שנדפסו תשובות הרמ"ע וגם נראה שנדפס אחרי פארת הרמ"ע ז"ל . ועתה המעיין בהם עיניו יחזו בשתי העתקות האלה וטוב לו :

[יפס] הרב יצחק אפומאדו (עיין ספריי ז"ב) :

[יפג] מה' יצחק אריפול אחד מרבני מצרים בזמן

בזמן הרב גנת ורדי' ויש לו תשו' שם בספר גנת ורדים ובספר דרכי נועם . ובדורו ה' משובח בעומק העיון ישר . והרב ישועה ז"ל ה' תלמידו ומזכירו בספריו :

[יג] רבינו יצחק בר אשר (ריב"א תלמיד רש"י ע"ש סמ"ד) :

[יגא] רבינו יצחק בר אשר הלוי כתב ספר יחסין שהוא רבו

שר רש"י וגם בספר קורא הדורות מסתפק בזה . ולי ההדיוט פשיטא שאינו רבו של רש"י שהרי מוכח בס' תמים דעים ס' קצ"ד וסימן קנ"ה וסימן ר"ו שהוא אחד מבעלי התוס' והיא ריב"א שמוכרים התוס' כדמוכה שם בתמים דעים ובשו"ת הרא"ש כלל ס"ה ס' י"ד . ובענין זה שכתב הרא"ש התו' ריש גיטין הקשו על רש"י וכתבו ומפרש ריב"א . גם בנדה דף ט"ל כתבו התוס' שריב"א הקשה לרש"י והשיבו . וגם בס' יחסין כתב הוא עצמו אחר זה שריב"א תלמיד רש"י וכן הוא האמת :

וראיתי לתוס' בפ' ההומש פרשת וארא שכתבו רבינו יצחק בר אשר נולד ביום שנפטר רבינו יצחק בר אשר וקראוהו על שמו וקראו עליו וז"ל השמש וגו' .

ואחרי הודיע אלהים אותנו דרבינו יצחק בר אשר היו שנים אפשר לקיים דברי הרב ס' יחסין שמנה לרבינו יצחק בר אשר סגן לוייה מרבותיו של רש"י . ואנכי איש צעיר לעיל הוכחתי דרבינו יצחק בר אשר היה תלמיד רש"י ושנ"כ הרב ספר יחסין עצמו אה"כ . וכתבתי דהנב שבספר קורא הדורות מסתפק בזה לי ההדיוט פשיטא לי שהוא תלמיד רש"י וקיימתי דברי הרב ספר יחסין האחרונים עיין לעיל :

וכשאני לעצמי לא נתקרה דעתי . כי האף אמנם מריש ועד כי כאן זה דעתי הקצרה כד"ל מסכים הלוך שהוא תלמיד רש"י . אפס בי עז שהרב ס' יחסין דגמיר ודייק וכתוב ידו דברים ההפכיים סמוכים זה לזה . וממטבע הלשונוה אינו נראה שהוא ס"ס . אמנם עתה אפשר דרבינו הרב ס' יחסין נאמני אר"ש לשב"ט מ"שור וכמדתו לכל רוח חכמה . ורבינו יצחק סג"ר רבו של רש"י הידוע כמש"ל אות ה'

בס"ד (עיין ב' יתק לוי) ה' בר אשר וכשנתבקש בישיבה של מעלה נולד רבינו יצחק בר אשר וקראוהו על שמו וזה האחרון היתלמידו של רש"י והוא מבעלי התוס' ולא נפל דבר אחד מדבריו ספר יחסין והכל מתוקן :

רבינו יצחק בר אשר בעל התוספות בהרבה מקומות בס' תמים דעים מיתו מתוס' שלו . ועמ"ש לעיל ועיין בתמים דעים ס' ר"ז ר"ח ר"ט ועיניך תחזינה הכתוב בסוף ס' ר"ש : ריב"א . ראיתי להרב פרי מגדים הכולל ב' חבורים משכחות זהב על ט"ו י"ד ושפתי דעת על ש"ך י"ד שכתב בהקדמתו שריב"א הוא ר"י הבהור ובספר חק יעקב כתב דריב"א בעל העטור עכ"ד . ומבין ריב"א דבריו ניכר קצת שסבר שהם דברים מתנגדים . ואין הדבר כן כי רבינו יצחק בר אברהם משנ"ץ הוא ר"י הבהור והוא ריב"א שכותבים התוספות ולפעמים שכותבים ריב"א על הרוב הוא רבינו יצחק בר אשר שמכנין אותו בעל התוספות ואיזה מהם יהי' רבינו יצחק בר אברהם ואנב שיטפא במקום ריב"א כתבו ריב"א ודבריו הרב חק יעקב אינם על דברי התוס' אלא על איזה ספר שכותב ריב"א על העטור שהוא רבינו יצחק בן אבא מארי . ובספר שלשלת הקבלה יש בלבול בזה ואינו רוצה ע"ד לכתוב עליו רק כתבתי שנים ג' נגנרים להעיר אזן : ודע שכתב הרב כנה"ג י"ד ס' צ"ג הגהת ב"י אות י"ב דמסורת בידו שר"י הלבן הוא ר"י הבהור והוא ריב"א והביאו בהקדמת פרי מגדים הנזכר :

[יגב] מה' יצחק בארקי תלמיד מהר"ש במהרה"ש ח"ג ס' כ"ש ונדפס פסק ממנו בסוף ס' התרומות שנדפס בשלוניקי :

[יגג] מה' יצחק בראינו רב א' מרבני עה"ק ירושלים בדור שלפני פנינו הינו שלהן מלכים על ש"ע א"ח וי"ד מחידושי מהרי"ק ש וחידושי דינים מרבני עה"ק שלפני זמנו ותיך זמנו . ונמצא ספר זה בעיר קדשנו ירושלים ת"ו והוזכר ס' זה בס' פרי חדש ובספרי אחרוני זמננו :

[יגד] מה' יצחק ביבון (ע"י מ' סמולל ברחמיזון) רבינו

[ילג] רבינו יצחק בר ברוך השיב על הר"ף בדין ציצית באורך והוכחה תשיבתו בס' תמים דעים סימן רכ"ד. והקרב אלי שהוא אחד מהמשה רבנים שבדור הר"ף ששם כבוד כולם יצחק ואחר מהם שמו רב יצחק בר ברוך ואפשר שהוא זה: [ילג] ה"ר יצחק ברוך שאמר (עיני כבוד שאמר ד"ה ב"ס הזה וכו') כח"ב):

[ילג] מה' יצחק ברכה (עיני כדך יצחק כח"ב).

[ילג] מה' יצחק בן ג' אמיל אחד מרבני עה"ק הברון ת"ו זקנו של מופת הדור הרב הגדול מהר"ח אבואלעפיא חיבר ספר חיים וחסד דרושים וזאת לפנים נדפס בקצור בסוף ישרש יעקב:

[ילג] מה' יצחק גרשון (עיני מ' בנינו זכ"ב):

[ש] מחרי' (יצחק) בר דוד (ע'דברי חכם כח"ב):

[שג] מה' יצחק דון דון הזכר בשו"ת אהלי תם למהר"ר תס'ן יחיא בס' קש"ו וס' קצ"ו וס' ר"ח וסימן ר"י ריא"ר רי"ב ושאר מקומות:

[שג] רבינו יצחק מדופירא (עיני רבינו יצחק מרונספר. (עיני חוסמות בח"ב):

[שג] רבינו יצחק מדורא בזמן רבינו ירוחם שנת צ"ד כ"ב צמח דוד ועיני בקורא ד' כ"ו סוף ע"א. והיבר שערים באסור והתר קראו בשמותם שערי דורא. וגאוני הדורות חיברו הגהות עליהם הרב תרומת הרשן ומהרש"ל ומביא שערים למהר"ן שפירא אב"ד הורדנא. ומהר"ם היבר תורת הטאת כפי סדרו:

[שג] רבינו יצחק מוויינא תלמיד רבינו יהודה מפריש וראב"ה ותלמידיו הרמ"ה ומהר"ם בר ברוך:

ודע דהפוסק' זימנין דקרו ליה הר"י מוויינא זימנין קרו ליה רבינו יצחק אור זרוע וזימנין קרו ליה ריא"ז והוא ר"ת רבינו יצחק אור זרוע שהרב הוא המהר"ם אור זרוע: ואני הצעיר הזה היות ספר אור זרוע כ"י על נשים ונוקין כסגיית התוס' באריכות וגדול האיכות והכמות:

וקרא שם הס' אור זרוע על ידי סיכה כע"ש בס' שמות הניטין דף כ"ז ע"ב וז"ל ה"ר יצחק אור זרוע אלוסטרעיק חילק דלומי כמדרש אור זרוע ללדיק ולישרי

לכ שמה ס"ס רבי עקיבא ח"כ ש"מ דכוסתין ליה כה"א ולא בחל"ף ומרוב שמה שמהל אומר לדיק רמוז בלומי כסוק קרא ה"ר יצחק הכו' הס' שחיבר אור זרוע עכ"ל - ואני הצעיר עתה בח לירי ספר כסוב על ק"ף ימן נוטן והוא ס' גמטריאות מרכיבו יהודה הסקיד י"ס כסוב עקני הל"ן סיבם עק"י ה' מתיבס הל"ן הוא עקיבא רומז לרבי עקיבא על נשכנות הרועים סקיד משינות וברייתות במשכנות ישראל עכ"ל. וק"ף דהו"ל לרבינו יצחק להל"א מרכו רבינו יהודה הסקיד שכן סובר דיכנס כה"א וחסמכיה אקרא דעקני הל"ן כמדובר. ואפשר דלויחל ליה לאשויי רחיה ומדרש הז"ל (וס' שמים הגיעין לינוב סה עתו): * ורחיטי להרב מהר"ם חלגינן בהלכות קטנות בקיטורס גיעין כמכח וז"ל עקיבא כה"א. למה. כסוב כגלגולים אור זרוע וכו' ס"ס עקיבא מכלל לרחל ככותבה כה"א עכ"ל. וזעלם מהס שהרמז מרז"ל כמדרש והראיה מרבינו יצחק מוויינא:

ועוד חזי מופ"ק להעיר הרב הזכר דמייסי מפי' הגלגולים אמאי לא זכר דרבינו הר"י רמז כמסקו מידי אביר יעקב סיד גדול כי אביר יעקב חותיות רבי עקיבא והוא סיד משז"ל משנת רבי עקיבא בעלו זרעות עולם כמ"ס בלקיטוי סורה שנדפס מקרוב ורבי מזה נראה שכתב בחל"ף:

וראיתי להר"י אהרן בשמות דף קט"ו ע"ב בשם עקיבא שהניח חמש מהר"ס ויעל לדרין שני גיעין אחד בחל"ף ואחר כה"א מפני שיש סוף כמקוקים לשניהם אור זרוע ללדיק ולישרי לכ שמה ס"ס ר' עקיבא בחל"ף וכמדומה שהמנהג שאין כותבין אלף גע אחד כה"א וכו"ל שכן האננה מאחר שה"א וחל"ף מומלל אחת עכ"ל. וכמעט לא מלאטי רמז זה בס' וגוה"ל אביר יעקב שהוא חותיות רבי עקיבא בחל"ף לא כשער הפוסקים שקיבר מהר"ם ויעל גופיה ולא בלקיטוי הור"ס שקיבר מהר"ם פאפורס. אך רחיטי בס' הגלגולים כ"י ס' מ' ו' ו' מ"ה שדורס הרב ז"ל עקיבא בחל"ף וכו' מ"ה כמז דעקיבא חותיות יעקב וחל"ף רומז ללדה"ר ושם כפי מ"ה סביא משם אהר"ה ויפוזו זרועי ידוי מרי אביר יעקב שהוא רבי עקיבא כמ"ס בלקיטוי סורה שהכת"י וכל זה הו"ל להזכירו למהר"י למה ולמהר"ס זיעלר:

והיה הר"י מוויינא בתחלת האלף השישי: אור זרוע היה בזמן הרמב"ן. כי רבינו יצחק מוויינא אור זרוע ה" בתחלת האלף השישי והרמב"ן בשנת ז"ך לאלף הוי' עלה לעה"ק וירושלם ת"ו אלא שודאי רחוק שיכתוב א"י על דברי הרמב"ן. ודלא כהרב מה' עזריה יהושע וגם הרב כנה"ג מסתפק אם היו בזמן אחד כמ"ש ב"ד ס' ת"ב ע"ש ודו"ק. וידוע דתלמיד רבינו יצחק אור זרוע הוא מהר"ם מירושנבורק ובסדרנו בסוף מ"ק מביא דכתב מהר"ם אמר לי הרמב"ן מפי רבינו יונה וכן הרמ"ה תלמיד רבינו יצחק אור זרוע וכתב כתב להרמב"ן והוא באגרות הרמב"ם. הראת לדעת שיהיה

שהיה הרמב"ן בזמן אור זרוע. אמנם ודאי שא"ז לא יכתוב על דברי הרמב"ן ואפשר דא"ז קשיש מהרמב"ן :

דיא"ז שזכיר בפסקי הרב המקובל מה'מנהם מריקאנטי ז"ל קרוב אני לומר שהוא רבינו יצחק אור זרוע ולא רבינו ישעי' אחרון. וא"כ מה שכתבתי בח"א מערכת מ"ם אות כ'. (עיין מהר"ם נר נרוך ד"ה כחכ בספר קו"ר וכו') שנראה ממה שכתבתי שם הדיא"ז דמייתי מהר"ם ריקאנטי הוא רבינו ישעיה אחרון. חדא ועוד קאמינא התם. דאפי' במונה שהוא רבינו ישעיה האחרון הכונה דקדק מפ"י וכו' כמ"ש שם :

רבינו יצחק בר משה מוינא השיב על דברי הרב בעל התרומה תשובה אחת ועל תשובתו השיב רבינו אריעזר בר שמואל מוירונא תשובה ארוכה בשבלי הלקט שבלת רמ"ז כ"י כל התישו' באורך ועיין לעיל במערכ' האל"ף אות ט"ל . (עיין רבינו אליעזר מוירונא):

[סג] מהר"ר יצחק וינטורא מפיסארו הועתק פסק שלו בסוף ס' שלום הבית למה' מנהם קאזים ז"ל : [סד] מהר"ר יצחק ק' ואיית (עיין סענה עינים נח"ט) :

[סז] מהר"ר יצחק ורחיה (אזולא אבי המחבר ז"ל) (עיין מה' אברהם אזולאי).

[סח] מהר"ר יצחק האנ"ן א'מרבני עיר ואם בישראל שלוניקי בזמן הרב עדות ביעקב חיבר ספר בני יצחק דרוישים ובסופו קצת תשובות :

[עט] מה' יצחק חריף (ע"י הגי"מ אברהם ברודה) [פ] רבינו יצחק בר יהודה מזכירו בפסקי דינים מהר"ם ריקאנטי בפסקיו במקומו' הרבה :

[פ"א] רבינו יצחק בר יהודה (עיין רבינו יצחק הלוי) :

[פ"ב] רבינו יצחק בן רבי יהודה בן גיאת בזמן הרי"ף והוא מההמשה רבנים שהיו בדור ההוא ששמום יצחק. והיבר פסקי הלכות ומביאים הראשונים מהלכותיו. ומ"ש בשלשלת הקבלה כי בן אחות רשב"ם ור"ת הרי"ף גיאת ואביו הירב שמשון וכו' ע"ש דף מ"א דפוס אמשטרדם באמת דברים אלו

קשים לשמוע וביותר תמיהני על הגאון סדר הדורות שהביא דברים הנז' דף נ"ז ע"א. והדבר ברור כי רבינו יצחק ק' גיאת בזמן הרי"ף ושם אביו הרב יהודה. ובן אחות רשב"ם ור"ת הוא ר"י בעל התיס' בן רבינו שמואל. ומהסמ"ג שהביא שם אין ריח ראייה ודי בזה כי אלו הם דברים פשוטים מאד :

[פ"ג] רבינו יצחק בר יהודה הלוי (עיין פננת רזח נח"ט) :

[פ"ד] רבינו יצחק בר יהודה בשם רבו רבינו אריעזר זצ"ל וכו' ורבינו משלם בר משה שאל את פי אריות יושבי ירושלים וכו'. שבלי הלקט ח"א שבלת רפ"ו :

[פ"ה] מהר"ר יצחק במה' זוסף העם (עיין בן פולת זוסף נח"ט) :

[פ"ו] הסופר יצחק בר זוסף ממלכות פודטונאל (עיין רבינו יעקב נע"ט) :

[פ"ז] הרב מהר"ר יצחק יצחקי בן הרב החסיד מה' יצחקי אחיו של מורנו הרב מהר"א יצחקי חיבר ס' נחמד ורושים וראיתם כ"י. והיה תלמיד הרב המגן כנראה בתשובתו הבאה בשו"ת זרע אברהם י"ד ותשובת הרב המגן עליו ע"ש :

[פ"ח] רבינו יצחק הישראלי (עיין יסוד עולם נח"ט) :

[פ"ט] מהר"ר יצחק הכהן אחיו של הרב מהר"א הכהן היה חסיד מופלא הפלא ופלא כאשר סיפר עליו מר אחיו בספרו מדרש אליהו דף כ"ב ע"ב. והקורא שם יראה שבזמניו היה חסיד מופלא במעשים כאלו ויבוש במעשיו כי עין בעין יראה כי גדלה מאד עבודת ה' אין הקר. וכמ"ש הרמב"ם לחסיד אחד והנאתיו בכמה מקומות :

[פ"י] מהר"ר יצחק הכהן מק"ק אוסטרא (עיין קלור מזמרי נח"ט) :

[פ"יא] מהר"ר יצחק הכהן בן מה' יאודה הכהן ממשפחת רפאפורט מגזע כהונת עולם אשר בלובלין חיבר בתי כהונה ב' חלקים כמ"ש מערכת ב"ת (עיין נתי כהונה נח"ט). וזר אביו בא לעה"ק ירושלים ת"ו ונשא בת הרב מהר"ך בר פלוגתיה דהרב המגן וזכה להוליד הרב הנז'. והוא הייתל מיד הרב

[סני] רבינו יצחק הלוי בן אחיו של הרא"ה הוכירו הריטב"א בח"י גישן דף ל' ע"ג מהספר :

[סני] מהר"ר יצחק הלוי אחיו של הרב מהר"ש הלוי שה"י

חבירו של הרב מהר"י רוזאניס היה מפורסם בחכמה ובקראות ונפטר במבחר ימיו והיו לו שלש מאות וחמשים תשובות בכ"י נזכר בס' כהונה עולם כהל' נדרים ס"י רל"ט . והרב מהר"ש לוי שקיל וטרי עם הרב מש"ל בהל' אישות . ובנו של הרב מהר"ש הלוי הוא מהר"ר יעקב שקיל וטרי עם מורנו הרב בתי כהונה בד"ן וזכ"ת קמ"ן וגם הוא נפטר במבחר ימיו . והיה להם להרבנים מהר"ש ומהר"ר יצחק את אהר ת"ח פשוט . והרב מהר"ש אהר איזה זמן שנפטר הרב מהר"י רוזאניס היה הוא רב בקושטנרנא רבתי .

[סנת] מהר"ר יצחק הלוי (עין סלר גיס חיים כח"ב) .

[סנע] מהר"ר יצחק לוי ואלי מרבני מודינא בזמן מהר"ש אבודב ומהר"ם זכות היבר ס' לחם הפנים על השי"ע כמ"ש בס' גבול בנימן בדרוש ההספדו . ואני ראיתי בכ"י קצת שו"ת וקצת מהם הפנים שלו . ובכתב הרמ"ז עצמו מידו יד הקדש ראיתי בכתב שני עמודי איטליא בהוראה מהר"ש אבוהב וכמה"ר יצחק הלוי ממודינא ואמרותיהם אמרות מהורות זכו' .

[סל] מהר"ר יצחק די לוויה (עין מ' סכנסס סזולחי אמרויקס) .

[סלג] מהר"ר יצחק רומברווז (עין ז"ל ק כח"ב) .

[סלג] רבינו האר"י (ר' יצחק לוריא) זצ"ל בישראל גדול שמו ניצוץ משה רבינו ע"ה אפס קצה מעלותיו כתב מהר"ח זצ"ל בהקדמת עץ החיים . ועוזו נוראותיו בתובים בס' עמק המלך ומצרף להכמה וס' שנתו האר"י והיה לו רוח הקדש ובקי בכל חכמה . וראיתי מכ"י מהר"ח זצ"ל טופס הסכמה מרבני מצרים משנת שי"ח והתום הרב האר"י שם . עוד ראיתי במגילת סתרו של מהר"ח זצ"ל ממש כי כל מה שקיבל מהאר"י היה בשנה אחת וקצת ירחין והם שנת של"א ושל"ב עד יום ה' אב שנלקח ארץ

הרב פי"ה והבירו הרב מהר"ש אלגאזי אב"ד במצרים . והלך בשליחות מצוה מעה"ק צפת ת"ו ובהורתו קבלוהו בעיר איזמיר להרב והי' שם מ'שנה ולעת זקנותו הור' לעה"ק ירושלם ת"ו וקבלוהו לרב ואנכי הצעיר כתבתי שטר הרבנות מכוללות עה"ק ותלמידיו הרב הכולל מהר"י שאול והרב המו' מהר"ח בכ"ר דוד אבואלעפיא וההכס השלם המהבר קוד בן לוי והרב המו' חסידא קדישא מהר"ם רובין ומהר"ש נעים .

[סנז] רבינו יצחק הכהן שולאל (עין מ"י דודן זכ"ל . מין מהר"י קלר) :

[סנז] מהר"ר יצחק די לאטי"ש שני' פסק להדפיס ס' הזהר עיין לעיל במערכת ח"ת אות ב' מה שכתבתי (עין סקס שלמה כח"ב) :

[סני] מהר"ר יצחק לאמפרונטי (עין סחד יצחק כח"ב) :

[סני] רבינו יצחק הלוי היה רבו של רש"י כנראה מפרש"י בכמה דוכתי וכתב בס' קורא הדורות דף ה' דרביה רש"י רבינו יצחק בר יהודה הלוי ואיברא רהכי מוכח מהתום בסוכה דף ל"ה דמיתו :

אך מדברי רש"י בגיטין סוף ד' נ"ט נראה קצת דר"י בר יהודה לחיד ור"י הלוי לחוד .

וכן נראה מדברי הרב מהרש"א בהידושי הלכות שם ומתשו' רש"ל ס' כ"ט וממהר"י הלוי ס' ל' . וכן מצאתי בקיבוץ ישן נושן כ"י דרבינו יצחק בר יהודה היה אשכנזי והי' תלמיד רבינו האי גאון כמ"ש המרדכי פ' כל כתבי . ורבינו יצחק סג"ל היה אחר ורבו הזקן של רש"י היה רבינו יעקב בר יקר עכ"ד . וכוה ראיתי להרא"ש בפסקיו בחולין פרק המקשה שכתב וז"ל כן קבלה רש"י מפי רבותיו גאוני עולם רבינו יצחק סג"ל מויתרי ורבינו יצחק בר יהודה ורבינו יעקב בר יקר ז"ל . ובהגהות מיוסנויות סוף המ"ק כתב ר"י בר יהודה מפי רנמ"ה . ושמעתי מהרב המופל' חסידא קדישא מהר"ח בן עטר וזה"ה שקבל מרבותיו דכאשר רש"י כותב בתוך דבריו לוי"ה כמו בשבת דף מ' ודף נ"ט ע"ב ודף ס' ע"ב ר"ל דפי' זה מרבו רבינו הלוי . ובנו רבינו יעקב ונקרא רבינו יעב"ץ כמ"ש בתשו' מהרש"ל ס' כ"ט :

אדון האלהים בעוה"ר זכותו יגן עלינו ועד כל ישראל.

רבינו האר"י זצ"ל קצת מכללי גדולתו נכתבו בכמה ספרים כמו שרמזתי לעיר.

ובבחרותו כתב שיטה על מסכת זבחי בחברת רבו הרב בצלאל ושמעתי מפי הרב מהר"א אלפנדארי הרב המחבר יד אהרן שהוא ז"ל היה בידו שיטה זו והיה מפורש שם על כל הידוש שמא דמאריה עליה הרב בצלאל או האר"י ובעוה"ר נשרפה בשרפה אשר היתה באיזמיר עם כל ספריו גם בתוך שו"ת מרן כ"י ראיתי שכתוב שם שאלה ששאל החכם השולם המקובל כמה"ר יצחק אשכנזי ולפי הרשום בדעתו היתה השאלה בנדון א' מדיני ממונות והיה מצדד צדדים בשאלה מבלי הזכיר שום ספר ומרן יסד תשובתו על השאלה וכתב נראה שהחכם השולם השואל אמר צד זה משום ס' פוסק זה וכתב דבר זה לצאת ל"ח פוסק זה וכיוצא כל התשובה כמעט לבאר דברי השאלה שעל אדני פז סברת הפוסק' היא והסכים למה שנראה שנטה דעת הרב השואל גם בהקדמת ס' תמת ישרים כתב שה"ל הר"ן מוגה משני מאורות הגדולים הרב בצלאל והאר"י זצ"ל וזכר נודע שישאלו תלמידיו אמאי אינו מחבר ספר מחכמתו הגדולה בקבלה והשיב שלא הר"ל מציאות בי תיבך נפתחים לו מעינות החכמה ואין בו כח לכתוב ואפילו כשהיה מדבר היה לו טורח למצוא צנור קטן לדבר אליהם ובתחלת דבר ה' בו כתב פ' ספרא דצניעותא ואיזה עניני' בחכמת האמת ומהר"י קבצם ועישה שער אחד ממה שמצא משהר"ד הקדש רבינו האר"י כמ"ש בנדפס מערכת ח"ת (עין מ' חיים ויפאל) וזכר נודע דנשאר יתום קטן מאב ואמו עשרת נשים הלכה בארץ מצרים לבית אחיה עשרה בעד המכס ושם נתגלה האר"י זצ"ל בבית דוד הגביר ונתן לו בתו לאשה ושמעתי מפי ת"ח זקן קרוב למה שנה מאריך המערב והוא סיפר לי שבבחרותו הלך למצרים וגם הלך לקושט' והיה רגיל אצל רב תנא מהר"א רואננים וכשהיה במצרים ידע בבירור שחמיו של האר"י זצ"ל ודודו בעד המכס ושמו מרדכי פראנסיס וכמדומה שאמר

לי שראה כן במכתב מהרה"ח זיוהרב מהר"מ ט"ב בדרשותיו דף קנ"ג מביא ממה שמע שדרש הרב האר"י זצ"ל בצפת בק"ק אשכנזים ע"ש ושמעתי מפי ח"ח מרחץ המערב הפנימי חסד ר' מסעוד כמאל שהגיד האר"י ע"פ עלים למרוס סכים שני שבי"ח ר"ח שמעון בן יוחאי ולאמר החכם הגז' ואלי רחמי עלינו כ"י שבי"ח לנפטר ר"ח ילחק בר שלמה שהיה האר"י זל"ל ועד זמנא היתה שם אחי עכ"ל :

רבינו האר"י זצ"ל שאר שאלה ממרן מהר"י קארז' ז"ל והוא בס' אבקת רובל ס"ו קל"ו ומרן השיב על שאלתו ועי' לעיל וזכר נודע דרבינו האר"י זצ"ל נולד בעה"ק ירושלים ת"ו ומפי זקני שעור נודע הבית שנולד בו וזכינו לראותה ולראות מדושו ובית תפלתו בארץ מצרים והמקום אשר נתבודד במצרים הישנה ששה שנים כל ששת ימי המעשה.

ושמעתי מחסד זקן אחד שקיבל מהזקנים שרבינו האר"י ז"ל אחי פעירת רבינו הרוע"ק ז"ל החמיל לדרוש קלם בקבלה והרב הגדול שהיה רבה דרביה הרב בללאל הוא הרדב"ז ז"ל אמר לו שלא ידרוש ברכים בנסתרות וזמר פעם אחרת לדרוש ושלא לקרותו הרדב"ז וזכיר כיני כמגלה אליהו זכור לעובד להרדב"ז וכסבל האר"י לפניו אמר לו לך כחך ודרוש על דרך האמת כי לך נאה זהו חורף דברים בקלור :

האר"י ז"ל והרב ילחק אשכנזי והרב ילחק פלסי היו שלשם פלמירוס יושבים לפני הרב הגדול הרדב"ז ז"ל והאר"י ז"ל שהיה בן עו"ב שנה יום א' ככס ואמר לפני הרדב"ז ב' יב כאן ששנים ילחק וחסה הרב על דבריו וא"ל מה כוננך בני ומה חידוש אחרת : א"ל רבי כונתי שצלשמו שנים בשס וכל א' כפרד לענין אחר : אני אהעסק בקבלה וחכירי כמה"ר ילחק אשכנזי ילא שמו בכל העולם בחכמת העיון וחכירי ה"ר ילחק פלסי יהיה גדול להפליג על כל בניו ולעשותו נהפך ונסקיימו דבריו שהאר"י ז"ל גדל מאד בחכמת הקבלה וכמה"ר אשכנזי הרבה כחו ונסללחו עיונו בשלונקי כימי מהרשדים ומהר"י פלסי היה מפליג בכל ענין כן כתב הרב מהר"א הכהן בספרו מדרש אליהו דף י"ב ע"ד ושם האריך וכסד גופא דעובדא של מהר"י אשכנזי וגם הספירות ששה מהר"י פלסי ע"ש בחריכות :

רבינו מה' ילחק לוריא ז"ל שזעזע שהיה ממשפת פתח"ש ז"ל והיו בני חבורה משפטים כבוד שכי' הרב ז"ל וחסתי' מכללל דיוס השבת היה ישן וא' מהחכמים רחל להרב דרמוס' מרחשן שפוטיה ועודו שם לרחוש חס' יעין איזה דבר ונתעורר הרב ז"ל וא"ל שרי ליה אחרים כי עשה קבלה כמחמי רזין וילחין שפירך כמה שנים לאומרם ובעבור כבודו כתיבתי וואני הלעיר אז אמרתי להם אין פסק כי כל יושבים כאן מחמינים בדברי רז"ל והנה בילקוש שמואל על פי וילך דוד אל שמואל כניווח אחרו כמחמה לילה למד דוד מה שחלמיד וסיק אינו לומר כמאה שנה : א"כ אפוא אין להמיה

לחמוס על זה . כי כל התעכב הוא החומר העכור . וזויר הע"ס בכת שמואל הכבול הפטיע החומר ורוחו הוא קבלן . והרכיבים תובנים ופשוטים ואין להסירך :

[שלב] מה' יצחק די ליאון מהר"י קנפאנטון חבירו של מהר"י אבוהב' וכמד מהר"י ז"ל שמים ומטה כמה סלחים ולאורחים מטה זיכרם עילאה דלחם . ומרן בב"י כוהב עליו רבינו הגדול ותלמידו הר"א בן בולט בתשובה בסוף ספר שבעה עינים מאריך בשבחו . וכתב הרב ס' יוחסין שהיה מלומד בנסים ולבו כלב הארצה . ונתבקש בישיבה של מעלה זקן בן שבעים שנה וכתב בספר קרא הדורות שהוא חיבר מגילת אסתר לחציל דרמב"ם מהשגו' הרמב"ן בס' המצו' . ועתה בא' לירי קונטרס פסקים שנדפס ברומא שנת קרא"ו ובראשו פסק הרב יצחק ליאון בכמה"ר אליעזר ז' צור ספרדיו וכתב הפסק שנת ש"ו וכתוב שם שה' תושב אנקונה . ונראה בעיני פשוט שהרב הזה של הפסק הוא הרב המהבר ס' מגילת אסתר על המצות שכ"ב בהקדמת ס' מגילת אסתר ששמו יצחק ליאון בן הרב אליעזר ב"ר שלמה ספרדיו ז' צור . גם נראה דמהר"י די ליאון חבירו של מהר"י אבוהב משפחתו ליאון והוא שם עיר וזהו שמכניזן אותו די ליאון אבל הרב המהבר מגילת אסתר ליאון הוא שם' וכן בפסק הגו' ובהקדמת מגילת אסתר שהם דבריו של המחבר כתוב יצחק ליאון די מחסנרו ומשפחתו ז' צור . וכן נראה שהרב מגילת אסתר מזכיר ס' זהר הרקיע דהרשב"ן שנדפס שנת דע"ה . ובימי מהר"י די ליאון קרוב הדבר שבימיו לא נתפרסם כל כך הדפוס מספרי ישראל וכ"ש שלא ראה זהה הרקיע מודפס שרבו מהר"י קנפאנטון נח ופשוט שנת רכ"ג . וגם משמע מדבריו ספר יוחסין דנפטר מהר"י די ליאון קודם הגירוש כי מהר"י אבוהב היה קטן ממנו ונפטר שנת רנ"ג ע"ש וא"כ מאין בא לידו זהה הרקיע בכ"י שהרב הרשב"ץ היה בעיר אוגיל . והגם דאפשר להיות אבל הדבר דחוק .

[שלו] מה' יצחק די מולינא בר פלוגתיה דמרן ככתוב בשו"ת א"ה למרן בדין חרם רבינו גרשון והסכימו עם מרן הרב המב"ש והרב ישראל בר מאיר . ובשו"ת אבקת רובל יש לו תשובה ס' ק"ד ומרן כתב עליו בס' קל"א . ועתה נדפסו שו"ת בשמים ראש שקבצם מהר"י די מולינא כעמיר גורן ויזר"ת יצחק בהגהותיו ובהקדמתו כתב הרב מהר"י די מולינא הגו' שיש לו ש"ת וחי'דושי' על הש"ס והרמב"ם והי' חוזר לארצו ויניציא להדפי' בשמים ראש קודם לחיבוריו .

[שלו] רבינו יצחק בר מלכי צדק שפי' סוף מסכת בכורים ונדפס סוף פ' רבינו שמשון וכתב בקווא דף י' שהיה בזמן רש"י . ואני ראיתי פ' זרעים כלו כ"י להר"י בר מלכי צדק וכתוב שם שהוא הר"י מסימפונט . והפוסקים מיתו הר"י מסימפונט על סדר טהרות . והרב העטור דף כ"ה הזכיר לו' שילה בן הר"י מסמפונט . רבינו יצחק בר מלכי צדק הרב שבלי הלקט מביא דינין משמו ומהם בשבלת קמ"ט ומרניהו שיש לנו פירושו על סוף בכורים . אמנם הוא פירש כל סדרו זרעים וטהרות והוא מהר"י מסימפונט כמש"ל במערכת ט"ת (ע' עטרות פ"י סדר וכו' בח"ב) .

[שלו] רבי' יצחק בר בנחם הונא' תשובתו בתשובת מהר"ם ד"פ ס' תתקכ"ב .

[שלו] רבינו יצחק בר מרדכי (ריב"ם) (עיין רבינו יעקב בר מאיר ר"ס) .

[שמ] מהר"ר יצחק בכמה"ר מרדכי מתתיה צירף' הגה באה תשובתו בסוף ס' שלום הבית למהר"ם קאזיס ז"ל כ"י : [שמ] רבינו יצחק בן מרן הלוי מוכינים אותו הראשונים והרבה מביאים משמו רבנותא קמאי בס' תמים דעים בכמה מקומות ומהם ס' קכ"ב וסימן קס"ט וס' קפ"ח .

[שמ] רבינו יצחק בר משה מוינא (עיין רבינו יצחק מוינא)

[שמ] כמה"ר יצחק משען (עיין מ' אברהם ז' אשר)

[שמ] מהר"ר יצחק נונים בלימנטי (ע' עטר המלך בח"ב)

מהר"ר

[שלו] רבינו יצחק בר מאיר (ריב"ם) (ע' רבינו יעקב בר מאיר ר"ס)

[שלו] מהר"ר יצחק מאיר פרענקל (ע' מ' יונה חלונים מטרלב)

[שם] מהר"ר יצחק נונים ואים (עיין בית

יחזק כח"ב)

[שם] רבי יצחק נזיר (עיין רבינו אברהם אב

בית דין)

[שם] רבינו יצחק נרבנו (עיין לרור הכסף

כח"ב)

[שם] הרב יצחק סבע (ע' מ'זכריה זכמן

הרן מהר"י קארן)

[שם] רבינו יצחק בני נהור בן הרב"ד

ונגלה אליו אליהו

זכור לטיב והיו תלמידיו רבנו עזרא ורבינו

עזריאל רבותיו של הרמב"ן וע' רבנו אברהם

אב בית דין

[שם] הגאון מ' יצחק סג"ל אחי הט"ז

(עיין מ' דוד סג"ל)

[שם] רבינו יצחק מסימפונט שמביא במ'

שבלי הלשק והמרדכי

בכמה דינים הוא הר"י בר מלכי צדק כמשי"ל

(עיין ר"י בר מלכי לזק) ובמ' שבלי הלשק

מביא תשובות מרוב ז"ל:

[שם] כמהר"ר יצחק עזניקנייה (עיין מ' משה

עזניקנייה)

[שם] רבינו יצחק דמן עכו מביאו הרב

ראשית חכמה והוא

תלמיד הרמב"ן וחיבר ספרים הרבה ובכמה

ספרים כ"י כתוב היד"ע והוא ר"ת הרב יצחק

דמן עכו וראיתי בכ"י ספרו מאירת עינים

לפרש סודות הרמב"ן וכתוב שם יה"ב שג"ר

דעתו ר"ת יצחק הצעיר בר שמואל נ"ר דמן

עכו ת"ו ומחרו"ו זצ"ל במגילות סתרו"כ

מביא ממנו הרבה ענינים

רבינו יצחק דמן עכו כ"י בסוף נובלות חכמה

דהיה תלמיד חבר ובעל סודו של הרמב"ן

וראותי קונטרסים כ"י ממנו מפעילות שהיה עושה

על ידי חכמה הלידוף ונאסו אליו מלאכים

ומגלים לו קודות ופעולות וכו' ושם פעולת השמות

נמלאת דבור אחתן מהרב יצחק דמן עכו:

ודברים ממנו הללו מכוונים לה"ש החדש בספר סדר

לאברהם מעין שני עין הקורא נהר י"א

דמירוף שם הויה וזולתו פהשמות מזה נמשך ידיעת

פעולת השמות ופסטי שיעלם ממנו הלידופים לזה

בעלמה ממנו ידיעת פעולת השמות ואם ימליח אדם

ממנו איזה דבר אזי ימלא מרורו פהנים דבוכשו כי אפשר

לו להרכיב טוב ברע או לפחות לבלבל ילועי אביו ואז

יחלל ויקלן ח"ו ועם כל זה האדם שח"י להשחלל

בדיעתו כ"י לדעת גדולה האל ושיה"י דן הע"ב עם

אדם המשיבים עטם בדיעת סחרי חורה. אבל לא כ"י

בשמות מעשה עכ"ל מספר טובה וכן הרב יצחק דמן

עכו הנז' היותו מקיבל מרבותיו חכמת הלדוף והיה

בקי בה כלים אליו מלאכים ומגלים לו הפעולות:

וידענו כי דבורו חכם מופלג ורך בשנים בערי המערב

למד מזקן מקיבל חכמת הלדוף וישתמש

בחכמה זו ללמדו ובעוה"ב מת בלא עתה חל"ש לכן

אזהרה שבענין כי הם שימלא רב חכמה זו וימלא להבין

לא יתעסק בה ללמדו כי בנפשו דיבר:

והואיל שכתב אוחזי משך הענין ומשיב דלוריה

אברהם וירוח לו דברות שהם שבת השורה

הקדושה והאוסיות אשר הפכה חלו הן הגלפ"ן לירוף

לדוריהם וכה דבר בקדשו מ"ה שם דאין אוחזים אחר

אוחזים הכמניים שיוכן כונת המדבר בהם אכן הם

האוחזים רוחה פנימיות כי כל אדם וזמנת בלידתה

לפנימיות רוחה"ו ידוע מכתבים הקשורים ומחלשם עד

שיגיע האור הכוח האל ומהכל פיו התיידי לרות

עליונות מהקשרות כשרשן בעלם האלילות ובכתיבתם

רוחניות שורה בהם וזהו סוד קדושת הכ"ס וכשיזכור

אדם חיה מהחיבות יגיע כח האוחזיות המלופרות בה

ומסייעת חכמה כחם הם והכחם זה בזה עוד יתורה

בהכל פיו רוחניות ומליחות חדש יהיה כעו מלאך זה

כוד הזכרה השמות ופחות הפלה והוא בהרכבת המורקחות

וכשיקרא בחורה חף שאינו מבין ח"ן יגיעו ליי"ן והאחר

עליו בזה מ"ה ע"ש בהרכבה זה הוא כללות הדברים:

ומביא רוחה ישוב הקיות האשגונים דנאחר שה'

ימכרן בוחן לב חוקר כליות אחתי לרדך

להספיל בנעו פסחים וסגנו דכל מי שיש לו לבקש

מהקדושה יחשוב בלבו שאלחו ויכוין לבו ורעיוניו וה'

יודע תעלומות ימלא משאלות לבו אם רחוי לכך וזהו

היה מתקדש שמו כביכול ואי נברא לא חזי חף שיספיל

בקול ח"ן בדריו נשמעו"ו וכבר כתבו המפרשים ח"דוך

לזה. אך על פי האמור ש טוב עטם כי האל בהאלה

החיבות כתיקן מעורר רוחניות ומגיע כחות האוחזיות

המלופרות ומתועטם והפחלם זה בזה וי"ז יהיו אורות

חדשות על דרך הרכבה המורקחות והם חדשות ממש לפי

העת והרגע הוא ולירוף ש המיוחדת המסוגלל בחירה

רבע וכיולא. ומשום"ה ח"דוך להספיל בנעו פסחים ח"דוך

מענין הספלה והבקשה יאירו אורות חדשים לא שערס

המספלים כהולאת החיבות באוחזיות קדושות מעורר

שרשן יתהוה הכח חדש מהרכבה העש"ש בהכלת רוח

חיות האוחזיות לפי מלב העולמות ברבע ההוא:

וכבר אמרו בכתב דני אליהו שאפי' קרא כל היום

פקוק ואחיות לוען תמנע הוא דן העוה"ב והעטם

כי אוחזיות ותיבות ההם יעוררו רוחניות וגם יהיה

הועלת עלום בהרכבה וכל פעם יוליד אור חדש לפי

מלב העולמות ולירוף השם המיוחד אשר שולט ברבע

ההוא בחובן כי הקורא בחורה בכל מקום חף שלא יבין

מ"ה האוחזיות והחיבות עלמן הן הן המרכבה הרכבה

לירות הקדושות ורוחניותם:

ויתכן דנקט בכתב דני אליהו ש' ואחיות לוען תמנע

דהאי' קרא גופיה יש בו דמי שאינו עיסק בחורה

לא חסן בצרכה ילכש קללה כמוד' כי נודע דבמדבר

העלם מהזהר דרשו לנט מלשון חרמי ליעט שהוה לטון

קללה וז"ש ואחיות לוען המהחבר עם הקללה מלשון

קורעין ולא מחזין זהו תמנע. כלומר תמנע עלמו

מללאוד

מערכת

גדולים

מו

[ספן] רבינו יצחק מקורבייל (עיין עמודי גולה בח"ב) :

[ספז] הרב יצחק קמחי בן מרדכי (עיין חזקוני בח"ב) :

[ספח] רבינו יצחק קנפאנמון (עיין רבינו יצחק אבנאי, חזקוני די לילון) :

[ספט] רבינו יצחק בר ראובן איל בוגלני היה בזמן הרי"ף והיבד פי' בפיקוס ממס' כתובות ומהם ניבד הכמתו, בן כתב הראב"ד בס' הקבלה : והוא חיבר אזהרות איזה מקום בינה כמש"ל במערכת אל"ף (עיין חזקוני בח"ב) * והרמב"ן היה ממשפחתו כמש"ש הרשב"ץ בתשוב' ח"א סימן ע"ב :

[סע] רבינו יצחק בר ראובן נכד הרי"ף (עיין שערי דרכ אלפסי בח"ב) :

[סעה] רבינו יצחק מרונפיר הוזכר ויש לו כמה תשובות בס' שבלי הלקט ח"ב כ"י ומהם ס' מ' וסימן מ"ו * ואפשר שהוא רבינו יצחק מדופירא שכתוב בתשובות מהר"ם הקצרות ס' קל"ד שיש לו תוספות :

[סעג] ר' יצחק בר ר' שבתי (עיין רבינו יעקב חזקוני) :

[סעג] רבינו יצחק בעל התוספות הוא ר"י בר שמואל והוא ר"י הזקן והוא בן אחות רשב"ם ור"ת וריב"ם והוא נכד בת רש"י והוא אבי רבינו אלחנן והיה נכדו של רבינו שמחה בר שמואל שחיבר מחזור ויטרי תלמיד רש"י * וכ"כ ר"י עצמו בתשובה הביאה המרדכי ריש מ"ק וז"ל דאיתי במחזור ויטרי שיסד זקני רבינו שמחה מתלמידי רש"י וכו' ע"ש * ומכאן תשובה להרב ב"ח בא"ח ס' צ"א שכתב דרבינו שמעי' חיבר מחזור ויטרי ע"ש * והתימא על הרב כנה"ג כי"ד ס' ק"י אשר בתחלה השב שר"י בעל התוס' בן רשב"ם ושוב אמר שהוא בן שמואל אחר וכן מצא בספר יחסין ע"ש והוא דבר קשה על גדול שכמותו וכבר אנכי העידותיהו בעניותי בקונטרס שיורי ברכה י"ד שם ס' ק"י ע"ש באורך * ורבינו ברוך בעל התרומה תלמידו ומזכירו בספרו בשם רבינו הקדוש ועיין

מלמוד כי אין לך מחזיק הילת"ר וסיעתו אלא הטוב מורה ה' . וכבר כתבו בורי האר"י זכ"ל כי חתימה משיבת כסף עדות ר"ם חתום ע"ש . ויומחק לפי דרכו שמוע ללמוד הערוך ברי"ם חתום . וכבר הארכתי בעניותי בענין זה בס' כמה מקראי קדש ומאמרי רז"ל בס' הקטן בדריס אחרים דרוש י"א בס"ד :

ור"י יודע דעשיירי הלשון מזה סס בהס"ל כתב דהסבין חסוייה הסורה ומלכ"ך עולים סס ומילוחן ומילוי מילויין ס' רנוח ע"ש צאירך * ושאלני רב אחד כי לא יעלה החשבון מכוון וחסר הרבה . ואני בעניי כי אעבור בס"ך ערמתי הרבה בכונה חופנים ולבסוף לא עלתה לי . ומלחסי כספר חסד לאברהם כ"י דבנקוס וד"ק אשר דפוס כתיב ול"ע והלחני כי גם מזה העיר על הדבר ולאריכה עיין :

ובענין ספר מאירת עיני' שזכרתי עיין במערכ' מ"ם מ"ש בס"ד * (עיין מאירע עיני' בח"ב) :

[סגד] מר יצחק עמאר מסיפתא (עיין מ' יוסף י' גליל) :

[סגה] ה"ר יצחק עקריש (עיין מ' דודן זמרחל) :

[סגי] מהר"ר יצחק עראמה שקיל וטרי בהדיה הרב המבי"ט בח"א ס' רפ"ד ונראה שהי' נכדו של הרב העקידה * [סגז] מהר"ר יצחק פאסו (עיין האר"י ז"ל) * [סגח] מהר"ר יצחק פארדו בר נתנאל * הובאה תשובתו במהר"ש ח"ג ס' צ"ו * [סגט] מהר"ר יצחק אב"ד מפוזנן (עיין מהר"ם זכוכ) :

[סגז] מהר"ר יצחק פראנסיץ בס' פני משה י"ש תשובות מהר"ב ז"ל ונראה מפני משה הרב סימן ע"ו שהוא תלמיד הרב הגדול מהר"ש ז"ל וע"ש ס' מ"ה וסי' מ"ט :

[סגח] רב יצחק י' פרחי — עיין טעמי [סגז] רב יצחק י' פתחיה — מלות בח"ב * [סגט] מהר"ר יצחק בכמה"ר צדיק י' לב הוזכר בשו"ת אהלי תם ס' קי"א ושאר מקומות ובשו"ת הרב המבי"ט ובשו"ת בשמים ראש בהנה"ה ס' קס"ו והוא קרוב למהריב"ל ומזכירו לשבח בה"ג ס' ק"ב והובא בתשובות אבנת רובל דמון ס' קס"ה : [סגז] כמה"ר יצחק קאבאליירד (עיין פיה לבנות בח"ב) : [סגט] מהר"ר יצחק קארו (עיין מ"י יוסף קרו) :

ועיין במהריק"ו סוף שרש נ"ב * ובשו"ת מהרש"ל סי' כ"ט כתוב הגדולים ששמשו לשני ר"י בעל התוספות :

וראית בקובץ ישן כ"י שכתב שרבינו יהודה מפאדרי"ש ורבינו שמשון משאנ"ץ ואחיו ריצב"א המכונה ר"י הבחור תלמידי ר"י הזקן וכתב מהר"י קולון שר"ת מקינון שמביא המרדכי היה תלמיד ר"י הבחור * עכ"ל קיבץ ישן הנז' :

וצופה הויתי לתרב שיירי כנה"ג א"ח סימן תמ"ז סוף הגהת הטור שכ"שור"י הבחור הוא בן אחותו של רבינו תם ואין זה ר"י הזקן שכתב הרשב"א עכ"ל * ועמו הסליחה דר"י הזקן הוא בעל התוס' בן אחות ר"ת * ופוק חזי במימד קדישין הרמב"ן והרשב"א בחידושיהם בכמה דוכתי כותבים ר"י בר שמואל הזקן הירוע בעל התוס' * וכן מבואר בהקדמת צדה לדרך וכ"כ הרשב"ץ בתשובה ח"ג סימן רמ"ן שר"י בר שמואל שקורין אותו ר"י הזקן בעל התוס' הי' בן אחות רשב"ם ור"ת ורבי"ם נכד בתרש"י ע"ש * ור"י הבחור הוא ריצב"א אחיו של רבינו שמשון משאנ"ץ וכותבים עליו ריצב"א להורות שאינו ריב"א שהוא רבינו יצחק בר אשר הלוי כמש"ל (עיין רבינו יצחק בר אשר הלוי :

ועוד תמיהני על הרב שיירי כנה"ג שם שכתב דר"י שכתב הפזי הוא ר"י הבחור מדלא הקדימו לר"ת * והרב פר"ח שם נראה שמסכים עמו דמוכח שאם היה ר"י הזקן היה מקדימו לר"ת * וזה אינו כי ר"י הזקן היה בן אחות ר"ת * וגם אם כונת הפוסק על ר"י הזקן בדין הוא להקדים לר"ת דודו אחי אמו :

ר"י בר שמואל בעל התוס' * כחכ כס' הלגור סי' י"ג דעת הטור לכני ר"י בר שמואל אינה מסתם ע"ש :

[שע"ה] הגי' יצחק בר שמשון הכהן החן מהר"ל מפראג (עיין מהר"ם :

מרובענורק * ועיין ויכוח מ"ס חיים * פענת רזא בחי"ב) :

[שע"ה] מהר"ר יצחקן י' טנני (עיין בלר יצחק בלר רחובות כח"ב) :

[שע"ה] מהר"ד יצחק טנני (עיין מ"ס שעריים כח"ב) :

[שע"ה] רבינו יצחק משפירא רבו של רבינו אביגדור כהן צדק שמזכיר תדיר בשבלי הלקט תשובות

והוראות משמו * ובשבלת קמ"ב בסוף כתב משם רבינו אביגדור כהן צדק בשם רבו רבינו יצחק משפירא ע"ש :

[שע"ה] ה"ר"ב"ש (רבינו יצחק בר ששת) תלמיד הר"ן ורבינו פרץ הכהן ורבינו חסדאי קרשקש כמבואר בתשובותיו * וראיתי בקובץ ישן שבבא הריב"ש לאלגז"ר לא נהגו בו כבוד והלך לעיר לאמדרי"ה וביזוהו והתרימם * והוראה יראה להרשב"ץ בתשוב' ח"א מסימן קנ"ה ואילך שכתב שנתמנה הריב"ש לדיון ע"פ המלך ובלעדו וכו' * ויש לו תשובות ג' חלקים ומרן בכ"י מזכיר תשובותיו מח"ג * ואני הצעיר ראיתי תשובות הריב"ש ח"ג כ"י והם חלק אחד מקובץ ס' תשובות הריב"ש שבידינו כסדרן * גם ראיתי בכ"י פ' הריב"ש על התור' ממאמרי רז"ל ופסטי הכתובים * גם חיבר חידושים על התלמוד ורבינו בצלאל במקובצות מביא קצת מחידושו :

הריב"ש, מהר"ם אלשקר בתשובה סימן ל"ב כתב וז"ל וגדולה מזו כתב הריב"ש בתוס' דתשובות שלו וכו' ע"ש * ומרן הקדוש בשו"ת אבנת וזל הנדפסות מחדש כתב בסי' ע"ג וז"ל כבר אמרתי אליכם פה אל פה וגם במכתב לאמר כ"י סודי הרב הגדול מהר"י בי רב ולה"ה היה רואה תשובות הריב"ש וסומך עליהם יותר ממוסכים אחרים שבזמנו ותופס סברתו יותר מפיסקים אחרים ע"כ :

וכבר רמזתי לעיל דברי ריבית שעברו בין הריב"ש והרשב"ץ וזכיר מתשובות הריב"ש סי' ל"ה וסי' ק"א ושאר דוכתי כי רבי דוראן שמזכיר שם הוא הרשב"ץ ומבואר בתשובות הרשב"ץ בראשון סי' קנ"ה והנמשך ושם סי' קס"ב כתב הרשב"ץ דנשתנו הענינים לטוב, ובהקדמת הרב מהר"ש צירור לספר התשב"ץ אשר למטה חתמו ג"כ כל רבני ארגזאוי"ר כתב כי הריב"ש סילק עצמו מהרבנות ולהרשב"ץ הניח המעלה לשבת על כסא ההוראה ע"ש :

[ש"ה] רב יקותיאל הלוי מיוזמיש (עיין כפ"י פ' מג"ד וכו') :

[ש"ה] רבינו יקר הלוי בתשו' מהר"ם בכמה דוכתי * ומהם בתשוב' הקצרות

הקצרות סי' פ' פ"א וסימן קנ"ה וסימן ק"ם :
[שפ"ג] רבינו ירוחם היה בשנת צ"ד לאלף
הששי והוא תלמיד

רבינו אברהם בן אסמעאל תלמיד הרשב"א ,
וגם היה רבינו ירוחם תלמיד הרא"ש * וחיבר
ספר אדם וחווה וספ' מישורים , וספרו מלא
טעויות המעתיקים כמ"ש הרלנ"ה בתשובה סי'
ק"ט * ועתה אמת אניד כי בא לידי ספר
מישורים כ"י ונשתוממתי על המראה כראותי
כמה טעויות והשגגות יש בדפוס :

והמניד למיין קראו כצננו ירוחם עטורי . וכן כמה רכנים
שחיברו כבוד לספרו כמו הרב מהר"ש יונה והרב בני אהרן
ורכוסיהו או נספקו בשיטה של מעלה או נלכדו
החבורים ותעט חזר עכ' וישירים בילר הרב נספיקום
משפט * ונללתי כמה זיומי שכותב דעת רכותיו קחס וסול
נגד הרא"ש כמו שכתבתי במקום אחר . וכחש מהרש"ם
ל"ה סוף סי' קנ"ה דעליו יש לשמוך יוסר מהריב"ש :

[שפ"ג] מהר"ר ישועה הכהן טנוגי (עיין זרע
יחס כח"פ) :

[שפ"ד] מהר"ר ישועה הלוי חיבר הליכות
עולם ברכי

הגמרא שנת רכ"ז ומין מהר"י קארו חיבר
עליו ספר כללי הגמרא ועליהם חיבר מהר"ש
אלגאזי סי' יבין שמועה :

[שפ"ה] מהר"ר ישו"ה שבאבו ידוע זיין
היה אחד

מרבני מצרים ובן טו"ב שנה כתב פסקים והיה
מצצה אותם לפני הרב גנת ורדים כמו שתראה
בספר גנת ורדים * והיה חתנו של הרב משה
יוסף והוא השתדל להדפיסו ב' חלקים * והיה
עניו ובעל מעשים ומתנהג בחסידות והיה
סופר בק"ק מצרים וכשנתמנה לדיין הניח
הספרות משום לתא דשחדא כמ"ש בעניותי
בס' הקטן ברכי יוסף ח"מ סי' ט' אות י"ג *
והיה הרב הנז' בקי מאד בדינים ובספרי
הפוסקים ושמעתי שהרב הגדול מורנו שארנו
כמהר"ר ישראל זאבי זל"ה"ה היה משבחושועל
הרוב בפסקיו מכיון אל האמת והלכה כמותו *
ושקיל וטרי עם חמיו הרב משה יוסף ועט מורנו
הרב הגדול שארנו מהר"א יצחקי זל"ה"ה בס'
זרע אברהם , והוא חיבר ספר פרח שושן
סוכב על ספר גנת ורדים והרוב במ"ש עליו
ולעצמו הוא מציל * גם חיבר ב' חבורים
מדרושים וקראם שערי תורה שערי אורה *

גם חיבר ס' גדול משו"ת וקראו שערי ישועה
שני חלקים ושם שקיל וטרי עם רוב רבני
הדור דפקיע שמיהו :

[שפ"ו] מהר"ר ישי אלמולי (עיין מ' מאיר די
בוטין) :

[שפ"ז] מה"י ישמעאל ן' הכמון חיבר חדושים
על הש"ס ועל

הרמב"ם והזכיר מהידושו בחידושי הגדולים
המועתקים בתחילת ספ' מעשה רקח על
הרמב"ם חלק ראשון כאשר עינד תחזנה :

[שפ"ח] מהר"ר ישמעאל חנינה (עיין הרמ"ע
מכא"ו) :

[שפ"ט] הגאון מהר"ר ישמעאל הכהן
חיבר ס' הזכרון בארץ מצרים

שנת הש"ג והם פסקי ההלכות בלשון קב
ונקי עד סדר התלמוד ונדפס שנת קרי"ה *
וכתב הרב בהקדמתו שהוא ממשפחת טנוגי *
מתונס * ושמעתי כי מראש מקדם היה כ"ן
אחד מעיר טאנג"א שנתישב בתונים וממנו

היא מוצאת משפחת טנוגי * והרב שמואל
הכהן והרב יהודה בנו שהיו מרבני ירושלים
עה"ק ת"ו בזמן רבינו מהר"א יצחקי היו
ממשפחה זו , ועד היום היא משפחה גדולה
מיוחדת ומיוחדת בעיר תונס יע"א * והרב
ישמעאל הכהן הנז' חתום ראש לרבני מצרים
בהסכמות שבשו"ת מהראנ"ח ח"ב סי' נ"ה *
וי"ט בית הכנסת נודע במצרים שהיה מתפלל
בו הרב הנז' ונקרא עד היום על שמו :

[שפ"י] ה"ר ישעיה בר אבא מרי (עיין פני
כה"פ) :

[שפ"א] הנ"מ ישעיה באסן (עיין לחמי תורה
כה"פ) :

[שפ"ב] מהר"ר ישעיה ברלון (עיין רב אחא
משכחא ד"ס וחסה הויס וכ"ו) :

[שפ"ג] רבינו ישעיה הרא"שון כסב מהר"ו זל"ל
ספוא משרש זיסרל עילאס דארס :

והוא רבינו ישעיה מטראני , והוא רבינו ישעיה
שמביאים הרא"ש ושכלי הלקט וספר תניא
והטור והפוסקים * והוא הרב המחבר תוספות
רי"ד על קדושין הגדפס ר"ת רבינו ישעיה
דטראני ודלא כמהריב"ל וכבר על זה ידוה
הקור"א דורות והש"ג ישי"ג על מהריב"ל *
וחיבר ספר המכריע ואני הצעיר ראיתו כ"י
ומזכירו

וזמזכירו הרב מגלת ספר : גם ראיתי קובץ תשובותיו כ"י ובס' האגור מביא מתשובותיו ועוד יש אתי פסקי שבת עירובין פסחים חולין על קלף כ"י מהרב : ובתשובות הרא"ם ח"ב סי' ל"ה הובאה תשובת רבינו ישעיה לרה"י אור זרוע ע"ן שם :

רבינו ישעיה הוקן הראשון מטראני , ראיתי עוד להרב ז"ל בכ"י מלבד מה שזכרתי לעיל : פסקיו לומא כתובות גיטין נדרים קדושין נדה זבחים מנחות תמורה כריתות מעילה תמיד : ופסקי קדושין הם פסקי הלכות קצת בהדחקה ואין להם יחס עם תוספות רי"ד דקדושין הנדפסים : ונראה שהרב ז"ל חיבר חידושים על התלמוד ופסקי הלכות ובתלמוד חיבר כמה מהדורות כמ"ש במסכת קדושין הנדפסת עם הריטב"א ותוספות רי"ד : גם ראיתי בכ"י פסקי הלכות קטנות להרב ז"ל ע"ד הרי"ף : ועוד ראיתי נמוקי רבינו ישעיה כ"י על החומש ושם משיג כמה השגות על פי' רש"י בחומש (ע"ן נמוקי סאמט נח"צ) : באופן שהרב ז"ל הפליא לחבר כמה וכמה חיבורים : ותוספות על התלמוד כמה מהדורות ופסקי הלכות ותשובות ויתר חבורים : ולא נדפסו כ"א תוספות רי"ד דקדושין : ומקורב נדפסו ס' המכריע וקצת חידושי תעניות : אחר זה ראיתי עוד פסקי הרב ז"ל לכל סדר נשים ונדה בקיבוץ אחד : ובסוף הספר כתוב ז"ל אני רוד בן הרב רבנא ישעיה זצוק"ל מודה ביום זה שהוא ב' בשבת יום הששי לחדש אב שנת חמשת אלפים ל"ב לכריאת העולם שקבלתי מיד ר' יצחק בר רבי שבתאי מעיר קפואה שלש אנקיאות והב עריום מעריום טובים שר סקיריאה ומכרתי לו בהם ס' מועד כלומר' נשים כלו עם נדה כלם מפסקי אבא מרי וכתבתי פה בידו להיות לו לזכות ולראיה , והכל שריר וברור וקיים :

רבינו ישעיה הראשון מטראני הוא ניהו דמזכיר הרב שבלי הלקט בח"א וח"ב : וזה פשוט וברור אצלי כאשר ראיתי פעמים דבות בכמה ענינים : וראיתי להרב שיירי כנה"ג בא"ח סי' ש"ך הגהב"י אות ה' שכתב ולרד"י חזי לי שהרב יאשיה שכתוב בשבלי הלקט צ"ל הרב ד' ישעיה והוא ריא"ו או

זקנו שנקרא ג"כ הרב ישעיה עכ"ל : ועמו הסליחה כי במאי דעסיק הרב בד"ן הסיוט לימוני כן כתוב בהדיא בשבלי הלקט הנדפס דף י"א ורבינו ישעיה כתב ע"ש י' ומ"ש שהוא ריא"ו או זקנו אין כאן ספק דרבינו ישעיה דמיתו הרב שבלי הלקט הוא רבינו ישעיה הראשון הוקן ולא ריא"ו כמו שכתבנו : וכמדומה לי שכתבתי במ"א שהרב כנה"ג לא הגיע לידו שבלי הלק' הנדפס וכ"ש כתיבת יד : [ע"ן רבינו ישעיה אחרון הוא ריא"ו שמיביא בשלטי הגבורה]

ובס' נכד"ו זל"ל ע"ס סוף תשרי זכרתי עילא דלחסי והוא נכדו של רבינו ישעיה הראשון : ומ"ש בדברי ריא"ו שבש"ג מו"ה הוא מר זקני הרב' וכן כתוב בפירוש בשלטי הגבורים ר"ש ברכות וכ"כ הרב כנה"ג בת"מ סי' מ"ו הגהב"י אות ל"ב : וע"ן מאי דכתובנא בענינות לקמן במערכת השי"ן בס"ד (ע"ן סג"י אגודים נח"צ) : וראיתי בכ"י פסקיו לכל סדר מועד וכל סדר נשים וכל ס' נזיקין וברכות הלכות קטנות וחולין וכתוב שם פסקי רבינו ישעיה בן אליה ושם מביא מפסקי מו"ה תדיר :

[ע"ן] מהר"ר ישעיה מטראני (ע"ן מ' י"א ע"ן מע"ל) :

[ע"ן] מהר"ר ישעיה אזולאי (ע"ן מ' אברהם אזולאי ברי' מרדכי) :

[ע"ן] מהר"ר ישעיה הבהן (ע"ן מ' אברהם אזולאי מתיוקוס) :

[ע"ן] מהר"ר ישעיה הלוי מבראד (ע"ן הרב פי"ום נח"ג) :

[ע"ן] מהר"ר ישעיה סג"ל הורוויץ הוא הקדוש המפורסם בתפוצות ישראל היה אב"ד בק"ק פראג ובק"ק הראשנות שבאשכנז : ועלה לעיר הקדש ירושלים ת"ו וה"ל צעיר שם מתנית צר הצורך על הארץ ככתוב בספר חרבות ירושלים ועלה לעה"ק טבריא תיב"ב והתה מנוחתו ודלא כמ"ש בס' קורא הדורות דף מ"ז ע"ב והרב חיבר חבור על כל המדרגי ומקורב נדפס בנדי ישע על ס' מועד : וחיבר הגהות על ספר עמק ברכה ברכת אברהם הגאון אב"י ובעה"ק ירושלים חיבר שעד השמים כזונות התפלה : וס' שני לוחות הכותב חבור נודא ונדול

תלמיד תלמידו של מהר"ם מרוטנבורק דהיינו שה"ר יואל אופנהיים תלמיד מהר"ם וה"ר עוזר משלעז"א תלמיד ה"ר יואל ומהר"א תלמיד ה"ר עוזר כ"כ מורים בסוף ספר יוחסין :

הרב מהר"א ח"ב שו"ת תרומת הדין ואינם הלכה למעשה דק ה"ר עצמו עלה ונסתפק ופתח בתשובה כ"כ הרב ש"ך י"ד סי' קצ"ו ס"ק י"ט והרב בית שמואל א"ה סי' ק"ל ס"ק כ' והרב שער אפרים סי' מ"ב ושאר אחרונים :

ועוד ח"ב פסקים וכתבים והגהות לשערי דורא והגהות לשערי דורא ח"ב לאחרונה כ"כ מהרש"ל פ' גיד הנשה סי' מ"ה והביאו הרב פרי מגדים על י"ד בהקדמתו ובאורים על רש"י בפ"י החומש ומרן בתשובותיו דיני גרושין סימן י"ג (ל"ט ב') הפליג לעשות יקר להרב תה"ד וכ' מהרשד"ם בתשו' א"ה סי' קנ"ה וסי' קצ"ו ובח"מ סימן קכ"ג רבבו מהר"י טאטאצק ה"י מחשיב דברי מהר"א כדברי הרא"ש ועיין להרב פרח משה אהרן ח"ב סי' פ"א :

מהר"א ח"ב שיערים באסור והתרד ומוכרם מור"ם בתורת השאת ובדרכי משה ועיין לקמן במערכת שיי"ן (צ' עסקים בח"ב) : מהר"א ח"ב פסקים וכתבים וכתב הרב פרי מגדים הנה"ך דפסקים וכתבים הם אחרונים לתרומת הד"ץ ולי ההדיוט נראה דלאו מילתא פסיקתא היא דיש קודם תה"ד ויש אחרונים כמ"ש הרב הנו"ע עצמו לעיל על תשובת הרשב"א וזה פשוט :

וראיתי להרב בית דוד י"ד סימן קל"ג ככתב היבא דפליגי מהר"א והרשב"ץ ראוי לסקוק כהרשב"ץ נגד מהר"א שאלע"י שמהר"א גדול כבודו מ"מ ידענו שרשב"ץ גדול ממנו הרבה ולא"כ דמהר"א ח"ב וכן נראה מכתמות דברי מהר"א ידועי חלו ח"ה דכרי הרשב"ץ היה מזכירו עכ"ל ונראה דנעלם ממנו מ"ש מהרשד"ם כמה תשובות רבני הגאון מהר"י טאטאצק ה"י מחזיק תשו' תרומת הדין כספיו הרא"ש ועלם סמך מהרשד"ם ואחריו הרב פרח מעט אהרן ח"ב סי' פ"א גס מין כהשבותיו דיני גרושין סי' ק"י הפליג בכבוד הספ"ד וכספ שחר"ס סופס דבריו כמרגלית ע"ש ומ"ש דמהר"א ח"ב כפי סדר זמנים מהר"א ח"ב דיני הרשב"ץ דהרשב"ץ נח נפשים שנת ר"ד ומהר"א ח"ב ח"ב וערו עס מהר"ל כנפער שנת קצ"ו ומהר"י מצרונא שנסמך ממהר"א ח"ב שנת ר"ג כמ"ש מור"ם סיף ספר יוחסין

וגדול לול בפרד"ם וחיודשי דינים וכללים ומוסר וכל סדר קדושה וחרב הן בעורנו בעת"ק ירושלים התם בהסכמת ס' אורזחמה למז"ה ויש אצ"ל התימת ידו הקדושה :

מהר"ר ישעיה סג"ל הורוויץ הגאון החסיד בעל של"ה בן הגאון מהר"ר אברהם הנו"ע בכר הארץ יצא קו תהלתו וקדושתו וקדושת משפחתו הרמה והנשאה הפלא ופלא טיוחסת ומקודשת כאשר כתב הגאון מהר"ר שעפטל בנו של הגאון בעל של"ה בצוואתו הנדפסת בסוף יש גוחלין דפוס אמשטרדם : הגאון בעל של"ה בא לעה"ק ירושלים ת"ו שנת שפ"ב יום השישי סדר מה נורא המקום הזה זהו שער השמים ומפני זה קרא החבור שער השמים פ"ריש וסידות התפלה וגם השמ"ס גימט' ישע"ה ונדפס ב' פעמים באמשטרדם וברפוס ראשון יש שם הסכמה מהגאון בעל ב"ח ומפליג בשבחו ושם הסכמת הגאונים הרב ת"ט והרב מהר"ר יהושע מקראקא ושאר גאונים בחוך זמנו ואחר זמנו :

כתב בסדר הדורות דף קכ"ט ע"ג שאלא כהני החסיד ר' ל"ב מסלוק שהגאון בעל של"ה היה כשנת רות ולכן כל פסקיו רות וז"ל חוך שמונה ור"ס הפסקים הסס הוא ישע"ה בל"ה ר"ס בן אברהם הלוי עכ"ר והוא ט"ס וז"ל בל"ה והוא ר"ס בן אברהם לוי והוא פלח :

ואני שמעתי עמי רב זקן וגדול בסורה שקבל שהגניד חזר להרב החסיד ונה' שמואל מק"ק פרא"י שדורף כשהיה חושב בק"ק חיי"ט שטלט דבועו כשכחה אליו רות ונ"י והוא כשנת הרב של"ה ונרמז בפסקיו רות כנ"י ע"כ שזעתי ויכפר ידעה מ"ש רבינו האר"י ז"ל וגו' ע"כ . ואם כנים הדברים נראה לי לרמז כי ר"ה ח' פסקיו רות של"ה כווי"ן הס אותיות ישעיה בל"ה כמו שנת' . לא וחסדי ישעיה בל"ה ותמלל שהוא גימטריא ונ"י ונזה נרמז עס הרב הנו"ע ונרמז שרש נשמות :

[פ] **מהר"ר ישעיה סג"ל הורוויץ נכד השל"ה** (עיין בית הלוי ווי העמודים בח"ב) :

[מא] **מהר"ר ישראל אבא בזמן מהר"ש** והרב משפט צדק והוזכר כמה

זימני ומהם בתשובות מהר"ש בה"א סי' מ"ו וה"ג סי' פ"ד ובריש תשובות משפ' צדק ח"א :

[מג] **מהר"ר ישראל המכונה מהר"ר איסרלאן רבו הוא**

המחבר

[פיה] מהר"ר ישראל גאון וע"י חור
[פיה] מהר"ר ישראל זאבי מורנו הרב

זכה"ה בן הרב הכולל מהר"ר בנימין זאבי בן בתו של מר

זקנו הרב חסד לאברהם זלה"ה . היה תלמיד

מהר"ש אבוהב אחד מרבני עה"ק חברון ת"ן

וחתנו של הרב מהר"ר אברהם קינקי בעל

אבק סופרים ואבק דרכים בכ"י . והזכמתו

וקדושתו נודע ביהודה ובישראל גדול שמו

והיה רב בעה"ק חברון ת"ן כשלושים שנה .

ומורנו הרב מהר"א יצחקי זלה"ה היה מר שניו

וחתנו . ומתלמידיו היו חתנו הרב החסיד

מהר"ד מלמד והרב מהר"ר אברהם קשטיד .

ואחרי מופלג מפשירת הרב מאשר נמצא

מכתבי הקדש הדפוס רב אהאי בנו הי"ו ס' /

אורים גדולים . ומורנו הרב הנז' היתה מזנחתו

כבוד זקן ושבע ימים באייר שנת התצ"א

תנצב"ה :

[פיה] מהר"ר ישראל חוקיהו באסן

[פיה] מהר"ר ישראל בנימין זאבי מורנו הרב

זכה"ה בן הרב הכולל מהר"ר בנימין זאבי בן בתו של מר

זקנו הרב חסד לאברהם זלה"ה . היה תלמיד

מהר"ש אבוהב אחד מרבני עה"ק חברון ת"ן

וחתנו של הרב מהר"ר אברהם קינקי בעל

אבק סופרים ואבק דרכים בכ"י . והזכמתו

וקדושתו נודע ביהודה ובישראל גדול שמו

והיה רב בעה"ק חברון ת"ן כשלושים שנה .

ומורנו הרב מהר"א יצחקי זלה"ה היה מר שניו

וחתנו . ומתלמידיו היו חתנו הרב החסיד

מהר"ד מלמד והרב מהר"ר אברהם קשטיד .

יוחסין עם שאספר דעה"י הי שנים מעטות חסר
הרשב"ץ ונ"ש דאלו ראה מהר"י דברי הרשב"ץ היה
מזכירו אין להסתפק בזה כי הרשב"ץ ומהר"י בנה טורח
ציני"הו והגם שהיו בזמן אחד לריחוק המקומות ודאי
לא ראה חסותו הרשב"ץ וזה פשוט מאד . ומ"ס כידון
שלו הרין כהרשב"ס דליכא רבנא שאספא כוונתו :

מהר"י וידענו מפי השמועה מהרב החסיד מהר"ר
ח"י"ל כ"ץ בנו של הרב שער אפרים שה"ל
לכרוב מה ח"י קבלה מעשית ונעם לרה וליקה הפליא
לעשות והל"ל ישראל בחכמתו :

[פיה] הרב ישראל אשכנזי (ע"י מ' מאיר
שפירט) :

[פיה] מהר"ר ישראל באסן (ע"י חסד לאברהם
כח"כ) :

[פיה] מהר"ר ישראל בנבנשת (ע"י יום
ישראל כח"כ) :

[פיה] מהר"ר ישראל בנימין היה בזמן
מהר"ק שכאש'

יראה הרווא בשו"ת מהר"ק ש הגדפס מקרוב .

ואני ראיתי כמה תשובות להרב ז"ל בכ"י

ומז"ה בהגהותיו מביא הידושי דינים ממנו .

והרב הגדול מהר"ם נ' הביב בס' גט פשוט

סימן קכ"ט ס"ק קכ"ז כתב וז"ל וכן היה רגיל

לחתום פה עה"ק ירושלם ת"ו גדול דורנו

הגאון הישיש מהר"ר ישראל בנימין זלה"ה

וכן הדיינים המצויינים כמהר"ר ברוך בנימין

ובנו כמהר"ר ישראל בנימין ז"ל כלם היו חותמין

בנימין חסד ומינה לא תזוז עכ"ל . וע"י מ"ש

בספר הנחמד מנחת שי על שם בנימין ומ"ש

אני הדד בקונטרס לדוד אמת :

[פיה] כמהר"ר ישראל בנימין במ' ברוך

בנימין (ע"י לפני זה) :

[פיה] מהר"ר ישראל בעל שם טוב

(ע"י חור הסיים . לשם פנחס חרש כח"כ) :

[פיה] מהר"ר ישראל בעל ילקוט הדש (ע"י

ילקוט חרש כח"כ) :

[פיה] מהר"ר ישראל מברונא מביא דבריו

מור"ם בדרכי משה

ובהנה"ה . ואני ראיתי קובץ תשובותיו כ"י

והוא נסמך למורנו מהר"י וייר ומהר"א

כרמוכת בשו"ת מהר"י סימן קנ"א ובפסקים

וכתבים ממהר"א סימן קנ"ו והנמשך וחיברו

היה מהר"א מפראג :

מהר"ר ישראל מברונא נדפסו השובותיו

בשולניקי אך עדיין לא באו לידינו :

מערכת

י

גדולים

ממ

ואלה שמות הגדולים הנאים בבר"ת ולא נודעו
לי בשמם הפרטי לסדרם במקומם כפי הוא
והצגתם בסוף האות, וכן כאות ל' ב' ו' י'

[תכט] ר"י מאורליניש (עיין פנח רזח כח"ב):

[תל] הר"י ן' יהי"א בפסקיו פ' המפקיד כן
כתב סדר הדורות דף קע"ז
ע"ב משם פרח שושן • וכפרה שושן ראיתי
שהביא שם דברי מהר"ר חם ובתיך דבריו
הזכיר דברי הר"י ן' יהי"א בפסקיו ע"ש:

— מהר"י הבהן מנוני (עיין בני יוסף כח"ב):

[תלח] מהר"י לומברוזו (עיין הרמ"ע וחסלכו):
[תלג] מהר"י לינגו (עיין מ' סמואל שער חריה):
[תלנ] מהר"י ן' מניר בסוף שבועת הדיינים •
בלשון הזה כתב מרן

הקדוש בכ"י ח"מ סי' צ"ב • וכ"כ מרן ב"ד סי'
רכ"ח וכן מצאתי בשיטת הר"י מניר • וכ' הרב
כנה"ג שם הגהב"י אות קצ"ו שהרב משפט
צדק ה"ב סי' ס"ז הבין שהוא מדברי הרשב"א
ואינו כן שסיים והוסיף הרא"ה • והרשב"א
אינו מזכיר הרא"ה כ"ש לר"י מניר המביא
דבריו • אלא הם דברי מרן ע"ש עכ"ד הרב
כנה"ג • ובכלל דברי הכנה"ג בתפיסת לשון
מרן כתב בדבריו מרן וכן מצאתי בתשו' הר"י
ן' מניר והוא ט"ס כי בבי"ב כתוב בשיטת הר"י
ן' מניר • והוא ע"ד שכתב בח"מ סי' צ"ב
הנזכר ועתה ראיתי בתשובות הריב"ש סי'
שצ"ו הזכיר רבינו יצחק מניר נ"ד • וקדוב
לשמוע שהוא הר"י מניר שהזכיר מרן וצדקו
דברי הרב כנה"ג שהשיג על הרב משפט צדק
בי"ד סי' רכ"ח הגתה ב"י אות קצ"ו שנתגלה
שהיה בזמן הריב"ש:

[תלי] הרב טהר"י סבנדרני שמביא מרן
בכ"י • כתב הרב

הרדב"ז בתשובותיו דפוס וויניצא סימן תקצ"ו
דהכירו בעיר עז לנו צפת ת"ו והיה חסיד גדול
וירא שמם ובקי בתלמוד ומדרשים והיו נדודו
גדולים וכו' עיין שם:

[תלה] מהר"י סמוט (עיין מהרש"ס):

[תלו] מהר"י פויטו (עיין קלור ראשית הכמה
כח"ב):

[תלז] הר"י ן' פלג (עיין רבינו אברהם חכ בית דין):

[תלח] מהר"י קרמי (עיין הג"ע נחל טראכטו):

רב

זיין

בתשובות אבנת רובל למרן ז"ל סי' ק"פ ומרן
השיב עליו בסי' קפ"א ושקיל וטרי עם הרב
מהר"א טריוויס צרפתי הרב המחבר ברכת
אברהם:

— הרב ישראל נאגארה (עיין זמירות
ישראל כח"ב):

[תכ] מהר"ר ישראל נרבוני (עיין מ'
למח נרבוני):

[תכא] מהר"ר ישראל נתן (ע"י גמרא כח"ב
בקו"א):

[תכב] מהר"ר ישראל סרוק (עיין מ' שלמה
לוריא):

ועיין מ' ישראל אשכנזי כי חלבי זה הוא):

[תכג] מהר"ר ישראל פואה (עיין מ' חיים
בבבבב):

[תכד] מהר"ר ישראל קמחי (עיין עבודה
ישראל כח"ב):

[תכה] מהר"ר ישראל מקרמזור (עיין הגהות
אשתי כח"ב):

[תכו] מהר"ר ישראל בן מהר"ר שכנא שקיל
וטרי בתשובות מור"ם
סי' כ"ה ובמרייות יאנח על פטירת אביו
ע"ש באורך:

[תכז] מהר"ר ייטשבר (בער) אב"ד דק"ק
גוריצא במדינת

פריו"ל • תלמיד הרב סמ"ע כמו שכתוב
בתשובותיו סי' ל"ב ותלמיד מהר"ם יפה בעל
חלבושים כמ"ש בספרו בכמה דוכתי • חיבר
תוספות על התלמוד במקום שלא נמצא
תוספות וחיבר שו"ת וקרא ספרו באר שבע •
ומבואר בהקדמתו שקרא התלמוד וספרא
וספרי ומכילתא וספרי הראשונים • ושלת
החבור לעה"ק צפת אצל גאוני עולם והסכימו
עליו כמבואר בספר הנזכר ומכללם מהר"ם
גאלאנטי ומהר"ה רופא ומהר"ר סלימאן
ומהר"ד מסעוד אזולאי • גם מהר"ם יפה רבו
והרב קרבן אהרן ושאר רבני הדור הסכימו
עליו • ובתשובותיו תמצא שהרב גדולי תרומה
שקיל וטרי עמו בתלמיד אצל רבו • ובסוף
ימיו קבלוהו ררב בק"ק אשכנזים אשר בצפת
ת"ו וחיבר סי' צידה לדרך עה"ת וכתבי הרבנות
שם כסי' צדה לדרך • אך בעה"ר בדרך הילוכו
היה קרב קרבן לה' ועלה לשמים:

[תכח] רבינו ייטשבר הלוי בר יקותיאל
(עיין קלור סי' סמוט כח"ב):

מערכת

גדולים

[ג] מהר"ר כליפה מלכה מק"ק אנאדיד
(עיין קב וקין כח"ב):

קונטרס אחרון

[ד] כר"י שם חכם • כתב הרב באר שבע דרש"י
פירש שם חכם וכתב סדר הדורות
דלא מצא כן ברש"י ולא זכר דכן כתב דרש"י
בגיטין סוף דף פ"ה :

[ה] רב כהן צדק גאון הזכירוהו רבותינו
בעלי התוס' מסכת
סוכה דף נ"א :

[ז] מר כהן צדק הביא תשובתו בשבלי
הלקט שבלת רע"ה •
ואפשר דאיהו ניהו רב כהן צדק גאון שהביאו
התוספות והמרדכי :

ל

[ג] מהר"ר ליב אופנהיים (עיין מנחם
יהודה כח"ב) :

[ד] מהר"ר ליב אב"ד ור"מ דק"ק בוסק
(עיין לב ארוה כח"ב) :

[ה] מהר"ר ליב ב"מ יוסף רופא (ע' קול
יהודה כח"ב) :

[ו] הגי"מ ליב אב"ד דק"ק מ"ץ (עיין סו"י
חבן • סג"ת סו"י כח"ב) :

[ז] מהר"ר ליב סאראוואל אחד מרבני
וינ'צ'יא הקדמונים

בזמן הרב באר שבע והרב גדולי תומה והרב
מהר"י הלוי ויש לו איזה תשובות בס' באר
שבע ובשו"ת מהר"י הלוי • ומורנו הרב מהר"י
הכהן בתשובתו הובאה בס' משאת משה חלק
א"ה בספק עיגונא של שמואל קארו וברוב
לישב דברי הר' מהר"ר ליב הנז' באורך וברוחב
כי השב"ח השב"ח למעלה הרב הנז' ע"ש :

[יג] מהר"ר ליב סג"ל הורוויץ (ע' מרבינא
עכ"ל כח"ב) :

[יג] החסיד ר' ליב מסלוצק (עיין מ' יעקב
סג"ל הורוויץ

ד"ס כספ כסדר הדורות וכו') :

[יד] מהר"ר ליב פוחאוויצר (עיין דבני
חכמים כח"ב) :

[טו] מהר"ר ליב פינסק (עיין דעין ארוה כח"ב) :

[טז] מהר"ר ליב בנו של הרב שעו אפרים
יש לו הגהות בספר שעו
אפרים וזאת ליהודה וקונטרס אחרון שם ויש
לו כתבים אחרים והיה חסיד שבכונה וראיתי
לו ז"ל הגהות כ"ו והי"ל חבור על התורה מאבין
הגאון ונקרא מהנה אפרים ומחנה יהודה לו
ז"ל ונאבדו • ובנו הרב מהר"ר יודיה הכהן
חתנו

[ז] מהר"ר לוי אשכנזי (עיין בית סלוי כח"ב) :

[ח] רב לוי בן גרשום בן בתו של הרמב"ן
חיבר פ' הכ"ד ושאר

ספרים והוא קרוב להרשב"ץ ובתשב"ץ ח"א
סימן קל"ד בהגה"ה שם אתה מוצא הקריבי"ם
הללו שיש להרשב"ץ עם רלב"ג • ודרא כס'
קורא הדורות שכתב שרלב"ג אבי אמו של
הרשב"ץ עיין שם ובספר יוחסין • והרשב"ץ
חיבר ספר לז"ת חן הגהות על פירוש התורה
לרלב"ג :

[ט] מהר"ר לוי'ן חביב בר פלוגתיה דמהר"י
בי רב בן הרב מהר"י

חביב והוא מוצא ספרד ובא והיה רב
בעה"ק ירושלם רבות בשנים • חיבר ספר
תשובות ובסוף קונטרס הסמיכה דף שכ"ה
ע"ד כתב אם היה בחיים הרב מהר"ר אליה
מזרחי שהיה מוכה אותו תמיד שכמעט הי'
חותם על דברי בלי שיראה אותם עכ"ל •
ושקיל וטרי עם מהר"א טרווייס צרפתי
ומהר"ש חכם הלוי • ומהר"ד בתשובותיו
שקיל וטרי על דבריו :

[י] מהר"ר לוי טייליוו חתנו של הרב מהר"ר
אברהם אליגרי במ"ש

בספר לב שמח • והביא תשובת מהר"ר לוי
הנז' הרב פ"מ ח"ב סי' ס"ז והרב המחבר משיב
לו סי' ס"ה :

[ס] מהר"ר לוי אב"ד ור"מ דק"ק קאדני
(עיין עטרת ראש ועטרת סמלס כח"ב) :

[יא] רבינו ליאונטין (עיין רכיני נרשום
מאור הבולה) :

מהר"ר יצחק כ"ץ נשאר במקומו עם מהר"ר שלמה אפרים איש לונגשיץ הנזכר. ואח"כ היה רב בפראג הרב של"ה עם כמהר"ר שלמה אפר"י כמו שחתומים בהסכמת ים של שלמה על קמא ומשניות תי"ט הנדפסות ראשונה בפראג:

[יה] מהר"ר לפידות איש קדוש ויודע עתידות מזכירו הרב הקדוש מהר"א די וידאש ז"ל בס' ראשית חכמה.

גם בס' חזיונות למהר"ר כ"ץ כתב שיום אחד סולדך מהר"ר ז"ל לילך אללו והרב לפידות לא נהג בו כבוד. ואח"כ שאל לו מחילה כי אח"כ סבירו לו רוב מעלה כשמתו וכתוב שם מהר"ר ז"ל שהרב הנז' יודע עתידות חגיגותיו ונביא לפניו כפי ח' או כפער משנים קדונויות ומגיד לו כל חסליו עכ"ל:

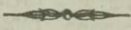
[יע] הגאון מהר"ל רופא אב"ד דק"ק ויינא (ע' עטרת זקנים כח"ב):

קונטרס אחרון

[ב] לוי"ה לפעמים רש"י בתוך דבריו כותב לוי"ה. ובשה"ג חלק א' מערכת יו"ד אות ח' (ע"ן רבינו יצחק הלוי ד"ה סך וכו') כתבתי משם הרב המופלא ח"ק כמהר"ר נ' עטר ז"ל שקיבל דכונת רש"י ז"ל הפירוש זה הוא מרבו רבינו הלוי. ויש מי שאמר כי לוי"ה ר"ת למורנו ורבינו יצחק הלוי:

חתנו של מורנו הרב מהר"א יצחקי ויש לו שתי תשובות בספר זרע אברהם למורנו הרב הנז' כח"מ. וראיתי לו ספר א' מתשובות ולשונות כ"י:

[יז] מהר"ר ליווא (מפראג) היה אב"ד במדינת מעריץ עשירים שנה ואח"כ אב"ד וראש ישיבה בק"ק פראג. ושם בעודו בפראג דיבר עם הקיסר והסביר לו פנים יפות. ואח"כ היה אב"ד בק"ק פוזנן. והרב תי"ט קורא אותו רבינו הגדול. וחיבר גור אריה עק רש"י בחומש וס' גבורת ה' וס' דרך חיים ועוד חבורים אחרים. ובצמח דוד הביאו שנת שג"ב והאר"ך לספר בשבחיו: מהר"ר ליווא מפראג נודע בשערים שמו וחיבר כמה ספרים ככתוב בח"א ובח"ב (ע"ן לעיל ובח"ב). והגאון מהר"ר נפתלי הכהן בתשובתו הבאה בשו"ת הגאון מהר"ר צבי ס' ע"ו כתב אבי זקני מהר"ר ליווא מפראג אשר שימש כרוה"ק כמפורסם. ואני הדל קבלתי מרב אחד אשכנזי מעשה נורא שעשה על ידי מה שנילו לו מהשמים. וזוה נמשך שדיבר עם הקיסר ביתוד כמו שעה והצי ועשה לו כבוד גדול כמו שכתב בס' צמח דוד. ודעת זקנתו רצה לילך לפוזנן ואח"כ הלך לקראקא והיתה מנוחתו כבוד שם בקראקא. ויש אריכות דברים בענין מינוי מהר"ר שלמה אפרים. וחתנו של הגאון הוא

מ

[ב] החריף המופלא גברו. והיתה מנוחתו זקן ושבע ימים סיון תק"ר:

[ג] מה' מאיר די בוטמן חיבר כמה חבורים ולא נדפסו אלא

קצת מתשובותיו והי' בימי מהרי"ט ומהר"ש נ' וילייסוד ורבינו דודם ושקיל וטרי עם הרב כנה"ג והרב פני משה בכתרתם. והרב מהר"ש אלגאזי למד בישיבתו. וחתנו מהר"ר ישי אלמולי ושקיל וטרי עם הרב כנה"ג בתשובותיו הנדפסות:

[ד] ר' מאיר בר ברוך (ע"י ספרים מרונטנבורק):

[ה] מה' מאיר ברזילי רב מובהק בעה"ק צפת

[ב] רבינו מאיר (בע"ס המאירות) (ע"ן כ' סמאלוכה בח"ב):

[ג] רבינו מאיר אבואלעפיא (ע"ן רבינו מאיר בר שולדוס):

[ד] הרב מאיר אב"ד דק"ק איטינגען (ע"ן מאיר הקטן בח"ב):

[ה] רבינו מאיר מאינגלימיררה (ע"ן רבינו שמשון):

[ו] מהר"ר מאיר אישכנזי נכד אחות הרב ש"ך אב"ד בק"ק

אייזנשטאט חיבר פנים מאורי' שו"ת וחיידושי הש"ס ד' חלקים ומקורב נדפס כתנות אור על התורה להרב ומחובר לו אור חדש להרב

צפת ומזכירו הרב המג"ן בובה השלמים :
 [ט] מה' מאיר גאביון אחד מרבני מצר' הקדמונים בזמן מהרש"ץ ומהריק"ש וסיעתם וראיתי בארץ מצרים קובץ תשובותיו בכ"י באורך. והזכיר תשובותיו הרב גנת ורדים בריש תשובותיו לאבן העזר. ושקיל וטרי עם רבני דורו ומכללם הרב ההסיד מה' הים כפוס' בעל הגם זדה"ה :

שפיה דיין ונסתחא והיו נורמים עליו שח"ו לקח שוחד ולאמר כבוד קהל ועדה כי שטע דכח רביס ימדיו ירכנ"ו שלקה שחר ולאם האמת אחס כן יהיה סמיד הענין יכסו ולאס הוא נסור מאלד כזה יאיר עיניו כראשונה ונסקבלה סמלחו נבלו נרו' ואלפי הלעיר רלטיס חתימתו כספיה סגי כסור והיה חוסס מלאמד וכמעט אין האופיות נכרות כמי שלא ראה' ורלטיס חתימתו אח"כ ס' נסי חיים כפוס' כפינה מואשרה. ועד היום כל הספדע לשקר על קברו נעטס. סלכ"ס זכורו יגן עלינו :

[י] מה' מאיר ין גבאי' (ע"י דרך אמונה כח"ב) :

[יא] רבינו מאיר התנו של רש"י אביון של גדולי' עולם רשב"ם זר"ת וריב"ם חיבר תוספות על התלמוד. וכן ראיתי בספד הישר"ר כ"י לר"ת שמוזכר תוס' רבינו מאיר אביו. ובתשו' ר"ת הביאה בס' שבלי הקטק כ"י שבלת כ"ה. ובנדפס כלל א' סו' י"א כתב ר"ת קבלתי מאבא מארי שקיבל מרבנותיו והם הביאו לות"ר וכו' :

[יב] רבינו מאיר בר טודרוס הלוי מטיליטולא חבירו של הרמב"ן כנראה מכתב אשר כתב להרמב"ן והוא באגרות הרמב"ם והוא הרמ"ה אשר השיג על הרמב"ם לפני חכמי לונל כמ"ש הרב מגדל עוז פ"ח דתשובה וכן רמז בכתב הנז'. והוא רבינו מאיר אבואלעפיא שמוזכר הרשב"א בתשוב' ס' תתקט"ו ובחדושי' הביאו הרב המגיד פ"ב דשכנים :

וראיתי להרב כמח"ו שלמה אלפרנני אחד מרבני מצרים הקדמונים שכתב בתשובה כ"י זז"ל והרב רבינו מאיר אבואלעפיא הלוי ז"ל ממשפחתי ומבית אבי כתב בחבורא דידיה דעביד לכוליה תלמודא ושמייה דחיבורא פרטי פרקין כתב פ' חזקת וכו' עכ"ל. ויש בידי הצעיר פרטי' דהוריות ואבות על קלף ישן כ"י וכתוב בהם שחיברם באייר וסיון

שנת ד' אלפים תתקס"ו וקואם פריטי הוריו' ופריטי אבות :

ודע דבתופסי הרא"ש הוריות מביא הרבה חידושים מהרמ"ה ולא מצאתים בפריטי הרמ"ה כ"י שבידי. ולכן כתבתי אני הצעיר בספרי הקטן שעיר יוסף דף ל"ג ע"ג דפריטי הרמ"ה אינו הרמ"ה שמוזכר הרא"ש. אך עתה דקדקתי וראיתי שקצת מדברי הרמ"ה שמביאים בפ"ג הרא"ש והרב עין יעקב הנה הגם בפריטי הרמ"ה שבידי. וכשכתבתי אני ההדיוט על רוב פ"ג דהוריות לא הוו בידאי פריטי הרמ"ה ולכן לא דקדקתי בדבר. והשת' פשיטא לי דהוא ניהו הרמ"ה שמביא הרא"ש והטור רק שהרמ"ה חיבר שני מהדורות אחת קצרה ואחת ארוכה כמ"ש בפ"י הרב צידה לדרך למהר"ם ז' זרח בהקדמתו ולכן אנא דאמרי דפריטי הוריות שבידי הם המהדורא קצרה. ומי שמביא הרא"ש הוא מהמהדורא ארוכה אשר בה האריך בקישויות והיות. והרמ"ה הוא תלמיד רבינו יצחק מוינא אור זרוע. וכתב הרב ספר יחסין שעלה לשמים שנת חמשת אלפים וארבע וכתב בס' שושן סודות כ"י שהרמ"ה זכר לתורה תמימה ולחכמה פנימית נעלמה. וכבר כתבנו במערכ' למד' שהרמ"ה חיבר ספר ע"ד האמת הכי קרא שמו ס' לפני ולפנים (עיין זה בח"ב) :

הרמ"ה מחדש נדפסו חדושי הרמ"ה על בתוא שני קובצים באריכות גדול והיא המהדורא ארוכה כי הרב ז"ל חיבר שני מהדורות ארוכה וקצרה והיה בשנת תתקס"ם. וכבר בעניווי הארכת' בזה לעיר וישם נאמר דהיה ג"כ מקובל גדול. ומחדש נדפסו פסקיו לסנהדרין. ועמ"ש לעיל בסמוך לך נא ראה : [יג] הרב ר' מאיר מטרנקטאלויט (עיין ספר העזר כח"ב) :

[יד] רבינו מאיר הכהן (עיין ספרים זיימוניות כח"ב) :

[טו] מהר"ר מאיר כ"ץ אבי הרב יש"ף (עיין גבורת אלכסיס כח"ב) :

[טז] הרמ"ך שמביא רבינו בעלאל בשיטת המקובצות הוא רבינו מאיר הכהן מסוקסטה. ובאו לידי הצעיר חידושי גיטין כ"י מיוחסין להרמ"ך :

שהי' מסרקסטא ואביו הרב ז"ל נפטר בנאפולי
מיד אחר הגרוש ונקבר שם . ובשנת רנ"ה
נתגרשו מעיר נאפולי ובאו לשלוניקי :

[סו] מזהר"ם (מאיר) מפאדובה חתנו של
מהר"א בן מהר"י מיניץ וחיבר

שו"ת והדפוס הרמב"ם שנת ש"י והגיה בו
הגהות ולפעמים אומר בכ"מ כתב הרב המגיה

וכונתו על הגהת מהר"ם פאדוב"ה . וספר
הרמב"ם עם הגהותיו לא ראיתיו אך נראה

שמה שהשיב הרב"ז בסוף תשו' הדשות על
הגהות אחד מחכמי הדוד כונתו על הגהות

מהרא"ם מפאדוב"ה הנז'. (ואחר זמן בא לידי
הרמב"ם עם הגהות מהר"ם מפאדוב"ה ז"ל

וכאשר דמיתו כן הוה דהרב"ז עלי' קאי' .
ומהר"ם הנזכר חיברו של הגאון מה' שכנא

ושניהם מתלמידי מה' יעקב פולאק ושקיל
יטרי מהר"ם פאדוב"ה ובנו מה' יהודה עם

רבינו מור"ם בעד ההגה"ה בתשובותיו ונתבקש
בישיבה של מעלה מהר"ם פאדוב"ה שנת

שכ"ה :

[סז] מהר"ר מאיר פאפירש איש ירושלים
ת"ו תלמיד הרב ישראל אשכנזי

והרב המקיבל יעקב צמח חיבר מאורי אור
ערכי הכנעיים לדעת רבינו האר"י זצ"ל . ואני

ראיתי בב"י קצת חבוריו : אור זרוע על עין
החיים . אור פני מלך כונות התפלות . אור

נד בגדגולים . אור צה בהשתלשלות . מתוק
האור פי' עין יעקב עד"ה . אור רב פי' הוזהר

להפליא כי רב הוא . ושמעתי כי חיבר ספדי'
ט"ל אורות . וכתב גיסו הרב נתן גוטה דנת

נפשיה דרב אדר התכ"ב :

[סח] הר"ם (מאיר) פרנקיל בן הרב קיקון
דיונה היה חכם בז' חכמות ככתוב

בעין יעקב כתנות אור דפוס ראשון סוף חגיגה
ושם נאמר שהי' מגזע רש"י נאחו בסבך

משפחות המיוחסות ע"ש :

[סט] מהר"ם (מאיר) מרוטנבורק תלמיד
רבינו שמואל ורבינו יצחק מיינא

אור זרוע . ונתפס מהר"ם ונח נפשיה בבית
הסוהר . ועי"ז זכה ונזדקק הכנה כמו שלמה המגיד

למכן ככתוב בספר מגיד מיסרים :

ומראש מקדמי אר"ש וממב"ר קדמו"ת עתה
שלחתי את ידי שלוח הק"ן נוהג
באר"ש

[יז] מזהר"ם (מאיר) מלובלין חתנו של הגאון
מהר"ר יצחק הכהן חתן הגאון

מהר"ל מפראג חיבר מאיר עיני חכמים על
הש"ס ושיות והי' בזמן הרב הלבוש והרב

משאת בנימן והיתה מנותחו שנת שע"ו .
[יח] רבינו מאיר הלוי (הרמ"ה) (עיין רבינו

נח"י בר טורדוס הלוי) :
[יט] מה' מאיר מזרחי אחיו של הרב מה'

משה מזרחי הרב המחבר
שו"ת פרי הארץ ג' חלקים וח"ג לא נדפס . גם

חיבר ס' גדול בכמות ואיכות מדרושי' נחמד'
והוא בכ"י וקרא לו שם תפארת ישראל

והרביץ תורה ותלמידיו היו גדולי הדור :
[כ] מה' מאיר מלמד מגליל המוריאה בן

הרב מה' שם טוב המחבר ס' כתר
שם טוב תלמיד מהר"י ז' עזרא הרב המחבר

עצמות יוסף והיה בזמן מהר"ש ומהר"ש
חייזן וסיעתם . וחיבר ג' חלקים משפט צדק

וח"ג לא נדפס . ועי' בס' תורת חיים למהר"ש
ח"א ס' ק' . ובמשפט צדק ח"ב ס' ל"א התם

מהרש"ך על תשובתו כנראה שתיכף נפטר
מהרש"ך כמ"ש מהר"ש חייזן בס' כחתימתו

כי מרים הם בסילוקו של צדק מהרש"ך :
[כא] רבינו מאיר המעילי הזכירו הרדב"ז

בתשו' דפוס ויניציא ס' קס"ה ועיין
בשה"ג ח"א וח"ב (עיין הכנה מעילי להלן) :

[כב] רבינו מאיר בר משה כמה תשובות
ממנו ז"ל מביא הרב שבלי הלקט

בה"א וח"ב כ"י :
[כג] רבינו מאיר בר משה הי' רבו של

הרב שבלי הלקט כמ"ש בשבלת
קס"ב ובשבלת רצ"ו . ועי"מ בה"א מערכת

צ' אות י"ד ובשם הגדולים ח"ב דף ק"ב .
(עיין רבינו לדיקס בר אהרסס הרופא) :

[כד] הרב ר' מאיר בן הר"ר נתן (עיין ס'
סעור כה"כ) :

[כה] מה' מאיר עראמה בן הרב מהר"י
עראמה בעל עקידת

יצחק חיבר פירוש תהלים איוב ונדפסו וכתב
בספריו שחיבר פירוש התורה . ומזכיר להרב

הנז' מרן בבית יוסף ועיין בשו"ת מהרשד"ם
ח"ט ס' רכ"ח ובס' תורת חיים שו"ת למהר"ש

ח"א סוף ס' כ' . וכתב בהקדמת פי' תהלים

באר"ש ואומר עם קני להעמיד דבר על בוריו
 מאשר רבנן בתראי אחד הרואה יראה נבוכי'
 הם באר"ש אי מהר"ם מרוטנבורק מר גיהו
 מהר"ם בר ברוך וחד נברא רבא הוא או דילמ'
 תרי הוו וכנוויהם יתנו עדיהם גם שניהם שני
 המאורות מר גיהו רבה דהרא"ש וזר גיהו
 רבה דהמרדכי והלא כה דברו :

כי אזכרה ימים מקדם כד הוינא טליא קרבת
 על חד מן קאמיא מורינו הרב שארנו גדול
 בדורו מהר"א יצחקי זלה"ה בספרו הנכבד וזע
 אברהם אשר נראה בעליל לארץ מקרוב וחוזה
 היות ביי"ד סי' ג' דף ל"ד ע"ד פום ממלל
 רברבן כי הש"ג יש"ג על תרי גברי רברבי
 מאדיות גברו הרב נתיבות משפט דף רמ"ג
 והרב מוצל מאש סי' ל"ה דרבנן סברי דמהר"ם
 מרוטנבורק איהו גופיה מהר"ם בר ברוך. ועל
 שניהם הוא אומר דלא צדקו יהדיו וקושטא
 דמלתא דרבנו דהרא"ש הוא רבינו מאיר
 מרוטנבורק הלוי ומהר"ם בר ברוך הוא אחר
 דבו של המרדכי עכ"ד. וגם ראיתי להרב פרי
 הארץ ח"א ח"מ סי' י"ג דף ע"ו ע"א שכתב
 דמוכה מדבריו ספר שלשלת הקבלה דתרי
 הוו. וגם מורינו הרב הנזכר תלי זינייה ברברו
 הרב ס' יוחסין :

וכזה ראיתי להרב יד אהרן גר"ו בא"ח סי'
 קס"ה שכתב דלא קשיא מ"ש הטור שם
 משם מהר"ם מרוטנבורק למ"ש הגהות
 מיימוניות והמרדכי משם מהר"ם דהאי מהר"ם
 לאו מהר"ם מרוטנבורק הוא אלא מהר"ם
 בר ברוך וכן כ' בתשובותיו אות באות עכ"ל :

ואנא בריה קלה אמינא ולא מסתפינא דהעיקר
 כמימר קדישין הרב נתיבות משפט
 זהרב מוצל מאש אמירה נעימה. דמהר"ם
 מרוטנבורק גם ברוך יהיה והוא באחד הד
 שמא. אחד מאיר לארץ שם עירו וגם הארסה
 מהדבק בברוך אב"א שם אביו אב בחכמה.
 זהא מילתא יוצאה בהינומא. למא"י ובא
 ברה כחמה אשתמיש מנייהו ותי' העלמ"ה.
 אמבוהא דספרו" תורה שלימה. וגדולי הדורו'
 אשר ברמה. זה יצא ראשונה מפי אדיה
 דבו עילאי מהרלנ"ח בתשו' סימן ק"ל כתב
 דהרא"ש והמרדכי והרב הגהות מיימוניות
 במעמד שלשתן תלמידי מהר"ם י וזאת שנית

אשר דיבר משה גדול הדור מהר"ם אלשקר
 בהשוכה סימן ל"ג כתב מהר"ם בר ברוך
 מרוטנבורק ועוד בה שלישיה אורין תליתאי'
 פום דתתא מרן בית יוסף המלמדנו להועיל
 לא במקום אחד ולא בשני מקומות דמוכה
 מיניה הכי כי ררבים היו והרי בא"ח סי' קס"ה
 ומי מ"ש הטור בשם מהר"ם מרוטנבורק אמאי
 דכתבי הגמ"י ומרדכי בשם מהר"ם י ובה"מ
 סי' שפ"ח כ' וזאת אשר השיב הר"ם מרוטנבורק
 ומייתי תשובת מהר"ם בר ברוך י וכןמה
 דוכתי דהטור מייתי סברת הר"ם מרוטנבורק
 וכותב מרן שכ"כ הגמ"י והמרדכי בשמו
 ומהם בה"מ סי' ע"ה דין יו"ד וסי' רמ"ה דין
 ה' וע"ש בבדק הבית :

ואת רב"ע אוסיף להביט להרב המביט מגדולי
 האחרונים שכתב בח"א סי' ר"ץ דמהר"ם
 בר ברוך הוא מרוטנבורק והוא רבו של הרא"ש
 והוא מהר"ם והוא רבינו מאיר והוא הר"ם נ"ע
 והוא שיישב בבית הסוחר ע"ש שהאר"ך :

ואוסיף הומש דבריו של גדול הדור האחרון
 הרב שיידי כנסת הגדולה בא"ח סי'
 של"ט הגהת אות ז' שמתבאר כן מדבריו
 כ"כ בכנה"ג ח"מ סי' רמ"ח הגהת ב"י אות נ"ה
 דידוע דמהר"ם בר ברוך הוא מהר"ם
 מרוטנבורק :

ושתות מלגו מביפה מברך ועדיה בעדה
 דבתשובות מהר"ם עצמו דפוס פראג
 שם מפורש דמהר"ם בר ברוך הוא מהר"ם
 מרוטנבורק כאשר הרואה בעיניו יראה :

וחכין חזינא לשלשת הרועים גדולי הדור
 האחרון הרב שער אפרים סי' ס"ה והרב
 משנה למלך פ"ב דסוטה דין א' הרב מחנה
 אפרים הל' צדקה דף כ"א ע"ב דהרואה
 לדבריהם דרבנן ישר יחזה דפשיטא להו
 דסהר"ם בר ברוך רביה דהרא"ש והוא עצמו
 מהר"ם מרוטנבורק :

איכנו השתא נדעה נרדפה מ"ש עיד מורנו
 דרב וזע אברהם הנז' ררביה דהרא"ש
 הוא מהר"ם מרוטנבורק הלוי י ועם נשיקת
 דרצפה גם בזה נעלם מעיני הכתמו מ"ש גדול
 המורים דריב"ש בתשיבה סי' תט"ז וז"ל גם
 הרמ"ה מרוטנבורק לא ידענו מי הוא כי הרמ"ה
 הוא רבינו מאיר הלוי אבל הר"ם הוא רבינו

דברי מוצל מאש ודברי זרע אברהם פעם אחרת וכתב דמתשובות מהר"ם וכו' מוכח הפך . והרי זה נמי סותר מ"ש בסמוך ע"ש שהביא מי ששג בזה דמוכח שהסכים לדברי מורנו הרב . ותו דלא זכר שהרב נתיבות משפט כתב כהרב מוצל מאש ועל שניהם השיג מורינו הרב זרע אברהם . ותו שכתב דדבריו נאמרו ע"פ דברי ס' יוחסין ולי ההדיוט אין ראיה מדברי ס' יוחסין כלל כאשר הרואה יראה דברי הרב ס' יוחסין ד' ק' ע"ב . ומה שהזכיר גבי הרא"ש מרוטנבורק וגבי המרדכי בר ברוך אינה ראיה ד"ל דהוה פשיטא ליה דכולא חד ולא קפיד . ומ"ש הרב פרי הארץ דמשלשלת הקבלה משמע דתרי הו כעת אין ספר זה מצוי אצלי . והגם שיאמר כן לא תיישגן ליה כמו שמבאר ממה שהוכחנו . וגם הרב יד מלאכי הוכיח הוכחות אחרות ע"ש . ובלאו הכי מקובלני מרבנן קה"שי זקני שעוד שקבלו מרבואתיהו דאין לסמוך על דברי שלשלת הקבלה כי הדברים עתיקים מקונטרסים שונים אשר מצא וסמך עליהם ויש מהם מוטעים ולא הקראם אמיתיים . ושוב וראיתי להרב ישיר מקנדוא במצרך לחכמה דף ז' שהטיה דברים על שלשלת הקבלה :

הגם הלום וזהה השמש ס' יד אהרן א"ה ה"ב וראיתי לו בס' ק' הגהת ב"י אות ה' ישהוכיח מתשובת מהרשד"ם ומתשובתי מהר"ם הקצרות דמהר"ם בר ברוך רביה דהרא"ש וכתב וז"ל וכן קבלתי מרבתי שמהר"ם בר ברוך ה' רבו של הגמ"י ומרדכי והרא"ש ואחר מצאתי הדבר מפורש ביוחסין ד' ס' א וכו' והוצרתי לזה לפי שראיתי להרב מהר"א יצחקי וכו' הן אמת שראיתי בספר יוחסין דף נ"ה שכתב רבינו מאיר מרוטנבורק הנקרא מהר"ם היה בדור הזה וכבר הזכרתיהו עם רבינו מאיר בר ברוך וכו' עכ"ל .

והתמא על הרב נר"ו דמה שתמה על מורנו הרב . לימא איהו לנפשיה שהוא עצמו כתב ביד אהרן א"ה ס' קס"ה כדברי מורנו הרב כמש"ל . ותו דהכא בא"ה כתב שכך קבל מרבתי . ושם בא"ה הנרפס מקדם קדמתה

מאיר מרוטנבורק וגם זה אות שלא דקדקת בדברך :

וכיוצא בזה השיג הרב כנה"ג בא"ה סימן פ"ב הגהת ב"י אות י"ט על הרב משפטי שמואל ס' צ"י שכתוב דהרא"ש שותה מימי הרמ"ה ע"י בדבריו :

ואחר זמן רבות בשנים האיר וזהה ספר יד מלאכי להרב החסיד הרמ"ך וזה"ה וראיתי בדף קצ"ז ע"ד שכתב וז"ל ר"מ שהוא רבינו מאיר סתם הגו' במרדכי הוא רבו מהר"ם מרוטנבורק וכו' והוא הוא מהר"ם בר ברוך וכו' כל תשובות מהר"ם המובאות במרדכי הם ממהר"ם בר ברוך רבו של המרדכי ורבו של הרא"ש הוא רבי' מאיר מרוטנבורק הלוי שו"ת זרע אברהם ע"ש שהביא מי ששג בזה וכו' . וכל מקום שהזכיר הרא"ש ר"מ סתם ואינו אומר הלוי הוא מהר"ם כ"כ נתיבות משפט . זרע שבמוצל מאש תמה על הרא"ש למה פסק נגד הר"ם בר ברוך רבו וכו' זרע אברהם השיב וכו' . ואנא דאמר כי דבריו נאמנו על פי דברי ס' יוחסין דס' לתרי ניהו אמנם בתשובת מהר"ם ס' קט"ו אשר בר יחיאל תלמידך וס' צ"ב וכו' עכ"ל . והני מילי דרב כהנא נראים קצת כמעורבנין . דבוישא כתב דרביה דמרדכי הר"ם מרוטנבורק והוא הר"ם בר ברוך . ותיכף באות ה' כתב דברי מורינו הרב זרע אברהם והוא סותר הקודם . והרב סידר דברי שיירי ושו"ת ב"ה ודבריו זרע אברהם סמיכי אהדדי והיו לאותות לשבעה וגם לשמונה כאלו הם דברים אחד' או אינם סותרים וקשה לזווגם כמין גם סתרא"י ניהו . ותו דמלשונו שכתב והוא הוא מהר"ם בר ברוך עיין שו"ת ב"ה משמע דהכי סבר הוא . וממ"ש בסמוך על דברי מורינו הרב זרע אברהם ע"ש שהביא מי ששג בזה לשון זה משמע דסבר וקבל דברי הרב זרע אברה' וחשב לאיש שוגה האומר הפך . והם דברים סותרים . ותו שהוא הביא משם מורנו הרב זרע אברהם דרביה דהרא"ש מהר"ם מרוטנבורק הלוי . ובסמוך כתב דכל מקום שהזכיר הרא"ש ר"מ סתם ואינו אומר הלוי הוא מהר"ם ומטי בה מהרב נתיבות משפט . והוא סותר הקודם שכתב דרביה דהרא"ש לוי . ותו דאח"כ הביא

קדמתה זה שלשים שנה שבח מקבלתו . ומה שהביא מדברי הרב ס' יוחסין ד' ס"א . מדפוס אמשטרדם שלפני לא הונא כהאי סימנא . אך שם דף קכ"ה מצאתי קרוב ללשון זה והוא מדברי מור"ם בעל ההגה"ה ואינם דברי ס' יוחסין . ומה שהביא מס' יוחסין דף נ"ח לשון זה כעת בקשתיו ולא מצאתיו בדפוס שלפני : ואחר זמן רב האלהים אנה לידי ס' שלשלת הקבלה דפוס ויניציא וראיתי בדף נ"ח ובדף ס"א כתוב כמ"ש הרב יד אהרן משם היוחסין ונתחלק לו שלשלת ביוחסין וע"ש דף נ"ד . וכמעט שעברתי קצת בס' הגו' ראתה עיני שיש להשיג עליו כמה השגות ודי בזה : עתה הגיע לידי ספר טל אורות והוא להרב מה' יוסף נ' גוי"א וזה"ה על קצת המדרכי ושו"ת ודרושים . ובפנתחי ראיתי שכתב בדף ק"ט ע"ב על ענין מהר"ם אם הוא בר ברוך מרוטנבורק או תרי הו . מהר"ם בר ברוך רבו של המרדכי ומהר"ם מרוטנבורק רבו של הרא"ש והרב הגו' הביא מהרב כנה"ג דסבר דמהר"ם מרוטנבורק היה בר ברוך והוא חלק עליו דתרי הו' וכ' וה"ל ולע"ד נראה להביא ראיה ברורה לזה דזה דתוד וזה לתוד ומהר"ם בר ברוך אינו ר"ם מרוטנבורק דהרי מצינו במדרכי פ' השוכר את האומנין שכתב וז"ל והרב רבינו ברוך אביר"מ הביא ראיה וכו' נראה בהדיא דאביו של ר"מ שמביא המרדכי ה"ת"ו בספ' קדקדושין כתב הרא"ש אמרו עליו על הר"ם מרוטנבורק שמוס שעלה לגדולה לא הקביל פני אביו ולא רצה שאביו יבא אצלו ע"כ . ואם איתא דהיה אדם גדול וכמו שנראה מהמדרכי אמאי לא רצה לקבל פני אביו והוא ראיה ברורה ודלא כמון דהר"ם אלשקר וטון החביב דס"ל דהר"ם בר ברוך הוא מרוטנבורק עכ"ל . ותמחני איך מלאו לבו לחלוק על מין ומהר"ם אלשקר דהיו קרובים לראשונים וקבלו מרבתיהם רבני גאונים ספור וגם הרב כנה"ג רכל רז לא אנס ליה . ותו שהאמת הברור הוא כמותם וכמ"ש אני הצעיר בחי"א (ש"י לטי"ו) ושם הבאתי שמחולג"ת והרב המכ"ט וששו"ת מהר"ם עצמו כתוב כן . ויתר מזה הוכיח הרב יד אהרן בא"ח ס' ק' שתשובות מהר"ם והרא"ש . וכן מתבאר מדרכי

מהרש"ל פ' החולץ סימן י"ח ומס' התשב"ץ וממ"ש בח"ב דף נ"ג (ע"י לקמן ד"ס כסח מהרש"ל וכו') שמהר"ם ב"ב היה בתפיסה כמ"ש מהרש"ל ויצא הרא"ש תלמידו ע"ב וכו' ואין להאריך . והראיה הברורה שהביא אינה ראיה כי אבי מהר"ם בר ברוך הו"ת"ה פשוט . והעד ע"ז שמהר"ם הותם בתשובותיו מאיר בר ברוך ולפעמים בר רבי ברוך ואם היה רב הו' לו לומר בן הרב ומ"ש במדרכי הרב רבינו היה כתוב רבי והמדפיס טעה וא"כ היה למדן לבד וכן מוכח מתשובת מהר"ם לאביו דפוס קרימונה ס' ל"א . ומהר"ם קבלוהו לרב ודינו כרבו מובהק וכמ"ש הרב זכרון יוסף ד' צ"ט ועמ"ש מהרש"ל ב"ש"ש קדושין . ובר מן דין כי רבינו ירוחם ג"א ח"ד כתב רמ"ה אמרו עליו כי מיום שעלה לגדולה וכו' . ואפשר שזו נסחא עיקרית והוא הרמ"ה ונפל ט"ס בהרא"ש . ודוק היטב כי קצתתי מאד וק"ל : מהר"ם ח"בר פ"י סדר טהרות ומביא הידושויו הרב תוספות יום טוב וח"בר ג"כ סדר ברכות והזכירוהו הפוסקים ומהם הרב תרומת הדשן ס' ל' וח"בר הלכות שמחות : מהר"ם ח"בר תשובו' למאות ולא"פ . ותלמידיו הרב הנהות מיימניות והרב המדרכי מביאים מתשובותיו תדיר . וגם נדפסו שני חלקים מתשובותיו קובץ גדול וקובץ קטן . ותשובות קובץ גדול הרב ש"ך מכנה אותם תשו' מהר"ם דפוס פראג . והרב בית הדש מזכירם שנדפסו בימיו . וגם יש תשובות מהר"ם רבות בתוך שו"ת הרשב"א ח"א :

תוספות יומא שבידינו הם מההר"ם וכ"כ הרב יד אהרן א"ח סימן שכ"ט מפי השמועה . ובספרי הקטן שעד יוסף ד' ו' וד' קט"ו הבאתי שכ"מ מהרי"מ בחידושי קדושין . ומה שכתוב בתוס' יומא דקמן דף נ"ד שהוא מתשובות מהר"ם ע"ש וכ"כ עוד מהרי"מ ב"ש"ש ח' כתובות דף צ"ז ע"ג . וכ"כ מהרי"מ עוד בתשובותיו ח"ד ס' ל"ה והרש"ש פלט בשו"ת המיוחסו' להרמב"ן ס' קי"ז הזכיר ח' בתרא למהר"ם . וכבר כתבתי (ט"ן ט"ט פלג) דפלט צ"ל פלגו . וכן משמע בהגמ"י פ"ג מתפלה דין וא"ו . והרב יד מלאכי ריש דף

דף קפ"ה בשפלונו זכר לנו כי מטא לפתח"א
 בפ"ט זה. וק"ק דאחרי אשר חזה בתוך
 השער דף קט"ו כרמוז שם אמאי אכפל אח"ר
 זה להביא מ"ש התוספות דף נ"ד כאלו
 הדעות הוא מגיד וכבר הובא ב"ש כע"ל :
 ויש מי שכתב דהרא"ם לא הוה ביד"ו תוספות
 דיומא דקמן. ועוד הוכיחו שתי' יומא
 הם ממחר"ם מהגמ"י פ"א דק"ש. וכן נ"ל
 עוד להוכיח בן ממ"ש בתוס' יומא ד' מ"ב ע"א
 מורי הרב שמואל בר שלמה והוא רבו של
 מהר"ם כדמוכה בתשובות מיימוניות ריש
 משפטים ובתוס' הגו' דף י"ח כתוב מורי ה"ר
 יחיאל מפאריש ודף מ' מורי הרי"ש בר מנחם.
 ורבו של מהר"ם הוא הרי"ש בר מנחם כמ"ש
 הגהות מיימוניות פכ"ט מהלכות שבת :

דברי מהר"ם שכתב מדברי אור זרוע למדתי.
 והוכחתי לעיל שהוא מהר"ם בר ברוך ובכלל
 הבאתי מהקדמת תשובת מהר"ם עצמו דפוס
 פראג. וראיתי בהקדמת תורת יאיר שהקדמת
 תשובות מהר"ם הגו' היא מהגאון מה' יצחק
 הכהן חתנו שר מהר"ל מפראג. ואחר זמן
 דקדקתי שרמוז בהקדמה עצמה וראשי פרקים
 שלה הם תיבות אלו : אנכי תורעת ולא איש
 חרפת אדם ובזוי עם יצחק בר שמשון הכהן
 זכרו לברכה חתן הגאון הגדול מהר"ר ליב
 נר"ו חוק אמן סרה. כל זה ראשי ישורו"ת
 האומ"ד שנגדו מוכיח עשאה סי' אל אר"ש
 קד"ם כל ש"ח :

וכן ראיתי בשבלי הלקט ח"ב כ"י שכתב
 מהר"ם ברוך מרוטנבורק :

כתב מהרש"ל ב"ם של שלמה פרק ההולץ
 סימן י"ח דרכי היבא שחוחם מהר"ם
 הנשכח מכל טובה. היה בתפיסה במגדר
 לסוף ימיו וקבל שלא יצא משם ושם נתחבר
 ספר התשב"ץ כמ"ש בנדפס מערכת ש"ן אות
 י"ד (ע"ן רכינו שמון בר לזוק) :

ביים של שלמה גיטין פ"ד סימן ס"ו דמהר"ם היה תפיס
 במגדל חיינזיהיים כמה שנים והארון חבט ונן הקהלות
 סך גדול וקהלות היו רולין לפדותו ולא הניח כי אמר
 אין פודין השכויים יומר על דרי רמיהם * ונסקף דלש"ג
 דהיה גדול הדור וסרי וכ"ש לו שהיה קלם בעול סורה מ"מ
 חש שחל כל חרין כן יעשה לח"ח המיפגל כסדר עכסור
 רוב הממון עד שלא יפסיק תמון הגולה לפדותם וחססח
 סורה מירשאל ופקק זה הרעס לפסוק חכמי הגולה והיה
 בעצת אותו הארון לפסוק גם לפלמירו הרש"ש וכרח
 לעוליעולל וניליל זה סורק דכריו של מהרס"ל ע"ש :

אבל ראיתי בסדר הדורות משם ש"ק מחברת רבינו
 יהודה בן הרש"ש כי איש אחד העליל על מהר"ם
 בשנת ה' אלפים ס"ה והיה שואל סך גדול והרב היה
 עני והאיש לא ירע סוס ערב יהודי חלל הרש"ס לתלמידו
 והרחיבו מהר"ם שיהיה יורש מדרות כסבור ותוך זה
 כספר מהר"ם בנית הספר והרש"ש ברח ולא ניתן מהר"ם
 ז"ל לקבורה כמה השנים מחייר עד אר"י ועשיר חלל
 אלכסנדר בר שלמה שס נפשו כספו לקברו ומיפק כל לו
 מהר"ם בחלום וחיל א"ח ירעה להיות עשיר הוא זרעו
 ע"ס כל הדורות או ירעה למות סיפק ויזכה לעה"ב ובחר
 העשיר לזכות לעה"ב ומת חפך וזכא בחלום שהוא נחוך
 בעה"ב חלל מחילה מהר"ם. זהו משיק וחלש מלא כסוב
 סורק מ"ש בסדר הדורות ע"ש דף כ"ח ע"ב בלורק :

וידוע דהרמב"ע שכותבים הפוסקים הוא על מהר"ם
 ומ"ש הרב דבר שמואל ס"י ר"ה הרמב"ע רבינו
 משם רבו של הגהות מיימוניות כחלה דע"ס הוא ונ"ל
 רבינו מאור :

כתב בס' קורא הדורו' דף כ"א דנראה בזמן
 מהר"ם היה ריא"ו נכדו של רבינו ישעי'
 בן כתו. שפ"כ במדכ"י פ' הנוזקין בתוך
 תשובות מהר"ם וכן הגיד לי ה"ר ישעיה משם
 ה"ר ישעיה מטראני עכ"ל. ויש לפקפק קצת
 בזה שאם כונת מהר"ם באומרו וכן הגיד לי
 ה"ר ישעיה הוא על ריא"ו. הול"ל וכן הגיד לי
 ה"ר ישעיה משם זקנו הר"י מטראני. ומ"מ
 נראה דהכי קושטא דמילתא דמהר"ם בזמן
 ריא"ו. שהיה מהר"ם תלמידו של הר"י אור
 זרוע מוינא ורבינו ישעיה הראשון השיב
 לרבינו יצחק אור זרוע מוינא בתשו' כי באה
 בתשובות הרא"ם ח"ב סי' ל"ה. דא"כ קרוב
 הוא דמהר"ם בזמן ריא"ו תלמידו ונכדו רבינו
 ישעיה. ומ"ש בשבלי הלקט דף ט"ו והאגור
 דרבינו מאיר הקשה לרבינו ישעיה והוא רבינו
 ישעיה הראשון אינו מהר"ם בר ברוך הידוע
 אלא הוא א' מרבותיו של הרב שבלי הלקט
 שהיה נקרא רבינו מאיר כנראה מפירוש
 ההגדה בספר שבלי הלקט בפסקת רבי יהודה
 היה נותן בהם סימנים ושאר דוכתי ועיין בח"ב
 בהשמשות (ע' רכינו לזקיה בר אברהם הכופל) :
 ומ"ש בפסקי מהר"ם ריקאנטי סי' נ"ו דקדק
 ריא"ו מפי רבינו אליעזר ממיץ הדבר ברור
 שצ"ל מפירוש רא"ם כי רא"ם היה תלמיד
 ר"ת וכן מוכח מ"ש דקדק ופשוט :
 מהר"ם מרוטנבורק תלמיד רבינו יצחק אור
 זרוע. והרא"ש שפ"ב דעירובין הביא

ודע שכתבו האחרונים שאין לחלוק על מהר"ם בספרו .
עיין בספרי מהר"י סי' קמ"ג ובש"ך ח"מ סימן
ש"ל ותוספת שם סימן זר"ע :

[נ] מהר"ר מאיר י"ף אב"ד בק"ק פולדא
חיבר על הש"ס וד' טורים ולא
בא לדפוס אלא איזה שיטות והביאו בצמח
דוד שנת שצ"ג :

[נא] מהר"ר מאיר במו י"ערוב (עיין יד
האשכול נח"ב) :

[נב] רבינו מאיר ב"ר שמועון הובאה
תשובתו בשו"ת מהר"ם ד"פ סי'
תת"ר . והביאו הכלבו דף ל"א ע"ב ע"ש :

[נג] מהר"ר מאיר בכה"ר שמועון הלוי א'
מרבני שלוניקי הובאו דבריו
בשו"ת הרב המב"ט ח"ב סי' מ"א :

[נד] כהר"ר מהללאל הללויה (עי' קדש
הכולים נח"ב) :

[נה] מהר"ר מיוהם במו שמואל (עיין מנחה
חדשה נח"ב) :

[נו] רבינו מיימון אביו של הרמב"ם חיבר
ס' בלשון הגרי בדני

הפלה ומועד הביא מדבריו בשאלה להרשב"ץ
ח"א סי' ב' ע"ש . וגם חיבר פירושים בתלמוד

כמ"ש בנו הרמב"ם בהקדמתו לפירוש המשנה
קבצתי כל פירושי אבא מארי וכו' ע"ש :

[נא] מה' מיימון אידהן (עיין מ' משה אידהן) :

[נב] מה' מיימון יאפיל (עיין פי לדיק נח"ב) :

[נג] מהר"ר מייכוון נגא"ר שקיל וטרי עם
הרשב"ץ בתשובותיו ח"א סי'
צ"ד וסי' צ"ה צ"ו וסי' קס"ו והנמשך וסי'
קל"א וסי' קנ"ד וח"ב סי' ד' וסימן ס"ח

והנמשך וסי' קל"ח וסי' קס"ד ושאר מקומות
[נ] הג"מ מיכאל הכהן (עיין לחות קנינה .
מורה לרק נח"ב) :

[נא] מיכל (עיין יחיאל מיכל) :

[נב] רבי מכיר בר אבא מרי (עיין ילקוט
המכירי נח"ב) :

[נג] מהר"ר מלאכי הכהן הרב המחבר ס'
נחמד יד מלאכי

ומשם ניכר גודל בקיאותו . ונדפסו קצת
תשובות מהרב ז"ל בספר בני יהודה להרב

מהר"י עיי"אש . וכל העם עונים אחריו מקודש
מתנהג בהסודות ומקובל והוא מלאך מלי"ץ

ל"ה

מזב כנראה מהקדמתו בשו"ת דבריו יוסף
ושאר ספרים :

[מז] מה' מלכיאל אשכנזי שמענו מזקני
שער שחרב

ז"ל היה סבה שיהיו ישראל בעה"ק חברון ת"י .
והרב של"ה דף זכ"ר זכר עשה לשם כבודו וז"ל

והא לך מנהג דק"ק חברון שנה שנה מפי
הרב הגדול החכם השלם החסיד העניו מהר"ר
מלכיאל אשכנזי ולה"ה ע"ש :

[מא] הרב דון מנואל בדרור (עיין טעמי
התלמוד נח"ב) :

[מב] רבינו מנוח חיבר על הרמב"ם ומין
מביאו . ונדפס בקושטנדינא

שנת תע"ח על קצת הלכות ומסילות לשונו
מוכח שהוא קדמון . ובדף י"ח ודף נ"ה מזכיר

ס' יואים , גם מזכיר הרב בעל התוספות דף
י"ד ודף י"ה וסוף דף כ"ג . ובדף מ"ו כתב

מחודשי החכם ר' ישעיה וכו' קורא הדורות
כתב ששם הס' ס' המנוחה יואפשר שהוא

ה"ר מנוח שהזכירו תוספות חילין דף כ"ד
עכ"ל בדף י"ז :

אך לי ההדיוט יותר נרא' שהוא תלמיד מהר"ם
שבדף מ"ב ע"א ודף כ"ד כתב ומורי ר"ם

ובדף י"ט ע"ב ודף מ"ו ע"א הזכיר לרבינו
שמואל בר שלמה והוא דביה דמהר"ם כנראה

מתשובות מיימוני ריש משפטים :

ואחר זמן ראיתי קובץ ישן כ"י פירושי רבינו
מנוח על הלכות ק"ש הפלה וברכות

ומזכיר כמה זימני להרב בעל התוספות ולהרב
אביו . ופ"ו דברכות כתב מורי רבינו מאיר .

ופ"י כתב אדוני מורי רבינו דאזכין . ופ"ב
מהפלה כ' מנהג העיר הזאת נרבוניא . וכתב

שם שהיה רוצה לחבר פרק בסוף הלכות
ברכות להרמב"ם בסדר ולשון הרמב"ם אך

יראת הרמב"ם עמדה על פניו ונמנע מזה וקיים
לא תוסיף עליו . ובשו"ת אהל"ה סי' כ"ה

מביא דברי ה"ר מנוח על דין מה' ברכות ע"ש :

[מג] מהר"ר מנחם הבבלי בזמן מרן
והובאה

בשאלות ותשובות מרן דיני גיטין סי' י"ד :
וצופה הייתי לגדול דורנו מהר"י בר דור בספרו

הבהיר דברי אמת בקונטרסיו דף ס"ד
ע"ב שכתב וראיתי בס' פני משה ח"ב סימן

ל"ח הביא שם משם ה"ר מנחם הכבלי בעל כפתור ופרח שהיה בזמן הרב מהר"י קארו וכו' ע"ש ו' ואנכ' ריהטיה הבין מדברי הרב פני משה שהר"ם הכבלי הוא בעל כפתור ופרח ואין זה כונת הרב פני משה אכן כוונתו שבתשוב' הר"ם הכבלי משם באר"ה המהמרים שהם בעל כפתור ופרח ושאר גדולים וכן מבואר בתשובת הר"ם הכבלי הנזכר שהביא ראיה מספ' כפתור ופרח המפורסם והלשון שהעתיק שם הר"ם הכבלי הרי הוא בס' כפתור ופרח פ' י' דף נ"ב :

[נח] רבינו מנחם מוורשא הביא דבריו בפסקי מהר"ם ריקאנטי

ס' תק"ז וכתב רבינו האי גאון ורבינו מנחם מוורשא ושאר גאונים פסקו וכו' ע"ש :

[נט] רבינו מנחם מן זר"ח תלמיד רבינו יהודה בן הרא"ש ורבינו יהושע בן שועיב חיבר צדה לדרך והיה רב באלקעוה שנתק"י ונתבקש בישיבה של מעלה שנתק"ד :

[נז] מהר"ם (מנחם) טייקטין חיבר הגהות על הרי"ף והיה תלמיד מור"ם בעל המפה כמו שתראה בהגהתו במרדכי סוף ביצה :

[נח] מהר"ר מנחם די לונזאנו אביר בתורה בזמן מהר"ה והרמ"ע ומהראנ"ח חיבר סדר עבודה שנת של"ב והפליא לעשות בס' אור תורה ונדפס ס' שתי ידות להרב וחיבר עומר מן אמרי אמת עדי והב על לבוש והיו נמצאים אצלו מדרשי רו"ל כ"י וספרי הראשונים כגון אבי העזרי , שבלי הלקט יראים והיה משויר גדול ומדקדק עצום :

[נח] מהר"ר מנחם מן הלוי (פיין רבינו שופרים מצרעטורה) :

[נח] הרב מנחם מן מליסא (פיין ליליט הפן כח"ב) :

[נד] מהר"ר מנחם מעיל צדק כתבתי בנדפס אות נ"ג (פיין מעיל לך כח"ב) ועתה ראיתי בהקדמת מבא שערים סירוש שערי דורא מהרב נתן ספירא שכתב גאונים אחרונים אשר אנו נוהגים אחריהם מהר"ל ומדו"ר יונה ומהר"ר מנחם מעיל צדק

עכ"ל ומשמע שהי' אהר מהר"ר יונה בעל או"ה תלמיד תה"ד או היה בזמנו ומהר"ר יונה גדול ממנו :

[נח] מהר"ר מנחם מענדיל אב"ד דק"ק ניקלשבורג חיבר שו"ה צמח צדק ונדפס שנת תל"ה והוא תלמיד רוב בית חדש וחתנו הגאון הרב עבודה הגדשוני :

[נח] הג"ח מנחם מענדיל (פיין ליליט זכנס כח"ב) :

[נח] הרב מנחם מענדל מקראטאשין (פיין עטרת זקנים כח"ב) :

[נח] ר' מנחם הספרדי מן סרוק (פיין ר' תלמידי סרוק) :

[נח] הרב מן (מנחם עזריה) מפאנו בזמן מן ומהר"ם פאדוב"ה וסיעתם תלמי' :

הרב מהר"ר ישמעאל חנינה ובזבו אלף סיקניו להעתיק כתבי הרב מהר"ם קורדוביר"ר כמ"ש בס' מצרף לחכמה ומהר"ר לומברוזו בפירושיו ריש איוב כתב שראה ושמע אצל רבו הרמ"ע המגיד וחיבר תשובה ונדפסו וסידר תקוני תשובה מהרב זצ"ל ונדפסו בראשית חכמה הקצר וסידר סדר עבודה למועדים ע"ד שסידר מהר"ם די לונזאנו לחור ושבת וחיבר עשרה מאמרות ונדפסו מאמר חקור דין אם כל חי מאמר העתים מאמר המדות עולם קצין ואלו נדפסו עם פירוש ומאמר יונת אלם נדפס בלי פ"י ואני ראיתי בכ"י מאמר הטוטפות מאמר המילואים מאמר שבתות ה' וכיוצא ועוד חיבר בקבלה הרבה ועלה לשמים שנת ה'ש"ף :

הרמ"ע מפאנו היה תלמיד בחכמת האמת ממהר"י סרוק כמ"ש במאמר אם כל

חי ה"א ס' טו"ב ומלבד המאמרות כ"י שזכרתי לעיל הגם הלום ראיתי מאמר צבאות ה' נדפס בעיר האמבורגו שנת תכ"ג ובכ"י ראיתי מאה קשישה וינת אלם ח"ב מאמר הנפש שברי לוחות ועוד ראיתי לו ז"ל ס' אלפסי זוטא כ"י קצור רב אלפס שאין בו שום שקלא וסריא רק אותה המימרא שהיא ההלכה והוא ספר נחמד בלשון וסדר צה וכוור כלשון הרי"ף וכמה דינים הוסיף מדעתו הרחבה בדברים ומעטים מובדעים בתוך דיני הש"ס וכמה הלכות מקדשים שבתוך הש"ס מסדר מועד

מועד בנמרא דהר"ף השמיטן • הרב ז"ל
 כתבינהו להלכותיהן בלשון ברור כנעם שיה
 הר"ף • ועוד ראיתי בכ"י שחיבר מאמר
 היסודות ומאמר הרקיעים ומאמר מעין גנים •
 ועוד ראיתי כמה ליקוטים ופרושים מהרמ"ע
 בכ"י • ועוד חיבר קונטרס ימין ה' רוממה על
 הקפת הלולב • והרב מהר"י סאמיגה חיבר דרך
 ימין נגדו בתוקף גדול • וכתוב בס' מצרף
 לחכמה תשובת הרמ"ע בלשון הזה דף פ"ד •
 שארת מה אני משיב על לשון מדברת גדולות
 וצפופי עופות כנגד מה שנתפרסם בשמי
 על הקפת הלולב • השו' אני אני הוא החתום
 בי רבנן מ"ע זה שמי מעביר עון וכו' וזה זכרו
 מחל עלבון וזו תשובה נצחת לכל מה שנכתב
 ולכל מה שעתידי לכתב נגד ימין רוממה דידן
 כי לא מראש לכבודי דברתי ובמקום קנטוריא
 עת לחשות כי האמת יורה דרכו ליראי ה'
 ולהושבי שמו אני שלום וכי אדבר לעשות
 רצון אבינו שבשמים כל הנשמה תהלל יה
 הלכותי עכ"ל • ומה מתקו אמרי קדוש זכותו
 יגן עלינו :

הרמ"ע ז"ל • כבר נכתב בקונטרסי שקדמו
 כמה מאמרות שהיבר • ועתה מצאתי
 בכ"י רוב הספרים שהיבר ואמתי להעתיקו
 והגם שרובים כבר נכתבו מקדם • (ה) מאמר
 חקוד דין • (ג) מאמר אם כל חי • (ג) מאמר
 המדות • (ד) מאמר העתים • (ה) מאמר עולם
 קמן • יאלו נדפסו עם פ"י יד יהודה • (ו) מאמר
 צבאות ה' ונדפס • (ז) מאמר מאה קשיטה
 כ"י • (ח) מאמר המילואים כ"י • (ט) מאמר
 הרקיעים כ"י • (י) מאמר הנפש כ"י • (יא) מאמר
 היסודות כ"י • (יב) מאמר שבתות ה' כ"י
 (יג) מאמר הטושפות כ"י (יד) יין הרקת כ"י
 (טו) שבתי לוחות כ"י (טז) עסים רמונים נדפס
 (יז) יונת אלם נדפס (יח) כנפי יונה נדפס עתה
 בווארשא (יט) ימין ה' רוממה נדפס (כ) ימין ה'
 עושה חיל • (כא) פלח הרמון נדפס (כב) שפת
 אמת (כג) מעין גנים כ"י • (כד) אלפסי זוטא
 כ"י (כה) שו"ת נדפס • (כו) ליקוטים כ"י •
 (כז) גלגול נשמות נדפס • (כח) תקוני תשובה
 נדפס :

[פ] רבינו מנחם בר פנחס (עיין העיל
 פדק כח"ב) :

[פג] מהר"ר מנחם קאזים (ע"י שלום סכים כח"ב) :
 [פד] רבינו מנחם מריובורק חיבר ס' דינין
 גדול והיה ממדינת זכש"ן וקצת
 נמוקי הרב נדפסו בשו"ת מהר"י ווייל • ושם
 בתשובות מהר"י ווייל ס' קל"ג משב"ח שאון
 גלי חכמת הרב הנו' • ומהר"ר מינץ בתשובה
 ס' י"ג מדקדק בדברי הרב הנו' הרבה • ועי'
 בשו"ת מהר"י הלוי ס' מ"ח :

[פז] רבינו מנחם מריקאנטי זומן הרשב"א
 חיבר באורו על התורה ע"ד האמת
 והרב הלבוש חיבר פ"י עליו • וחיבר מהר"ם
 ריקאנטי פסקי דינין ונדפסו וראיתי בס' כ"י
 דהיה תלמיד רבינו אלעזר מוירמישא • ולפי
 הנראה הוא רבינו אלעזר מגרמיוז בעל
 הרוקח שנסתנה שם העיר ע"י מעשה ובמקום
 גרמיוז קרו וירמישא כנדוע • אך אני מסתפק
 בזה כפי סדר זמנים • וצריך חיפוש וישוב •

[פס] מהר"ר מנחם בר שלמה לבית מאיר
 (המאירי) היה בזמן
 הרשב"א • וחזה הוית בתשו' הרשב"א כ"י
 דשקיל וטרי עם הרב מנחם בר שלמה וכמדומ'
 לי שהוא הרב המאירי • ורבינו בצלאל
 במקובצת קמא ובתשובותיו מביא מחידושויו
 והרב כנה"ג וברינא דחיי מזכיר מחידושויו
 לסנהדרין • ומקורב נדפסו באמשטרדם פסקי
 מנילה להרב :

ואני הצעיר דאה ראיתי בק"ק מודינה פסקי
 הלכותיו כ"י על כל הש"ס מריש ברכו'
 עד סוף עוקצין והם ששה קיבצים גדולים
 כקובץ הר"ן • גם ראיתי בכ"י משיבת נפש
 להרב פרקי תשובה • וס' בית יד בדיני נטילת
 ידיים • וקרית ספר שמביא מהר"ם די לונזאנו
 באור תורה • ועוד חיבר ס' מגן אבות וס'
 אהל מועד כמ"ש הרב מהר"ש הלוי הזקן
 בתשובה הונאה בס' אבקת ווכר למון דף
 קר"ה ע"ג :

רבינו מנחם בר שלמה לבית מאיר קורין לו
 הרב המאירי וכבר כתבתי לעיל כי
 ראיתי פסקיו בקק"י מודינא • אך מה שכתבתי
 שם שפסקיו הם על כל הש"ס מברכות עד
 עוקצין שגיתי בדמינוני, לפי שכתבתי קונטרס
 שם הגדולים הנדפס קרוב לעשרים שנה
 אחר שהייתי בקק"י מודינא ימים אחדים •
 ועתה

[פס] רבי מנחם ציוני (עיין לויני כח"ב) :

[ט] מהר"ר מסעוד אולאי (ע' מ' יססכר
 סכד"ק גוריליאה) :
 [טב] מהר"ר מסעוד בנגון (ע' זעטרב כח"ב) :
 [טג] מהר"ר מסעוד רקח חיבר מעשה רקח
 על הומב"ם ח"א ובתהלתו יש
 חידושי גאונים קדמונים . ויש לו על ח"ב
 מהומב"ם כ"י :

[עא] הרב המעילי מביאו בשיטה מקובצת .
 ובתשובה למהר"ש הבדלה(עכדלה)
 אחד מרבני ירושלים ת"ו הובאה בס' אורים
 גדולים דף ל"ה ע"ד הביא הגהה כ"י וכתוב
 בגווה דוכנא משיטת הרב מאיר המעילי
 ל"במות . ובתשובת הרדב"ז ח"א סימן ק"ח
 מזכיר ר' שמעון המעילי :

[עד] מהר"ר מרדכי האו"ב בר יצחק הוזב'
 בתשו' הרשב"א ח"ג סי' רי"ד וסי' ש"ב :

[עה] ה"ר מרדכי אנגיל (עיין מה' חסה נלכטי
 סקן) :

[עו] מהר"ר מרדכי אצבאן (עיין ידווי נדוב'
 זוכה תורה כח"ב) :

[עז] מהר"ר מרדכי אבד"ק דאברי (עיין
 מלאמר מרדכי כח"ב) :

[עח] מהר"ר מרדכי דאמ"ר מרבני איטליא
 תקדמונים חיבר הגהות על ספר
 הפרדס וס' הזוהר וראיתים כ"י . ורב א' כותב
 עליו המקובל הגדול הגאון מירא דכ"א :

[עט] מהר"ר מרדכי מעיר דדעא (עיין
 מעינות תכנס כח"ב) :

[פ] רבינו מרדכי (בר הלל) חיבר ס' המרדכי
 המופלא ומעובה בספרות והידושי
 דינים ושיות . והוא תלמיד מהר"ם . נכדו של
 ראב"ן . התנו של הר"י מפריש . ניסו של
 הר"י מקורביל בעל הסמ"ק ורבינו מאיר הבהן
 בעל הגמ"י . וכתוב בס' הקינא שהוא רבינו
 מרדכי בר הלל וכן ראיתי בתשובת המרדכי
 שהביא בשלטי הגבורים פרק המקבל שחתם
 מרדכי ברבי הלל . ופ' הרב כנה"ג ח"מ סימן
 נ"ח הגהב"י אות ח' הריב"ש אפשר שלא
 הי"ל מרדכי . וכתב הרב בית חדש א"ח סימן
 תרפ"ב דמרדכי מועתק מכמה פנים זה מאריך
 וזה מקצר ואין לדקדק בלשון שהוא מנומנם :
 וכבר נודע דזימנין דמשנחת לשונות המרדכי
 שמביאים הפוסקים ואינם במרדכי שלפנינו
 ותראה

ועתה כבואי ביאה שניה בקק"י מודינא ראיתי
 ספריו ז"ל וכך הוא בירוהן של בדמים : הרב
 ז"ל חיבר ס' גדול שמו בית הבחירה פסקי
 הלכות . וסידר חבורו כפי סדר הש"ס שהיו
 לומדים הגאונים ברכות תענית מגילה חגיגה
 י"ט מ"ק ר"ה יומא סוכה פסחים שקלים שבת
 עירובין חולין . וזה סדר לימוד הגאונים בסדר
 מועד . קדושין כתובות גיטין יבמות . סוטה
 נזיר נדרים נדה . סדר נשים . סנהדרין מכות
 שנועות ע"א הוריות אבות עדיות קמא מציעא
 בתרא . סדר נזיקין . סימן ל"ב טהור . ואח"כ
 האחרונים חידשו לחלק פסחים לשנים . פסח
 ראשון ובסופו ערבי פסחים ופסח שני ויהיו
 ל"ג מסכתות . והרב ז"ל פירש אצל נדה
 מקואות ועוד פי' תמיד ומדות . ופתיחתו
 לחבורו האריך לתת טעם לסדר הגאונים .
 וכתב שם שחיבר פירושים על התלמוד
 באריכות וחבור זה הוא פסקי ההלכו' . והאריך
 מאד בפתיחתו בסדר ואופן וסגנון חבורו בית
 הבחירה הנו' בדרך פסק . וכתב הרב ז"ל שם
 דמס' אבות פירשה בחבור התשובה . וס' בית
 הבחירה הנו' הוא ששה קובצים גדולים קבוצין
 הר"ן . וראיתי שם בגליון איזה הגהות מהרב
 מרדכי נתן מעיר אויניון שנת רי"ז :

עתה נדפסו פסקי יבמות להרב ז"ל . וכבר
 כתבנו דכל המסכתות שנדפסו הם מס'
 בית הבחירה אבל מלבד זה חיבר חידושים
 על הש"ס :

והנה ראיתי בחי' הר"ן לסנהדרין פ"ב דף כ"א
 מהש"ס שכתב והרב המאירי תירץ וכו' .
 ואני מספק דאפשר שתהיה הגהה מבחזן
 כי נעת לא ראיתי להר"ן שהזכיר בספריו
 רבינו המאירי כלל :

ודע דרבו של הרב המאירי הוא רבינו יונה
 כמ"ש הוא ז"ל בפסקי ע"א פ"ק הביאן
 הרב שער המלך ח"א דף צ"ד והקשה מזה על
 מ"ש הטור בשם רבינו יונה ע"ש :

[פא] מהר"ר מנצור מרוזק (ע' לור סעודה
 כח"ב) :

[פב] מהר"ר מנשה בן ישראל (ע' נשמת
 חיים כח"ב) :

[פג] מהר"ר מנשה פאדובה (ע' מ' כיינין
 סקן) :

[פט]. רבי מסעוד (ע' רבינו האר"י זל"ב :

והראה בבי"א סוף סי' שפ"ב חילוק בין מרדכי דריונוס למרדכי דאיסטריך :

כל דברי המרדכי בהלכות קטנות כמעט הם מתוס' שאנן. מהר"ם איסרלאס כתשוב' ריש סי' ל"ח. ובסי' ק' כתב באות ה' כי לרוב נמצאו בו לשונות מגומגמים להיותו מלוקט וסקובץ מספרים רבים ובהו בו הגהות ודינים שלא במקומן בקצרה :

וראיתי למוזי הרב נחפה בכסף זלה"ה א"ה סי' א' דף ד' סיף ע"ג שכתב דהמרדכי

כתר הרא"ש גריר כידוע עכ"ד. והן לא ידענו זה דהמרדכי לא ראה פסקי הרא"ש כי היכי דלגור כתר מ"ש הרא"ש בפסקין. כי בשנת

ס"ו בא הרא"ש מאשכנז לטולמיטלא ושם נתישב וסדר ספריו. והרב המרדכי נהרג

בשנת ע' בעיר נירנבורק. ובצמח דוד כתוב בפ"י שהרא"ש בטולמיטלא חיבר האשרי על

התלמוד :

[61] מהר"ר מרדכי (הבירו של בע"ס תורת הי"ם) (ע"י 66 לזן קדמי נח"ס)

[62] (מהר"ם) מרדכי כומאלון (ע"י מ' חסדן טטון) :

[63] מהר"ר מרדכי יפה אב"ד דק"ק סוזנא זקן ויושב בישיבה

חיבר עשרה לבושים כמ"ש בהקדמתו ללבוש החור וכלם נדפסו. והוא תלמיד מור"ם בעל

ההגה"ה. והיה בזמן מהר"ם מדובלין כמבואר בשו"ת מהר"ם הנזכר. ויש לו הגהות על

שערי הורא. והרב באר שבע תלמידיו :

[64] מהר"ר מרדכי חב"ן תלמיד רבינו ישראל די קוריאל חיבר

שפתי כהן פ"י על התורה פרד"ם וגימטריא :

[65] מהר"ר מרדכי הגוי אני הרב גנת ורדים חיבר שו"ת דרכי נועם

והיתה מנוחתו בעת"ק ירושלם ת"נ.

[66] מהר"ר מרדכי ננא"ר שקיל וטרי עם הרשב"ץ ח"א סי' קי"ט וסי' קע"ג.

[67] מהר"ר מרדכי נתן מעיר אוניון (ע"י מ' מנחם ב"רם לכ"ס מאיר)

[68] ר' מרדכי פורנסיס (ע"י רבינו סאריי ז"ל) :

[69] מהר"ר מרדכי קלעי מהבריו של הרב מהר"ש תלמיד

ממהר"א חסון ומהר"א ששון ומהרב ר' יצחק פראנקו הרביץ תורה בישראל. ומגדולי

תלמידיו הרב מהר"ר דניאל אישטרינסה וכמה וכמה מורי הוראות היו מתלמידיו והפליאו

לעשות להרבית תורה וגמילות חסדים וכתב פסקים רבים ודרושים ונשפתי ואחר השריפה

עוד הוסיף לכתוב שו"ת ודרושים וחדושים. ואחיו היה הרב ברוך קלעי הרב המחבר שו"ת

מקור ברוך. ובס' קורא הדורות דף מ"ה האריך בשנת הרב ז"ל :

[5] מהר"ר מרדכי רוביין (ע"י ש"ן סג"ר נח"ס) :

[65] הרב מרדכי בן מהר"ש שידריין (ע"י גדולי הדורות עק"ח) :

[66] מרים אחות הרמ"א (ע"י מהר"ם חסידלס ליקון) :

[67] מהר"ר משה (בהג"מ אברהם ברודא) (ע"י מ' חניסס ברודא) :

[68] מהר"ר משה אברהם רומאנין הגה באה התימתו על התשובות

רבני איטליא הובאו בספר שלום הבית כ"י ממחר"ם קאזיס ז"ל.

[69] הרב החסיד מהר"ר משה י' אדרת חיבר על כל הש"ס זולת

סדר קדשים. וחבור על הרמב"ם ועל הרא"ש ועל הטורים וסי' שו"ת ועל המקרא וחבור על

כל המשניות כולם. ודרך הרב פר"ח לקח דהתוכח עם גדולים וקטנים ככה סוגיות

ופלפול. וסך הכר חיבר י"ב ספרים והיה בקי בנגעים ואהלות ועירובין וכיוצא במ"ש הרב

עצמו בתשובתו הובאה בע"ן משפט י"ד סי' י' ע"ש. וגם אני שמעתי שהיה זכרן גדול

ובקי מאד וקולו כנה"ר וכמע"ן המתגבר דהפליא ונה נפשיה בעיר אומיר חל"ש זלה"ה.

ובקרוב ימים מועטים נשרפו כל בני ישראל שבעיר וקהלות. והסג סה"ס הסג גדול מאד לא נפקי מהס

סיס כספ מישראל. וכמעט קודם פטירתו רמז הרב ז"ל ויש באתרו שנפטר הרב סזכר ביום הששי אחר חלות

ונעסס נכ בקבורתו ז"ל.

[70] הר"מ (משה) מאיבורא (ע"י רבינו יעקב מרומנוב ר"ח) :

[71] מהר"ר משה אידהן ואחיו מימון ב' אחים נשוא"ם בתכמה וחסידות במערב

הסנימי ושמענו מקדושתם וגדולתם ז"ל :

[גמ] מהר"ם איסרלאס בזמן מהרש"ל והרב שארית יוסף ומהר"ם פאדובה ומרן. חיבר ס' תורת העולה וס' תורת החטאת וס' דרכי משה והגהות על כל ש"ע וספר תשובות וכתשו"ס מ"ה מתוכה עם מרן ברין אחד וכתב לו בכבוד גדול. והיה בקי בחכמות אחרות כנראה מתשובותיו וככל פולין ואשכנז פשטה הוראה כמותי אף נגד מהרש"ל ולקולא כמ"ש הרב שני לוחות הברית. ובזמן סילוקי של צדיק עיין מש"ל במערכת בית אות י"ג. (עיין בדק הניה ד"כ ליכנה וכו' בח"ב):

ועתה אמת אניד ששמעתי מהבן יקר לי ירוד נפשי מגן אכרהם בעורו שזכה לבקר על מצבתו בק"ק קראקא וכתוב על המצבה שר מור"ם כלשון הזה: ביום ל"ג לעומר שנת של"ג בן ל"ג שנה וכו'. ועוד הגיד לי כי בצדו אחיו אהרן זאחזתו מרים אשת הגאון מה' פינחס הלוי הורוויץ ז"ל. ובצדו הגאון מהר"ר יוסף כ"ץ בער שארית יוסף. ומצד אחר הגאון בעל מגלה עמוקות ז"ל. ומצד אחר הגאון בעל בית חדש. ובאותה שורה הגאון מה' העשל ז"ל. ושם הגאון מהר"ר ליווא ורמת אריה על קברו. ובסוף השורה הגאון הרב תי"ט עוד שם כמה רבנים זכר כולם לברכה. וזה הבית עלמין קטן סמוך לביתו של הרב מור"ם בעל המפה הנז'. והקדיש בית מכתיו לבית הנסת וכתוב שם שנת שובה ה'. כל זה הגיד בני ידידי הנז' מה שראה בעיניו וזכה להשתטח על מצבותם ז"ל. וכבר הרב ט"ן א"ה סימן ת"ך כתב כן דנפטר מור"ם בל"ג לעומר שנת של"ג והבאתיו בח"א. (עיין בדק הניה ד"כ ליכנה וכו' בח"ב):

מור"ם בער הספה בתורת הטאת מזכיר לאסור והתר הרש"ל ורש"ל באסור והתר שלו מזכיר תורת חטאת. ונראה דאסור והתר דרש"ל היה בכ"י אצל מור"ם ומהרש"ל היה מוסיף ומתקן תמיד באסור והתר שלו והיו מעתיקין ממנו עד שהיו העתקות שונות. וכן נראה מתשובות מור"ם ס' קל"ב אות יו"ד. ומהר"ש דלי"א המוזכר שם הוא מהרש"ל. וכן תראה בענין ההוא דמהרש"ל הקפיד על

מ"ש מור"ם בתורת חטאת כלל מ' לאפוקי מהכס אחר ואמרו לו תלמידיו שכיון עליו ושוב נתוכחו פנים בפנים וגבה טווא בינייהו ונתבקש מור"ם שישיבה של מעלה כמבואר בים של שלמה פ"ק דהלוין ס' כ"ט. ושם מהרש"ל מברר דבריו ושרש הדין:

שוב ראיתי להגאון החסיד בעל של"ה דף ע"ד ע"ב שכתב דתלמידי רש"ל הביאו אסור והתר שלו למור"ם. והתורת חטאת בא לרש"ל ואח"כ חזר ויסר רש"ל אסור והתר שלו והוא בתרא אמנם פשטה הוראה כמור"ם ובעל נפש יחמיר כרש"ל. ועמש"ל במערכת אל"ף בס"ד. (עיין אשכנזי וחסד בח"ב):

מור"ם חיבר גם כן על הזהר. וראיתי באמשטרדם פירוש הזהר כ"י להגאון מהר"ר אליהו בן הגאון משה לואנץ וכתב שם שהיה ממשפחת רש"י והשלים החבור בק"ק יודירבוג שנת ש"פ. וכתב שם שהרב המחבר היה מעתיק ראשון מס' דרכי משה למור"ם שהיה מכתבת ידו עולים ויורדים וגליונות ומחקים וזיקקו ושיהרו. ע"כ בשכר זאת הגאון מה' אליעזר אביו של מור"ם נתן לו במתנה פ"ה הגאון אחיו מור"ם על הזהר. ומביא שם בחבורו דבריו מור"ם ופירושו: [גמ] מהר"ר משה אלגאזי (עיין רונג ספמי ישינס בח"ב):

[ק] מהר"ר משה אלפראנג"י שקיל וטרי ושואל שאדות מרבינו הגדול מהר"ר יצחק אבוהב ז"ל ומשיב לו כמ"ש בשו"ת הרב המבי"ט ז"ל ח"ג ס' ח"ן. ובשח"ג ח"א מערכת ט"ם אות כ"א. (עיין רבינו מאיר בר טודרוס) הבאתי מ"ש רב מרבינו מצרים הקדמונים מהר"ר שלמה אלפראנג"י שהוא ממשפחת רבינו מאיר אבואלעפאי הלוי ז"ל ע"ש:

[קא] מהר"ר משה אלשיך כסג מהר"ם ז"ל ח"ל מורי הרב משה אלשיך בעל הכללת השרון רבינא מהגבל בני עזה ורבי שמואל בר נחמני הוא עסה כסוד העיבור וכו' עכ"ל. וכמקום אחר מלאכי שריבנו סארי ז"ל סיה קורא סכסס הקבלה עם מהר"ם וסרבי אליהו פלקון ולא סיה רובה שמהר"ם אלשיך יקרא והלך אללו הרב מהר"ם אלשיך ואמר להרב המבינסך יאכר כ"ץ חיי"ם שאל מתוך חסד לו ואחזנו למה נגרע והסביו לו הרב כי כנבלה זה לא כלל כ"ל לחמינת דרוט וכו':

והנה הרב מהר"ם אלשיך הוא תלמיד מרן
ונסמך ממנו שיהיה לו דין מוסמך והוא
חתום ברבני צפת רביעי בשו"ת אבקת רובל
סי' קכ"ד וסי' נ"טו כ"ג כר נחמני וכיון אל
האמת בדרשותיו כמ"ש האר"י ז"ל . וחיבר
פי' על תנ"ך מתוק ואמיתו וחיבר שו"ת וחיבר
ס' מאה שערים ונאבד . ולמתי כמוב דגלוס
פולין נגלה בהקדו לחכם אחד שהיה מדיר לומד דרשותיו
והלכו מתוך הספקה :

[קנ] מהר"ם (משה) אלשיך דיין בארץ
מצרים ושקיל וטרי עם הרא"ם
ומהר"ך ומהר"י בי רב וסיעתם . ומרן מוכירו
בכסף משנה הל' יסודי התורה וחיבר שו"ת
ונדפסו . וראיתי חבורו על טור א"ח בכ"י
ודמו בתשו' סי' כ"ד הכי קרא שמו גאון יעקב
כמ"ש בסי' ק"ח . ובקובץ כ"י ראיתי שהיבר
באור על פירש"י בחומש כמו באור הרא"ם .
[קנ] מהר"ם (משה) אמארילייך (עיי' דבר
נשם . הלכה למשה בה"ב) :

[קד] מהר"ר משה בוליה (ע"י חיי עולם בחי'ב) .
[קס] מהר"ר משה בנבנשת בן בתו של
מהראנ"ח והיו הקרובים
מהרב תרי גברי רב רבי הרב שדה הושע והרב
כנה"ג והיה רב בקושטנינא יע"א וחיבר
שלישה חלקי פני משה . וספר ריב לשונות
ונאבד . ושקלי וטרו בהדיה שנים קרובים
להרב הנזכר ומהר"י ג' יעיש ומהר"א ג' חנניה
והרב תורת חסד והרב פרח מטה אהרן ומהר"ש
אלגאזי והרב שמות הגיטין וחתנו ומהר"ש
גאון ויתר רבני הדור :

[קו] מהר"ר משה בנבנשת די שיגוביא
אבי זקנו של הרב הגדול
מהר"ש אלגאזי ז"ל כתב כמה שיטות ונאבדו
ונמצא קונטרס מהרב ז"ל בסוגית קמא לפול
עמק משא ומתן עם הרב המפולפל מהר"ר
יהודה אלגאזי ז"ל ונדפס בריש ספר דובב
שפתי ישנים שהדפיס הרב מהרש"א הנזכר .
[קי] סיניור משה בנימין פואה (עיי' כ'
הלוים הלוי בן לברט) .

[קק] מהר"ר משה ברודו הובאה תשובתו
בסי' פני משה ה"ב סי' ק"ח :

[קע] מהר"ר משה ברוך הוזכר בשו"ת
אבקת רובל למרן סימן
פ"ה וסי' ק"ג והוא החותם עם הרבנים בסימן
קכ"ד והוזכר גם בשו"ת הרב המבי"ט .
[קי] רב משה גאון מדור חי לגאונים במתא
מחסיא וסמכו וב כהן
צדק גאון והיה שנת ד' אלפים תרין ושמו רב
משה כהן בן יעקב והוא רב משה כהן שהוזכר
הר"ף ' השב"ץ ה"א סי' ע"ב .

[קיל] מהר"ם גלאנטי הזקן הרב המוסמך
תלמיד מרן חיבר שו"ת
ונדפס ה"א . ובסי' קכ"ד כתב שמרן נתן לו
רשות בהיותו בן כ"ב שנה לעסוק בגיטין
וקדושין .

הרב מהר"ם גלאנטי הזקן מחבר התשובות
היה בן ה"ר מרדכי אנגיל' תושב רומה
והאיש מרדכי היה יפה תואר ובעל מדות
הגונות . והשרים היו קורין אותו גאלאנטי'
אומ"ו ונשתקע בנוי אנגיל' ונשאר להם בנוי
גאלאנטי' כ"כ הרב מהר"ש הלוי אב"ד איזמיר
שהיה לו לאשה בת הרב יהונתן בנו של
הרב המוסמך מהר"ם גאלאנטי' הזקן הנזכר
והביאו הרב יד אהרן הל' גיטין דף ק"ה ריש
ע"ד . ובן הרב יהונתן היה הרב המג"ן אב"ד
ור"ט מעה"ק ירושלם ועיין בתשובות דרכי
נועם ח"מ סי' ל' ול"א .

[קיג] מהר"ם גלאנטי בן הרב יהונתן נכד
הרב המוסמך אב"ד
ור"מ בעה"ק ירושלם ת"ו . והוא עם רבני דורו
הסכימו שלא יהיה תואר רב בירושלם ת"ו
כמ"ש מהר"ם חאגיז בשפת אמת . ומבית דינו
הרבנים מהר"ר דוד הכהן המחבר דעת קדושי'
כ"י והרב אהרן הייזן המקובל המחבר פי'
הזהר אביו של הרב מהר"ם חייזן אב"ד ור"מ
בעה"ק צפת ת"ו . והרב אברהם צמה בן הרב
המקובל מהר"י צמה הרב המחבר ס' דרושים
מופלאים ברית אברהם . והרב החסיד יעקב
מולכו והרב מהר"ם ג' הביבי' ומגדולי תלמידיו
הרב פר"ח ומורנו הרב מהר"א יצחקי . וחיבר
ס' אלף המג"ן שו"ת ועניני' במספרם כמשפט
אלפ"א לסלת והגהות על הרמב"ם ולא נדפס
כ"א קרבן חגיגה וזבה שלמים וקצת תשובות
בספרי

בספרי האחרונים • ומהר"י האני"ז התנו •
 ונכדו הרב המני"ח • ובסוף ימיו הרב המג"ן
 היה חתנו של מהר"ם ן' הלב • וכאשר היו
 לרב שנות חייו משה עלה אל האלהים כ"א
 שבט תמ"ט בסדר ואל משה אמר על • ובימיו
 היו פ"ז חכמים גדולים שלמים בתוככי
 ירושלים • והפרנס היה הגביר אהרן פארו •
 וקרו למופלא בדור בחלמיה על הרב והפרנס
 נחית כצאן עמך ביד משה ואהרן :

[קיג] מהר"ר משה גבאי שקיל וטרי עם
 הרשב"ץ בתשובותיו בח"א
 סי' פ"ג ואידך :

[קיד] מהר"ר משה ן' דאנון (עיין מ' חיים
 חלבזי • רבינו
 יעקב בר זמיר ר"ח) :

[קטו] רבינו משה הדרשן רש"י מזכירו
 בפירושו • ומגדולי
 תלמידיו רבינו נתן בעל הערוך והראב"ד בר
 יצחק וחתנו הראב"ד בעל ההשגות והרז"ה
 ורבינו יהונתן הכהן :

[קטז] מהר"ר משה הייגרלך (עיין נז דוד סוף
 ד"ה אמנם ידענו
 וכו' בח"ב) :

[קיז] מהר"ר משה בן בתו של הג"מ העשל
 (נ"י תפארת למשה בח"ב) :

[קיח] מהר"ר משה הררי א' מרבני ארם
 צובה והוזכר בהקדמת זובח
 תודה למהר"ם אצבאן :

ושמענו שהיה בקי מאוד בחכמה גורל החול ושאר עניני
 קבלה מעשים • וכן סיפר לי עשרה ראשי אב"ט מארי
 זלתי"ט ששמעו מפי הרב המובהק אב"ד ורי"מ כה"ק
 ירושלים ס"ו כמהר"ר בנימין מעלי הכהן כיודעו וזכירו
 להרב משה הררי הנז' • ואדם אחד כתב לו אררי באל"ף
 וקרי עליהם כהמות כהררי אל"ף •

[קיט] מהר"ר משה ויראל ויוא"ש אחד
 מרבני צרפת הקדמונים מעיר
 סירסינייאן הובאו דבריו בשו"ת למהר"ש
 א"ה סי' ת"י דף קכ"ז ע"ב :

[קכ] מהר"ר משה אב"ד דק"ק ווילנא
 והפרנסים דק"ק הג"ל
 בו בפרק היו הרב ברכת הזבח והרב בית הללי
 וחיבר חלקת מחוקק על א"ה וכתב מהר"ר צבי
 בתשובותיו סי' קכ"ד שהוא מקובל מאבותיו
 חית

הרבנים כמה תקף חיליה דהרב הנזכר וכתו
 בהוראה :

[קכא] מהר"ר משה זכות היה רב בויניציא
 ואחר כך רב בקק"י
 מנמטובה תלמיד בקבדה מהרב בנימין הלוי אבי
 הרב שלמה הלוי אב"ד איזמיר • ותלמידיו הרי'
 בנימין הכהן מריג'ו ומהר"א רוויג'ו • וחיבר
 ספרקול הרש"ז וראיתו בכ"י והוא כפלים
 מהנדפס • וחיבר פי' הזהר וכמה חבורים בנגל'
 ובנסתר ומקורב נדפסו קצת שו"ת להרב •
 ונדפס זאת לפנים תקון שוכב"ם שיר הרש
 תפתה ערוך • והכתתו וקדושתו מודעת זאת
 בכל הארץ :

הרב הגדול עיר וקדיש מהר"ם זכות נולד
 באמשטרדם והיה תלמיד הרב שאול
 הלוי מורטירה • וראיתו באמשטרדם ספר
 מודפס בלשון ספרד מענין ישוב ק"ק ספרדים
 ומדרש עץ החיים אשר להם והוא נמנה מכת
 ראשונה מלומדי המדרש בהתיסדו • והלך
 לרוססלאנד ולמד שם והיה חבירו של הנאון
 מהר"ר יצחק אב"ד ספוזן • ואח"כ בא דרך
 וירונה ללכת לא"י ועכבוהו בויניציא • ובא
 בשליחות מצוה הרב המקובל מהר"ר בנימין
 הלוי אביו של הרב מהר"ש הלוי אב"ד באיזמיר
 והרב"ל הנז' היה תלמיד מגורי האר"י זצ"ר
 ולמד הרמ"ז עמו חכמת האמת וקבל סמנו
 סלת נקיה • וטלכד מה שכתבתי בנדפס (ע"י
 לעיל) מהבוריו שמעתי שחיבר פי' על

הירושלמי וחיבר ספר רמו הרומו והוא היה
 מונה כל מספר כמה שמות עולה וכיוצא • גם
 חיבר ס' שרשי השמות לדעת מוצאם ופעולתם
 וראיתם בכ"י • גם ראיתי בריג'ו כתביו שכתב
 לתלמידו הרב"ך וזולתו הם בעצמם כרוכות
 כמו ספר אחד וכלם בעניני חכמת האמת
 וקצת גם בנגלה • ואחר זמן רב נדפסו אגרות
 הרמ"ז • אמנם מה שראיתי בכ"י היו יותר •
 ובמנמטובה חיבר קונטרס שודא דרייני בדרכי
 ההוראה להתנהג שם בלשון צה והלצה ונדפס
 והיה יודע ש"ם משנה על פה • ושמעתי שה"ל
 מניד והכב גור אריה שחיבר הנהיה על הס"ע ונדפסו
 במנוכח סביב לש"ע העיד שמעט כמלאך הדובר בו •
 ונה נפשיה דהרמ"ז יום ב' סוכות ש' נח"ת
 כמ"ש תלמידו הרב"ך בספרו נבול בנימן •
 וחיבר

[קנין] מהר"ר משה חיים בנו של הרב מהר"ש עמה הדשות מעתה נדפסו תשובותיו בשלונקי:

[קנין] רבינו משה בר חנוך שמזכירים הראשונים בנו של רבינו חנוך אחד מהגאונים שנשבו בימי רבינו שרירא גאון (עיין נדפסו מנחם לשיל):

[קנין] מהר"ר משה ממיכולי חיבר הגהות והשגות על מנחם בבית יוסף ובא"ה מביאם הרב יד אהרן נד"ו ומפה קדוש של הרב יד אהרן שמעתי שהיבר על כל הבי' והיו אצלו כ"י. והוא תחום על פסק מהריב"ל בצירוף תלמיד הרב מהריב"ל מהר"ר משה הכהן מרבני אלכסנדריא כמ"ש בשו"ת מהראנ"ח ח"ב סי' נ"ה. ואולי הוא המחבר ימ"ן משה מהל' שחיטה וטרפיות הנדפס בראשונה שנת שפ"ב:

[קנין] מהר"ם ממראני המבי"ט תלמיד מהר"י ב"ר בר פלוגתי דמזן. ומשנת הרפ"ה היה הרב המבי"ט מרביץ תורה בעה"ק צפת בק"ק בית יעקב כמ"ש בתשובותיו ח"ג סי' מ"ח. ויהי הרב חוסר מנוע רבינו ישעיהו הראשון והאחרון וידידו הרב אהרן מפראני תלמיד מהר"ר יוסף פאכי אשר היו קרובין לו להרב מהר"ר אהרן בעל התוספות שהיה מכוין בעיניו וחורפתו לעומק התוספות ומזן מזכירו בח"ט בכמה דוכתי. ובניו הרב שלמה שנפטר בארץ מצרים והרב מהרימ"ט וחיבר הרב המבי"ט ס' קדית ספר בסדר הרמב"ם ובח"ג יש חדושים רבים וס' בית אלהים ושלשה חלקי תשובות הנדפסים:

ודע דוימנין הרב ש"ך כח"מ כשרומז לתשובת הרב המבי"ט בח"ב כותב ח"א וכן כשרומז לתשובת ח"א כותב ח"ב. ונשאר עשרה שנים אחר שעלה לשמים מן ריש מתא והיתה מנוחתו שנת משה עליה אל האלהים אך ממ"ש נכדו בהקדמתו לשו"ת אבני הרב מהרימ"ט ח"א וכן ממ"ש הרב מהרימ"ט עצמו בהקדמתו לשו"ת אבני מובח שנפטר הרב המבי"ט שנת ש"ס כ"ג ניסן א"ת תי אחר מן חמשה שנים. ולא דקדקתי במ"ש בברכי יוסף

וחיבר קונטרס בכתובת ס"ת ע"ד האמת לדרישת רבני וחסידיו ק"ק קראקא כי נועצו לב יחזרו ושואלים הלכו בו להורות להם הדרך לכתוב ס"ת ע"ה והשיב להם באורך וברוחב אפס קצהו של הקונטרס הני' הן לו הובא בס' להם הפנים י"ד בקונטרס אחרון:

[קנין] מהר"ר משה י' זכרי הובא בתשובות הרשב"א ח"ג סימן רכ"ה ועיין לעיל מערכת זו"ד (עיין מ' יוסף י' גיל):

[קנין] מהר"ר משה האג"ו בן הגאון מהר"י בר ברתייה הגאון הרב המג"ן תלמידו של מורינו הרב מהר"א יצחקי חיבר לקט הקמח על די' טורים וח"מ לא נדפס כמ"ש מערכת למ"ד (עיין לקט הקמח כח"ב). וחיבר משנת חכמים. אלה המצות ומהדורא בתרא וש"ת שתי הלחם וכו' והיה קרוב רמ' שנה בח"ל ובשנת הצ"ח בא לצידן ואחר איזה שנים היתה מנוחתו בעה"ק צפת ת"ו והארץ ימים קרוב לתשעים שנה:

[קנין] מהר"ם י' הכיב חסר מנוע הרב הנסיק ונאוני ספרד חתנו של הרב יהונתן גאלאנטי כמ"ש בסוף כפות תמרים. והיה חתנו של מהר"י האג"ו גם כן כמ"ש בתוספות יד יצחקי ח"ב והוא יושב על כסא הרב המג"ן וחיבר ס' גמ' פשיט שמות בארץ עזרת נשים וקצת שו"ת בספר גנת יודים ויש בידי כמו ספר תשובות כ"י מהרב אך עיקר ס' תשובותיו נטבעו בים. וראיתי דרשותיו כ"י. ונח נפשוה דרב כבן מ"ב שנה וכן בתו מהר"י כולי:

[קנין] מהר"ר משה הי"ן בן הרב המקובל מהר"ר אהרן חיי"ן שחיבר פירושו על הזהר וקדוש יאמר לו והרב אב"י והרב בני היו מרבני עה"ק ירושלם ת"ו ומק"ס בני היה חיברו של מורינו הרב מהר"א יצחקי והיה חתנו של מהר"י האג"ו וכ' פסקים הרבה ונדפסו איזה תשובות בס' זרע אברהם וס' גנת יודים וס' משה יוסף. ובסוף ימיו היה רב בעה"ק צפת ת"ו כמבואר בתשובת שבס' מטה יוסף ח"ב:

י"ד סימן של"א ע"ש ודו"ק : ובסוף תשובותיו שקיל וטרי על דברי מהריב"ל :

[קל] רבינו משה בר יוסף חד מרבואתא קמאי והרז"ה

בספר המאור בסוטה העתיק מרמב"י גם פרק אלו טרפות בסוגית פרס ועזניה כתב הרב המאור זו דעת הרמב"י והוא הרב המובהק שלנו וכו' ע"ש ובתשובות הרדב"ז סימן ש"ב שם נאמר שהרב אב"ד כתב ודברתי עם די המובהק הרמב"י וכו' ע"ש . גם ראיתי בס' שכלי הלקט ח"ב כ"י שכתב משם ולשון הרב אב"ד וכן אמר לי רבינו משה בר יוסף :

[קלג] מהר"ר משה בכמה"י יעקב עווזיא (עיין סקן סופרים נח"ב) :

[קלג] רבינו משה ברבי יקותיאל הזכירו בדון אחד מהר"ם ריקאנטי בפסקיו סי' קפ"ט :

[קלג] מהר"ר משה'ן יקר תשובתו כ"י בספר זרע אנשים כ"י :

[קלד] מהר"ר משה (במ' ישעיה) בן אחי הג"מ נפתלי כ"ץ (ע"י פני מסה נח"ב) :

[קלה] מהר"ר משה במ' ישראל די קוריאד (עיין מ' אליכו הלוי) :

[קלז] מהר"ר משה ישראל איש ירושלים היה רב בק"ק יודים ובק"ק נא אמון חיבר שו"ת משאת משה שלשה חלקים בפלפול עצום וכדד נכון ולשון הודב וישקיל וטרי עם גדולי הדור מהר"י רואנים ומהר"א נבון ומהר"י הכהן ורבותינו מהר"ז ומהר"א ומהר"ש נאוואווי ומהר"ש קמהי ושאר רבני הדור והיה התן מהר"ם ו' חביב משלונקי :

[קלז] רבינו משה הכהן הנקרא הרמ"ך עשה השגו' על הרמב"ם והשי'

הרמב"ם עליהם . כן כתב הרב ספר יוחסין דף צ"ט פדוס אמשטרדם . ואני אמרתי בחפזי שאין זה הרמ"ך שמביא השגותיו מן וזאיברא דגם הרמ"ך שהביא מן הוא נקרא רבינו משה הכהן מלוגיל כמ"ש הריב"ש בתשובה סי' ק"י אבל רחוק היה בעיני שהוא הרמ"ך הגז' מטעם שמרן אינו מביא שום תשובה

מהרמב"ם על שום השגת הרמ"ך . ועוד שראיתי בכ"י השגות הרמ"ך למאות ולאפים על הרמב"ם . ועוד שנראה קצת מהאחרונים הביאם הרב כנה"ג א"ח בכללי הפוסקים אות ל"ח שהרמ"ך השיג על הרמב"ם אחר השגות הראב"ד ובספר יוחסין מביא הראב"ד והרמ"ך בזמן אחד וכן בצמח דוד מזכיר הראב"ד והרמ"ך בשנת תתקנ"ה . והקורב אלי שהוא הוא הרמ"ך שמביא מרן בכ"מ ובתחלה השיג הרמ"ך על הרמב"ם ונשלחו אליו בשם חכמי לוגיל לכבוד הרמב"ם כי בדבים היו שאל ישאלו ממנו . והרמב"ם השיבם כאשר הרב מגדל עז ומרן מביאים מתשובות הרמב"ם לחכמי לוגיל . ואחריו השיג הראב"ד על הרמב"ם ואחר שהשיג הראב"ד חזר הרמ"ך להשיג על הרמב"ם והרבה להשיב בהשגותיו ומהם מביא מרן בכ"מ, (ועיין רבינו מלכי הכהן) :

[קלז] מהר"ר משה הכהן אב"ד דק"ק בעלז (עיין ק"ן אור ומלכה סכ"ב נח"ב) :

[קלז] מהר"ר משה הכהן תלמיד מהריב"ל (עיין מ' מסה מפיכולי לעיל) :

[קלז] מהר"ר משה הכהן בן הרב מורה צדק (עיין מ' יוסף אלמנטניו) :

[קלז] מהר"ר משה הכהן מרבני קושטנדינא (עי' כהונה עולם נח"ב) :

[קלז] מהר"ר משה הלוי הנזיר הוא הקדו' מגדולי תומי' בעה"ק

חברון ת"ו התנו של הרב הגדול מהר"א ו' חנניה אבי הרב מטה יוסף ואשר שמענו כן ראינו עוצם קדושתו מטהרת יד הקדש הסיניג' וסדר קדושה שהיה מקבל בכל שנה ולתקופת שנה שנה מוסף והולך . חיבר ידי משה על ח"מ בפלפלא אריכתא ושאר חבורי' ושקיל וטרי עם הרב תורת חסד . ואיזה עניני' להרב ותשובות נדפסו בס' מטה יוסף להרב בנו :

[קלז] מהר"ר משה ליאון מאורבינו הובאה תשובתו בסוף ס' שלום הבית כ"י מהר"ם קאזיס ז"ל :

[קלז] מהר"ר משה די מאיוו הובאה תשובתו במהרח"ש ח"ב סימן י"ד וח"ג סי' ס"ח :

הלכות את שפ"ט :

ואנכי תולעת בא לירי פי' ראש השנה כ"י להרמב"ם • ומ"ש בס' חרדים במצות תשובה פ"ד שמצא בסוף שיטה אחת לרבינו משה מאור הגולה וכו' הוא הרמב"ם • כי כל אותו הלשון שכתוב בספר החרדים כתוב שם בסוף שיטת ראש השנה להרמב"ם הנזכר • רק שיש טעות בספר החרדים במספר השנים ובשיטה הנז' כתוב שנת ארבע אלפים והשע מאות וחמשה ועשרים • והכמת הרמב"ם וקדושתו וחבוריו בכל החכמות הוא מפורסם לכל • ומקורב נדפס ספר פאר הדור והוא קצת תשובות להרמב"ם מועתקת מלשון הגרי :

הרמב"ם חיבר כלי התלמוד והיו ביד רבינו בצלאל והזכירם הרב גופי הלכות • הרמב"ם חיבר ס' מורה הנבוכים בל' הגרי ונודע שיצאו עליו עסיקין באתרא דוקוקין • ואני בעוניי אומר בא וראה חוקק גדולת ומעלת הרמב"ם ומעשיו לש"ש כי בהבור זה הפליא לעשות כי איזה מתפלספי' יען שעניניהם ישיתו כי הרמב"ם פידוסוף גדול מטים און לדבריו בס' הי"ד החזקה • וכמדומה לי שראיתי בכתבי גורי האר"י זצ"ל שהגיד הרב שהכמתו הצירתו • ועמ"ש בס' מגיד מישרים שאמר לו המגיד למרן על הרמב"ם • וראיתי להגאון מהר"ר יעב"ץ בספרו עץ אבות דף ל' שהחליט לומר דלא חיברו הרמב"ם והאר"ך בזה • ואני בעניי אומר שהרי הרמב"ם נח נפשיה בשנת ד' אלפים תתקס"ג מעלה מטה • והמבוכה הגדולה שהיה ע"ד המורה כמו שבא באגרות הרמב"ם היה בסיום האלף החמישי כמו שתראה כתב א' שם זמנה תתקצ"ב וא"כ עדיין לא עברו שלשים שנה מפטירת הרמב"ם וצ"ח גם אחד שאסר שהמור' אינו מהרמב"ם וגם אהביו מודים שהוא חיברו • גם ראיתי בס' ישן נושן על קלף כ"י נסח כתב רבינו אברהם בן הרמב"ם על המורה גם הרמב"ן באגרתו אשר הפריא להגיד שבת הרמב"ם לא עלה על לבו לאמר שהוא מזויף ס' המורה שלא חיברו הרמב"ם ושם באגרת מזכיר רבינו אברהם בן הרמב"ם להמלך בו ע"ש באורך :

[קמ"ה] מהר"ר מ'שהמאלייא הובא' תשובתו בס' פני משה ח"ב ס' ע' והרב המחבר כתב על תשובתו בסימן ע"א ע"ש :

[קמ"ו] מהר"ר מ'שה מאריו מרבני איטליא הקדמונים וראיתי קצת תשובותיו כ"י בתוך ספרי תשובות רבני איטליא כ"י והיה בזמן הגאון מהר"ר נתנאל טראבוטו • ועיין במערכת יו"ד את ה"ן ע"ש (עיין מ' יחיאל טראבוטו) :

[קמ"ז] ה"ר מ'שה ממגנצא (עיין רבינו שמואל בר אהרן הכהן) :

[קמ"ח] מהר"ר מ'שה מועפי יש לו תשובה בח"ד שבתשב"ץ בטור שני סימן ל"ד והוזכר במקומו אחרים ואפשר קרוב לוודאי שהוא המחבר ישיר משה פירוש לאזהרות רבינו יצחק בר ראובן אלברי גלוני ז"ל שנדפס פעמים :

[קמ"ט] מהר"ר מ'שה מזרחי הרב המחבר שו"ת אדמת קדש ב' חלקים היה אב"ד ור"ם בעה"ק ירושלים ת"ו והיה מתנהג בחסידות בצנעא ועניו מאד ושלוט ואמת בימיו •

[ק"ג] הרמב"ם (רבינו משה בר מיימון) :

כתב מהר"ר ז"ל שטורטומפאה דדיקנא דז"ה שהמאליית ולכך לא זכר להכמת הזהר עכ"ד • ובספר מגדל עז כחכ כשהלכו שהרמב"ם בקוף ימיו עסק בקבלה • ולפי דברי הרב מהר"ו סני' יתכן שבקוף ימיו מה שעסק סוף כשעזב ליזה שמוס הקודש ככרלה מנוגלים ספרים שמיחסי' אותה להרמב"ם והזכירה מהר"ם אלשקר ספרים קי"ז • אך ראיתי בספר טוטן סודוס כ"י שמתקטק כסכ הנזכר א"ס הוא מהרמב"ם •

הרמב"ם חיבר פירוש המשניות וקורין אותו מאור שהוא ז"ל חיברו בלשון הגרי וקראו היסראני • והועתק פירוש הנז' בלה"ק בזמן הרשב"א שנת נ"ח • וכתב מהרש"ל בים של שלמה פ"ק דקמא סימן מ"א דהרב תרומת הרשן לא היה בירו פירוש המשנה להרמב"ם : הרמב"ם חיבר פי' על הגמרא לתלח סדרי וחולין כמ"ש בהקדמתו לפי' המשני ומהר"ם אלשקר ס' קכ"א הזכיר חידושי סנהדרין להרמב"ם • ורבינו בצלאל היה לו ג"כ חדושי סנהדרין הנזכר וחידושי שבת להרמב"ם כמ"ש בכלליו הביאו הרב נוסף

מערכת מ גדולים נמ

שנים . וגם הרב החסיד הרמ"ך בס' יד מלאכי דף קפ"ב ע"ג מילא את ידו לרחות דברי הרשב"ץ וכתב דמ"ש פ"ה מהל' שאלה הוא דרך כבוד והאריך בזה עש"ב ודבריהם ברורים. אך מ"ש הרב יד מלאכי שם בשם מהר"ש אלגאזי בס' תולדות אדם שהרמב"ם נולד מאתים שנה אחרי מות רבינו יוסף הלוי אין לו שחר. ותימא על הרב יד מלאכי שכותב זה בשמו שאם מ"ש הרשב"ץ שהי' הרמב"ם תלמיד הרא"ם הוקשה לו כל כך איך יסכול דברי מהר"ש אלגאזי ואין להאריך בזה :

וראה זה הדין שראיתי בס' עומר השכחה פי' משלוי שכתב בס' טו"ב על פסוק עמרת זקנים בני בניו וז"ל כמ"ש על הרמב"ם בשעת פטירת הרי"ף ז"ל נכנס אלצלו ונשק ידו והוא כבן ה' שנים ואמר שלא זכה למה שזכה אלא באותה נשיקה שנשקו וברכו והאציל עליו מחמתו עכ"ל. ודברים ככתבן לא יתכנו כי הרמב"ם נודד כשלשים שנה אחר פטירת הרי"ף . והקורב אלי שהענין אמת רק במקו' הרי"ף צ"ל מהר"ן מ'גאש והי' הרמב"ם בן שבעה שנים והי' קבוע בלב הרמב"ם ואביו שברכת הרב מהר"ן מ'גאש עשתה פירות ושכיון מהר"י הלוי להאציל עריו מחמתו . ולכן קראו רבו למהר"י הלוי :

הרמב"ם כתב בס' קורא הדורות דף י"ב ע"ב וז"ל ידוע הוא שהרמב"ם הי' תלמידו שד הרב ר' יוסף הלוי מ'גאש וכ"כ הרמב"ם בהרבה מקומות מספרו וכן הורו רבותי הרב יוסף הלוי ורבו ר"ל הרי"ף עכ"ל . ומ"ש שכנן כתב הרמב"ם בהרבה מקומות מספרו . אני הדל כעת לא מצאתי בחבור שמזכיר בפירוש רבותי הרב יוסף הלוי ורבו אלא בפ"ה מהל' שאלה אבל בלמה מקימו' כותב רבותי סתם . והרמב"ן בחידושי שבועות חדשים מקרוב עלו זה על הדפוס הביא לשון הרמב"ם פ"ה דשאל' בשם רבותיו רבינו יוסף הלוי ורבו הנז' וכתב שהקשה עליו א' מרבותיו והוא תרי"ן יתיב : וכבר נודע דמקוה בה אקתייתא דלפי סדר השנים לא אפשר דהרמב"ם הי' תלמיד מרבינו יוסף הלוי בן מ'גאש . ואני בעניי באתי לכלל פשר דבר וכמ"ש בח"ב דף נו"ן אות ח' ע"ש (עין לעיל ד"כ ואלא זה חדש) :

ספר המצות שכתב הרמב"ם לא ראהו הסמ"ג כ"כ הרא"ם בתוספותיו הלי' המין . וכתב עליו מורי הרב זלה"ה בספרו נחפה בכסף שגם הרב המגיד לא ראהו . וכבר השיגו הרב יד מלאכי ד' קפ"ג שהה"ט הזכירו בהל' חמץ והל' אישות . ואולי כונת מורי הרב זלה"ה שהרב המגיד כשכתב הדין ההוא לא ראהו :

והרדב"ז בלשונות סימן נז"ד כתב דשמא הראב"ד והרב מגדל עז לא ראו ס' המצות שחיברו בלשון קדר והעתקתו לא הגיעה לידם והביא דבריו הרב יד מלאכי שם. ונעלם מהם שהרב מגדל עז הזכיר ס' המצות להרמב"ם בכמ' דוכתי ומהם פ"א ופ"ה מיסודי התורה ופ"ו מדעות ופ"א מהפלה . ועתה ראיתי שהרב מחבר הגהות מיימוניות שהיה תלמיד מהר"ם בר ברוך נראה שהזכירו סוף פ"ו דממדים . דהגם דכי מייתי הגהמ"י ספר המצות על הרוב קאי על סמ"ג . שם נראה דקאי על ס' המצות מהרמב"ם :

הרמב"ם עשה הלכות על הירושלמי כמ"ש בפ"ה המשנה ריש פ"ה דתמיד וז"ל וכבר אמרנו זה בהלכות ירושלמי שחברנו עכ"ל . כנראה שחיבר הלכות מהירושלמי כמו שהרי"ף חיבר מהבבלי וכ"כ ר' יעקב בן עכסאי מעתיק פי' המשנה בהקדמתו לסדר נשים שחיבר הלכות מהירושלמי כולו :

הרמב"ם היה מורעד דוד המלך ע"ה . כ"כ הרב מהר"ר שלמה בן הרשב"ץ בסוף ס' מלחמת מצוה . וכבר בח"ב אות י"א (עין להלן ד"ה כהנן כמזכ"ן וכו') כתבתי אמרי קדוש הרמב"ן כי השב"ח השביח להרמב"ם במעלות ומדות ושבח"י שדמ"ם ע"ש באורך :

הרמב"ם היה שפר יוחסין מורע רבינו הקדוש. כן כתב מהר"י אברבנאל ושלשלת הקבדה : הרשב"ץ בתשובותיו ח"א סי' ע"ב כ' שהרמב"ם הי' תלמיד מהר"י מ'גאש וכ"כ הרמב"ם עצמו פ"ה דשאלה ופקדון וזכה הורו רבותי רב יוסף הלוי ורבו . אמנם ס' יוחסין כתב דלא אפשר דומר בן שיהי' הרמב"ם תלמיד מהר"י מ'גאש כי בפטירת הרב מהר"י מ'גאש הי' עשרה שנים כי הרא"ם נח נפשיה בשנת תקנ"א ולפי מ"ש רבינו דוד שהרמב"ם נולד שנת תתצ"ג הי"ל שבע

כתב סדר הדורות דף נ"ד ע"ד ונלמדי כחוב בקונטרס
 ישן נוסף אמר רבינו דוד הכבוד כי משנה פורה
 שחיבר זקנו הרמב"ם ונחיל בשם המפורש יסוד היסודות
 ועמוד החכמה ותקיים כי מלאה הדרך דעה יצוד אמר
 מפי רבינו אביו כי עבר שנים היה יושב רבינו עשה נהדרו
 ולא ילא מהפחה עד ספיימו וכלילה שהסלימו כל לו
 נהלוס רבינו וייוון אביו עם אדם אחר עמו ואמר לו
 רבינו מיימון אביו הנה לך זה עשה רבינו ונכפל וואמר
 לו כלפי לראוס מה עשיתם ונשראה אמר יישר כחך

כתב הרמב"ן באגרתו לרבינו צרפת הובאה
 במצורף לחכמה דף פ"ח על הרמב"ם
 זו"ל הלא שאלתם עוברי דרך המאריכים לשון
 המפליגים מליצה בתהלת הרב הגדול במעלת
 חסידותו בתוקף אמונתו הוגעם ענותנותו
 בגדולת יחסו בנדבכת כיסו במעשיו הנפלאים
 במיליו הנוראים בהיותו ביראת אלהיו דבק
 דחושק ובתלמודנו נושק אוהב דברי חכמים
 זמחבקן הם מחמד עיניו ומחמד נפששו עטרות
 לראשו . אם ראיתם ספריו אם דקדקתם
 בחבוריו . השמעתם אותו מבעט באיסורין
 בקלון וחמורים אם השמיט כל תקנה וגזרה
 ולא עשה סייג לתורה וכו' . מי הנה הצדוקים
 אשר היו נבבורים בוסים מי נתן הבייתוסים
 לשוסים הלא הרב ז"ל כי היה ה' עמו והוביש
 דוכבי סוסים והוציא אדיריהם מבית המלך
 מסחרו יגורו ומשאתו חרדי' ורבים מעמי הארץ
 מתיהדים . והנני מעיד עלי לפני רבותי שמים
 זארץ כי שמענו ממנידי אמת שבכל ארצות
 מלכות תימן קהלות רבות עוסקות בתורה
 זבמצות לשמן והיו מזכירים שם הרב בכל
 קדיש בחיכון וביומיון ובחיי דרבנא משה
 בר מיימון אשר האיר עיניהם בתור' והעמידן
 בקרן אורה לבטל מהן גזרות קשות וכובד
 הם כי היו כשית חוצות מרמו ומעליהם עול
 הגלות הרים ויחלו מעט ממשא כו' ושרים
 עכ"ר. ועוד האריך בשבח הרמב"ם ע"ש באורך:

דאיתי בתשו' הרב מה' יעקב פראנץ מהמה
 כ"י סי' ס"ה שכ' ז"ל אנו מקובלים
 מנאוני מצרים ומחכמי המערב שכל הקהלות
 מסוף המערב וארץ מצרים וארם נהרים וארם
 צובא ופרס ותימן כלם קבלו להתנהג על פי
 חבור הרמב"ם ובפרט בארץ מצרים שהוא
 מארי דאתרא רבם ולמדס תור' כמו שמפורסם
 שהרבה הקנות תקן בארץ מצר' וכמו שידענו

פה נא אמון שראינו בעינינו נסח שמרות שהיו
 כותבין פה נא אמון בימי הרמב"ם הצר' בין
 ידינא פ' ופ' בתגר סכנדריוא מאקאם ישיבת
 נר ישראל ואורו מרנא ורבנא משה בן הריון
 הרב רבי מיימון ואשה"ד פ' על נפסה" וכו' .
 ובא ודאה גדולת מעשה הרמב"ם שעיקר
 דירת הרמב"ם היתה פה נא אמון בתחילת
 ביאתו לארץ מצרים . ובזמנו ה' קהל ישראל
 שבארץ מצרים מעט מועד כנגד הקראים עד
 שכמעט רוב קהל מצרים היו נוהים אחר מעש'
 הקראים עד שכמעט בטלה מהם טבילת נדה
 במי מקוה . וכשראה כך עקר דירתו מנא אמון
 והלך ונתישב במצרו' והחזיר כל קהל מצרים
 לדרך תורת משה . ומה שקבלנו ממנו ותקן
 שכל אשה תשבע בנק"ה שתטבול לנדתה
 במי מקוה שיש בו מ' סאה וכוהבים בכתובה
 וקברה על עצמה בש"ח בנק"ה שתטבול וכו' .
 נמצא דהרמב"ם רבם שר ארץ מצרים שלמדס
 תורה וחייבים ללכת אחר דבריו עכ"ל :

שמעתי מפי המרובין שבקיר פא"ס היו רוצי'
 הישמעאלים לשרוף חו' להרמב"ם על מעשה
 שהי' שרין דין שממנו ה' ביווי להם ונציל
 ע"י השבעות ושמות הקדש . ומספרים נוסים
 וענינים הרבה שאירעו לו באותו פרק. ומקורב
 שמעתי מפי אדם גדול רב מובהק שנתברר
 לו בירוד גמור שענינים אלו היו בשנת קצ"ח
 לארץ הששי וא"כ מוכרח שהוא הרמב"ם
 אחר . ובעל הנסים הנזכר הוא הרמב"ם אל
 פאסי וכך ראה בספרים כ"י שמוכרים אותו
 הרמב"ם אלפאסי וכן בחידושי התלמוד .
 הרמב"ם שחיבר יד החזק' קורין אותו הרמב"ם
 הספרדי עכ"ד . ואל תתמה על זה שאפילו
 בימי הרמב"ם ה' הרמב"ם אחר מקורטובא עירו
 של הרמב"ם כמ"ש מן הכ"מ הלכו' תפילין :

מדבריו הרב ס' יוחסין נראה שהרמב"ם חי
 ע"ה שנה : והרשב"ץ בתשו' ח"א ס' ע"ב כי
 אשר חי שבעים שנה . ומצאתי בסוף פי' ר"ה
 להרמב"ם כ"י הנז' שכתב ז"ל מכתבת הנניד
 רבינו דוד ניין הרמב"ם . רבינו משה נולד
 לרבינו מיימון אביו בחדש ניסן יום י"ד שנת
 אלף תמ"ו לשטרות ליצירה ד' אלפי' התצ"ג
 ונולד בקורטובה ונפטר מן העה"ז וזכה לחיי
 העה"ב שנת אלף תקי"ו לשטרות בליל ב' בשנת

הכתובים בכל מצוה כדי שיהא פירוש פסוקי המצוה מסודרים בכל חלקי הדינים ודרשות רז"ל ושגזרים פי חכם . אשרי אדם שוקד על דלתותיו וזו תורה לשמה ותורת חסד על לשונו לגרמיה הוא דעבד שלו יאמרו אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו ושמו נאה לו לקח טוב . ונדפס בקושטאנדינא שנת מאר"ץ . והרב נתבקש בישיבה של מעלה ודמשק מנוחתו שנת אש"ם . כן מצאתי בקובץ ישן כ"י :

[קסג] הרמב"ן (רבינו משה בן נחמן)

כתב מסתמו ז"ל שרשו כפלה דריקא דז"א היוניס ולזה זכה לחכמה הזוהר ולפי ששם כתי' הדינין לא זכה אל הכמה זו אלא בזקנותו כי כהורמו לא היה מאמין בה עד אשר רבו ר' עזריאל גרם לו שלמה על ידי חוסה פעולה שגשה שחא אללו בקפילה הדק כווד עכ"ד

וגם היה תלמיד מרבינו עזרא אחד מרבותינו בעלי התוס' . ויש מי שכתב שגם הרב רבינו אלעזר מגרמיוא בעל ספר הרוקח ה' רבו . ובחידושי שבועות להרמב"ן כ"י פ' שבועת הפקדון כתב דרבו רבינו נתן בכה"ר מאיר והי' הרמב"ן ממשפחת רבינו יצחק בר ראובן אלברגלוני כמ"ש הרשב"ץ בתשובותיו ה"א סי' ע"ב . ובס' ארחות היום דף פ' ע"ג כתב והרמב"ן כתב קבלתי מפי מורי ובינו יהודה שקבל מרבו רבינו יצחק בר אברהם הצרפתי . וזכה הרמב"ן לגלוי אליהו הנביא זכור לטוב ודמוזיו בפירושו לתורה ע"ד האמת עמקו מאד כמ"ש רבינו האר"י זצ"ל . וכבר הרב מהר"ם סאפירש כ"ץ חיבר ס' לבאר זמיו הרמב"ן בס' עדי"ה . ועל דרך הפשט חיבר מהר"י אבוהב ס' לפירושו . ועל טענות הרא"ם עליו חיבר הרב נמקי שמואל להליץ בעדו :

ומגדולי תלמידי הרמב"ן הם הרב בעל התרומות ורבינו יונה והרא"ה והרשב"א והר"ן בעל הדרשות ורבינו דוד בונמיר שמזכירו הר"ן תדיר בחידושו לסנהדרין :

וראיתי בפרי מגדים א"ח בחלק משבצות זהב דף ל' ע"ב שכתב וז"ל . תרי רבינו יונה היו . א' שחיבר על הר"ף ושערי תשובה וספר

היראה לר' גירונדי אשר תלמידיו היו הרמב"ן והרשב"א וכו' והשני הוא רבינו יונה או"ה א"י אחרון עכ"ל . וכבר נודע דרבינו יונה גירונדי הוא תלמיד הרמב"ן והי' רבו של הרשב"א

בשבת יום כ' להדש טבת . ואבא מרי בנו גולד לאביו בחדש סיון ונפטר בליל ב' בשבת י"ח כסליו ימיו ושנותיו אחד וחמשים ומחצה : [קלא] הרב משה בר מיימון המכונה אלבאז (עיין היכל קדש כח"ב) :

[קנג] הרב משה בר מיימון אלפאסי (עיין הרמב"ם ד"ה שמעתי וכו') :

[קנד] הרב משה בר מיימון מקורטובא (עי' הרמב"ם ד"ה שמעתי וכו') :

[קנה] מהר"ם מינץ זומן מה' איסרלן בעל תה"ד ושואל ממנו שאלו' כמ"ש בכתבי מהרא"י סי' כ"ב . והיבר שו"ת ונדפסו שנת שע"ז ומזכיר בתשובותיו למהר"י קולון בס' מ"ב :

וראיתי להרב באר יעקב דף י"א ע"ד שהשיג על מור"ם דנעלם ממנו תשו' מהר"ם מינץ . ועמו הסליחה דמור"ם נפטר שנת של"ג ותשו' מהר"ם מינץ נדפסו שנת שע"ז . וגם אשר השיג דנעלם מהרב מעדני מלך אינה כ"כ השגה דכשחיבר מעד"מ ברכות עדיין לא נדפסו שו"ת הר"ם מינץ . והגם שמעד"מ נדפס אח"כ :

[קנה] מה' משה בן מכיר מרבנן קדישי קשישאי בעה"ק צפת טוב"ב זומן מהר"ח רופא ומהר"ש אוזירא חיבר סדר היום ומביאו כנה"ג והוא ה' ריש מתיבתא בעיר עין זיתון אשר בגליל ונדפס שנת שנ"ט :

[קנו] מהר"ר משה בר מנחם (עיין ויקהל משה כח"ב) :

[קניז] מהר"ר משה מרגליות (עיין הלמוד ירושלמי ד"ה וזה שלשים שנה וכו' כח"ב) :

[קנס] מהר"ר משה בה"ק ה"ר משה די ברושלייש (עיין חזה הפנוסה כח"ב) :

[קניט] מהר"ר משה משולם הלוי תשובתו בזרע אנשים כ"י :

[קס] מהר"ר משה משיש חתימה על תשובת מהר"ש דוראן והסכמת הרב אביו בטור הראשון בח"ד שבתשב"ץ סימן מ"ז ועוד חתימתו שם סימן מ"מ :

[קסא] מהר"ר משה נגארה מגורי הארז"ל אבי המשורר מהר"י נאנארה חיבר ס' נחמד שסידר כל דרשות וז"ל בש"ם וספרא וספרי ומכילהא לענין דינא בסדר

הרשב"א וכמו שכבר הארכתי בשה"ג ח"ב (עיין רבינו יונה הסוּד מניוולדה) :

אך ה"י רבינו יונה אחר חבירו של הרמב"ן כאשר הוכחתי שם. וא"כ תרי רבינו יונה הוו מרבוותאי קמאי. ודוק הטיב כי קצתו. ועי' מ"ש אני בעניי בשה"ג ח"ב מערכת תי"ו אות ט"ז (עיין תלמודי רבינו יונה) :

הרמב"ן חיבר חידושי' על התלמוד ומקדם קדמתה נדפסו חידושי בתרא לו ז"ל. וכתב מהריב"ל בתשובותיו סי' נ"ו נ"ז בדפסרד המעיינים שבחבורה הוו מפקי וקוקין דנורא בחידושי הרמב"ן. ולכן שקיל וטרי הרב בחידושי הרמב"ן לבתרא שם סימן נ"ו וסימן נ"ז וסי' נ"ח :

וכבר ראיתי למהר"ר משה דאנון מפורטוגאר תלמיד מהר"י אבוהב בכלליו כ"י שכת' כמה כללים בדברי הרמב"ן בחידושויו כי עמקו מאד. וכתב מהריב"ל שם דלא נדפסו ח"י הרמב"ן אלא בבתרא וזה נעלם מהרב מהר"ר ברוך אנג'יל בתשו' סי' ט"ו והבאתיו לקמן במערכת השי"ן בס"ד (עיין הכנה"ל). ומקורו נדפסו חידושי הרמב"ן לקדושין ויבמות וגיטין ומכות ונדה. ואני הצעיר ראיתי בכ"י חידושי שבועות ע"א חולין לו ז"ל :

הרמב"ן חיבר תשלום הלכות הדי"ף מסכת נדרים ומסכת בכורות. ואני הצעיר ראיתים כ"י והם כסוגית הדי"ף ולשונו. וכל אשר מביא הרא"ש במסכתות הנזכר משם הרמב"ן הוא מהחבור הנזכר :

הרמב"ן מלבד תוקף גדולת חכמתו בתלמוד וע"ד האמת עוד היה חכם בהכמת המחקר ורופא מובהק ופילוסוף כמ"ש הרב יש"ר במצ"ף לחכמה ד' ז' וכן נראה מתשו' הרשב"א סי' ק"ך שהרמב"ן היה רופא. ועיין בבדק הגית למרן י"ד סי' קנ"ד ובכנה"ג שם: ודע דחידושי הרשב"א לכתובות שנדפסו במיץ שנת תקכ"ה כתוב שם דהיו בגני הנאון הרב שבות יעקב על שם הרשב"א ובתרייהו דהוינא ופתבתי בנדפס מערכת שי"ן (עיין הכנה"ל) דמקורו נדפסו חידושי כתובות להרשב"א. אך אח"כ נתבוננת וראיתי שהם חידושי הרמב"ן מסוגית לשונו. וכן נתברר לי מתוך שיטה מקובצת לכתובות כאשר

עינדך תחזינה מישרים. וראיתי בחידושי כתובות הנזכר בדה"ז שכתוב שם שהיו ביד הרמב"ן הלכות הדי"ף עצמו וכ"כ רבינו יוחס במישרים ריש נתיב י"א. ועתה מקורו נדפסו חידושי ע"א להרמב"ן ז"ל. וראיתי חידושי הרמב"ן לשבת כ"י :

גם ראיתי בכ"י פירוש שיר השירים מיוחס להרמב"ן כתוב על קלף והוא רמזים וסודות ובפסוק וריה שלמותך מנה כל תרי"ג מצות ומזה נולד לי פקסוק שאין הפי' הנז' מהרמב"ן דיש הפרש גדול בין מנין המצות להרמב"ן אשר בס' המצות המפורסם למנין המצות אשר בפ' הנזכר :

וכבר בנדפס כתבתי דחידושי הרמב"ן עמקו מאד ובספרד אש יצאה זקוק לכא"ר ואיתי"ה להב"ה תלהט ממעיני הישועה בלומדס חידושי הרמב"ן כאשר עין רואה להאשל הגדול מהריב"ל המאזין ומעיד בנו וכמ"ש בנדפס (עיין לעיל ד"ה הכנה"ן סיכ' סי' וכו'). ועתה כן עינינו הרואות לגאון קשמיליא הרב יצחק קאנפנטון בדרכי התלמוד שלו הזהיר לדקדק מאד בחידושי הרמב"ן כי כל דבריו במספר במשקל במדה ודא יש בו יתור אות אחת. והאריך שם הרבה בכללי לשון הרמב"ן. ומשם יראה המעיין כמה עמקו דבריו הנודאים ויראה חכמת הראשונים אשר כוללים כמה ענינים בדבריהם הקדושים ורעדה ילבש להקשות על דבריהם. וק"ו שאין לדבר כנגדם ח"ו שום דבור שאינו דרך תלמיד לרב. וכבר העירתי ע"ז בס' הקטן מהזיק ברכה א"ח סי' רמ"ד. והן עתה ראיתי להרמב"ן ז"ל הביאו בשיטה מקובצת כתובות דף קל"ח ריש ע"א שכתב וז"ל ואע"פ שאין זה מהיור אנו נותנין ראשנו תחת כפות הגלי הראשונים עכ"ל. והמכיר את מקומו ישא ק"ו בעצמו שאם הרמב"ן ז"ל הסמוך לזמנם והוא הארי הגדול במעונות אריות הוא אמר זה על רבוותא דקמיה. מה נאמר אנו לגבי הראשונים ודי בזה. ובקונ' מהזיק ברכה א"ח ח"ב סי' ק"ע הבאתי מ"ש מרן הב"י י"ד סימן קי"ב על השור שכתב על הרשב"א ואין נראה כן מן הידוּשלמי דלא הי"ל לכתוב כן ולא ניתן לישב על מאן דנהירין ליה שבילי דקיעא וכו' ע"ש. ואנן בדין

בדין מה נדבר ומה נצטדק :

הרמב"ן. מחדש נדפסו חידושיו לשבועות וס' הלכות כמ"ש בעל המערכת למ"ד (עיין לקוטה כח"ג). ושם ע"ל' הקטות בפסחים דף י"ד ע"ג כתב קבלתי מפי מורי רבינו יהודה זצ"ל שקבל מרבו ריצ"א הצרפתי . וכבר כתב בלשון זה בשמו בס' ארחות חיים דף פ"ג ע"ג . ולהיות הרמב"ן תלמיד תלמידם של רבותינו בעלי התוס' לכן הוא ה' מונה שבחן בפתיחתו לדינא דגומי ומ"ש באגרות הרמב"ם נגד חכמי צרפת ונצטער אותו צדיק מהרש"ל בהקדמת ים של שלמה על הרוב שאינן דברי הרמב"ם ותלו בו בוקר סריק . ואם הם דבריו ח"ו שנתכוין על רבותינו בעלי התוס' אלא על חכמי צרפת אחרים . כי בזמנו לריווק המקומי לא יצמח מרבותינו בעלי התוס' ולא נודעו טיבן וחין ערכם :

הרמב"ן מלאך מליץ טוב על הראשונים ויצא לישע הגאון בעל הלכות גדולות לישב השנות הרמב"ם בס' המצות עליו . והרבה להשיב ולהשיג על הרמב"ם ולשרש שרשיו. והדך לקראת הראב"ד על מה שהשיג על הר"ף . ולמד זכות על הר"ף וחיונו על זה ספר הזכות אפס צהנו נדפס . וערך מלחמה את המאור הגדול הר"ף כי מלחמות ה' נלחם להציל להר"ף ופקד על אנשי הצבא להר"ף הזבא בס' תמים דעים . וחבר ס' תורת האדם והל' נדה ודינא דגומי ונדפסו . ועוד חיבר חבורים אחרים בחכמה ומוסר . ויש בידי חידושי ביצה לבן הרמב"ן בכ"י :

[קטג] מהר"ם גיג'רין בזמן מרן ב"י חיבר פי' ס' עבודה ועשה הגהות לס' היראה מרבינו יונה זצ"ל (ועיין עבודה תמס כח"ג) :

[קטד] מהר"ר משה (כ"י) נראל (עיין יקום טוב כח"ג) :
[קטט] מהר"ר משה מסאכטשוב (עיין פנים מליוס כח"ג) :

[קמז] מהר"ר משה יונקנירה נזכר בספר אבקת ריכל סי' ר"ו והתוס' עם רבני צפת שם כו' קב"ד . וכמה"ר יצחק עונקנירה חיבר איומה כנדגלות ונדפס שנת של"ז :

[קמח] מהר"ר משה מפונא (עיין לחס משנה כח"ג) :

[קסג] הר"מ מפונמיוא (עיין רבינו יעקב מרונור . ר"ס) :
[קסע] הר"מ פיוזאנטי (עיין נר מלוס כח"ג) :
[קע] מהר"ר משה פרנקפורט דיין בק"ק אמשטרם חיבר זה ינחמו פי' המכילתא וכאר הטיב על ש"ע ח"מ ושאר ספרים ה' זקן מופלג ושמעתי שראה ע' נפש יוצאי ירכו . והוא הדפס המקרא גדולה בדפוסו באמשטרם עם כמה פירושי' נוספי' וחיונו פי' מלוקס על כל המקרא ונדפס סביב למקרא הנזכר :

[קעג] מהר"ר משה פרובינצאל מרבנן קשישאי שבוער מנטובה יע"א בזמן מרן והרמ"ע וסיעתם חיבר שו"ת והם בכ"י . ובתשובותיו כ"י ראיתי תשובה אחת שהשיב בשנת השנ"ד . ובקונט' שודא דרייני אשר תקן במנטובה הרמ"ז וביח דינו בעניני ההוראה כתובשלא ישניחו בתשובו' אחרונים כי אם התשובות שרומז הרב כנה"ג ומהר"ם פרובינצאל . אך גדלה צעקת ריב"ה כינו ובין חכמי דרוו על עסק קידושין ונדפס קונטרס על זה ויש בו דברים קשים .
[קעז] רבי משה פרנס מרוטנבורג , (עיין ס' פירנס כח"ג) :

[קעח] מהר"ר משה מפרעמסלא תלמיד מהרש"ל וחבר ס' משה משה ונדפס בראשונה בקראקא שנת שנ"א :
[קעט] הרב משה י' צור (עיין מטרס טרס המכפלה כח"ג) :

[קפג] רבינו משה מצורף חיבר הגהות גדולות על הסמ"ק נמ"ש הגאון מהר"י קולון שרש קפ"ו :
[קפז] מהר"ר משה קאזיס כספר שלום הבית כ"י להרב מנחם קאזיס אביו של הרב חנניה ה"ה קנאת סופרים וחק לישראל מספר בשבתו מאד וכ' דהוו נפקין זקוקין דנורא מפומיה ההגאון מהר"ר משה קאזיס לפומיה דרבו הרמ"ע ז"ל . וראיתי שיטת חולין כ"י להרב מ' משה קאזיס ז"ל .

[קפז] מהר"ר משה קאפסאל (עיין מהר"ר לביס הלוי) :

[קפח] רבינו משה (מקוצי) בעל הסמ"ג תלמיד רבינו יהודה החסיד כמ"ש

כמ"ש בעשין רי"א דף וכ"ג ע"ד ותלמיד רבינו שמשון משאנץ כמ"ש בהקדמת הסמ"ק דפוס ישן ותלמיד רבינו ברוך בעל התרומה כמ"ש בס' יוהסין. והיה הרב בתחילת האלף הששי וצוהו במראה בהלום לחבר הסמ"ג. ואמרו אליו במראה למנות בכלל תרי"ג מצות השמר לך פן תשכח כמ"ש הוא ז"ל בהקדמתו. ובעשין ג' כתב ובישנת תקצ"ו הייתי בספרד להוכיחם ואמץ הקב"ה זרועותי בחלומות היהודים ובחלומות הגוים ובחזיונות הכוכבים ויש עלי סדרו ותרגו הארץ ותהי להודת אלהים ועשו תשובות גדולות וקבלו אלפים ורבות מצות תפדין מזוות וציצית עכ"ל. ומהרש"ל פירש כבאוריו שהיה פותר הלומות. ולי ההדו"ט נראה שה"ל ליהודים ולגוים הלומות מבהילים וחזיונות הכוכבים הסורים רעה לעולם ושם פחדו פחד ועי"ז קבלו תוכחתו. וגדולי ישראל עשו באורים לסמ"ג כידוע. ומקורב נדפס קצור סמ"ג אשר חיבר הרב עצמו:

[קטע] ר"מ מקוצי בספ' מנחת יהודה מביא פירושים ממנו וחידושים כמעט בכל פרשה. ולפום ריהטא היה נראה שהוא רבינו בעל הסמ"ג שחיבר פירוש על התורה. אך כמ"ש במנחת יהודה פ' דברים שמביא שר"מ מקוצי הקשה קושיא ואח"כ מביא דברי הסמ"ג וכתב ומתוך דברי הסמ"ג זו הקושיא ל"ק כלל מזה מוכח שר"מ מקוצי שמזכיר אינו רבינו בעל הסמ"ג ודוק היטב:

[קפ] כה"י משה קורדובירו האשל הגדול. מחבר נס' סגולות סה"ס רוחו של זכריהו בן יהוידע. ובגלגולים כ"י ראשי סה"ס משרש חליצת ענד אברה' והוא בחינת רוח מעשני' והוא תלמיד מרן בית יוסף בפשט ויש לו תשובה בשו"ת מרן בדפוס ועוד ראיתי תשו' כ"י מהרב. וחיבר ספר הפרדס ונדפס. גם נדפס סדר עבודה וס' אור נערב וס' גירושין: אך הפליא לעשותו וחיבר באור ארוך על הוהו והתיקונין כמו שנים עשר קובצים כקובץ ח"ג מהרמב"ם ויניציא וספר אליסה ושאר חבורים. ובספר הפרדס שער סדר האצילות פ"ג כתב וז"ל קבלת מודי ורבי החסיד כמהר"י קאדו נר"ו וז"ל הא אחינא

לאודע וכו' ע"ש והוא לשון המגיד למרן ככתוב בספר מגיד מישרים וכאשר האריך הרב אמנות חכמים סוף פ' ז"ך. וגיסו הרב מהר"ש בן אלקביץ, ומגדולי תלמידיו הרב ראשית חכמה והרב קול בוכים.

ונכלה אליו חליהו הנביא זכור לטוב ונפתקס בישיבה של נעלה שנה פס"ל ועמד דא דנורא אזיל קמיא וזכיר בו רבינו הארי"ז ע"ל.

[קסא] ספר תומר דבורה להרב ז"ל. וראיתי למהר"י צמח בכ"י שכתב דנח נפשיה דהרמ"ק זצ"ל בן מ"ח שנה:

[קסב] רבינו משה קמחי (עיין רבינו דוד קמחי):

[קסג] הרב משה רבקה (עיין כללי הסודא כה"ב):

[קסד] הרי"מ רומי הסופר (עיין רבינו עובדיה ד"ס יכנה וכו'):

[קסו] רבינו משה ריש מתיבתא דמתא מחסיא הזכיר פירושו מהר"ם ריקאנטי בכמה דוכתי בפסקיו ומהם ס' שם"ד וסימן ש"פ:

[קסז] מהר"ר משה שלטון אחד מרבי קושטנדינא. וראיתי בתשו' כ"י למורינו הרב שארנו מהר"ו זאבי בתשובות מהר"ו זיין כ"י שבי' שבשנת התמ"ו היה הרב הגו' בקושטנדינא סמונה אנישי. וחיברו שו"ת בני משה.

[קסח] ר' משה בר' שלמה הכהן (עיין רבינו יעקב מרומנוב ר"ח):

[קסח] מהר"ר משה בר' שמואל ויטאל. (עיין מ' הייס ויטאל):

[קסח] מהר"ר משה י' שנגי יש לו תשובה בזרע אנשים כ"י:

[קסח] ה"ר משה שניאור מאיבורא (עיין על כל כה"ב):

[קסח] רבינו משה שפירא (עיין חוספוט סאנז כה"ב):

[קסח] הרב ר' משה תבון חיבר חבורים גדולים ונכבדים וכתובם ספר התנינים (ס' הקניטס) וביאר תורה שבכתב באור נפלא מאד. כ"כ בס' כ"י קדמון ישן:

[קסח] רב משלם גאון הובאו תשובותיו בספר שעו"י צדק שו"ת הגאונים הנדפס מחדש:

[קלג] מהר"ר משלם הלוי יש לו תשובה בזרע אנשים כ"י
 [קלד] רבינו מיטלם בר מיטה (עיין רבינו יצחק בר יהודה):
 [קלה] רבינו משלם חיבר ספר השלמה וראיתי חלק אחד כ"י
 ישן נושן * וק"ק על מהן הבי' א"ה סימן קי"ג שכתב ובספ' ארוחת היים כתב משם בעד השלמה כדבריו רבינו משולם ע"ש * והרי רבינו משולם מד ניהו בעל ההשלמה * וכתב ספר יודמין דבעד ההשלמה היה בזמן רבינו אלעזר מגרמזיא ורבינו אליעזר ממין *
 רבינו משולם בן הרב רבי משה בר יהודה מבדיש חיבר וצירף עם חבור הר"ף ס' השלמה * כ"כ בס' קדמון ישן כ"י * וקרא שם הספר השלמה על שם הפועל והפועל שהוא משלים דברי הר"ף ומד ניהו רבינו משולם ועיין לעיל :

[יז] רב מתתיה גאון הובאו תשובותיו בספר שערי צדק הגדפס מחדש משו"ת הגאונים :
 [יח] רב מתתיה דרשן (עיין ממסיה נח"ס) :
 [יט] מהר"ר מתתיה תמר יש לו תשובה אחת בספר אהלי תם להרב מהר"ר תם * יחיא ז"ל סימן קמ"ח :
 [יג] מהר"ם מקאנג"י תשובות כ"י * והרב מש"ל פ"ה דגירושין דין י"א הביא מדבריו בתשובה אחת. ושמעתי שיש ספר תשובות מהרב מהר"ם הנזכר כ"י :

קונטרס אחרון

[6] מורה, רבינו ישעיה הראשון כותב בן על רש"י פירש המורה כתב המורה:

השמוטה לסימן ק"י
 כמוכ בספר כ"י לא היה שום סנה או אמורא סנקרא משה והוא מלא וסוד * והיינו דאמרי אינשי על הרמב"ם חמשה ועד משה וכו' שלא הי' סנה או אמורא סנקרא משה עכ"ל *

[קלז] מהר"ר נהוראי ג' ארמון מוסלג בחכמה וזקנה מרבני תונס חיבר יתר הבז כמ"ש בח"א מערכת יוד' אות ג"ד (עיין יסר סג נח"ס), ושם קונטרס צדקה לחיים לבנו ז"ל :
 [קלח] רב נהילאי גאון (היו שנים) הראשון משרש קין משרש ריב"ז ור"ע וכמה נביאים חכמים ואמוראים * ורב נהילאי גאון השני משרש הכל משרש נחום איש גס זו ורבי אלעזר בן עזריה ור' אלעזר בן פרס וכו' * כ"כ מפרסו ז"ל :
 [קי] מהר"ר נחום אחי הש"ך, (עיין מ' שמואל קאיינדנר):

[קלז] רבינו משלם שהי' שואל מר"ת הסכים בספר קורא הדורות דף י"ד ע"ב שהוא רבינו משולם בר קלונימוס מלוקא ע"ש * ואני ההדווס זכני ה' לם הישר מר"ת כ"י ושם מביא תשובות ר"ת לרבינו משולם ותשובות רבינו משולם לר"ת באורך וחותם משולם בכ"ר נתן ודלא כהסכמת ס' קורא הדורות :

[קלז] מהר"ר מיטלם קרוי (עיין גמ' ד"ה ולמי מה וכו' נח"ס בקי"א) :

נ

[יז] רבינו נחמיה תלמיד הרא"ש כמ"ש בתשובה הביאו הר"ם אלשקר ס' י"ט :
 [יח] רבינו נחמן בן בנו שר רבינו חיים הכהן (עיין ס' נחמני נח"ס) :
 [יט] מהר"ר נחמן (במהר"ר יחיאל מיכל) (עיין חק"יעקב נח"ס) :
 [כ] רבינו נחמן בנו של הרמב"ם * בספר חרות האדם שר הרמב"ן שם נדפסה היתה שכתב הרמב"ן לבנו רב נחמן בסדר קדושה ועונה * וספיקו שנים שיקרא אוספ יענקו מן השאים * ומכתי המוסר

[6] מהר"ר נהוראי ג' ארמון מוסלג בחכמה וזקנה מרבני תונס חיבר יתר הבז כמ"ש בח"א מערכת יוד' אות ג"ד (עיין יסר סג נח"ס), ושם קונטרס צדקה לחיים לבנו ז"ל :
 [ב] רב נהילאי גאון (היו שנים) הראשון משרש קין משרש ריב"ז ור"ע וכמה נביאים חכמים ואמוראים * ורב נהילאי גאון השני משרש הכל משרש נחום איש גס זו ורבי אלעזר בן עזריה ור' אלעזר בן פרס וכו' * כ"כ מפרסו ז"ל :
 [ג] מהר"ר נחום אחי הש"ך, (עיין מ' שמואל קאיינדנר):

העוסק הן מזהירין לקרואם כעצם כעצם חולי יסעורר
 בראותו אחרי קדוש גדול המלוה לכן יאמר ללמד עלמו
 בענינו וכדבריו הקדושים נוקב הלב לבנים הלבו וישים אל
 לבו כי מלא כל הארץ כבודו ועומד לפניו • ואף יחשיב
 עלמו בשם דבר וענין וק"ו כדור • מהם הזה דלא שייך
 ענוה רק להכיר קלם מעוט ערכו ומעטיו • ורז"ל הקדושי
 כללו הכל בענינם קלרות דע מה למעלה וכו' מחין גלם
 וכו' וכפנה רכות ואשרי אדם שומע ושקט ושאלן ואכמ"ל

וראיתי חידושי מסכת ביצה כ"י לבן הרמב"ן
 ומייתיה תדיר דברי מר אביו הרמב"ן :

[ח] מהר"ר נחמן בר שמואל (עיין ר"ס) :

[ט] רב נטרונאי גאון הוכח תשובות ודינין
 מביא ממנו בשבלי
 הלקט כתיבת יד :

[י] רב נסים גאון קבל מרבינו האי ורבינו
 חושיאל והיה רבו של

הר"ף • רבינו נסים בר יעקב בן שאהון קבל
 מרבינו חושיאל וקבל מרבינו האי על ידי
 כתבים שמשויב לו על כל ספיקותיו ורבינו
 נסים ורבינו הננאל בן רבינו חושיאל היו דור
 ראשון ברבנות • ורבינו נסים ורבינו הננאל
 רבותיו של הר"ף • כן כתב בספר יוחסין
 דפוס אמשטרדם דף צ"ו ודף צ"ז מס' הקבלה
 להראב"ד • ומ"ש בח"א אות ב' (עיין לעיל)
 רב נסים גאון לאו דוקא וכמ"ש בסמוך •

ובצמח דוד כתב רבינו הננאל ורבינו נסים
 רבותיו של רבינו גרשום ורב נתן בעל הערוך
 ונפטר שנת תת"י ועיין בס' יוחסין ואפשר
 דמגילת סתרים של רבינו נסים גאון דמיתו
 ההוס' והראשונים הוא מרבינו נסים הלוח ,
 ונקטו גאון לפי שהיה תלמידו של רבינו האי
 וצריך חיפוש • ובערוך ערך אביו כתב שאל
 מר רב יעקב החכו בן מר רב נסים אשר
 ממדינת קרווא"ן לבית דין הגדול של אדונינו
 שירא ראש ישיבת גאון יעקב ולב"ד הגדול
 של אדונינו האי יאב"ד ישיבת גאון יעקב זו
 השאלה • ואתה תחזה בערוך ערך נגד שכתב
 בתחילה פירוש רבינו הננאל ואת"כ כתב ואני
 קבלתי מרבינו משה הדרשן מעיר גרבונא •
 ובערך צדק כתב כך קבלנו מרבינו משה
 הדרשן • ובערך קצר כתב זה פירש רבינו
 הננאל ורבינו משה הדרשן שנה לנו בקצרה ,
 ומה נראה כי היה רבינו משה הדרשן רבו
 וכמ"ש בח"א אות ג' (עיין רבינו נתן בעל הערוך

להן) • ומ"ש שם רבינו גרשום מאור הגולה
 הו' חבירו • הגה בערך גב העשירי ובערך חלק
 כותב פירוש רבינו גרשום • ואפשר שהיה
 כמו תלמיד חבר ושניהם קבלו מרבינו הננאל
 ורבינו נסים • וע"ל במערכת ח"ה אות י"ב
 עיין רבינו הננאל :

רבינו נסים גאון • עתה ראיתי בספר קורא
 הדורות ה' ו' ע"א שכתב כמו שכתבתי אני
 הדל לעיל מערכת מ"ם אות מ"ג (עיין מגילת
 סתרים כה"ב) • וכתב שביאר רב נסים גאון ז"ל
 קצת מסכתות באור רחב ואמר שנמצא באור
 מס' עירובין בכ"י וחיבר מגילת סתרים לבאר
 קצת הלכות ע"ש ולפ"ז נאמר שאותן הלכו'
 שביאר במגילת סתרים לא הו' דעתו לפרסמן
 כמו שאר חיבורים כי להלכות ההם ייחד להם
 מקום ומסתרים שמו •

ואגב אומר כי מ"ש מהר"ם אלשקר בתשו'
 סימן נ"ד מתשובת רבינו שרירא גאון
 בשבח האונים תמצא תשובה זו בשלימות
 בתחילת שערי צדק חשבות האונים שנדפסו
 מקרוב בפתח השער :

[יח] הר"ן בעל הדרשות תלמיד הרמב"ן
 והיה מנוחתו שנת כ"ד לאלף הששי :

[יט] הר"ן מפרש הר"ף כהן מהמח"ו ז"ל
 שאם משכס יעקב לבנו חבירו של
 הרב המניד • ומגדולי תלמידיו הקדוש רבינו
 אפרים וידאל רבו שר הרשב"ץ וגם הריב"ש
 חיבר חידושים על הש"ס ונדפסו חידושויו על
 גיטין ונדדים ושבעות וסנהדרין וחילין ונדה.
 ואני הצעיר ראיתי בכ"י חידושי מ"ק ושבת
 וכתרא • ונדפסו קצת שו"ת מהרב בקושטנדינ'
 ורומי ואין הסימנים שונים • ובס' בית הרואה
 דף ע"ז הביא תשובת הר"ן סימן התצ"ו מבי'
 והריב"ש תלמידו כתב קצת משבתו בתשו'
 סי' שע"ה • וכו' ביוחסין שהיה בשנת ק"ם •

הר"ן • כתב מהר"ש בן הרשב"ץ בתשובה סי'
 קע"ה הר"ן שתורתנו שלו היא • ויראה
 שטעמו דאביו הרשב"ץ תלמיד תלמידו של
 הר"ן • והריב"ש תלמידו של הר"ן ושניהם
 הגדולים הרביצו תורה באלגונייר וא"כ מקור
 חכמה היה הר"ן • והרשב"ץ כותב בתשובותיו
 ובספר יבין שמועה כמה דוכתי ומהם ח"ב
 סוף

לחקן בפירושו איזה ענין. כ"כ הר"ן גופיה בתש"ו דפוס רומא בסימן ט"ו"ב :

[יג]—נשים ן ראש (עיין ילקוט כ"י ישן וכו' כח"ב) :

[יד] מהר"ר נסים רוזיליוו אחד מרבני עה"ק חברון ת"ו בזמן רבותינו מהר"י זאבי ומהר"א יצחקי זלה"ה . וראיתי כתב ממורנו הרב מהר"א יצחקי ז"ל להרב נ"ר הנזכר משנת תס"ג שכותב לו בכבוד גדול . והרב בני חיי מזכירו באיזה קושיות גם הרב מהר"א אלגאזי ז"ל בספריו . ואני הצעיר ראיתי איזה מסכתות של גמרא שהיו של הרב הנזכר וכתוב בגליון מידו ז"ל כמה חידושים . והרב פרח משה אהרן חולק עמו בדיון אחד . ומרשום בזכרוני שהרב נ"ר הנזכר דינא קמשתעי . והיה בשליחות ונת נפשיה בעיר איסקופיא זלה"ה :

ושמעתי שהרב הנז' היה בקי בגורלות ועניני קבלה מעשים . והיה קבוצתדינא חלל היב המו' מהר"ן אליעזר ן' סגני ז"ל ורצהו מלעטר על הנכיר כמה"ר אברהם שולנינו כ"ע שהיה פאר הדור והניחוהו במשטר אשר עשויהו ימחה שקורים שם והיו מלעטרים עליו וכפרט הרב מהר"א ן' סגני ז"ל שהיה לו ח"זה קוריה עם הנכיר הנז' . והרב נ"ר לקח מקרא ועשה גורל כנוונותיו וילא לו פ' והיה ראשיהך מלעטר ואחריהך ישבא מאלך . ואמר להם אל סיררו שיכלל ממיסה וילא דינו לאור . עשמו ורלו הפסוק הזה שהוא מקלחו ר"ם וכך מירושו . והיה רבי אברהם שולנינו ימים חורן כלא מלעטר . ואחרי סת כיסים ילא יתח נכיר אברהם מאלך . ע"כ מ"י הפסוק . וכן היה שאחרי ימים מעטים ילא דינו לאור ופדה נפשו במשון וכיוולא כזה ראיתי ח"זה דמים כפוכי יד ממר זקני כמהר"ר יצחק בן הרב חסד לאנדרס ז"ל שהיה כותב ר"ם כמה פסקים ענינין אחר שיסיה כך וכך שפ' ידבר כך ופ' יעשה כך באורך והוא פלא . ובדואל שהיה להם כונה בשם שהיה יולא פסוק א' והם נכה השם מנאריס אוסו ספק בלי ספק . ושמעתי שגולד ילד אחד וכו' בפרק מר זקני הנז' לקח מקרא וילא לו הרגיה אפי' ועלומים כל הרגיה ואמר יעשו' . ואמרו לו מ"ע קללו אומר ראו מה ילא . הרגיה ר"ח הילד רשע גדול יהיה . וכן היה שאחר כמה שנים נלפטר מר זקני הנז' הרגיה הילד והוא כשהיה כמו בן עשרים שנה . כך שמעתי שהי' מקפד והולך מורנו הרב מהר"י זאבי ז"ל שהיה בן אחותו של מר זקני הנזכר והיה מקפד עליו כפלאוס מסוקף ידיעתו ככמה ענינים זלה"ה :

[עו] מה' נסים שלום (עיין ספר הסדרמה כח"ב) :

[עז] מהר"ר נפתלי בכמה"ר דוד (עיין בן דוד כח"ב) :

[עח] מהר"ר נפתלי היר"ן בן בתו של הרב בית חדש הזכירו בשו"ת ב"ת ח"ב סי' ג' :

מהר"ר

סוף סימן רפ"ג הר"ן רבם של רבותי . ומ"ש בספר שלשלת הקבלה סוף דף מ"ג דפוס אמשטרדם להר"ם . והר"ן היה רופא גדול כמ"ש הרשב"ץ בתש"ו ח"ג סי' ל"ז :

חידושי חולין להר"ן הגדפסים בחמש שיטות דפוס אשכנז נראה שנתקצרו והשמיטו מהם מה שכתב הר"ן בבאור ההלכות . וכן מוכח בספר דרך תמים בסוף אלו טריפות בסוגיות הדרי וערכי שכתב שכן הוא בס' כ"י כבעמוד וב"כ בחידושי הר"ן אות באו' עיי"ש . ובחידושי הר"ן הללו שנדפסו לא יש כלום : כבר ידוע דהר"ן בחידושי ובהלכות אינו מזכיר הרא"ש כלל וכמ"ש מהר"ר צבי בתשובה סי' ב'ן ומוכח שלא נתפשטו חבורי הרא"ש בזמן שהיה הר"ן מחבר ספריו שהיה בתוך מ' שנה לפטירת הרא"ש מעלה משה . וידוע דהרב המגיד היה חבירו של הר"ן ונפטר קודם הר"ן כדמוכח בתשובת הריב"ש סימן שפ"ח . ומעתה מה שמתה בספר אמרות טהורות להרב המופלא מהר"א ישראל זלה"ה דף רצ"ב ע"ב וז"ל ותמהני איך לא שת לבו הרב המגיד לדברי הרא"ש הקודם לו בזמן עכ"ל אין כאן תימא דלא נתפשטו חבורי הרא"ש בזמן הה"מ ומה גם דהרב הנזכר קאי על תשובת הרא"ש . וכבר ידוע מ"ש מהרי"קו דתשובת הראשון אפשר שלא ראה אותה האחרון משא"כ בחבור ע"ש בשרש צ"ד , ודבריו ברורים ופשוטים .

הר"ן מכבד חכמת תורתו העמוקה והרחבה היה רופא ותוכ"ן הרבה וחיבר חידושים על הש"ס וכמ"ש ת"א אות זי"ן (עיין לעיל) . ועתה ראיתי ח"י הר"ן למסכת פסחים כ"י ועוד ראיתי חידושי ביצה מגילה תענית להר"ן כ"י . וידוע שהר"ן אינו מזכיר הריטב"א אך הרב הנמקי מזכירו וכ"כ הרב מהר"ם אלשקר בתשובותיו סימן קי"ג :

הר"ן , פ"י בתרא מהר"ף להר"ן היה ביד מהו' תם ן' יחייא כמבואר בהקדמת תמת ישרים . ואני הדל ראיתי חידושי הר"ן על הגמרא מס' בתרא כ"י ומביאם בשיטה מקובצת על בתרא :

הר"ן ז"ל בפירושו לנדרים לא היו בידו תוספות מן אחר שבו לידו הי' רוצה

[ד] אלפים תשצ"ה כנרא' בערך עד זומם . והוא תלמיד רבינו הננאל ורבינו משה הדרשן . וחכירו רבינו גרשון מאור הגולה . ורש"י שאלו שאלתא מהרב הערוך כמ"ש בס' אגודה דף עק"ב ובנימן זאכ סימן רנ"ל . וחכיר רבינו בעל הערוך תשובות וזכרון לפעמים הפוסקים ומהם המרדכי פ' שלשה שאכלו : והיתה מנוחתו שנת התס"ו :

[לד] מהר"ר נתן שפירא אב"ד דק"ק הוראדנא חיבר מכוזא שערים על ש"ד ובאורי רש"י . אך הרב באר שבע כתב דבאורי רש"י אינם מהרב . ועלה לשמים שנת של"ז :

[לס] מזה' נתן שפירא אב"ד מק"ק קראקא חיבר מגדה עמוקית . ותלמידו הרב זרע בירך . ועלה לשמים שנת שצ"ד :

[לז] מהר"ר נתן שפירא ז"ל עיר וקדיש הרב המחבר מצת שמורים ראיתי דרשותיו כ"י . וספר מונות מרבינו האר"י זצ"ל שסדרם הרב הנזכר וקרא שמו מאורות נתן והם ששה קיבצים כ"י ונת נפשיה דהרב ז"ל בק"ק ריגיי"ו . ושם במעמד נמצאת אגרת רבינו גאוני ירושלם ז"ל בעצמה ששלחו ע"י הרב הנז' על אודות עשרת שבטים ובני משה . וזכרתי ממנה בקצור בקינטרס מדבר קדמות דף פ"ו ע"ב :

[לז] הר"ן שסביא ארחות חיים יראה לי הצעיר שהוא רבינו נתנאל שכן אתה מוצא כמה זימני מפורש שם בארחות חיים ה"ר נתנאל . וכ"כ הרב כנה"ג י"ד סי' ש"ב הגהב"י שאינו הר"ן בר ואובן אך שם מסתפק מי הוא :

[לח] רבינו נתנאל גאון (עיין רבינו כחנאל קדוש מקינתן) :

[לט] מהר"ר נתנאל וייל אשכנזי מגזע הקדוש של מהר"י וייל היה תלמידו וגיטו של הגאון מהר"א ברודא . והיה מדייני מו"ש בפראג ואח"כ היה אב"ד ור"מ בקארלסרוא ושם הדפיס ספרו קרבן נתנאל על הרא"ש . ואחריו נדפס ספר נתיב חיים על א"ה ועל ק"ץ צפ"ר יגיע רמזיו . ואחריו מילא מקומו הרב מה' ידידיא הנקרא טיאה והוא אב"ד דק"ק קארלסרוא :

הגאון

[י"ח] מהר"ר נפתלי כ"ץ אב"ד בק"ק פוזנן וק"ק פפדי"מ חיבר חידושי ברכות וסמיכת חכמים והיה מסובל מופלא קבדה מעשית ואלהית וזכה שבניו וחתניו רבנים מופלגים כמ"ש בשער ההכנה ורצה לעלות לארץ ישראל ובקושטאניא שנת תע"ט היתה מנוחתו כבוד :

[י"ט] מהר"ר נפתלי במ' שמעון גינצבורג (עיין נפתלי טבע רלון בח"ב) :

[כ] רבינו נתן דמיות קמאי זמנין הוא רב נתן גאון . דחזיק לפוסקים מיותו בשם רב נתן ואשכחן בסדר רב עמרם כתיבת יד דמיותי לה נמי משמיה דרב נתן :

[כא] רבינו נתן האופאניאל הזכירו התוס' בתעניות דף ט' ע"א והוזכר בס' דעת זקנים :

[כב] מהר"ר נתן בורגיל (עיין חק נסן בח"ב) :

[כג] רב נתן גאון (עי' רבינו נתן לעי"ב) :

[כד] מהר"ר נתן גוטא (עיין מ' זרפוס נועם . מ' יוסף מערלני) :

[כה] רבי נתן הר"ן (עיין רבינו חנוך הספרדי) :

[כו] מהר"ר נתן מאז (עיין בנין שלמה בח"ב) :

[כז] הר"ר נתן בן הר"ר מאיר (כ"י ס' סעזר בח"ב) :

[כח] רבינו נתן בכהיר מאיר (עיין הרמב"ן) :

[כט] רבינו נתן רודושל מהר"ם בר ברוך . עיין בתשובות מהר"ם דפוס פראג סי' תרל"ז :

[ל] רבינו נתן בר מנחם (עיין רבינו לדקיה כ"כ"י חכמים הרומני) :

[לא] רבינו נתן השיב לרבינו מנחם אחיו . כלשון הזה כתב הרב שבלי הלקט בכ"י בכמה דוכתי :

[לב] מהר"ר נתן נאג"ר שקיל וסרי עם הרשב"ץ ובנו מהר"ר שדמה . והרב מהר"ש בן הרשב"ץ כתב לו מליצה יפה בתשובותיו סי' רנ"ט ולא שבק ככלהו קאקי חיורי דתלמודא ע"ש ויהשבה לו ציד"ה ק"ה :

[לג] רבינו נתן בעל הערוך היה משבט יהודה ממשפחת התפוחים כמ"ש בהקדמת ספר צמת דוד ספולימי . והיה שנת

[א] רב נתנאל הרופא (עיין פי' העסקה של הרמב"ם בח"ב) :

קונטרס אחרון

[א] רבי נהוראי כתב בס' פליכות עולם סוף שער א' ז"ל רבי מאיר הוא רבי

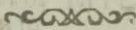
נהוראי שהיה מאיר וזכור פני חכמים בהלכה ושמר ר' נחמיה כדאיחא בעיוריבין ס"ק עכ"ל * והוא ז"ל נמשך אחר דברי הרמב"ם שהקדמנו וכ"כ הרשב"ף מרד" אבות' אבל רבינו חננאל מירש רבי מאיר הוא ר' מאיאל ונקרא ר' מאיר שהיה מאיר עיני חכמים בהלכה * ולאנן זה אמרו גם בעיוריבין דף י"ג ל"א רבי נהוראי שמו אלא רבי נחמיה או רבי אלעזר בן ערך שמו וכמ"ס הרב ס' יוחסין דף ז"ד ע"ג וכן ס"י הרב מורח חיים והביאו בסדר הדורות וע' מ"ש א"י הלעזר בקונטרס פני דור פ' חקת'

[ב] נהוראי סבא בנין דנהוראי אחרא אית גבן * לטון זה אמר רבי נהוראי סבא כשהודיע שמו לרשב"י והוא צוהר הקרוי סוף פ' חלה * ואסיא כהר פירוטא ספירוס הרשונים ז"ל במאי דאמור ע"כ ארבעה זעירא דמן חבדלא כמ"ס בעיוריבין בקונטרס עין זוכר מערכת זי"ן בס"ד *

[א] הגאון כמהר"ר נתנאל טראבוטו חיבר ספר תשובות וראיתים בכ"י. והיה רבניו מודנא הקדמונים כמ"ש בס' כנף רננים למהר"י קרמי בהקדמה ע"ש ועיל מערכת יו"ד אות נ"ה. (עיין מ' יחיאל טראבוטו) :

[א] רבינו נתנאל הקרוי מקינון הזכירו בס' הכלבו סימן קי"ד. ובדף ס"ד ע"א ס' נ"ט כתב הכלבו ועל זה כתב ה"ר נתנאל לחומרא ז"ל ועל עירובי תבשילין וכו': רבינו נתנאל מקינון הזכירו החוס' בניצה דף ג' ודף כ"ג. והיה גם בגאונים רבינו נתנאל גאון :

[ב] מהר"ר נתנאל קרשקיש ממונה אגיטו בימי מהר"ר שלמה צרור וכותב עליו שבחי שלמים בחלק ד' שבתשב"ץ טור ב' סימן י' ועיין סימן י"ב חתימתו :

ד

מפירושו הפוסקים * והריב"ש בתשו' ס"י ל"ה כתב והגאון רב סעדיא בשרה תרנא אם חכבסי בנתר אן גסלה בטפל ע"ש * ומזה נראה שפירש תנ"ך :

רב סעדיה גאון הגם שכתב איזה ספר על פי הפילוסופיא מ"מ היה בקי בעומק הקבלה * ב"כ מצרף לחכמה דף ב' ע"א ע"ש באורך :

רבינו סעדיה חיבר שיר במשקל על מנין אותיות שיש בתורה מאלף עד תי"ו וראיתו בדפוס ישן * ועוד ראיתו בכ"י ושם נאמר בב"י דרך בדיחותא שאול שאל הגאון רבינו סעדיה לחי"ט אחד הבא אצלו כמה תפירות תפרת היום * והחיים השיבו מעלתו 'אמר לי כמה אותיות יש בתורה * והגאון נצטער מאד על זה שמימו לא שאלו אדם ולא ידע להשיב רק הפעם ההיא * ונצטער כמה ימים ורא ידע לבוין המנין עד שהשיב בשם ובל' מלך גיגלה לו ושמח לכו על הדבר מאד * ע"כ מצאתי בכ"י * הגם הלום ראיתי בספר נובלות חכמה דף יקצ"ו שם הביא מנין האותיות לרב סעדיה והשיר שעשה * אך שם כתב

[א] מהר"ר סוליקאן י' אהנא מגורי האר"י כותב תפילין בקדושה כמ"ש מגיד מראשית ברוש תשו' מהר"י * ומז"ה בפירוש הב"ד מביא הרבה חידושים משמו * ובס' מלאכת שלמה מביא משמו קושיות והויות * ובס' באר שבע במס' כריתות דף ל"ד כתב הרב הגדול ראש המדרגים בכל מקום דבר זה לא אנס מיניה החסיד מהר"ר סלימאן * ומהר"מ"ש שקיל וטרי בהדה ויש בידי תשובה כ"י מהרב מכתובת יהו ברין מורדת :

[ב] הגאון סיני בר בצלאל (עיין מהרי"ל ד"ס כימי כ"י * ועיין סדר עולם זוטא בח"ב) :

[ג] רבינו סעדיה בן רבינו בכור שור (עיין בכמך ד"ס כ"ס חיבר סיל וכו') :

[ד] רבינו סעדיה גאון איל פיומי כהב מהכח"ז ז"ל שהיה משלם זיהלה עלאה דלדס משגס חסוי הלרכי ור"ס בן מאיר וכו' * והיה הגאון גדול בחכמה אשר לא ישא פנים וגדלה צעקת ריב"ה בינו ובין ראש גולה כאשר כתב רב שרירא גאון בתשובה * ופירש התורה בערבי והוא בדפוס ישן נושן ומזכירים

כתב שהוא רבינו סעדיה בן רבינו בכור שור זא"כ אינו הגאון כי הגאון הוא בר יוסף ובסוף דף קצ"ז כתב שנשתמש בתיבות כמו בספר האמונות שחיבר רב סעדיה הנ"ל . וספר האמונות מי שאומד שהוא מרב סעדיה הוא מרב סעדיה גאון וכן כ"י הנז' מפורש דמנין האותיות וכל הענין היה לרב סעדיה גאון רבינו סעדיה חיבר ספר הפדות והפורקן ונדפס ג' פעמים . והדפיסו עוד פעם רביעית הרב יעב"ץ . ועיין בסדר הדורות דף מ"ט ודף נ' .

כתב ר"ת בתשובה הביאה הרב שבלי הלקט סי' ו"א רבינו סעדיה שמפיו אנו חיים שמסר לנו סדר העבור , ובשבלי הלקט כ"י תשובת ר"ת הנז' היא באורך : רבינו סעדיה גאון חיבר ספר ההשוכה והעתיק ממנו בס' חסידים סימן תרי"ב וסימן תרי"ג ע"ש . וחיבר רב סעדיה ספר על מהרות ועל איסורי ביאה ושיטות רבות בגמרא וס' האמונות עי' בש"ק דף כ"ה :

רבינו סעדיה גאון מלבד ספריו שרח המקר והפדות והפורקן וס' האמונות וסוד העבור כתב פסקי דינין והלכות . ובפסקי מהר"ם ריקאנטי מביא הרבה מחידושין וסברו בדנין מרבינו סעדיה וכן בשבלי הלקט כ"י . ושרח המקרא שכתבתי הוא פירוש המקרא שתרגם החומש בלשון ערבי . ואני ראיתי חמשה חומשי תורה בדרום ישן שבעמוד א' נדפסה הפרשה בלשון הקדש ובעמוד אחר לשון ערבי כמו התרגום . וכן הראב"ע בפירושו בכמה דוכתי אומר תרגם הגאון והוא רבינו סעדיה כידוע . וכבר כתבתי [לעיל] שמדברי הריב"ש שמע שתרגם בערבי כל המקרא . ובס' האמונות והדעות לרבינו סעדיה כתב שפי' כל המקרא ויתכן דמלבד התרגום בערבי הנז' חיבר פירוש כמו כל מפרשי . ובמקרא גדולה נדפס פי' רבינו סעדיה על דניאל וקרוב הדבר שפירש כל המקרא בדרך פירוש כמ"ש וכן בשבלי הלקט שבלת רס"ד הביא ספי' רבינו סעדיה גאון לסי' עזרא . ופירוש דברי הימים שכידונו נראה קצת שהוא מתלמידי

רבינו סעדיה לפי מ"ש החוס' ביומא דף מ' סוף ע"א וכמו שרמזתי בספרי הקטן שער יוסף ד' ק"ד ובח"א מערכת שי"ן אות ז' (ע' כס"י) . אמנם לפי סדר זמנים לא אפשר שתלמיד רבינו סעדיה גאון יזכיר רש"י ומרבי' רבני צופת שהוזכרו שם והגם שפיר' תלמידי רבינו סעדיה באותו ענין נמצא בפירוש זה שכידונו אינו ראיה . והפירוש הוא מרב אחר קרוב לזמנרש"י שהוא כתב ששמע מכן אחותו של רבינו משה הדרשן . ודו"ק כי קצתו :

רבינו סעדיה גאון היה מורע רבי הנינא בן דוסא מבני שילה בן יהודה והיה מעיר פייוס ממדינת מצרים . והראב"ע בשכותב גאון סתם אמרו דכוונתו על רבינו סעדיה . והנה בריש בראשית הראב"ע מייתי כמה זימני דברי הגאון סתם , ושם בריש סי' ג' מזכיר בפירוש רב סעדיה גאון :

[ס] רב סעדיא יש קצת תשובות בסוף תשובות הרמב"ם שנדפסו באמשטרדם שנת תקכ"ה והם לרב סעדיא ו' דאנאן אחרון מס' רמ"ה ואילך . והתשו' כתבה בשנת רמ"ה . ומה שמזכיר שם החכם הידיון ר' משה בר סימון אינו הרמב"ם אך אלו השמות רגילים הרבה במערב ויש הוכחו רבות דזה והוא משפחת ו' דאנאן ואין להאריך בדברים פשוטים . ובעל היכל הקדש הי' שמו הרמב"ם כמ"ש מערכת ה"א (ט' היכל הקדש נח"כ) . ומרן בכ"מ הלכות תפילין כתב דהיה הרמב"ם מעיר קורדוב"א ע"ש דשמו ושם עירו כהרמב"ם :

[ז] מהר"ר סעדיא בר דוד זאראפה תשובתו בס' זרע אנשים כ"י סי' קל"ב והסכמת רבני המערב הקדמונים על דבריו שם :

קונטרס אחרון

[ח] סבוראי רבנן סבוראי . בס' הקנה דף פ"א ע"ג הפליג בשנחם היו זכאין כ"כ שלא שנחו שום דבר וכו' עיין שם .

ע

[א] רבינו עובדיא מפרש הלכו קדוש החדש להרמב"ם בשנת

אחד ומאה לאלף הששי :

[ב] רבינו עובדיא מפרש המשניות תלמיד מהר"י קולון כמ"ש

בשרש עי' וכתב הרדב"ז ח"א סי' ק"ה שהיה ראש רבני ירושלים ת"ו . וכתב הרב גט פשוט דף פ"ו שהוא קבור במערת שיפולי הר שאצל מי השילוח בעה"ק ירושלים ת"ו וראיתי פי' ממנו ז"ר על רש"י על החומש פשוט כ"י :

רבינו עובדיא מברטנור"א הוא עיר ברומני"א ויש פתשגן הכתב ששלח רבינו עובדיה מעה"ק ירושלים ת"ו לראי וראיתי העתק ממנה את שיש בה ידיעה בכל פרשת העבור עובר ארץ ועל מקראי"ה מבי נפיק מבי מר אבוי עד בואו לעה"ק ירושלים ת"ו ובא דרך הארציפלאג"ו בים עד נא אמון ומזכיר מקהל אליהו זכור לשוב אשר בנא אמון והלך למצרים :

ויספר ללכיו כי היה ספר עזרא במלכים הישנה כורא מלך ובא אורם אחד מערבי וכן שחל לשמש בית הכנכס ולקח הס"ם והסחיק והולכו דרך אינה בלבי ים ובעה"ד עמד עליו נחשול של ים גלי ומיקחא ונמסרתי"א וספרתי לבסיכחא ואיש יהודי עב"ע ציקריה סק"ם עמו וכל אשר לו הומוות יכסיומו וכל ההולכים עמו וכל רכושם ייה דים . ושש"ם בית הכנכס שנתן ס"ם מה בחוד השנה ולא שאר שם כי אס תקי"ם האריך לספר מ"ם קוף והר קניי ובא דרך המדבר עד עזה" חף הוא רחם בית סמפיל שמשון נכחו ויבא עד חכרון והכיר מבחון וערת המכמלה והן כל יקר רחמה עינו בדרך חפרה מלכת קבורת החל אמונו ע"ה ובא לירושלים עה"ק ובס" היום בחרכה ארץ זמם חלב ודבש . והסקי"א דמילתא ישלה דברו ורבר דבר על לב לביו וכו' וכל זה היה בשנת רמ"ח ולא רל"הי לכסוב מעיני הדרך כי"ח עיני זה של ספר עזרא שהוא חידוש גדול ובעיניו בחרץ מלרים הייתי ציקק של מלרי" ישנה ונבקעו נבזה שני עין שולטת אומרים שם ס"י עזרא וזם המקום נראה שהיה בו פסח וסמטוה"ו והמון הכס אומרים שני שיגע בספר הקדוש ומסכן למות בלוחה שנה או חדש לכך סמטו הפסח . והכמים אמרו בלחשה ששאעו שהסירו הספר משם ואיינו . ועתה בראתי דברי רבינו עובדיה הנל"י .

ואחר זמן רב ראיתי בחומש שנתם עם ס' החינוך ודבק טוב בלמ"ד . ופי' ויחי יש הבהה מרי מנחם מן הלוי ושם הביא שנאלף כחוב שהרמב"ם כי חומש מיהב מה"י הידוע במלרים שהיה בירושלים עימות הנחלים והובא למלרים ואח"כ שמע שבמלכות בורגוניא

מית

היה ס"ח עכב"ד יד הקדש עזרא הסופר מהיר הכהן הגדול והלך הרמב"ם עם ומלא כל פרשיות פסוחות וסמטוה"ו מכונות למה שהעתיק מהכ"ד כמלרי"ם . וכב"ד הרמב"ם ושעמתי מלך וקבלתי לעשות יום משחה ושמהה ביום ההוא כל שנה ושנה הוא כ"ח לירח זיו . ויורמ"ס לכבוד לורי והעסקתי מן הספר ההוא כל חסרותו ופסוחות וסמטוה"ו גדולות וקנינות ומשנ"ו ומתוכבוכו כדי לעשות ספר מורת ה' בלי חיקור ויחור"ב ושנ"ו לחדמתי כסמתי פורת אלהינו כרם ומוניי הכל מעתיקים . עכ"ל הרמב"ם שהביא

עם בקלור .
ובכ"ה הלכתא בברכותא אלו ומודים מנועם שיה כסף כבחר לשון דליק' כי כל הלשון הס דברי הרמב"ם עלמו אלף שאני שניתי קלה אב"ג שיעפ"א ז"ה ילא רלשונה עכב"ד הרמב"ם עזרא סופר מהיר הכהן הגדול מוכה שעזרא היה כהן גדול . וכ"כ בהקדמותו בלחורו משנה תורה דשמעון הלדיק היה כהן גדול אחר עזרא ומשמע דהיה עזרא כ"ב"א אמנם רז"ל במו"ש חז"ם והביאו הרשב"ץ בריש פירושו ללבוש אמרו דעזרא לא היה כ"ב וכן מוכחי קראי' . ומש"ה אינו הדל בפסח עיכ"ם בעמ' פרה דף ל"ב כסמתי ולפטר לידחק דמ"ש הרמב"ם בהקדמותו ורבינו עובדיה בריש פי' אבות דשמעון הלדיק ה"י כ"ב אחר עזרא ח"ן רלו"ס דעזרא היה כ"ב א"ג להיות דעזרא הרל"ס כספר דשמעון הלדיק היה לחזיו ע"ש . ועמ"ה בלחורו נבלות דברי הרמב"ם הללו דפסה מל"א קאמר דעזרא סופר מהיר הכהן הגדול נראה דמ"ש בהקדמותו הדברים כמסנן דעזרא כ"ב ושמעון הלדיק היה כ"ב אחר עזרא' ולא נחוש למדרש חז"ם דהרמב"ם ודאי מל"א להרז"ל דיש מ"י סמטור דעזרא היה כ"ב ועליו סמך ובתריה גייר רבינו עובדיה . וזאת שנים דבעינן הפרשיות פסוחות וסמטוה"ו מלכד מ"ש בלחורו דהעתיק ומ"ס עכב"ד בן אשר כך מל"א כ"ס עכב"ד עזרא הסופר מאנשי כנסת הגדולה ורל"ה פסנכן תורה על ידו . וכך ל"ה רבינו עובדיה ז"ל להר"י אומר הסופר שיכתוב לו ס"ם על פי הרמב"ם . ועוד בה שלישיה כי עמ"י" סתמו דעמנו בהרשעה שבה מהר"ם די לורנאנו ז"ל בריש ספרו היקר חור פורה שבהכונן אחר כללו ילא בת קול בן אשר וכן נכתלי בלשנה כן אשר ל"ה כנן נכתלי מ"ש . ולפי האמור ה"ל עדימא מנה קול דר' יהושע השיב לא בשמים היא' אבל בפועל נראה בעליל ספר הקדוש עיר עזרא הסופר שהוא מכוון לדעת בן אשר ורברי בן אשר אשרויה וקיימוהי עמי כב"ד גדול ארונינו עזרא הסופר

ואת רב"ע מ"ש שקבל יום משחה ושמהה ביום ההוא לעשותו בכל שנה . ויש קל"ט קיוע לקרית מה"ס אלשקר' בהש"ו ס"י מ"ט דעיר שקבלו לעשות פורים כ"ס הנעשה היינו ויוקא לרבי"ם בליו"ג לכל ישראל כנן מל"א דחה דבריו דק"ל בעלה מניל"ט הענית והוא מנהג בעשות מ"ש בליו"ג . והרי זכ"י הסעודה הרמב"ם שקבל לעשות משחה ושמהה בכל שנה וימורח"ס ד"ל דמאי דבעלה מניל"ט שנים היינו ויוקא לרבי"ם בליו"ג לכל ישראל כנן מל"א או קהל מעיר אי' לא . והוא ע"ד מ"ש מורנו הרב מהר"א לנחקי והרב מופס הדור מהר"א בנתקראי קדש ע"ש . וכבר הכרעתי בן איני ההידוע כמהר"ם אלשקר מדברי הרמב"ם שהביא ספר ההרדים שקבל עליו זכ"י וע"ה עד סוף הדורות י"ט ביום שעלה מן הים וכו' וכמ"ש בענייניו בקונטרס כסא דוד דף ל' ע"ש מ"ש בליו"ג . ולחמנו

ולמדנו ומפוך הדברים דמ"ם שהיה בתלמידים הישנה
 לא היה ספר עזרא רק ספר בן אשר * חמיס
 לא אחר. דיש לי ספק אם * מה שנמצא כתוב על שם
 הרמב"ם שהביא מהר"ר מנחם מן הכוזב הוא אמת * שהרי
 עשנו בהל' ס"ם היל"ל סק"ם שכתב הוא כספר עזרא
 ולא לחלוט בפי' שכתב בן אשר * ואפי' לא כתב בחבור
 קודם הי"ל לכתבו אח"כ * גם אמאי לא כתב בחבור
 אלוסיום משונו ומתופכום אשר כי הן כל יקר לחסד עינו
 ס"ם שכתב עזרא הקופר * ואפילו עקבר דלורם אוסיום
 מכוונם ומתופכום הוא לללוס בעלמא ולא לעכב * היה
 לריך לכתוב כל אשר מלא ורעה כספר עזרא ויכתוב דהוא
 סלסול קופרים * ויש לרחום דזה שאלא ס"ם של עזרא
 היה אחר שכתב נחפשו הכוזב כנפשו עיירות *

ואגב חומר שיש כחל לוחות עלים לפני כתיבת ההיכל
 וכסוב על הלוחות כלוסיום מרובעום וערסתי עד
 שהבנתי סלוסיום * וסויף הדברים לנרך גביר א' שעשה
 ההיכל בשנים אלף ס"א לשטרום שקול כמו ד' אלפים
 ססנ"ח * וזה שנה שנקבעו הלוחות הללו * אבל קבלה
 בידם שהבנים סכנתי הוא קדמון החד מחד *

[ג] הרב עובדיא ספורנו (ע"ן פ"ה מהורה
 נח"ב) :

[ז] מהר"ר עזר אב"ד דקלמינטוב חיבר על
 ד' טורים וקרא שם הספר
 אבן העזר * ובמגני ארץ אמשטרדם שנדפסו
 שנת תק"ג נדפסו איזה חידושים ממנו * גם
 בש"ע באר היטב דפוס פופם הוזכר איזה
 חידוש מהרב ז"ל ועיר שם * ונדפס קצת על
 הש"ס ושמו אבן העזר נ"ב :

[ס] מהר"ר עזר מטלעזיא הוא רבו של
 הרב תרומת הרשן ז"ל
 (ועי' מהל"א) :

[ז] רבינו עזרא ורבינו עזריאל תלמידי רבינו
 יצחק בן הראב"ד רבותיו של
 הרמב"ן בקבדה כ"כ מהר"ח זצ"ר * ורבינו
 עזרא הוזכר בתום' שביעות ד' כ"ה ה"ר עזרא
 הנביא :

[ז] מהר"ר עזרא מלכי (ע' מלכי נקדס נח"ב) :

[ס] רבינו עזריאל בשיטה מקובצת נזיר
 מזכיר פירושו ונימוקיו ככולא
 מסכתא :

[ע] רבינו עזריאל (ע' רבינו עזרא) :

[ז] מהר"ר עזריאל דינא א' מרבני איטליא
 הקדמונים חיבר שני חלקים
 שו"ת וראיתים בכ"י *

[ח] מהר"ר עזריאל טראבומן (ע' פ'
 יחיאל טראבומן) :

[ז] מהר"ר עזריאל בכ"ר טאיר סג"ל
 תשובתו הובאה
 בתורת חיים למהר"ש ח"ב סי' יו"ד והרב
 מהר"ח"ש כותב עליו :

[ז] רבינו עזריאל בר נתן מביא תשובתו
 בפסקי מהר"ם ויקאנמי סי' מ"ז :

[ז] ר"ע (ר' עזריה) מאדומים (ע"ן הרב
 שמעון אשכנזי) :

[עו] מהר"ר עזריה יהושע תלמיד מהר"ש
 בר פלוגתיה דמהר"י
 איסקפא לא נדפסו בחוריו * אך יש לו קצת
 תשובות בספרי האחרונים וקצת חידושו
 מביא הרב כנה"ג * ויש לו הרבה תשובות
 בס' תורת חיים למהר"ש רבו בג' חלקים
 והרב מהר"ש שקיל וטרי בהדיה * והרב
 כנה"ג היו לו הגהות' על הטורי' בכ"י ממנו
 ומייתי להו ושקיל וטרי * והיה אהוב נאמן
 הרב מהר"ר עזריה הנז' עם הרב מהר"ש קארו
 ז"ל בנו של מרן ז"ל כמ"ש בשם הגדולים
 מערכת ש"ן אות מ"ן (ע' מ' שלמה קארו) :

[עו] מהר"ר עזריה פיגיו מרבני ויניציא
 חיבר גדולי תרומ' שנת אב"ק"ש
 וס' בינה לעתים וחיבר שו"ת ולא נדפסו *
 וראיתי בחד קינ"ה אשר קונ"ן הרמ"ז מזכיר
 ומאריך בשבחי הרב בלשונו לשון הזהב
 וההדר"ת :

מהר"ד עזריה פיג'ו נתבקש בישיבה של
 מעלה שנת הת"ז כמ"ש הרמ"ז
 בהקדמתו לס' בינה לעתים * ועיין לעיל *
 והיה סופר מהיר וכותב ס"ת כתיבה תמה ואני
 ראיתי ס"ת מכ"י הקדושה כתיבה מהודרת
 מאד וס"ת מכתבתו שווה לע"ע סך גדול :

[י] מהר"ר עזריה בר שמעון הוא בעל
 ההגהות שבספר אסור

והתר הארוך בגליון ובסוף הס' ואינם מהרב
 המחבר ס' אסור והתר הארוך וכ"כ הרב הוות
 יאיר ז"ר סי' ע"ו כמ"ש בשו"ג ח"ב מערכת
 אל"ף אות ל"ג ע"ש (ע' אסור וספר נח"ב) :

[י] מהר"ר עמנואל חי ריקי ולה"ה חיבר
 משנת חסידים * אדרת אליהו *
 חושב מחשבות מעשה חושב יושב לבב חזה

מערכת

ע

גדולים

סו

[א] ציון הון עשיר. והיה כמה שנים בעה"ק ירושלם ת"ו. ובהקדמת חוה ציון מוכיר גדנולי ישוביו. ושמעתי שהיה עשרים ושנים שנים כל ימי החול בתענית ומתנהג בחסידות וקדושה :

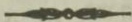
[יט] ר' עמנואל ממשפחת הצפרוני (ע' גאור ופירוט בח"ב בקו"ה) :

[כ] מהר"ר עמרם אפרתי שקיל וטרי ושואל מהרשב"ץ בתשובותיו ח"ב סי' קכ"ח :

[כא] רב עמרם בר' ששנא (ע' סדר רב עמרם בח"ב) :

[כב] מהר"ר עקיבא (עיין סי' שנים בח"ב) :

[כג] מהר"ר עקיבא מרעני (עיין מעין נכיס בח"ב) :

פ

[א] מהר"ר פאלק (ע"י י"י ולק) :

[ב] רבינו פורת הוזכר בתוס' ובפרט בשבת והוא בן רשב"ם רבינו יוסף וקרו ליה הכי על שם פורת יוסף :

[ג] רבינו פטר אחד מרבתינו בעלי התוס' בזמן רבינו תם :

[ד] רב פלמוי גאון חיבר הלכות ברוב התלמוד כ"כ בספר ישן נושן בכ"י :

[ה] רב פלמוי בר' יעקב גאון מביא מהתשובותיו בשערי צדק ובשבלי הלקט ושאריו מחברים. ובשבלי הלקט זימנין כותב רב פלמוי גאון ראש ישיבה. (לפי הנראה הוא ה"ל לפני זה) :

[ו] רבי פנחס דייין אלכסנדריאה (עיין הלא"ד הלוי ד"ה ובענין זה וכו') :

[ז] מהר"ר פנחס הרב המחבר הלכה ברורה על א"ח וכתב שם שחיבר

על כל ד' טורים. והוא חתנו של הגאון מהר"ר יוסף שמואל אב"ד מפפד"מ :

[ח] מהר"ר פנחס (ע' גיית שלום בח"ב) :

[ט] מהר"ר פנחס הכהן הובאה תשובתו עם שאר רבני אינדינו בפני משה ח"ב סימן ז' :

[י] רבינו פנחס הלוי אחיו של הרא"ה רב מובהק וכתב חידושי' על התלמוד והרישב"א בחידושי' מוכירו בכבוד גדול והיה אח לרבו :

[יא] מהר"ר פנחס הלוי הורוויץ (ע' מור"ס לישראל) ועיין פירוט הלכות ביטין בח"ב :

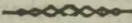
[יב] מהר"ר פנחס עניו (ע' נבטע פנחס בח"ב) :

[יג] רבינו פרחיה בר' נסים בסוף האלף החמישי חיבר חידושים על הש"ס. הוזכר בריש ס' מעשה רוקח בחדושי הראשונים הנדפסים שם בתחלת הספר :

[יד] רבינו פריץ מבעלי התוספות. וראיתי תוס' רבינו פריץ כ"י לכמה מסכתות והוא תלמיד רבינו שמואל מאיבורא :

[טו] רבינו פריץ רבו של הריב"ש וגם הרין בתשו' פליג ליה יקרא :

[טז] מהר"ר פריץ (ע' פאר הלכס בח"ב) :

צ

[א] מהר"ר צבי אב"ד דק"ק אליק חיבר עמרת צבי על ש"ע ח"מ ונדפס שנת תפ"ב וס' בית לחם יהודה על יורה דעה :

[ב] מהר"ר צבי אשכנזי מוסת הרור הוא הגאון המפורסם

בן בתו של הגאון שעור אפרים חיבר שו"ת והגהות במ"ז ח"מ וחבוריו אחרים לא נדפסו. ובנו הוא הרב הגאון יעב"ץ שחיבר ספרים הרבה ומלכד אשר הרפ"ס הוא ז"ל עוד יש לו הרבה סאד לפי מ"ש בספריו. ובני בת הגאון מהר"ד צבי הנזכר היו הגאון מהר"ד שאול ז"ל אב"ד

אב"ד קק"א באמשטרדם והגאון מהר"ר הירש
 הי"ו אב"ד דק"ק ברלין ושמעתי שיש להם
 משפחה גדולה ברוססלאנד מרבנים ומקציני:
 וכל אדם הוזה בתשובות הגאון הנזכר כי עצם
 כנחו משנתו סדורה בשפה ברורה וסברה
 ישרה מאד • ושמעתי מזקני שעד שהיה
 אומר הרב הגדול מהר"י זאבי ז"ל כי בהיותו
 הרב ז"ל בקושטנדינא בשליחתו מצוה בשנת
 תמ"ה ובא הגאון מהר"ד צבי לקושטנדינא
 והיה רך בשנים מאד והרעיש העולם אז נבהלו
 לפי מעוט השנים כי גדל מאד בבקיאוי
 וחרפות ישר אמתי ותא חזי כמה תקף חיליה
 דאילנא :

[ג] מהר"ר צבי סג"ל הורוויץ אב"ד ג'ג'
 גלילות דמדינת זאמוט
 בן הגאון מהר"ר יהושע משה אהרן אחי
 הגאון מהר"ר חיים חייקא אב"ד דק"ק הוראדנ'
 חיבר ספר גאון צבי קצת שו"ת ויחידושי גמ"ת
 ונדפס בפראג שנת תצ"ז :

ועם שהקדמם נכד הגאון המחבר הוא הרב מהר"ר רוב
 צער מעמיק קלם חלומים שהיו להגאון זקנו המחבר שהיו
 אזוריים לו מן השנים כמה תקונים וענינים ע"י א"ש
 זקן עוטה ועל הכרח אליו ע"ש וסרחא נכללוח :

ועוד חיבר הרב ס' אספקריווי המאורה פי'
 על הזהר ונדפס מצורף עם כמה חידושים
 ממנו שהביא המסדר ע"ש :

[ז] מהר"ר (צניי) הרב קב הי"שר (ע"י מ'
 שמואל קאדיניובי) :

[ח] מהר"ר צבי מקראקא (ע"ין נהסוס סניי
 ש"י"ב כח"ב) :

[י] מהר"ר צבי תלמיד הרב בית הרש חיבר
 נחלת צבי ועמרת צבי על
 ש"ע א"ה ונחלת צבי על א"ה • ושל א"ה נדפס
 שנת ת"ו • ושל א"ה שנת תכ"א :

[יז] רבינו צדוק חיבר חידושים על התלמוד
 הזכירו הדב"ז בתשובות
 דפוס ויניציא סי' קס"ה :

[מ] מהר"ר צדקה הוציץ ז"ל מרבני ארם
 צובאומזכירו בס'
 ר"ה שדה ואח"כ היה רב בבגדאד :

[ס] רבינו צדקיה בר אברהם הרופא חיבר
 שבלי הלקט • וראיתי
 שבלי הלקט בכ"י מסודר בערוגות ושבלים

וזה הנדפס הוא קציר ממנו ושינו סדרו •
 ובשבלי הלקט המודפס יש בו קכ"א סימנים
 ובשבלי הלקט כ"י יש בו שע"ב סימנים
 שב"ע שבלים המובות • ובסוף יש הלכות
 אבל מילה ציצית ותפילין • ועתה ראיתי שבלי
 הלקט ח"ב בכ"י וכתוב בשבלי הלקט כ"י
 שרבינו צדקיה הרופא המחבר הוא ממשפחת
 העיים העניים • וח"ב הנו' אינו ערוגות ושבלי'
 כמו הח"א אך הוא עק"ב סימנים בדיני אסור
 והתר ושאר דינים • ויש בו הרבה תשובות
 מהראשונים דמית' להו הרב המחבר • והוא
 שקיל וטרי טובא עם רבינו אביגדור • ויש
 הרבה תשובות לרש"י בכלל ובתשובה אחת
 לרש"י כתוב שהיה על ערש דוי זלא עצר כח
 לכתוב וקרא לבתו לכתוב התשובה ההיא והיא
 בדין עמוק מא"ו • גם יש שם תשובות רבינו
 גרשום בר יהודה מאור הגולה • ורבינו
 אביגדור הנזכר חותם אביגדור בכ"ד אליהו
 הכהן • וגם ראיתי ששואל שאלות מרבני
 מאיר בר ברוך מרוטנבורק ומשיב לו מהר"ם
 בכבוד גדול והוא חוזר להשיבו ומקשה על כל
 דבריו (ועיין בס' דרך המלך דף ק"ד) • וב'
 ספרים אלו היו ביד מהר"ם די לונזאנו כמו
 שהביא דבריו בס' קורא הדורות דף כ"א ע"א
 ע"ש • ומהאי דשקיל וטרי עם מהר"ם בר
 ברוך וכותבים זה לזה והוא בסוף שבלי הלקט
 ח"ב נתכרר דמ"ש בשבלי הלקט ח"א וגם
 בח"ב רבינו מאיר זצ"ל אינו מהר"ם בר ברוך •
 וכמדומה שראיתי שרבו היה נקרא רבינו מאיר
 דהיינו א' מרבתי :

רבינו צדקיה רבי אברהם הרופא ממשפחת
 העניים חיבר שבלי הלקט ב' חלקים
 כנ"ל ויש לו הגהות בנמוקי החומש לרבינו
 ישעיה • ורבו היה רבינו מאיר ואינו מהר"ם
 בר ברוך כמ"ש במ"א (ע' לעיל) וגם רבו היה
 קרובו רבינו יהודה בר בנימן הרופא ועליו
 כתוב בשבלי הלקט מורי יעלה • ושם מזכיר
 אחיו מהר"ד בנימן וקרובו מהר"ד בנימן וקורא
 לו אחי שני ומית' תשובות רבינו אביגדור
 הכהן שכותב לו ולקרוביו • וגם רבו היה רבינו
 נתן בר רבי מנחם כמו שתראה בהגהות בנמוקי
 רי"ד הבאתיה בקונטרס מני דוד מ' משפטים
 אות ג' ע"ש • והרב שבלי הלקט היה בזמן
 מהר"ם

[י] מהר"ר צמח בן בנו של הרשב"ץ ואחיד מהר"ש חיברו יכין ובעז משו"ת ומרן והרב המבי"ט זכרוהו :

רב צמח. מביא דבריו בס' רבינו ירוחם. וראה זה חדש דאחר החקירה והתבוננות נראה לי ההדויט שזהו גליון שכתבו מבהוץ וכונתם על תשובת יכין ובעז נכד הרשב"ץ כמ"ש בענייני. בספרי הקטן פתח עינים פ"ו דחלוין ע"ש בארך שרשן של דברים. ועתה ראיתי ברבינו ירוחם חלק אדם נתיב כ"ח דף רל"ה ע"ד שכתוב שם כתב הר"ש בן הרשב"ץ והוא לשון הרשב"ש בתשובותיו סי' רי"ד אות באות. ורבינו ירוחם קדם הרבה שהיה תלמיד הרא"ש ז"ל. וזה עד ממחר כמו שאמרת שהוא איזה הגנה והכניסוה בפנים. והרואה סובר כי רבינו ירוחם היה אחר הרשב"ש ומביא דבריו. ואין הדבר כן. וזה הערה דהמצא ימצא בספרים הקדמונים שהיו בכ"י אצל החכמים והחכם כתב בגליון איזה דין או חדוש ואחר כמה שנים כשהדפיסו הספר הדפיסו הגריון בפני'. וכזה אירע גם בתלמוד הקדוש וכמ"ש רבינו בצלאל. ומעין דוגמא אירע במעתיקי תשובות הרבנים דרואים מסקים בלי התימות וכותבים והותמים שם הרב המחבר. וכן עשו בס' אבקת רוכל בס' י"ד שחתמו בסוף התשובה שם מרן הקדוש* והיא תשובת הרב מהר"י קורקוס ששלחה למרן לכתוב עליה ולא איסתיעא מילתא ונשארה התשובה שם וכמש"ל במערכת י"ד

(עיין עטרי"י קורקוס) ואני זוכר כמה תשובות שראיתי כזאת וכזאת והתברר לי דלאו סר חתים אלא המעתיק. ודמעין יהיו לטוטפות בין עיניו דברים אלו. ועיין בשו"ת מהראנ"ת סי' ק"ב ומהר"א ששון סי' קפ"ו ובשו"ת אהלי-תם סי' קכ"ט וכמ"מ פ"ט מהל"ש שבת :

מהר"ם בר ברוך ושקיל וטרי עמו ועיין לקמן במערכת שי"ן (ט"ו שכלי הלקט בח"ב). והרב מהר"ם די לונזאנו והרב עדות ביעקב היו בידם שכלי הלקט כ"י. וכבר ידוע דמרן ז"ל היו לו רוב הספרים כ"י שכלי הלקט כ"ח ארחות חיים כ"ח אהל מועד ותשובות הרשב"א לאלפים ותשובות הריטב"א וכיוצ' בהם וקצת מחידושי הראשונים הכל כ"י :

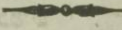
[י] רב צמח גאון הראשון בנו של רב פלמוני גאון משרש קין משרש ריב"ז ורבי מקובל וכו' כ"כ בספר הנלולוי. והיה שנת תרל"א לאלף החמישי. ובספר אלרד הדני ישן הנדפס בקושטנדינא בשנים קדמוניות יש תשובות רב צמח גאון על אשר שאלוהואם יעשו כדברי אלרד הדני במה שחולק על התלמוד והוא אמר שכך מקובל לעשוה שבטים מפי יהושע מפי משה מפי הגבורה. והשיב להם בטוב טעם שיש לתלות ששכח מהרפתקי דעדו עליה וכו' ע"ש :

וראיתי כנתיבא ספרים לרבינו מהר"ו בכ"י ממש שרב למח גאון בהוספו במוסד זקנים היה עושה שאלה ספקין ומשיכים לו ואין אדם מרגיש ויחמר לאדם משנס לשאלו כד וכך וכו' :

[יא] רבינו צמח בר חיים מביא תשובות הרב שכלי הלקט ח"ב כ"י סי' כ"ט :

[יב] מהר"ר צמח נרבוני היה רבו של הרב כנה"ג כ"כ בשיירי כנה"ג א"ח סי' כ"א וסי' ר"ט. ונקבר בעה"ק ירושלם ת"ו והיה בן מה' ישראל נרבוני דשקיל וטרי עם מהריק"ש והרב המוסמך מהר"ם גאלאנטי. [יג] מהר"ר צמח צרפתי רב גדול מרבני תונים כדורות שלפנינו והיה כותב בגליוני הש"ס והפוסקים וקצת חידושים נדפסו משמו בס' בני יוסף הנדפס מחדש. ובח"ב מערכת ז' אות י"ט (ט"ו זרע ילמך בחי"ב) : כתבתי קצת משבחיו :

(*) וכ"ז סימן ל"ח כספ ז"ל : זה כספתי אב"ט סיפסא מצלי ראות הספר. ואין ספקתם כן שאלין סמיפסא צמח' זו עכ"ל-

ק

[א] הרב קויפמן (עיין חיים ארוכים בחי"ב) : מגרמזיא, וכתב בספר הקורא דהוא אשר מזכיר רש"י ביצה דף כ"ד : רבינו

ק"ב ומשם באר"ה :

[ז] ר' קנה ן' אביגדור (עיין מליה' קנס כינה בח"ב) :

[ז] הרב קרשקש וידאל תלמיד הרא"ה חיבר חידושי' על הש"ס כמו שתראה במקובצת כתובות ריש פ"ק דף י"א ע"ד : רבינו קרשקש וידאל ראיתי חידושו לחתילת כתובות כ"י . ולעיל כתבתי שרבינו בצלאל במקובצת מביא מחידושו בכתובות ובאו לידי חידושי הרב ז"ל עצמם בכ"י :

[ז] רבינו קלונימוס הבחור מביא בספר שבלי הקטש כ"י חלק ראשון שבלת ק"ם :

[ז] רבינו קלונימוס הזקן זקנו של רבינו יהודה החסיד . כן כתב בתשובה בספר האגודה דף עק"ב : ושלשלת יחוסו מבואר בספר מצרף לחכמה דף י"ד : [ס] קליר רבי אלעזר הקליר. עיין מה שכתבתי בעניותי בס' מחזיק ברכה בא"ח סי'

ר

חלקת מהוקק והרב בית חדש . חיבה חבר נאה בהל' שבת ועירונין בפלפול ואסקי שמעתא לדינא ונקרא תוספת שבת . והוא היה רבו של בעל מחנה ראובן :

[ז] מהר"ר רפאל מריבים (עיין דגול מרכס בח"ב) :

[ב] הג"מ רפאל הכהן (עיין ועב סכסג בח"ב) :

[ג] מהר"ר רפאל מלובלין הוא תלמיד הרב שפתי כהן ושקיל ומרי כמה זימני עם הרב בני חיי ובי"ד סימן ק"י מביא שם הרב בני חיי תשובת הרב מהר"ר רפאל מלובלין הנז' :

[ג] כמה' רפאל הלוי (עיין קול סן לוי בח"ב) :

[ד] מהר"ר רפאל מילדולא (עיין מ"ס רבים בח"ב) :

[טו] החכם רפאל נורצ'י (עיין סאה סאה נפ"ב) :

[טז] מה' רפאל נחמיאש (עיין הון רב בח"ב) :

[יז] מהר"ר רפאל שלמה צדור (עיין סרי לדיק בח"ב) :

[יח] מהר"ר רפואה שלום א' מרבני מצרים ונא אמון ושקיל ומרי בתשובה כ"י עם הרב הכולל אהרן אזובי . ועיין בשו"ת ברכה בי"ד סי' קכ"ג :

קונטרס אחרון

[ב] רב שמו רבי אבא והוזכר בברייתות שכך קיבלו הגאונים ז"ל . ועמ"ש לעיל במערכת אל"ף אות י"ד . (עיין סכ"ב) : רבותי

[ב] רבינו ראובן רבי של רבינו מנוח כמ"ש בפירוש ה"ר מנוח כ"י וכמ"ל . (עיין רבינו מנוח) :

[ג] מהר"ר ראובן אשכנזי ז"ל חיבר ספר מחנה ראובן ושמעתי שהיה סיני זעוק הרים בהרפות ובקאות והיה תלמיד מהרב המחבר תוס' שבת . ועוד לו ס' בכ"י :

[ג] רבינו ראובן בר חיים (עיין סי' הסמיד בח"ב) :

[ז] מהר"ר ראובן מזרחי חיבר ספר מעין ננים מלשונות וקצת דרושים . והמליץ החכם השלם כמה"ר אהרן המון הוא עשה ההקדמה הידוע :

[ס] מהר"ר ראובן ן' צור אביו של הרב המפורסם מהר"ר יעקב ן' צור היה תלמיד מהרב מרדכי אצבאן הזקן והיה מתנהג הרב ראובן בחסידות מאד ומחמיר על עצמו הומרות גדולות בענין המאכל וכיוצא וידענו ענין נפלא שאירע לו :

[ז] רבינו רחביה אחד מרבתינו בעלי התוספות :

[ז] מהר"ר רפאל אישפיריאל הרב פני משה בח"ב סימן ס"ד שקיד ומרי על תשובתו והוא תלמיד הרב מהר"י מטראני . יש לו תשובות בספר אחיו מה' חנניה כמ"ש בה"א מערכת הי"ת אות ה' בס"ד . (עיין מ' חניס אישפיריאל) :

[ס] הרב רפאל אשכנזי (עי' סלכ"ט) : [ט] מהר"ר רפאל מריני ק"ק בארחהב וראש ב"ד נכד הגאונים הרב

[ז] רבינו הגדול כותב הרמב"ן על הרי"ף . והרישב"א כותב כן על הרמב"ן . ומרן על מהר"י אבוהב ומהר"י די ליאון : רבינו הגדול כותב מרן בבית יוסף על מהר"י אבוהב . ושם עתי דהוה רבה רביה מהר"י בי רב ולכן קוראו רבינו הגדול ע"ד שכותב הרישב"א היה תלמיד הרא"ה והרמב"ן רבו של הרא"ה ולכן כותב רבינו הגדול . וזאת היתה דמיון ב"י לכתוב רבינו הגדול על מהר"י אבוהב . ויען הרב מהר"י די ליאון היה חבירו של מהר"י אבוהב . ואפשר שלמד נ"ב מהר"י בי רב ממנו . לכן גם למהר"י די ליאון כותב עליו מרן רבינו הגדול :

[ח] רבנית גדול המורים הרש"ן בח"ג כ"י ע"ה הביא משם רבנים אחת סירוץ לקושים הסוף . ומהר"ר יוזפא בנו של הגאון סמ"ע בהקדמתו לפר"ש מביא שני דיינים שחי"ש הרבנים אמו . ובספר זרע בירך ח"ג כספ דשאלה לו הרבנים פירוש מאמר ז"ל . והרב זררון יוסף בדרושי' הביא פשוטי' ופירו'ש מןהאשה הרבני' ע"ש רי"ע ריאמי להגאון רבינו שמשון בספר כרייתו דף ל"ה ע"ג דמוק אמשערדס שבחזו"ל מלינו אשה זוגרס בכרייתא חולקת עם התנאים בסופסוף רכלים פ"א דכ"א מליעט וכו' ילחמי מהכוונה אך לחדוש בעלמא להמלא אשה בנבול הסתאים עכ"ל"י גם אני בעניי הלכתי בעקבות הגאון לחידוש שחזרו במחברים . ור"ע כי בסופסוף שזכר הגאון ז"ל באורו מקום באותו פר"ק באותה אשה עם אשה מולא שהיא ברוריא ברסיה דרבי חינאי בן סרדין ודיכיהו דרבי מאיר . ושם בסופסוף רכלים ב"ק פ"ד היא חולקת עם אביה כמ"ש בהנה"ש עם בספר כרייתו' . ובספחים דף ס"ב אהמר עלה דהווס גמרא סלחמא שמעמא חמלס מלא רבווחא ביומא דספוסחא . ובגרונין דף נ"ג בעשא כהסוה סלמירא ודרשה פסוק :

ואולם אין כל חדש וכבר היה לעולמים דאמרין פ"ק דמגילה דהיו שבע נביאות . ואמרו בנתרא דף קי"ט דבכחו לפחדר חכמיות דרשניות . ומאי דאמר רבי אליעזר לאשה חכמה ביומא דף ס"ו אין חכמה לאשה חלה ככלך ומאי עובדא חיי"ש בירושלמי פ"ג דקטוה היינו דרובא דרובא דנשי הכי הוו ולמיעוטא דמיעוטא אפי' לרי"מ לא חיישינן . והו דרבי אליעזר לטעמיה דסבר כל המלמד אס כסו תורה כאלו וכו' . וכמ"ש חס בירושלמי ישרפו ד"ס ואל ימקרו לנשים . ושפיר עבר ואל האשה אמר אין חכמה לאשה אלא ככלך . ועיין מ"ש אני בעניי בקונטרס עוב פין ס"י ד' ע"ש .

[י] רבנן סבוראי עין לעיל במערכת סמ"ך (עיין סבוראי בקי"א) :

[ז] רבותי כותב הרמב"ם ער מהר"י מיגש ורבו הרי"ף הרב ס' יוחסין על זה וסקדון . והרבה פסק הרב על זה ואחריו החזיק הרב פי מלאכי דף קפ"ב ע"ב וזמן זמנם דרשי . ולפי סדר זמנים שנות דור ודור לא יחכן שהרמב"ם יהיה תלמיד רבינו יוסף ו' מיגש . והרב יד מלאכי הסכים דרך כבוד קורא אותם רבותי . ואני בעניי מצאתי פשו דבר בח"ב מערכת מ"ם אות ה' לך נא ראה . וכמ"ש לעיל מערכת מ"ם אות ז"ך ע"ש . (עיין הרמב"ם) :

[ג] רבי אמרו בירושלמי פ' הנחנקין סוף הלכה ב' רבי הוא רבי יהודה השני' . אמר רבי אבוס הוא רבי הוא רבי יודן הכטיא הוא רבינו עכ"ל . ובמדרש רבה קורא לרבי רבינו מרי' . ואפשר שהטעם משום דהמדרש רבה חיצו רבי הושיע' רבה כמ"ש רבינו הרקח דיש פסרו והוא סלמיר רבינו הקדוש ולהכי כשמזכיר רבי קורא לו רבינו ססו ועיין בהשמועות ועד ח"ב והוא כמ"ש ח"א חדש דף קל"ע ע"ב . (עיין רבה בח"ג) . **והרב** מהר"י חלפי' ז"ל בעץ חיים בהקדמתו חקר דכל הכטיאים קורין אותן רבן והי"ל גם לרבי רבן . וכי סימא דרבי מענותותו לא רלה שיקרא רבן אלא רבי ח"ב רבינו אביו שהיה עניו גדול כמ"ש פ' הסועלים דאמר לו לרבי בנו אשה ארי בן שועל אמאי קדאופורבן הו"ל לקרופו רבי עכ"ל . ועם הדרון הפליחה דרבי הוא סידר המשנה ולכן מענותותו כהם בשמא הוא עליו רבי במקו' רבן . אבל בעד אביו אינו רשאי לעשות עניו ולקרומו רבו ולא רבן . ואדריכא הוא מחויב לכבוד לאביו .

כתב מהר"ל בלקויעו דטעס רבי שהיה מכבד העשירי' היינו שמונתו יראו וכן יעשו הכל לכבד העשירי' . והוא היה עשיר גדול וא"כ כשיכבדוהו נאלא שמכבדין אותו בשביל שהוא עשיר ולא מפני חורוה ע"ש . **ור"ע** דכסב מרן ככללי הגמרא דרבי קילר ת"ר סדרי משנה ועשאן ששה . ואני כספתי בעניימי דבמחצת ויערי ובכסות רב שירי באון כסוב דהלל ושמאי' הס שקלרו ת"ר סדרי משנה ועשאוס ששה . ודברי הכרייתו דסמ"ך עלייהו מרן יש למרסס כן . וכן כסב בספר הקדו' קנה דף פ"א ע"ב דער הלל ושמאי' היו ת"ר סדרים והכל ושמאי' קלרוס והטעמיוס על ששה סדרים ע"ש . ועמ"ש אני בעניי כפחה עינים חגיגה על דף י"ד בס"ד .

רבי ביומו יתן רשות לכסוב תורה שבע"פ . ורליתי רמי דמי' אכסוב לו רבי פורתי' . רבי קרי' . והס אומיות רבי רב' יכסוב תורה שבע"פ . ורועו עש"ל שלל נכסכה תורה שבע"פ כדי שסיה לישדאל לכר . ובסקדומס קמ"ש פיש שצוון ססס עורודים בשלסס יתן רשות לכוסכה לתורה שבע"פ . ולי הדל אפשר לרמוז אכסוב לו רבי תורה שהיא שבע"פ שהיא הרוב בצמן כמו זכ נכסבו ושסרל לישדאל . ודוק כי קלרתי .

רושיד והיה בזמן הרב הגדול מהר"ר דוד גרשון והרב גנת ורדים ויש לו כמה תשובות בס' גנת ורדים ובס' משאת משה ובס' שערי ישועה כ"י להרב מהר"ר זיין ואני ראיתי ספר תשובותיו כ"י גדול חכמות והאיות וספר דרשותיו כ"י :

[יג] מהר"ר שבתו במה' עמנואל חסן (עיין חסן ישועה בח"ב) :

[יד] רבינו שילה בן הרי" מסימפונט (עיין רבינו יצחק בר מלכי לרק) :

[יז] מהר"ר שקום (עיין יד אשכול בח"ב) :

[יט] מהר"ר שלום מוינא (עיין עה"ט) :

[ע] מה' שלום שכנא גדול בדורו תלמיד מה' יעקב פולאק . ותלמידו הרב מה' שכנא מור"ם ומהר"ח ה"ה ויכות מים חיים השגות על מור"ם בי"ד עד תורת החטאת . ובן מה' שכנא ז"ל מה' ישראל שקיל ומרי עם מור"ם כמש"ל מערכת יו"ד (עיין עה"ט ישראל כ"י סכנא) :

[עג] מה' שלום שרעבי ולה"ה אחד קדוש בדורנו מקובל מופלא וכמעט הי"ל

ס' עץ חיים שהוא הקדמות רבינו האר"י זצ"ל בסדר הרמ"ם ז"ל על פה ובקי בהקדמות על מתכונתן ובדרכי בקיאותן והכמתו העמיד כוונתו האר"י ז"ל על בוריון כסדרן והלכתן . וכתב קונטרס גדול שמו רחובות הנהר לבור ולפרש ההקדמות היטב עימקן ורומן נימוקן ופעמן . והיה מכון כל כונות רבינו האר"י ז"ל . ובכר לילה אחר תקון חצות בסדר רבינו האר"י זצ"ל תקון רחל ותקון לאה כמשפ"ט . היה מיוחד יחודים כמ"ש רבינו האר"י זצ"ל בשער רוח הקדש :

[עז] מה' שלמה אבסבאן מזכירו בשו"ת מהר"מ"ט והרב ספר חרדים מזכירו לשבח ויש לו תשובה בשו"ת אבקת רויכל סי' קמ"א והתום עם הרבנים שם כמ' אבקת רויכל סי' קכ"ד . והוזכר בשו"ת משפטי שמיאל ושו"ת מהר"ם אלשיך ובס' מעשה חייא . ונת נפשיה שנת הבש"ן ואפטר עלוי מהר"א לאניאדו חתנו של מהרש"ל כמ"ש בספרו מנן אברהם דף קנ"ח :

[עח] הרשב"א (רבינו שלמה בן אברהם ז' אדרת) מברצלונה . (כס"ט מהרמ"ו

[ב] מהר"ר שאול אבדק"ק אמשטרדם (עיין בנין אריאל בח"ב . ועיין מה' העטל) .

[ג] הרב שאול בר דוד (עיין טל אורות בח"ב) :

[ד] מהר"ר שאול הלוי מורטרא (עיין נכנס סאלו בח"ב) :

[ה] מהר"ר שאול רב בקראקא (ע"י מ' העטל) :

[ו] מהר"ר שאול שירירו יחיד בדורו ומי כמוהו מורה . כ"כ הרב מהר"ש צדור בתשב"ץ ח"ד ס"י ח' :

[ז] מהר"ר שבתו הזכירו הרב מהר"י וייל בס' תשובותיו בדינין ס"י ס' . ומור"ם בדרכי משה בא"ח ס"י נ"ג הביאו . אך יש ט"ס שבד"מ א"ח הארוך והקצר שסביב הב"י כתוב וכ"כ מה' חיים שבתו והוא ט"ס זצ"ל וכ"כ מה' שבתו כמו שהוא בדיני מהר"י וייל הגו' שממנו העתיק הרב מור"ם בדרכי משה :

[ח] הרב שבתו נארמזואן (עיין מ' שוואל בארמזואן) :

[ט] מהר"ר שבתו וינמורה (עיין נהר שלום בח"ב) :

[י] מהר"ר שבתו יונה תלמיד סרביץ תלתא מהר"א ששיין ומהר"א די בישון

ומהר"י ז' עזרא בזמן מהר"ש"ח ומהר"ש"ש . חיבר על רבינו ירוחם כלו שני חבורים . מגיד לאדם זה חלק אדם וחוה . מגיד מישרים על חלק מישרי' ונאברו . ונדפס שי למורא דהרב :

[יא] מהר"ר שבתו הכהן מק"ק ויילא בן הגאון מה' מאיר תלמיד הגאון מה'

יהושע אב"ד מק"ק קראקא . חיבר שפתי כהן י"ד ונדפס שנת בקד"ש והיבר ש"ך ח"מ וספר נקידות הכסף וס' תקפו כהן וס' גבורות אנשים . ובש"ך אימר לפעמים כחבתי בספרי גראה שהי"ל חיבור על המור והבי' ובדמוכה מדברי הרב פני יהושע בביצה דף כ"ה ע"ב ועיין בש"ך י"ד סימן ט"ל ס"ק ח' . ועלה לשמים ולא הגיע למ"ב שנה . ובסוף ש"ך י"ד כתב המגיה שה' לו להרב חיבור גדול על התלמוד והפוסקים . ותוקף גדולת הכמת הרב שפחותיו דוכבות נפלאות מתורתו . (עיין ספטי בכ"ן בח"ב) :

[יב] מהר"ר שבתו נאוואוי הי' רב בעיר

ז"ל ססיה נפרש קין משרה עקביל וריבז ורע וכמה
כניאים פלחים ולמוראים ע"ש והוא תלמיד הרמב"ן
ורבינו יונה ורבינו יצחק בר אברהם והוא בר
פלוגתיה דהרא"ה :

ומגדולי תלמידיו רבינו אברהם אסמעאל
ורבינו דוד הכהן שמוכר רבינו ירוחם
ורבינו ה"ם בר דוד בעל הצורות ורבינו בחיי
המפרש והרישב"א :

הרשב"א חיבר חידושים על התלמוד וזאת
לפנים נדפסו בוניציא חידושי ברכו'
גיטין חולין להרשב"א ובתרא להרמב"ן :

וראיתי להרב מה' ברוך אנגיל בתשובותיו סי'
מ"ו שכתב דקבל דחידושי בתרא גם כן הם
להרשב"א ומקשו ורמי מתשובות הרשב"א
לחידושי בתרא . ואני בעניי אומר דאין למדון
מדברי קבלה זו כי חידושי בתרא הם להרמב"ן
וכמ"ש מהריב"ל בח"ג סי' ג"ו וכל הפוסקים
קמאי ובתרא . וזה דבר ברור כשמש אין
צורך להביא ראיות ע"ז . ותו דיש בדינו
חידושי הרשב"א לבתרא כ"י . וגם רבינו יונה

והרשב"א והרישב"א בחידושיהם כ"י מיתו
מדברי החידושים הגו' בשם הרמב"ן . ואין
להאריך בזה . ונדפסו שבע שיטות הרשב"א
בקושטאנדינא ובאשכנז . אך חידושי סוכה
אשר באו אל קרבנה הם מהרישב"א ככתוב
בדפוס בתחילתה . ובחידושי הנזכר בסופה
מוכר הרשב"א . וכמה לשונות מחידושי סוכה
הגו' הביאם בארחות חיים משם הרישב"א וז"פ :

ודע כי חידושי ר"ה להרשב"א אשר שם הם
קצור מחידושי הרשב"א והם חומש
מהחידושים ויש אתנו חידושי ר"ה להרשב"א
כ"י במלואותם . גם נדפסו חידושי קדושין
ושבועות וקצת נדה להרשב"א . וכבר ראיתי
חידושי הרשב"א כ"י על קצת מסכתות ובכלל
על מסכת מנחות . ומקרוב נדפסו חידושי
הרשב"א לכתובות :

הרשב"א חיבר תשובות לאלפים וכבר נדפסו
ח"א מתשובותיו וספר תודדות ארם
וקורין לו האחרונים ח"ב. גם נדפסו המיוחסות
להרמב"ן ונדעו התשובות המיוחסות להרמב"ן
הם מהרשב"א וכמ"ש מן בית יוסף בהקדמתו
וק"ק על הרב סה"י איסקאפה בתשובותיו
הנדפסות בפפד"א ריש דף ב' דהקשה מתשו'

הרמב"ן שבמיוחסות לדברי הרמב"ן שכ' הרב
הנמקי בשמו . דבתשובה כתב כדעת הרשב"א
הפך מ"ש הרב הנמקי בשמו של הרמב"ן . ולא
זכר דהתשו' המיוחסות הם תורת הרשב"א :

והרבה גדולים אנב דטרידי בפלפוליהו אנב
שטפיהו לא זכרו מזה דתשובות הרמב"ן הם
מהרשב"א וכמו שהודיענו מן בהקדמתו
לבית יוסף . וכבר אני בעניי העירותי על
הגדולים בכמה מקומות . ואני הצעיר ראיתי
תשובות הרשב"א כ"י מסודרים בסדר נאה
בכללים וסימנים . ועוד ראיתי שני קובצים
מתשובות הרשב"א . ושמעתי כי בארץ המערב
נמצא ספר הבתים מתשו' הרשב"א גדול יתר
מאר . ומרן בכ"י מביא הרבה תשו' הרשב"א
דליתנהו בדפוס . גם ידוע שכמה תשובות
בת"א הם בקיצור מאד וזאת היתה לאחרוני
זמנינו נכונים הם באר"ש מהגדוין בתשו'
הרשב"א כי לא ראו דברים כהויתן בצביונן
ובקומתן :

הרשב"א חיבר תורת הבית הארוך והקצר
ושניהם בדפוס . והיבר ספר משמרת
הבית להשיב השגות הרא"ה שהשיגו בספר
ברק הבית על תורת הבית . ומתוך משמרת
הבית מובן כי הוא לרב המקנא להרשב"א :
ואולם קושטא קאי כי הרשב"א עצמו שמש
בעל הבית את ידו ונועל ביתו לשומרו שמיר'
מעליא יטור נפ"ש . וכ"כ הרב גנת ורדים
יד כלל ד' סוף סימן א' וז"ל קבלה בדינו
דספר משמרת הבית הרשב"א חיברו עכ"ל .

ואין צורך לדברי קבלה שהדבר מבואר בתשו'
הרשב"א עצמו ח"א סי' רס"א וז"ל ומן הדומה
לא ראית מה שכתבתי במשמרת הבית וכו'
ע"ש ובמשמרת דף כ"ג ע"א . והרב כנה"ג
בתשובה י"ד סי' ק"ז השיג בזה על סהר"ש
גאון . ואחר זמן רב נדפס יד מלאכי ועמד על
כל זה . ועיין בשו"ת פני יהושע י"ד סימן מ"ז:
משמרת הבית של הרשב"א מן לא ראה אותו
שו"ת הרב פני יהושע י"ד סי' י"א . והרב
כנה"ג י"ד סי' נ"ו הגהב"א אות מ"ח כתב דמנן
כ"י לא ראיה בך הבית להרא"ה ע"ש . אבל
מהרש"ל ופרישה וב"ח ראוהו :

וראיתי להרב פרי מגדים על ש"ע י"ד שכתב
בהקדמתו כן וכתב וז"ל ובתשו' סימן

דס"א כתב כן לרב רבינו יהונתן דבמשמרת
 הבית כתב פי' ממקום דשח וכו' וכעת לא
 מצאתיו עכ"ל. וכבר לעי' כתבתי שכן הוא
 במשמרת דף כ"ג. וגם מ"ש בתשובה זו
 השיב לרב ר' יהונתן הוא אנב שיטפיה שהיא
 תשובת סי' רס"ב וזו לנרבוה. ובתשובת
 הרשב"א ח"ג סי' שס"ג האריך על דברי ברק
 הבית דף כ"ב ורמז שם שלא כתב במשמרת
 ע"ז ח"ל ולרוב פשיטות דברי הבטלה אשר
 שם לא ראיתי לשפוך בה דיו וכו' עש"ב.
 וכן יראה הרואה דבמשמרת שם קיצר מאד
 וכתב והעומד על טעמיו יראה ויבין. ובתשובה
 הגו' פירש יותר כלפי השואל מנרבונא.
 ואפשר שהוא השואל עצמו דסי' רס"א מח"א
 דהענינים בתורת הבית סמיכי אהרדי והשואל
 שם היה מעיר נרבוה כמש"ל:

הרשב"א חיבר עבודת הקדש בדיני עירובין
 וז"ט והוא בדפוס אך לא נתפשט
 אלא מקרוב כמ"ש מורנו הרב המופלא בסוף
 בתי כהונה ח"א. ובחידושי הראשונים
 המועתקים בריש ספר מעשה רקח נראה משם
 דהרשב"א בדיני שבת ועירובין כתב באורך
 כאשר עשה בדיני שחיטה וטרפיות ואו"ה
 וכו' שחיבר תורת הבית הארוך וכן עשה בדיני
 שבת ועירובין וז"ט וכן נראה מתשובות
 הרשב"א ח"ג הדשות מעתה סי' רס"ה. וכן
 ראיתי בשיטה מקובצת לז"ט סוף דף כ"ד
 מהש"ס שכתב כמ"ש הרשב"א בעבודת
 הקדש הארוך. וכ"כ הרשב"א בתשובה
 במיוחדות סי' קנ"ב. וכבר כתבתי זה נראות
 בסוף בית מועד. ולמדנו דספר עבודת
 הקדש שבידינו הוא הקצר כמו תורת הבית
 הקצר. והארוך לא נראה בעליל:

זהנה מחידושים אשר בראש מעשה רוקח
 נראה שהארוך מעבודת הקדש אנב
 שיטפא קורין אותו תורת הבית ע"ש:
 ודע כי בספר כפתור ופרח פי' מ"ד מביא מס'
 תורת הבית בענין צדקה. ועיי"מ ש' אני
 בעניי בקונטרס חיים שאל' בח"ב סי' י"ט:
 הרשב"א חיבר פי' על ההגדות והביא קצת
 ממנו הרב הכותב בעין יעקב.
 ומתשובותיו בקצת מקומות יראה דהיה לו יד
 בקבלה. וראיתי איזה קונטרס כ"י מהרשב"א

ע"ד האמה אך בהעלם נמרץ. וכבר נודע את
 כל תוקף גדולת הכמת הרשב"א. וכתב
 מהרשד"ש שרבו מהר"י טאיטאצק הי' מחשב
 סבות הרשב"א נגד רוב הפוסקים:

הרב שיירי כנה"ג בא"ח סי' י"ג כ' דהרשב"א
 קשיש ממהר"ם בר ברוך. וכבר השינו
 הרב יד אהרן שם. ואני בעניי כתבתי שם
 בספרי הקטן ברכי יוסף דלפי הנראה מסדר
 זמנים הרשב"א האריך ימים אחרי פטירת
 מהר"ם ע"ש. וכן הוא האמת דהגם דבפטירת
 מהר"ם יש דעות באיזה זמן מ"מ לכל הדברו'
 הרשב"א האריך ימי' ובימי' אידע עיני מהר"ם
 ופטירתו. ומתשו' הרא"ש כלל כ' סי' י"י
 נראה שבהיות הרא"ש בספרד כתב לו
 הרשב"א. גם כתשו' הרשב"א סי' תרפ"ט
 כתב שמעתי מאחד מגדולי דרבנים שהעיד
 משם הרב ר' מאיר מרוטנבווק וכו' ע"ש.
 ובתשובה זו ליכא למימר כמ"ש הרב שיירי
 על התשובה שבמיוחדות סי' ר"ט שאינה
 מהרשב"א. כי תשובה זו הביאה בשם
 הרשב"א הרשב"י והרדב"י. וכמזומה לי
 שמ"ש הרשב"א שמעתי מא' מגדולי הרבנים
 ליון על הרא"ש שכן הביא בפסקיו משם
 מהר"ם. ואין להאריך.

[כ] רבינו שלמה בן אברהם ממונפלייד
 (עיין רבינו יונה הסקיד מנירוולד):

[כב] מה' שלמה אהב (עיין שמן הטוב בח"ב)
 [כג] מה' שלמה די אוליוורה (פיין טעמי
 הטעמים בח"ב):

[כד] מה' שלמה אלגאזי הרב המפולפל
 נכדו של הרב יוסף גאנסו מרבני בווסא. והיה
 חמוי של הרב בני אהרן והיה בזמן הרב סה'
 חיאל באסן ומהר"מ"ט ומהר"ם די בוטון והרב
 סני משה והרב מהר"י אישקאפא והרב כנסת
 הגדולה ורבני דורם. והלא למשמע און
 ששמע נפלאות מהרב ז"ל והתבודדותו בעיון
 וחיבר ספרים הרבה. ואני הצעיר שמתי סימן
 לספריו שמו וכנויו זל"ה. כי ר"ת ספרי הרב
 הוא ר"ת שמו הטוב ומשפחתו זל"ה בדרך
 זה. שלמה ר"ת: שמע שלמה. רחם סתרים.
 מעלפת ספרים. המון רבה. א ל ג א ז י ר"ת:
 אהבת עולם. (תאוה) לעינים. נופי הלכות.
 אפרין

אפריון שלמה. זהב שיבה. יבין שמועה.
 זל"ה ר"ת: זקנת שלמה. (קלורית)
 לעין. הליכות אלי. הגהות בשפתי ישנים.
 ועלה הרב לעה"ק ירושלים והור לאזמיר
 להרפס נופי הלכות והור לעה"ק ירושלים
 והיתה מנחתו כבוד. ונכדו הרב החסיד מופת
 דורנו מהר"ש אלגאזי רב בארץ מצרים והאריך
 ימים קרוב לחשעים שנה. ובן נכדו הרב
 החסיד אב"ד רמ"מ בעה"ק ירושלים מהר"י
 אלגאזי הרב המחבר שמע יעקב. שארית
 יעקב. נאות יעקב. אמת ליעקב. ועוד לו
 חיבורים הרבה זלה"ה:

[יג] הרב החסיד מר קשישא מהר"ש
 אלגאזי גדול הדור היה
 מדיני עה"ק ירושלים ת"ו בזמן מורנו הרב
 מהר"א יצחקי והיה תלמיד הרב פ"ח כמ"ש
 בנדפס במערכת ח"ת (עין מ' חזקיה די סילוף)
 ואח"כ היה רב בארץ מצרים מ"ה שנה. ובתחל'
 ה' רב בחברת הרבנים מ' בנימן מעלי הכהן
 ומהר"י ז"ן. ואח"כ ה' רב רבדו למעלה
 מעשרים שנה. וראית' חבוריו כ"י משות'
 ולשונות הרמב"ם. והיה אפטרופוס גדול
 לעניים ואחר סטירתו לא השאיר אלא שיעור
 כתובה להרבנית ע"ד שכתב הרב זוע בירך על
 הרב ב"ח והרב ת"מ והרב בית שמואל ע"ש
 והכנסתו רובה כמעט ה' מחלק לעניים וצנועי'
 ות"ח. וחסידותו ושקידתו בתורה ה' הפליא
 וכמעט שלא נסתכל בד' אמותיו. וחי קרוב
 לחשעים שנה. ואני הצעיר בשנת תקי"ג
 זכיתי לקבל פני שכינה ימים אחדים. והרב
 ה' בן בנו של הרב הגדול מהר"ש אלגאזי
 בעל יבין שמועה וכו'. והיה הרב הנזכר אחיו
 מאמו של הרב הגדול עיר וקדיש מהר"א
 בעל עץ החיים וכו'. והני תרי אחי קדישי
 סלאני איהם עולים בכל הארץ יצא קום
 ודבריהם נשמעים בשמים ורבו עניניהם ז"ע:

[יד] מהר"ר שלמה אלפראנגי מרבנים
 הקדמונים אשר בארץ מצרים
 כמ"ש בנדפס מערכת מ"ם אות כ"א (עין רבינו
 סליך נר סודום) וה' הרב הזה בזמן מהריק"ש
 וחיבר ס' תשובות וה' מדקדק ומחטט בד"ן
 בתשובותיו כמ"ש הרב גנת ורדים ריש חלק

א"ה. והלשון שהבאתי בנדפס מתשובה כ"י
 להרב הנזכר עתה ראיתי שתשובתו הנזכר
 בנדפס בתשו' מהריק"ש הנדפסות מחדש סי'
 קל"א ע"ש:

[יז] מהר"ש הלוי אלקבץ רבו של הרמ"ק
 ונמצא עם מרן בליל חג השבועות
 הידועה כמ"ש בכתב שהביא הרב של"ה וחיבר
 מנות הלוי שנת רפ"ט. ובזמן שמהר"ם אלשיך
 ה' בן ששים שנה עדין ה' חי מהר"ש אלקבץ
 כמ"ש מהר"י אריפול בתשובה הונאה גנת
 ורדים י"ד כלל ג' סי' ח':

מהר"ש בן אלקבץ רבו וגיסו של הרמ"ק
 תלמיד הרב מהר"י טאיטאצק. חיבר
 מלבד מנות הלוי שכתבתי לעיל. אילת אהבים
 על שיר השירים. שרש ישי על רות. ואלו
 בנדפסו. ועוד בא לידי ברית הלוי להרב ז"ל
 כ"י וכו' פי' ההגדה ע"ה שחיבר לתלמידיו
 החכמים באנדרנופלא וקרא הס' ברית הלוי
 כי כרת את הברית עם חכמי אנדרנופלא ובו
 ג"כ קונטרס מהקדמות נוראות בקבלה ויראו
 ספר הברית הזה ויזכרו ממנו שהיה נוסע לא"י
 והי' לאות בינו לבינם. וחיבר בית ה' חיבור
 הגדול בכחמת האמת. מפתח של שלמה בסוד
 היוונו. עבותות אהבה. וכתב סדר הדורות
 דף קע"ד ע"א דיש בידו קונטרס כ"י מהרב ז"ל
 כבאור מאמר הזהר פרשת בראשית בס' ויעש
 שני המאורות הגדולים שהשיב הרב ז"ל למרן
 מהר"י קארו ז"ל ושם מזכיר מהספר הנזכר
 ופירושו להושע:

[יח] מה' שלמה אמאריק"ו רב א' מרבני
 שאלוניקי חיברו של הרב החסיד
 מהר"ר יוסף קובו חיבר שו"ת כרם שלמה
 וקונטרס עוללות הכרם בשו"ת תורת חיים
 להרח"ש ח"ג וספר פני שלמה דרושים
 נחמדים וכו' הרב חיבר דבר משה ג' חלקים.
 הלכה למשה ב' חלקים וספר יד משה:

[יט] מה' שלמה אסתרזק חיבר מדרשו
 התורה וראיתיו כ"י על החומש.
 וכתוב בתחילתו מדרשי התורה שחיבר הקדוש
 אנשלמה אסתרזק זק"ל. והוא ספר ישן נושן
 וכתוב שם שהועתק במנטובה שנת רס"ו.
 ומ"ש אנשלמה כן תמצא לרוב ע"ד זה בכמה
 שמות בתשובת הריב"ש. ונראה שבלאדם
 גדול

יצחק לא היה צריך למכתב אוריתא אלא מהחדש הזה, ועיין מאי דמשני תתס' ותו דאבנה דרש"י בר אוריין הוה כמדובר :

רש"י, מצאתי כתוב בקונטרס ישן נושן שקראוהו רש"י והוסיפו יו"ד דרמזו

שם אביו ר' יצחק כדי שלא לומר רש"י וכן נזהרו לכתוב על רבינו שמשון הש"ר משאנץ

וכן הש"ר מקוצי כדי שלא לכתוב ר"ש עכמ"ד ואנו קבלנו דמ"ש הש"ר מקוצי הוא על סמ"ג

גם נהיונא שראיתי בספר קדמון שמכנה לרש"י רבינו שלמה ירחי וכ"כ בקצור סמ"ג

דף ל"ח ע"ב ונראה שרש"י או אביו מתחלה היה מלוגיל ומשו"ה קרי ליה ירחי וכ"כ בסדר

הדורות רבינו שלמה ירחי בר יצחק ובתש"ו רש"י המזכירות בשבלי הקטת חותם שלמה

בר יצחק :

רש"י היה מגוע התנא ר' יוחנן הסנדלר כ"כ סדר הדורות דף קס"ט ע"ד שכך כתוב

ביחוס שלו :

רש"י תלמיד רבינו יעקב בר יקר ורבינו יעקב בר יקר תלמיד רגמיה' כ"כ

בתוס' שאנץ נישן כ"י דף מ"ו והיה רש"י תלמיד רבינו יצחק הלוי כמש"ל במערכת

היו"ד (עיין רבינו יצחק הלוי רבו כו') :

ומגדולי תלמידי רש"י : רשב"ם ורבינו שמעיה מפרש מדות בני בנותיו ורבינו יצחק

בר אשר הלוי ורבינו שמחה ורבינו שמריה ורבינו שמואל בונבוקק ורבותינו בעלי

התוספות מיוצאי הלציו .

ובתנ"ל סתרי מהר"ו ז"ל כ"י מכתב ידו מאת כתב ז"ל רבנא שלמה ז"ל לאחר עופו בל' בחלוס לכן כחז

רבנא שמואל וסקילו ז"ל אמר לו מי אפה ח"ל אני שלמה זקני קום ורחץ בכיין כפיך ומלמוד ממני קריאס שם

העלם כי הכל למדתיך חזן מזה וכן עשה וישב אללר כמתקופ חבל לא רחמי ולעזרו וכו' ואמר לו חתיך הפירוש

כטוב כי חין לי רשום עוד לעכנ עכיל' ולא ולמד קדושמו וסיקף גדולמו שלא רלס הן בעוונתי מי ללמדו עד דשקיל

רשום וידע בעוסי' דרש"י רלוי לזו ולין לסתרי' : רש"י עשה שלשה מהדורו' בתלמוד ומהדורא

שלישית היא זו שבדינו' ודקדק מאד בלשונו שרמו כמה חידושים בשנינו אות .

והבאים אחריו אמרו כל פירושי צרפתה השלך לאשפתא הוין מפרש"ן דת"א וכן

פורתא ר"ל חוץ מרש"י מפרש התורה ורבינו יוסף טוב עלם' כ"כ הרב משה ז' דאנון

מפורסגאל

גדול מוסיפין קודם שמו אותיות א' שהם תחילת וסוף אדון כאלו יאמר אדון שלמה וכיוצא בשאר שמות :

[כט] מהר"ר שלמה א'שכנזי (עיין כרכות כספנין . חוב סה"ק . מערכת המשנה כח"ב) :

[ל] רבינו שלמה הכבלי (עיין גדולי לוסיר כק"ח) :

[לא] רבינו שלמה גבירול מדקדק ומשורר ותוכ"ן הרבה חיבר מאמר מופלא

וקראו כתר מלכות וחיבר אזהרות וכמה פיוטי נחמדים וארג מחברת שירה , שקולה מדי

מאות חרוזים בדקדוק הזכירה הראב"ע בספר סאזנים וכתב דלא ישקל כסף מחירה והיה

ממדינת מאלקה אנדלוסי בימי רבינו מהר"ן מ'גש וחיבר ספר מדות הנפש כל' ערבי

והעתיקו הר"ן תבון בלשון הקדש ובריש אזהרות חתם שמו שמור לבי מענה היה במאור

נענה ירא האל ומנה דבריו הישרים ר"ת שלמה בן יהודה ובריש חרוזי ל"ת המתחילים בצל,

כתובים , יקרים , צאי , חתם שמו באותיות ראשי החרוזים שלמה באתב"ש וברשות

לסדר עבודה ארוטמן חוקי בסופו ראשי החרוזים הם אותיות שלמה גבירול :

[לג] מהר"ר שלמה חידארה יש לו תשו' בס' זרע אנשים כ"י :

[לד] מהר"ר שלמה ז' חסון בזמן הרב שבתי יונה ונדפס בית שלמה

מתשובותיו ועוד שו"ת בס' משפטים ישרים : [לז] ר' שלמה בן רבי יוסף מסוקססה ,

(עיין פירוש המשנה כח"ב) :

[לח] רש"י הוא רבינו שלמה יצחקי והוא כנוי לאביו רבינו יצחק ,

ובמס' ע"א מזכיר רש"י מפירושי אביו ודרא כמי שכתב דרבי יצחק אביו לא הוה בר אוריין

ואמטו להכי בפירש"י על התורה פתח א"ד יצחק להזכיר אביו שאמר לו מפני מה כתיב

בראשית ורש"י כתב א"ר יצחק לא היה צריך להתחיל התורה אלא מהחדש והמינו אשר

דברו על הכותב הזה דאיהו ניהו דלא היה צריך להתחיל אלא מתחדש , דאלו פתח

בהחדש שם היה מוצא בילקוט בס' החדש מאמר זה בשם ר' יצחק כמו שהביאו רש"י

גבזהר הקדוש פ' בא דף ט"ל ע"ב איתא א"ר

מפורטונאל תלמיד הגאון מהר"י אבובב בכלליו כ"י .

רש"י פירש תנ"ך אך פירוש דברי הימים אינו מרש"י כדכתיבנא בעניותין בספרי הקטן שעד יוסף דף ק"ד . ודלא נקורא הדורו דף ה' ודף ט' . והתוספות ביומא דף ט' ע"א כתבו וה"ר יעקב בש"ה ז"ל בשם רב יקותיאל הלוי מירמישא דעזריה לא היה בימי שלמה ישוב מצאתי כן בס"ד"ה שפירשו תלמידי רב סעדיה עכ"ל . וכן הוא בפ"י ד"ה א' סי' ה' שבידני . ובסדר הדורות ריש דף קע"ז כתב שפירוש איוב שבידני מזכיר לרש"י , וא"כ גם פ"י איוב אינו מרש"י . אך כעת לא מצאתי זה . וכן מטבע דלשון של פ"י איוב נראה שאינו מרש"י . וכבר קדם לנו שפ"י ד"ה אינו מרש"י . וכן רמז הרב סדר הדורות .

ושמעתי זמם קדוש רב מוסלג שקבל מרבו דרש"י הפענה הרי"ג טעניות קודם שכתב פירוש הסורה . והיה אומר ריש נכרו עה שפירש ארוכי זקני הש"ס סף חני אעשה זמם . אבל פירוש הנקרא לית בחילי כי לא אוכל עשהו ועסה רחמי בספר מאמר העמים להרמ"ע שדפוס ברוטרן מלרט שנת תמ"ן אשר בקוף הספר ממש הניח מעשה ממקובל גדול פלא והפלא . ומכלל הדברים נראה שרש"י כתב פירוש ע"פ הסוד ויש דבריו רז"ן עילאין ולכן הסענה הרי"ג בעניות ואשר רבינו . ע"ה אמר לו אשירי וכר . והמקובל הוא החסיד עה"ר נחמן בר שמואל ז"ל שהפליא לעשות . והלך על קבר רש"י ז"ל ועשה סיגופים והפקודים עד שגילו לו סוד מ"ש רש"י ויסתכלו אותו אחר עמו כלומר אליו קודם עליונות ע"כ באתי שמוכרו

שמעתי ריש מי שכתב דפירוש נביאים שבידני המיוחס לרש"י אינו מרש"י ומעמו שהוא ראה פירוש כ"י על נביאים וכתוב עליו שהוא מר' יוסף קרא . והוא פירש"י דנביאים ממש והארך בזה עכ"ד . ואני אומר שאין האמת כן , ופירש"י שבידני על נביאים וכתובים ממקור קדוש חוצב מחכמתא דשלמה רבתי רש"י ז"ל . ומי יאמין לאשר כתוב בקובץ הנז' שכתב על הפירוש שהוא מר' יוסף קרא , ודילמא מעה וסבר שהוא מר' יוסף קרא . והוא מרש"י או שרבי יוסף קרא העתיקו מרש"י והיה הפירוש ביתה יוסף והמעתיק מכתבתו סבר שהוא שלו . הן אמת שאני כעת מסופק אם רבי יוסף קרא היה בימי רש"י או קודם לו . שרש"י מזכירו לפעמים, וכמדומה לי שראיתי שמוכרו

כל' זה וחברנו ר' יוסף קרא . ואיך שיהיה נראה דאין לסמוך על מ"ש בפירוש הנזכר שכתוב עליו שהוא מר' יוסף קרא . והעד שמפוש דברי הימים שהוא קדמון מאד מזכיר פירוש רש"י דמלכים והוא הפ"י אשר בידני . גם רבותינו בעלי התוס' לא במקום אחד וב' מקומות הזכירו פ"י רש"י כנביאים כ"א במקומות הרבה , ומהם בסוכה סוף דף ה' ויבמות דף צ"ח ע"א ובסנהדרין דף פ"ט כתבו ופירש"י מאור הגולה בפירושי נביאים ע"ש, ומי בהתוס' הקודמין בזמן ויוצאי הלציו בקיאים בדברי רש"י כוותיהו . וביבמות דף הנז' הם דברי ר"י נכד בתו של רש"י . גם רד"ק שהיה בסוף האלף החמישי מיחס הפירוש שבידני לנביאים לרש"י ואין בזה ספק כלל : פירוש מס' נדרים מדף כ"ב אינו פ"י רש"י , ובדפוס כתוב שהוא מפירוש רנמ"ה .

ואף בדף כ"ה כתוב בדפוס ע"כ מפ"י רנמ"ה, מ"מ מדברי מרן בב"י בא"ח סי' מ"ז וי"ד סי' רי"ז וח"מ סי' קס"ו דקרי ליה מפרש משמע דגם שארית פירו' המסכת אינו מרש"י . וכ"כ הכנה"ג ח"מ סי' קפ"ו והרב כהונת עולם בביאורו לסי' רי"ז , וכ"כ הרב יד מלאכי דף קפ"ד ושם כתב דפירוש נזיר ומעילה אינו מרש"י . וגם רש"י אשר סביב הרי"ף אינו מרש"י עצמו . וכ"כ הרב אליהו סוף סי' ר"ח והרב יד מלאכי דף קפ"ד והעיל כן משם מהר"ם אמארי ליי"ו ע"ש , וגם לעיל הבאתיו מהרב יד מלאכי ששם הזכיר הכל ועל זה קצותי לעיל . וק"ק על הרב קובץ נתנאל ריש דף ג"ז שכתב על מ"ש הרא"ש ורש"י פירש דהיינו רש"י דהרי"ף וכו' ע"ש דנראה דרש"י פירש הרי"ף , וזה אינו :

וחזיתיה לרב אחאי דין הוא הד"ר הרב המובהק צירי אמונים כמר"ן רבי נר"ו בספרו הנחמד דרך המלך הנדפס מחדש הלכות בכורים דף פ"ב ע"א שהשיג עד מה שכתבנו בעניותנו בכרכי יוסף א"ח סי' תס"ט ופה לא אכתוב אלא מה שנוגע למאי דקמן ושאר השגותיו אכתוב עליהם במקום אחר בס"ד . וז"ל : הגם הלום חזיתיה שהקשה ע"ד הרב סר"ח כמה שהבין ככוונת דברי רש"י בנדרים דף כ"ב ע"ב . דלמי דעתו מה יענה

הרב בלהקת לשונות רש"י דאיתיה לעיל מזה זכו, מה מאד תמהתי איך נעלם מעיניו דברי מן כב"י ח"ט ס' קפ"ו דס"ל דהמפרש מס' נדרים אינו רש"י ז"ל אלא מפרש אחר מדכתב עליו לא חש לקמחיה ע"ש וכמ"ש הרב החב"ב ורו"ק עכ"ל. ואין כאן תמיהא. דאנן במ"ש ברף כ"ב קיימינן ובדף זה עצמו כתוב בדפוס חסר הנה והעתקתיו מפירוש רבינו גרשון. ומ"ש מן בחי"מ ס' קפ"ו קאי על סוגית דף ל"א. וא"כ אם אחר דף כ"ב מן מכנהו למפרש וכותב עליו לא חש לקמחיה אין ראיה המסכתא עד דף כ"ב דמדף כ"ב הוי חסר לפנינו בדפוס. וכ"כ הרב כהונת עולם בבאור הל' נדרים סוף ס' רי"ז וז"ל והאמת שמדף כ"ב ואילך אינו פירש"י אלא פ"י רבינו גרשום ככתוב שם עכ"ל. והרי שגם הרב כהונת עולם דראה דברי מרן הנזכר ועליהם בנה דפ"י נדרים אינו מרש"י כמו שיראה הוואה. מ"מ כתב דאין זה אלא מדף כ"ב ואיך. וא"כ לפ"ז יפה כתבתי על הרב פ"ח ותכל תלונותיו מעלי:

איברא דאנן בענייתן בס' הקטן מחזיק ברכה א"ח ס' תפ"ט עמדת' בזה והרגשתי על הרב כהונת עולם דאם שארית המסכתא מרגמ"ה לא היה מן כותב עליו לא חש לקמחיה. ותו דאם נקיים מ"ש בדפוס הרי ברף כ"ה ע"ב כתוב ע"כ מפ"י רבינו גרשום. ומשמע דחזר לכתוב הפירוש הוא מרש"י. ואיך מן מכנהו בשם מפרש וכותב לא חש לקמחיה. אשר ע"כ יש לצרוד דכל הפירוש מראשית עד אחרית הוא למפרש אחר שאינו רש"י. ויפה כתוב בדפוס שהיה חסר באותו פירוש מדף כ"ב עד דף כ"ה והעתיקוהו מרבינו גרשום, ולפ"ז אין להקשות על הרב פ"ח מה שהקשתי בברכי יוסף. זה כתבתי בספרי הקטן מחזיק ברכה ע"ש. ומיהו אין כאן תימא במ"ש על הברכים מדברי מרן. דאני עומד ברף כ"ב ואפשר המודה מרן הוא פירוש רש"י. רק מדף כ"ב ע"ב אל המקום אשר רומז בדפוס משם ואיך אינו פירש"י. ובעד הדפוס שכתב ברף כ"ה ע"ב מפ"י רבינו גרשון אין כונתו דמכאן ואיך פירוש רש"י. ואס"י תימא שהוא סבר שהוא פירש"י.

מרן שהיה בידו חיבורי הראשונים כ"י ידע שאינו פירש"י. אבל מראש המסכתא עד ד' כ"ב לא מצינו שלא יהיה פירש"י. ובוזה יתישבו קצת דברי הרב כהונת עולם דאיהו לא מקיים כ"א מ"ש תחילה בדפוס ולא מ"ש ברף כ"ה. וגם יסבור דאין זה רבינו גרשון מאור הגולה ודוחק. ועיין בס' הקטן מחזיק ברכה י"ד בקונטרס אחרון סוף ס' ב"ן דנעלם זה מסדר הדורות דף קל"א ע"ש:

רש"י כנראה דלא פירש בתרא מפ' חקת ואילך וכן. כתבו ז"ל. והרשב"א בחשובותיו בח"ג ס' שס"ב כתב פירש"י דס"פ גט פשוט לא הגיע לדיניו מעולם. אך השואל מביא פירש"י ע"ש.

תוספות מקשים על דברי רש"י במקומות רבי' שהם מהדורא קמא וכיוצא הרשב"א הלוי בס' שרש ישי' פ' הלא בעז מודעתנו. וכן ראיתי להרב ארח מישור נזיר דף כ"ב ע"ב מהספר דכמה פעמים כתבו התוספו' בשם רש"י מה שלא נמצא בפירש"י שבידינו. ושם מגמגם דפירש"י דנזיר אינו מרש"י וכן כתבתי לעיל משם הרב יד מלאכי וע"ש שכתב כן מהרב מגילת ספר שהוכיח מדברי מרן ע"ש:

רש"י חיבר פ"י על מדרש רבה ונרפס על ס' בראשית עם פ"י אבא מהרב אברהם ן' אשר תלמיד מרן ב"י. ורש"י חיבר ס' הפרדס ותשובות. וחי"ל יד ושם בקבלה וכך ראיתי בכ"י וכן נראה ממש"ל אות ה' (ע' לעיל ד"ס ונגדולי סלמירי וכו'). ובחין לשון הזהב בפ' בשדה שכתב י"ד על שם המחשבה בפ' או ישיר משה. גם ביבמות דף ס' ג' ע"ב פירש"י פרגוד מפסיק בין השכינה למלאכים וכו' ע"ש. וכיון רבינו להקדמת מהר"ח זצ"ל הסתומה בעץ החיים ומבוארת בשערי קדושה. ועיין בע"א דף ה' ופירש"י. ורש"י הן בעודנו עוסק בש"ס בתרא סכת נתבקש בישיבה של מעלה. וסימנך ויקדש ב"ם:

פירש"י דאבות ופירש"י נדרים ורש"י דדברי הימים ופירוש מדרש רבה המיוחסים לרש"י אינם מרש"י ותרו עצמן באילן גדול. הגאון מה' יעב"ץ בהקדמת עץ אבות. וגם בתך

רש"י . מצאתי בס' כ"י ישן נושן וז"ל ראש
 דכל החיבורים שנתחברו דרך פירוש
 הם פירושי הרב רבינו שלמה בר יצחק . ואם
 רבו הלוחמים עליו . כלי זינו עליו ותשובתו
 מתוך דבריו כלם נכוחים למבין . אין מעלתו
 נזכרת רק ליחידים כי במלה אחת יכול
 לפעמים תירוץו של חבילי קושיהו אלא
 שלא כיון הרב בהם לענין פסק עכ"ד :

והוא דגמר חומר ללא שלא כיון הרב לפסק הלכה הכי
 חזיניה להרדב"ז בחסוה ח"א ס"י ק"ט שכתב וז"ל
 כיש שיש כדירוי כלל גדול כי רש"י מפרש הוא לא פוסק
 יותר יש לפסוק על דעלי הפסק עכ"ל . גם מן כ"י
 ח"א ס"י י"י כתב דרש"י מפרש הוא ולא פסקו ע"ש . ואל
 מחמה על הפסק דמי לנו גדול מרש"י ואיך הרדב"ז ומן
 כהנו דיש לפסוק יותר על הפסקים . כי עיניך לכתב
 יביטו דברי הרב הכוסב שהכתיב שכתב שלא כיון הרב
 בהם לענין פסק וסנח דפסק . והכונה דרש"י עלמו עוקר
 כונסו לפרש ולא כיון לפסק . ומאחר דקבלה כידם דרש"י
 עלמו לא כיון לענין פסק ח"ב שפיר קאמרי מן והרדב"ז
 דיש לפסוק יותר על דעלי הפסק .

וזה תלמוד ערוך פ"י יש נוחלין ח"ל רב סמי לרי יוחנן
 כי אמר לן מר הלכה הכי נעביר מעשה . ח"ל לא
 תעבידו עד דאמינאל לבו הלכה למעשה . וזה כונס מן
 והרדב"ז והרב הכוסב הנז' דרש"י כונסו לפרש להלכה
 ולא כיון דבריו הלכה למעשה . משא"כ היר"ק והרמב"ם
 ושאר מחבריו דכתיבניהו להלכות הן הלכה למעשה ומסרו
 יפה יפה ללמוד להורות מעשם כתוב . ואין זה חקרן ח"ו
 ולא שאין מנהו לרש"י כי הוא עלמו לא ככב דבריו הלכה
 למעשה ופרי הוא כגונאר . חתום כאשר רש"י כונס
 בפירוש לענין פסק כמו באסור וסתר שלשעשים פוסק
 הדין בפירוש . אז ודאי דבפרוה נחשבה כאשר עבדולי
 הפוסקים וזה ברור . וכן כתבתי בח"א . וע"י דלקט
 ח"ב ס"י קי"ז ובס' בית דין ח"א ס"י ה' ח"י דיש
 סולקין בזה וכן הרב מעריני מלך הלי ליליס חות ס"א חלק
 על מן בזה חסם לרש"י שיפרש הסוגיא אעפ"י שהוא
 עלמו סובר שאינו חליבא דהלכתא . וכי לא יחוש לחורבא
 דמפיק מינה וכו' ע"ש . ואזי חומר חסם למרן שיחשוב
 זה כדבר רש"י רק שדבריו חסם להלכה ולא להלכה ולמעשה
 וכי כי אמר ר' יוחנן הלכה היא קובץ להפך ח"ו . אלא
 כך נראה לו לפי עמם ולא כיון להעמיק ביומר שיהיה
 להלכה למעשה . וכן רש"י לא כיון שיהיו דבריו להלכה
 ולמעשה כמ"ם הרב הכוסב הנז' עד שרש"י יפסקו בפירו
 וכמ"ם ודוק . והרב המני"ח דהלקט ח"א ס"י קפ"ב ככב
 דבא"י ועריבסמאן אין לומר קים לי נגד הרמב"ם ומן
 ועל ראשם פירש"י עיין ע"ש .

כתב רחב"ן פ"י ק"ז ר' לוי ע"א על רש"י שחוסר
 שערו דעם ופורס נכנסקה ונמחשה ונדרשה
 מפיו מורס חתם היסס כמיוס בשלוי ונמיסור הלך ונעמוד
 לעולם רגל שלישי והגדיל סורס וסאדיר ע"ש .

והריב"ב"א בחידושויו זמנין דבי שקיל וטרי
 על דברי רש"י קורא בשמו מן כאשר
 יראה

בתוך הס' עין אבות ככמה מקומות הפריא
 ויתמרר על האומר שפירש"י דאבות הוא
 האמת שהוא רש"י ע"ש באורך . ואני בעניי
 אומר דמאחר דרבינו בעל הטורים אי"ה סימן
 דמ"ב מיחס הפי' הזה לרש"י . וגם התוס' בס'י
 התורה כ"י מיחסים אותו לרש"י . וגם הרשב"ץ
 שהוא מאחרוני הראשונים לגבי דיוק בפירושו
 מיחסו לרש"י . וגם הרב מהר"ש אורייה בספר
 מדרש שמואל שהיה מגורי רבינו האר"י
 זצ"ל בזמן מרן וכר סיעת"א דשמיא מיחסו
 לרש"י . כן הוא האמת הברור . אבל פי'
 דברי הימים האמת אתו כמ"ש לעיל . ולדא
 כשלשלת הקבלה דחשבו שהוא רש"י ומייתי
 ראייה להרבנים שזכיר שהיו בימי רש"י .
 וביותר תימה על הגאון בעל סדר הדורות
 הנמשך אחריו בזה ובכמה מקומות . ולא
 עוד אלא שהוא עצמו ריש דף קע"ז הביא
 דבפי' ד"ה ב' ס"י כ"ג (כצ"ל) ס' י"ד מזכיר
 פירש"י . ולעיל דף נ"ב ע"ב ודף נ"ג ע"ג
 נמשך אחר שלשלת הקבלה ומחזיק פי' דברי
 הימים לרש"י וכן במקומות אחרים :

גם פירש"י על המדרש הנדפס בספר אור
 השכל ומשמאלו פי' הרב אברהם נ'
 אשר אינו בידי עתה לראות ולחקור בו . אבל
 כמדומה לי קרוב לודאי שהרב אב"א היה
 תלמיד מן הקדוש כמ"ש לעיל וכיון שבדור
 ההוא באר"ק צפת ת"ו המלאה אמ"ר קדושים
 אשר בערך ההיים המה הוחזק פירוש המדרש
 לרש"י , כן הוא האמת . ועיין לעיל מערכת
 האל"ף (ע' אור השכל בח"ב) :

הרב הנז' במשנה לתם הוסיף פירוש מס'
 תענית אינו מרש"י . וע"ם זה ל"ק מה
 שהקשיתי אני בעניי בנדפס דף ג' ע"ב (עיין
 רכ"ן ד"ה וק"י) ובס' הקטן ראש חוד ס' פנחס
 דף קכ"ז ע"ר מרש"י דתעניות דף כ"ד למ"ש
 פ' הזרוע ע"ש ודוק :

האמנם אחר זמן ראיתי דמתוך דברי רבינו
 ישעיה והריב"ב"א ורבינו בצלאל
 בחידושיהם לסמכת תעניות נראה בהדיא
 דס' דרש"י שלפנינו במס' תעניות הוא פירש"י
 ודאי . אלא שמרוב העתקות נפלו כמה מ"ם .
 וכן כתבתי בעניותי כפתח עינים בתעניות על
 דף כ"ד :

מחבר

י'ראה הרואה :

[נ] רבינו שלמה בן היתום פ"י פירושים בש"ס ומביא ראיה מפירושו רבי ישעיה הראשון בס' המכריע סי' ס"ז ושאר מקומות ומזכירו ג"כ בס' שבלי הלקט כ"י באיזה מקומות :

[נז] היר שלמה הכהן (ע"י ה"ה"ס ד"ה ודע וכ"י) :

[נח] מהרש"ך תלמיד מהר"ד יוסף סירמן בישראל גדול שמו עד שכת' הרב מהר"ד יעקב אלפנדארי בתשו' שבסוף מגיד מראשי דמהריב"ל ומהרש"ם ומהרש"ך לגבי דין כהר"ף והרמב"ם והרא"ש בזמנם וחיבר מהרש"ך ד' חלקים מתשובות והחלק ה' נדפס זמן רב אחר פטירתו . והוא היה בסוף ימי מרן כנודע מסדר זמנים . ולעת זקנת מהרש"ך היו צמחיים בצאתם מהר"ש ומהר"ש חיינו ומהר"ם מלמד :

[נט] מהריר שלמה כלאין הובאה תשובתו בח"ד שבתשב"ץ בטור ראשון סי' כ' :

[פ] מהריר שלמה אב"ד דק"ק רבוב (ע"י מרכנת המשנה נח"כ) :

[פא] מהר"ש לאניידו (ע"י מסריר שוואל וסניידו) :

[פב] מהר"ש הלוי נכד מהרש"ל הזקן תלמיד מהר"ש חיבר שו"ת והיתה מנוחתו שנת השצ"ה בן נ"ב שנה :

[פג] מהר"ש הלוי חתנו של הרב יהונתן גאלאנטי בנו של הרב

המקובל מהר"ר בנימין היה אב"ד אימיר בזמן הרב ישראל בן הרב כנה"ג . חיבר ס' שו"ת והם בכ"י והרבה תשובות מהם העתיק הרב יד אהרן בספריו שהיה אביו של רבו הרב בנימין ומורנו הרב בתי כהונה ח"ב בס' הגט מזכירו לשבח בשם מהרש"ל מארי דאתרא :

[פד] מהר"ש הלוי הזקן (ע"י לכ אבוס נח"כ) :

[פע] מהריר שלמה מלונדון רב אחד בזמן הרשב"א כאשר תראה בשו"ת הרשב"א ח"ג סי' ג' . ואני דאיתי קובץ כ"י ישן נושן ובו פסקים ממהר"ר שלמה מלונדון והבאתי דין א' ממנו בברכי יוסף א"ה סי' א' אות י"ד ע"ש :

[יו] מהריר שלמה לוריא מגזע רש"י שיצא מהגאון ר' יוחנן

הסנדלר דור ד' לר"ג הזקן . כ"ב בשו"ת מהרש"ל שנתחדשו בדפוס . הוא היה בזמן מרן ומור"ם ומהר"י צונצין ומהר"ם פאדובה . וחיבר חבור על התורה והשגות על הראב"ע . כ"כ בשו"ת הגו' הדרשים מקרוב באו ובי"ש קדושים . ועוד כתב עם שחיבר על הרי"ף והרא"ש והמור . וחיבר ים של שלמה על התלמוד ונדפס על מס' ביצה יבמות קדושין קמא חולין . ואין ס' ים של שלמה שו"ת כמ"ש קורא הדורות . וחיבר שו"ת ונדפסו זה פעמים . וחיבר באורים לסמ"ג ושערי דורא . וחיבר חכמת שלמה על הש"ס

וכס נעשה לו זכירה אחס שלל להדליק כ"ה נר קטן לשעור שעה וסיה לומר ומשכיס שנתחיל כמה שנים ונר"ו יאיר חשיך כסודיה עידן ועידכין והוא הדבר יעמין ברמ"ז כהקדמם ים של שלמה שהלכו לו מן השמים כנר מלוס . ובביאוריו לשערי דורא משיג על מור"ם בתורת חטאת דף ו' ודף ז' ודף ל"ד . ובתשובותיו מבואר הייכות שה"ל עם מור"ם : ומבואר הדבר כי רש"ל מר ניהו מהר"ש לוריא ודלא כדמוכח מס' מגן שאול סי' נ"ח דתרי הוו . ומגדולי תלמידי מהרש"ל הרב משה משה והרב משאת בנימין . ושמעתי שלמד חכמת האמה עם הרב מהר"ר ישראל סרוק תלמיד רבינו האר"י זצ"ל קרובו . ונתבקש מהרש"ל בישיבה של מעלה שנת של"ג והיתה מנוחתו כבוד :

מהרש"ל כתבתי לעיל שהוא מגזע רש"י וכן כתב סדר הדורות שיש בידו מניחת יוחסין שכתב כן ע"ש דף ק"ד . וכן ראיתי שכתב הגאון מהרש"ל עצמו בי"ש יבמות פ"ד סי' ל"ג ועל רש"י יחוס בית אבי סמכתי וכו' ע"ש . ונדפס יש"ש גיטין ועמ"ש לעיל מערכת י"ד בס"ד (עיי' ין סל שלמה נח"כ) :

[יז] מהריר שלמה ן ר' ליביש מלונדון הוא הגאון החסיד רבו של הרב בית חרש כמ"ש הרב ב"ח ברוש א"ה ובתשובותיו הנדפסות בפסד"מ סוף סי' פ' ושאר דוכתי :

[יח] מהריר שלמה ן מובחר הביא תשובתו בתורת חיים למהרה"ש

[יט] מהריר שלמה ן מובחר הביא תשובתו בתורת חיים

[כ] מהריר שלמה ן מובחר הביא תשובתו בתורת חיים

[כא] מהריר שלמה ן מובחר הביא תשובתו בתורת חיים

[כב] מהריר שלמה ן מובחר הביא תשובתו בתורת חיים

למהר"ש ח"א סי' ס"ג והזכיר תשובתו בכבוד מהר"ש שם בסוף סימן ס"ה ויש לו הקדמה ושירים בס' אהבת עולם דפוס קושטנדינא :

[ט] רבינו שלמה מטראני ואיתי בס' שבלי הלקט חלק ב' כ"י שמביא מתשובותיו ונראה שהיה בזמנו ועתה ראיתי בשבלי הלקט ח"ב סי' קי"ד שכתב תשובת ה"ר שלמה מטראני למורי ר' יהודה אחי בר רבי בנימן הרופא העניו :

[א] מהר"ר שלמה מטראני בן הרב המב"ט חיבר נכוד על התורה וקראו מרביץ תורה ברה ש"ר הוא עצמו בהקדמתו לשו"ת הרב המב"ט ח"א ויע"ש בהקדמת מהר"מ"ט :

[ב] מהר"ר שלמה בכ"ר מדרכי (ע"י השק שלמה כ"ב) :

[ג] רבי שלמה בן הרמב"ן (עיין רבינו יונה הפסיד ונבילנדא) :

[ד] מהר"ר שלמה גרבוני (עיין ברוך שלמה ד"ה הגם הלוי וכ"י כ"ב) :

[ה] מהר"ר שלמה מאגים (עיין מ' חיי"ל רופא מ' טוביה הלוי מ' יוסף וזנרלני) :

[ו] מהר"ר שלמה סיריליו מיוצאי ספרד ומהרש"ם י"ד סימן מ' מזכירו וגם רבינו בצלאל בתשובה סימן א' מזכירו לשבח וחיבר פי' לירושלמי פירוש מופלא על סדר זרעים ושקלים וישנו בעה"ק ירושלם ת"י כ"י והנאני מאד גם ראיתי בכ"י שחיבר גמרא על מס' עדיית שקיבץ מדברי התלמוד דשייכי לה והוסיף נפך בלשון תלמוד וביאר עריה פירוש רחב ובאה לירי גמרא זו וברכתיו ברוך שחלק וכו' ומהר"ש עדני במלאכת שלמה כ"י מביא גמרא זו ופירושה והרב שדה יהושע מזכירו להרב זורעים :

[ז] מהר"ר שלמה הצרפתי מעיר מיוקרה שקיל וסרי עמו הריב"ש בשו"ת שלו סי' שע"ד שע"ה שע"ו :

[ח] מהר"ר שלמה קארן בנו של מרן היה אחד מרבני סמוכי רבני קושטנדינה בזמן הרבנים מהר"ר משה משרם הלוי ומ' יחיאל באסן כ"כ הרב מהר"א ו' שנגי' בתשובות שבסוף ספרו דת ודין סי' יו"ד והיה הרב מהר"ש הנו' אהוב נאמן להרב מהר"ר עזריה יהושע אחד מרבני איזמיר והיה מהר"ש הנזכר בר פלוגתיה דמהר"מ"ט ועם כל זה בענין הנפיחה שהיה רוצה להתיר הרב

[ט] מהר"ר שלמה פוקי הובאה תשובתו בספר אבקת רובל סי' ר"ח והסכים עמו מרן הקדוש :

[י] מהר"ר שלמה פיגון יש לו תשוב' בס' זרע אנשים כ"י :

[יא] מהר"ר שלמה הצרפתי מעיר מיוקרה שקיל וסרי עמו הריב"ש בשו"ת שלו סי' שע"ד שע"ה שע"ו :

[יב] מהר"ר שלמה קארן בנו של מרן היה אחד מרבני סמוכי רבני קושטנדינה בזמן הרבנים מהר"ר משה משרם הלוי ומ' יחיאל באסן כ"כ הרב מהר"א ו' שנגי' בתשובות שבסוף ספרו דת ודין סי' יו"ד והיה הרב מהר"ש הנו' אהוב נאמן להרב מהר"ר עזריה יהושע אחד מרבני איזמיר והיה מהר"ש הנזכר בר פלוגתיה דמהר"מ"ט ועם כל זה בענין הנפיחה שהיה רוצה להתיר הרב

[יג] מהר"ר שלמה קארן בנו של מרן היה אחד מרבני סמוכי רבני קושטנדינה בזמן הרבנים מהר"ר משה משרם הלוי ומ' יחיאל באסן כ"כ הרב מהר"א ו' שנגי' בתשובות שבסוף ספרו דת ודין סי' יו"ד והיה הרב מהר"ש הנו' אהוב נאמן להרב מהר"ר עזריה יהושע אחד מרבני איזמיר והיה מהר"ש הנזכר בר פלוגתיה דמהר"מ"ט ועם כל זה בענין הנפיחה שהיה רוצה להתיר הרב

[יד] מהר"ר שלמה קארן בנו של מרן היה אחד מרבני סמוכי רבני קושטנדינה בזמן הרבנים מהר"ר משה משרם הלוי ומ' יחיאל באסן כ"כ הרב מהר"א ו' שנגי' בתשובות שבסוף ספרו דת ודין סי' יו"ד והיה הרב מהר"ש הנו' אהוב נאמן להרב מהר"ר עזריה יהושע אחד מרבני איזמיר והיה מהר"ש הנזכר בר פלוגתיה דמהר"מ"ט ועם כל זה בענין הנפיחה שהיה רוצה להתיר הרב

[טו] מהר"ר שלמה קארן בנו של מרן היה אחד מרבני סמוכי רבני קושטנדינה בזמן הרבנים מהר"ר משה משרם הלוי ומ' יחיאל באסן כ"כ הרב מהר"א ו' שנגי' בתשובות שבסוף ספרו דת ודין סי' יו"ד והיה הרב מהר"ש הנו' אהוב נאמן להרב מהר"ר עזריה יהושע אחד מרבני איזמיר והיה מהר"ש הנזכר בר פלוגתיה דמהר"מ"ט ועם כל זה בענין הנפיחה שהיה רוצה להתיר הרב

[טז] מהר"ר שלמה קארן בנו של מרן היה אחד מרבני סמוכי רבני קושטנדינה בזמן הרבנים מהר"ר משה משרם הלוי ומ' יחיאל באסן כ"כ הרב מהר"א ו' שנגי' בתשובות שבסוף ספרו דת ודין סי' יו"ד והיה הרב מהר"ש הנו' אהוב נאמן להרב מהר"ר עזריה יהושע אחד מרבני איזמיר והיה מהר"ש הנזכר בר פלוגתיה דמהר"מ"ט ועם כל זה בענין הנפיחה שהיה רוצה להתיר הרב

[יז] מהר"ר שלמה קארן בנו של מרן היה אחד מרבני סמוכי רבני קושטנדינה בזמן הרבנים מהר"ר משה משרם הלוי ומ' יחיאל באסן כ"כ הרב מהר"א ו' שנגי' בתשובות שבסוף ספרו דת ודין סי' יו"ד והיה הרב מהר"ש הנו' אהוב נאמן להרב מהר"ר עזריה יהושע אחד מרבני איזמיר והיה מהר"ש הנזכר בר פלוגתיה דמהר"מ"ט ועם כל זה בענין הנפיחה שהיה רוצה להתיר הרב

[יח] מהר"ר שלמה קארן בנו של מרן היה אחד מרבני סמוכי רבני קושטנדינה בזמן הרבנים מהר"ר משה משרם הלוי ומ' יחיאל באסן כ"כ הרב מהר"א ו' שנגי' בתשובות שבסוף ספרו דת ודין סי' יו"ד והיה הרב מהר"ש הנו' אהוב נאמן להרב מהר"ר עזריה יהושע אחד מרבני איזמיר והיה מהר"ש הנזכר בר פלוגתיה דמהר"מ"ט ועם כל זה בענין הנפיחה שהיה רוצה להתיר הרב

[יט] מהר"ר שלמה קארן בנו של מרן היה אחד מרבני סמוכי רבני קושטנדינה בזמן הרבנים מהר"ר משה משרם הלוי ומ' יחיאל באסן כ"כ הרב מהר"א ו' שנגי' בתשובות שבסוף ספרו דת ודין סי' יו"ד והיה הרב מהר"ש הנו' אהוב נאמן להרב מהר"ר עזריה יהושע אחד מרבני איזמיר והיה מהר"ש הנזכר בר פלוגתיה דמהר"מ"ט ועם כל זה בענין הנפיחה שהיה רוצה להתיר הרב

[כ] מהר"ר שלמה קארן בנו של מרן היה אחד מרבני סמוכי רבני קושטנדינה בזמן הרבנים מהר"ר משה משרם הלוי ומ' יחיאל באסן כ"כ הרב מהר"א ו' שנגי' בתשובות שבסוף ספרו דת ודין סי' יו"ד והיה הרב מהר"ש הנו' אהוב נאמן להרב מהר"ר עזריה יהושע אחד מרבני איזמיר והיה מהר"ש הנזכר בר פלוגתיה דמהר"מ"ט ועם כל זה בענין הנפיחה שהיה רוצה להתיר הרב

מערכת ש גדולים

הרב מהר"ר עזריה באיזמיר ומהרימ"ט אוסר . כתב אליו הרב מהר"ש קארו הנז' אל תדמה בנפשך שבשביד שאני אהובך לפחות אתיצב מנגד . כי אני אהיה הראשון מן המונעים לעשות הנפחה בעיר איזמיר וכו' כמ"ש הרב כנה"ג י"ד סימן ט"ל הנהב"י אות ר"ץ :

מהר"ש קארו . כבר כתבתי בנדפס מערכת יו"ד אות נ"ה (עין מ' יוסף קארו ד"ה מן הזכיר לבני וכו') שיש תשובה ממנו בשו"ת מהר"ח ש' וגם נזכר בשו"ת הרב מהר"ר יחיאל באסן באיזה מקומות ומהם בס' ק"ח שחתם על תשובת הרב מהר"ר יחיאל ע"ש :

[סא] מהר"ר שלמה שלימל (עין סור יקר כח"ב) :

[סב] מהר"ר שלמה שלם (עין דברי שלמה לב שלם כח"ב) :

[סג] מהר"ש בן הרשב"ץ חיבר שו"ת וספר תקון סופרים ומזן והרב המבי"ט מזכירים מתשובותיו ומתקון סופרים . והיה ששי להרמב"ן כמ"ש בתשובותיו סי' רצ"א :

[סד] רבינו שלמה בר שמשון ראיתי בספר שבלי הלקט ח"ב כ"י שמביא מתשובותיו ובסימן ע"ה שם השיב ה"ר שלמה בר שמשון לאחד מתלמידיו :

[סה] מהר"ר שלמה שערי אריה (עין מ' שמואל שער אריה) :

[סו] רבינו שם טוב ו' אברהם בן גאון (עין מגדל עז כח"ב) :

[סז] מהר"ר שם טוב גבאי (עין טוב וחסד כח"ב) :

[סח] מהר"ר שם טוב עמ"יה הובאה תשובתו בספר אבקת רובל סי' כ"ה :

[סט] רבינו שם טוב פלכו כתב קורא הדורות דף כ"ב ע"ב דבזמן הרשב"א היה ה"ר שם טוב פלג ככתוב בתשובות המיוחסות להרמב"ן סי' קי"ז עכ"ל ואין ראיה משם כי כל אותה תשוב' היא מה"ר שם טוב שכתוב בתחילה שאלה זו נשאלה למהר"ר שם טוב וכו' . והתשו' נ"ל שהיא מה"ר שם טוב כנראה ג"כ ממטבע לשון התשובה דאינה מתורת הרשב"א . וא"כ אין ראיה אם המעתיק הכניס תשובה אחת בתוך

תשובות הגדול להוכיח שהיה בזמנו ע"ד שכתב הרב כנה"ג ח"מ סי' קפ"א על תשובו' מהר"ם שבתוך תשובות הרשב"א עש"ב . ולי הדיוט נראה דמה שכתוב בתשובות המיוחסות לה"ר שם טוב פלג צ"ל ה"ר ש"ט פלכו דאותיות כ"ו חשב שהוא ט' והרב הזה הביאו ארחות חיים כמ"ש מרן בכ"י י"ד סי' נ"ז כתוב בא"ח בשם הרש"ט פלכו ע"ש והו' אחר הרשב"א כי מצאתי בשו"ת הרשב"א ד' ישן באותיות מרובעות בתשו' הרשב"א של השחוק הידוע שהיא בח"א סי' תשנ"ה ושם בדפוס ישן היא בס' ד' ויש בה חידוש שכתו' שם וז"ל מיהו אם התירו נראה לרשב"א ז"ל שמה שעשו עשוי בדיעבר והו"ר שם טוב פלכו נ"ר אומר שלא הותר בדיעבר והוכיח בראיות עכ"ל . ומה מוכח שהיה אהר הרשב"א אלא דאפשר דהיה בזמן הרשב"א והאריך ימים אחר הרשב"א . ועיין עוד שם בתשובות הרשב"א אותיות מרובעות סימן קל"ט :

ואחר זמן רב ראיתי למרן בב"י י"ד סי' רכ"ח שהביא משם קצור תשובת הרשב"א לשון הנז' שכתוב בתשובו' באותיות מרובעות רק שמרן העתיק היה נראה להרשב"א . ומה דקרק הרב כנה"ג שם הגדה כ"י אות רנ"ט שאף רשב"א כשואה מ"ש הרש"ט חזר בו דאי לא"ה היר"ל נראה להרשב"א לא היה נראה וכו' ע"ש ועתה ראיתי שכ"ב בתשובותיו א"ה סי' א' דף ד' ע"ד ע"ש . ולי הצעיר אין הלשון מורה דהרשב"א חזר בו מכת דברי הרש"ט . ותו דמשמע לי יותר שהרש"ט היה אחר הרשב"א . ותו דבתשובות שבאותיות מרובעות אין כתוב היה נראה אלא כתוב נראה . גם קובץ תשובו' שבאותיות מרובעות נמצא אתי בכ"י ושם גם כן כתוב נראה ולא היה נראה :

[עא] הרב שם טוב בר יוסף אבן פלקירה (עין המנכס כח"ב) :

[עב] מהר"ר שמואל (אבן חצירי) איש אלהים קרוש היה מתבודד בכנישתא דבי גובר בעיר הנקראת עד היום גובאר . ולרוב פרישותו מדרכי העה"ז קרוין לו רב שמואל אבן חצירי . ושמעתי מוקנים

מזקנים עזו ונפלאותיו שהציל לישראל
מכמה צרות וגם במכתב הן כל יקר ראתה עיני
פעולותיו להצלת ישראל ז"ע ומ"ש בכנישת'
דבי גובר הוא דרך הצצה דכנישתא דבי גובר
שאומר הש"ס היה בערי בבל וזה סמוך
דרמשק :

[עו] מהר"ר שמואל אברהם אב"ד בקק"י
ויניציא הוא הקדוש בזמן הרב
גדולי תרומה והרב כנה"ג ורבני דורם חיבר
שו"ת דבר שמואל וספר הזכרונות :

[עו] השר שמואל אבראבאניל (עיין לוח
לדרך כח"ב) :

[עח] רבינו שמואל בר אהרן הכהן בשם
הר" משה ממנצא :

שבלי הלקט שבלת קמ"ט :

[עט] מהר"ר שמואל אוזידא מגורי האר"י
זצ"ל . כחכ מסכתו ז"ל סה"א

מכסח חושי הלכתי . וחיבר לחם דמעה מדרש
שמואל אגרת שמואל על רות . ובספר שבתי
האר"י שם מזכירו בשני ענינים . ואחר סילוק
רבינו האר"י זצ"ל למד עם מהרח"ו דרך האמת
עם שאר תלמידי האר"י . ויש בידי שטר
התנאים שהתנה עמהם מהרח"ו כדי ללמדם
עם התימת ידם קדש עצמה :

[פ] מהר"ש אומטורנינו (עיין קריה נאמנה
כח"ב) :

[פא] מהר"ר שמואל אידל"ש רב מופלא
אב"ד דק"ק אוסטרא שנת

שע"ו חיבר חידושי הלכות על רוב התלמוד
ולאודו הלכו כל מעייני הגמרא והתוספות
ושמעתיה לפום רבנן ותלמידיהוהו ובפרט
בגלילות אשכנז והמערב לא זזו מהבכו וכל
עסקם בו . וגם חיבר חידושי אגדות וממנו
יקחו הדרשנים ובעלי הפרש"ס הרביקהוהו
ליסוד דרושיהם . וגם אני שמעתי שיש לו
שו"ת :

[פב] מהר"ר שמואל בן אלבאז (עי' עז
והדר כח"ב) :

[פג] מהר"ר שמואל אלגאזי מקנריא חיבר
תנחומי אל על ספר יראים
ושיטות ושו"ת ורא נדפסו . ובספר אלים
עמוד ל' הפליג בשבח הרב וחבוריו . ונדפס
בויניציא קונטרס קטן ושמו תולדות אדם

בשנת הש"ס ובו פסק על דרך ימין ופסק אהר
על ננב המשכון ויוצא להחרי" סתם . וחיבר
תולדות אדם דור ודור וחכמו משנת שמ"ג
ומעלה . וזה הקונטרס אינו מצוי וכרנע נראה
לי עם בעליו עמו לא ירפהו . ומדי עוברי
ראיתי כמה דברים בדורותיו שיש להשיב
עליו הרבה . ובפסק דרך ימין ארץ רעשה
כנראה מס' דרך ימין להרב מהר"י סאמינ"ה
ותורת חיים להרב מהר"ש ח"ג :

[פד] רבינו שמואל בן רבינו אלחנן בן
רבינו יצחק הובאה
תשובתו בתשו' מהר"ם ד"פ סי' תקמ"ו (עיין
רבינו אלחנן)

[פה] מהר"ש מילידי אלמונא (עיין מקום
שמואל כח"ב) :

[פו] רבינו שמואל מבונבורג (עי' פירוש
כח"ב וע' רש"י) :

[פז] מהר"ר שמואל בכרף (עי' חוט השני
כח"ב) :

[פח] רבינו שמואל בר ברוך הובאה
השובתו בתשו' מהר"ם

ד"פ סי' תשנ"ה וכן תשובתו בסימן תשפ"ט
ובתשו' מהר"ם הקצרות סי' קמ"ג :

[פט] מהר"ר שמואל ככמהר"ר ברוך הובאה
תשובתו בס' תורת

חיים למהר"ש ח"ג סי' צ"א :

[ג] מהר"ש גאון בזמן מהר"ש והרב פני
משה ורבינו דורם חיבר

חבור על ח"מ בפלפול עצום והרבה להשיב
תשובות למאות ולא נדפס אלא חלק בשו"ת
משפטים ישרים והיה תלמיד הרב יעקב כהן
תלמיד הרב מהר"ש יונה . ומהר"ש גאון הוא
רבו של בעל מורה צדק וחתנו הרב הנחיה
טאיטאצק :

[גא] ה"ר שמואל גאליקי (עי' עסקי רמזים
כח"ב) :

[גב] מהר"ר שמואל גארמיוזאן אחד מרבני
ירושלים ת"ו . וכבר

ראיתי כתב ישן אשר התומים בו רבנן קדישי
רבני ירושלם בדור שלפני פנינו . וזה סדר

חתימתם : מהר"ש אלגאזי ראשון ומהר"ש
גארמיוזאן הנז' והרב המג"ן שלישי ומהר"י

חאגיז בעל עין חיים רביעי ומהר"ר יצחק
ביטון חמישי . והרב מהר"ש גארמיוזאן הפליא
לעשות

לעשות שיטות על כר התלמוד ויש מסכתו
 שעשה מהדורא בתרא ופי' לורעים וטהרות *
 וראיתי שיטה על מס' ברכות להרב ז"ל שפי'
 כל הנמרא ע"ד האמה וכר הספר מהשיטה
 הנז' הכל ער"ה * ודרושים ארבעים המשים
 בכל פרשה ובאורים לד' מזורים וש"ת * גם
 כל ספרי הפוסקים שלו טורים ופוסקים
 ראשונים ואחרונים כל הגליונות מלאים
 מכתובותיו * דבר פלא אשר פעל ועשה *
 ובעוה"ד לא יצא לאור הדפוס שום ספר *
 וכמה כתובי' מהרב ברוב הזמן אבדורי אבדור
 אלה מפה ואלה מפה * ואני הצעיר באו לידי
 שיטת חולין ובכורות ופי' קצת זרעים וטהרו'
 מכי' הרב זלה"ה וראיתי הרבה מכתובותיו *
 גם ראיתי ספר שו"ת מהרב שבתי גארמזאן
 ואמרזו שהוא אחיו של הרב זלה"ה :

מהר"ש גארמזאן תחילתו היה מעיר שלוניקי
 ובא לעה"ק ירושלים * וכבר כתבתי
 לעיל מה שהפליא לכתוב בשיטות וחידושי'
 ודרושים דבר פלא ולא יצא לאור מכתביו
 העצומים כלל * ואני ראיתי כ"י מלא על כל
 גדותיו מחידושו וכן תשובות מהרש"ך ואיזה
 אחרונים כלם מלאים בכ"י הקדושה מהחידושו
 ורומז שם שמות ספריו שחיבר רבים מאד *
 והרב פר"ח מוזכרו בסמן תר"ו :

[נ] רבינו שמואל בן רבינו דוד מביא
 דבריו הרב שבלי
 הלקט בשבלת רע"ה ושאר דוכתי :

[נז] מהר"ר שמואל בר דוד חלא"י היה
 מריץ אגרותיו ושואל ושקיל
 ושרי עם הרשב"ץ בכמה דוכתי ומהם בח"א
 סימן ס"ד סי' ס"ז סי' ק"א והנמשך עד סי'
 קי"ד סי' קכ"ז והנמשך סי' קכ"ה והנמשך *
 סי' קמ"ח ושאר מקומות וח"ב סי' נ"ו סי' ס"ב
 וסי' צ' ושאר מקומות ובאיזה תשובות מוזכר
 לבנו רבי דוד * ובתשובות הרשב"ש בכמה
 מקומות מוזכר נכדו :

[נח] רבינו שמואל בר דוד הלוי בפסקי
 מהר"ם ריקאנטי מביא הוראתו
 סי' קע"ט :

[נז] מהר"ר שמואל הירא (עיין זקוקין הנרה
 וכעורין דלשא בחיב) :

[נז] הרב שמואל ואלאנסי (עיין מ' יעקב
 ז' חביב) :

[נח] מהר"ר שמואל די ויראש רבינו
 בצלאל בספר שיטה מקובצת
 מציעא מביא חידושי' ממנו * ומחבר לס'
 הנמצא מהרמב"ם נדפס פי' איכה למהר"ש
 ויראש הנזכר בשלונקי שנת ויש"ם מדברה
 כעדן :

[נט] מהר"ר שמואל ז' וילייסיד א' המיוחד
 ברבני קושטנדינה בר
 פלוגתיה דהרב מהרי"ט ויש לו תשובות
 בשו"ת מהר"ם די בוטון ובשו"ת פני משה
 ומהם ח"א סי' י"ב * והוא אשר יצא לקראת
 נשק וחלק על מהרי"ט בגט מוכ"ה שהיו בו
 נגזומים הרבה והכשירו הרב מהרי"ט ונשאת
 והרב מהר"ש ז' וילייסיד השיג על מהרי"ט
 והעלה דאפי' אם נשאת תצא * ורבו כמו
 רבו פסקי רבני ישראל מעוכה לקראת מערכה
 ועד אחרון הכריע אבי התעודה הרב מהר"ש
 דלא תנשא ואם נשאת לא תצא * והפליא
 עצה הגדיל תושיה על תשובות הרב מהרי"ט
 ומהר"ש ז' וילייסיד * ככתוב בריש תשובות
 מהר"ש לא"ה אחר קונטרס עיגונא ע"ש
 באריכות גדול :

[נז] הרב שמואל דיל ויקיין (ש' לקווי
 לירוש כח"ב) :

[נח] מהר"ר שמואל ז' וירא נזכר בתשובות
 מרן הקדוש אבנת רובל סי' פ"ז
 פ"ח וחתום עם הרבנים סי' קנ"ה ועמ"ש עליו
 הרב המבי"ט בתוכחת מגולה על דבריו בחלק
 ראשון סימן רס"ח ועי' סי' רמ"ג ורמ"ח
 ושאר מקומות * והזכירו מרן בכ"מ פ"א דק"ש :

[קי] מהר"ר שמואל חיון בר בתני'
 דמהרש"ס תלמיד הרב לחם
 משנה וחבר דמהר"ש ותלמיד מהר"ש חיון
 מהר"ש ברוך * חיבר בני שמואל ביאור על
 קצת הל' ח"מ וקצת שו"ת ומהרש"ך מסכים
 באיזה מתשובותיו :

[קי] מהר"ר שמואל בן מהר"ז (ע' מ' סייס
 ויעל) :

[קי] מהר"ר שמואל חכים וקידן לו
 מהר"ש חקאן הלוי * בר
 פלוגתיה

פלוגתיה דמהר"י בי רב ומהר"י טאיטאצק ומרן בב"י הביאו בשם מהר"ש הכה"ס. ויש לו תשובות בשו"ת הרב מהרל"ת והוזכר בשו"ת הרב המב"ש ובס' שארית יהודה. והוא הדפיס תשובה הריב"ש בקישוטנינה ויש לו קצת הגהות ישם בדפוס. וגם בחי' שבת להרשב"א יש קצת הגהות ממנו. והרב כנה"ג מביא משמו כמה חידושים והגהות בכמה מקומות. ומרן בכ"י ח"מ סי' ל"ו הביא דברי מהר"י בי רב ז"ל ומ"ש עליו הר"ש הכה"ס במחילה אין פי' דברי הטור כן וכו'. והרב המבי"ש ח"ב סי' ס"ז כתב דקושית הר"ש הכה"ס אינה קושיא וסיים וז"ל מה שאני תמיה הוא מבע"ס בית יוסף תלמיד הרב ז"ל וכו'. ועל כיוצא בזה נאמר יאמרו רבן דקרו עכ"ל. והרצפה לעמוד בדבר יראה שאין תימה על מרן כמ"ש הרב כנה"ג שם סוף סי' ל"ו. ועיין מ"ש מרן בבדק הבית ואכמ"ל :

יפה משו"ת וס' יפה לבדיקה ויש בספרי האחרוני' קצת תשובות מהרב. גם הרב כנה"ג מביא איזה חידושים ממנו. וכתב ביפה תאר ויקרא ריש פ' כ"ח ומורי הרב ר' יוסף ז' רב תירץ ע"ש :

[קי"א] מהר"ר שמואל יצחק אחד מרבני שלונקי אביר הרועים בזמן הרב כה"ס שלמה חיבר שו"ת נאמן שמואל וס' ארוחת תמיד. וקצת חידושו נדפסו בספר אוריון תליתאי :

[קי"ב] מהר"ר שמואל בן כמה"ר יצחק הובא' תשובתו בס' תורת חיים להרב מהר"ש ח"ב סי' ט"ז ובתשו' מהר"ש לא"ה סימן כ"ד :

[קי"ג] הרב שמואל הבהן (טנוגי) (עיין סני"מ שמשאל הכה"ס) : [קי"ד] מהר"ר שמואל כ"ץ (נכד הסמ"ע) (עיין לקצ' שמואל כה"ס) :

[קע"ו] מהר"ש לאניאדו בזמן מהר"ס אלשיך ומהר"ת ומהרי"ט. חיבר כלי חמדה עה"ת. כלי יקר עד נ"ר כלי פועל ישעיה ונרפסו. ועוד הי"ל כלי גולה. ונכדיו הרב מהר"ש לאניאדו אב"ד בק"ק נא אמון והרב מהר"ש לאניאדו באחריה דמר ראש עד אר"ץ :

[קע"ז] ר' שמואל הלוי (מורמישא) (עיין נטר ע"ג בחלים כה"ס) :

[קי"ח] מהר"ר שמואל הלוי תלמיד הרב ט"ז אבדק"ק בומבורג חיבר נחלת שבעה תקן שטרות וחיבר מהדווא בתרא. ועוד שו"ת נחלת שבעה ח"ב ושקל וטרי ומתוכה עם הגאון ברכת הזבח. והגאון מה' יאיר חיים בכרך השיג עליו בתשובה שבסוף חוט השני. והרב הנז' השיג עליו במ"ב. אך הגאון הנז' הרבה להשיב ולו יא"ד חנר מתניו וקרני ראם קרניו בהם ינח להעמיד השגותיו על תלם. כמבואר בריש ספרו הבהיר חוות יאיר :

[קי"ט] מה' שמואל הלוי הביא תשובותיו בס' פני משה ח"א סי' י"א וח"ב סי' כ"ח וס' י"ח וס' נ"ט. ועיין מ"ש הרבמה' יוסף קצני על תשובת מהר"ש הלוי אשר בפ"מ

[קס] רבינו שמואל החסיד (עיין רבינו אלעזר בע"ס סרוקס) :

[ק"ו] רב שמואל בן חזני באון חמיו של רבינו האי חיבר כמה ספרים וחיבר שערים. ואפשר שכאשר הראשונים כותבים משם השערים ובל יוצא בשערי רב אלפס כיוונו על השערים הנזכר. כ"כ כנה"ג י"ד סי' מ"ג הגהב"י אות ו'. ובס' שבלי הלקט כתב משערי ברכות לרב שמואל ז' חפני. גם חיבר פירושים ותשובו' בדשון ערבי :

[ק"ז] מהר"ש חקאן הלוי (עיין מ' שמואל הכה"ס) :

[ק"ח] מהר"ר שמואל טאיטאצק חיבר הרבה שו"ת וחיבורים ולא נדפס כ"א מעט מועד בספר שארית יהודה והיה בזמן מהר"ך ומהר"י אדרבי :

[ק"ט] מהר"ר שמואל במ' יוסף איש לובלין (עיין לחס' רב כה"ס) :

[ק"י] מהר"ר שמואל יפה אישכנזי אחד מרבני קישוטנינה בזמן מהר"ד"ס ומהראנ"ח ומהר"ט"ך וחיבר יפה תאר עד מדרש רבה ולא נדפס על במרבר ודברים. ונדפס יפה ענף יפה קול על מדרש המגילות הוי"ק מקהלת. ויפה מראה עד אגרות ירושלמי, יפה עינים דרושים. וחיבר בית דין

בפ"מ ח"א סי' י"א בס' רב יוסף סי' ח'. והרב מה' שמואל הלוי הנז' הוא תלמיד הרב מהר"י מסראני ז"ל. והוא רבו של הרב הגדול מהרר"י רוזאניס ז"ל כמ"ש הרב ז"ל במשנה למלך פ' כ"ט דמכירה וז"ל גם מזוי הרב מהר"ש הלוי כך היה מלמדנו וכו' ע"ש :

[קט] כה' שמואל הלוי הביירו וכן גילו של הרב מהר"י רוזאניס הנזכר כאשר ידענו מפוס רבנן קדישי . והוא שקיל וטרי עם הרב משנה למלך בה' אישות . כנראה שהיה נכדו של הרב מהר"ש הלוי רבו הנז' . ועמ"ש בה"א מערכת יו"ד אות ס"ב בס"ד . (עיין מה' ילחק הלוי) :

[קכ] רבינו שמואל בר לוי ממנטוולא בן אחותו של רבינו משה הדרשן . פי' דברי הימים ב' סי' ה'ויאנו מר"ש כמ"ש בה"א (עיין ר"ש) :

[קכא] ר"ש"ם בן בתן ותלמידו של רש"י אחיו של ר"ת והיו בעיר רומרוג כמ"ש הראב"ד בספר הקבלה על ר"ת רבינו יעקב רומרוג . וכ"כ במפתחות תמים דעים סוף הל' המין פסקי דינין לרבינו שמואל רומרוג הוא רשבי"ם . וכן כתב הרשב"ץ בתשובה ח"ג סי' רמ"ו דרשבי"ם הוא ר"ש בר מאיר רומרוג שהי' ממקום רומרוג וחבר פי' בתלמוד . וזה נעלם מהרב בית דוד א"ח סי' קע"ה דהשב דרשבי"ם ור"ש רומרוג תרי הווי : רשבי"ם פירש התורה בדרך פשט וכו' ריש פ' וישב שאמר לרש"י מר זקנו לפרש פי' יתר פשוט ואמר לו רש"י שהי' בדעתו לעשותו . ונדפס ספר קרן שמואל פי' לפירושו :

כתבו הגהות מיי' סוף ספר אדבה על סדר התפלה וז"ל רשבי"ם אשר כתב על לשון האלפס אני שמואל מוסף וכו' ע"ש . ויש במשמע קצת שכתב רשבי"ם הגהות על הרי"ף וכן משמע קצת שעשה ר"ת הגהות על הרי"ף ממ"ש הסמ"ג כמ"ש מערכת יו"ד בס"ד . (עיין הרי"ף ד"ה ודע שהנכה וכו') :

רשבי"ם לא הי' מגביה עיניו . ופעם הי' רוצה לעלות בקרון שהיו בו סוס ופרד ונדמן שם אחיו רבינו חס ואמר לו שא מרום עיניך סוס ופרד לקראתך. הגהות מרדכי סוף עירובין :

[קכג] כהר"שד"ם תלמיד מהרל"ה ומהר"י טאיטאצק בזמן מנו ומהריב"ל וסיעתם

והגיע לגבורות זקן ויושב בישיבה . וחברו תשו' בכדר ארבעה טורים . ויש שני חלקים בדפוס קדום והם מעורבין ודפוס רע . וכל הדפוסים מה שרומזים הם על התשו' שבכדר ד' טורים . ואותם שני קובצים נתבטלו כלא היו לפי שהן כלולות בנדפוסות אה"כ סדר ד' טורים . וכנראה שנעלם זה כסדר הדורות דף קע"ז ע"ב . אך הרב מהר"א די בוטון בתשו' שכתב קודם שנדפס על כדר ד' טורים רומז על הראשונות . וכתב מהרשד"ם כתב תוכחה לרבני צפת ומכללם מרן כמ"ש בתשובותיו י"ד סי' פ"ו . ומגדולי הביירו מהר"ם מאטאלון ומהר"י אדרי . ומגדולי תלמידיו הרב לחם משנה והרב עצמות יוסף . ונכדו מהר"ש חייזן וריב לו עם מהר"י סמוט כמו שתראה בתשו' מרן ספר אבקת הוכח בסופו . ומלבד תשובותיו ודרושותיו הנדפסות ראיתי כמה שיטות על הגמ' מהרב ז"ל כ"י :

[קכג] רבינו שמואל בר מנחם הובאה תשובתו בתשו' מהר"ם הקצרות סי' פ' . ונראה שהוא רבו של מהר"ם כמ"ש בתוס' יומא שהם ממהר"ם דף מ' מזוי הר"ש בר מנחם . ובתשו' מהר"ם ד"ס סי' קכ"ח וקכ"ט השיב לו רבינו חיים בן חפ"ן זהב ועי' ש"ל"ט :

[קכד] כהר"ר שמואל בכמה' משה ז' ברוך תלמיד הרב מהר"ש חייזן ז"ל והובאה תשובתו בשו"ת מהר"ש א"ה אשר עם קונטרס עיגונא סי' ח"י :

[קכה] החכם הבולל ר' שמואל בן הרב ר' משה מדגיוירי היבר הכורים רבי' בכל חכמה ובכל מלאכה . ומהם ספר הנורא קראו קץ לתכונה לחזותו תכלית מה שאפשר לפוש בו בדרך נכונה . וס' המלך וס' עשרה דברי' . כל אלה ספרי' דברים ונכבד' . ס' ישן כ"י :

[קכו] כהר"ר שמואל בכ"ד משה הלוי נזכ' בשו"ת אבקת ריב"ל סימן ק"ח :

[קכז] רבינו שמואל הנגיד חיבר סבוא התלמוד והרמב"ן בהדושו זמנין דמייתי מחידושי רבינו שמואל הנגיד ומפרש

ומפרש דבריו. וחיבר הלכתא גברותא כמ"ש בשם הגדולים ח"ב מערכת ה"א ובועד לתכמי ח"א שם (עין הלכתא גברותא בח"ב). וכ"כ הכלבו סי' כ"ד דף י"ט ע"ג וז"ל וכתב רבינו אשר ומצאתי בהלכתא גברותא שחיבר הגניז ז"ל :

[קמ"ח] מהר"ר שמואל ל' סיד מיוצא ספרד תלמיד מהר"ר די ליאון חתנו של מהר"ר אבוב. ועמד לישראל בעת צרה במצרים מהצו הצידר. וזאת הנ"ס למינהו כתוב במגילה נקראת בפורים שלהם יום כ"ח אדר. ותרין יתיב ק"ק סידיליו בכח שם המפורש. כך מצאתי בקובץ כ"י. וחיבר כללי שמואל אשר בס' תמת ישרים :

[קמ"ט] רבינו שמואל הסרדי תלמיד הרמב"ן חיבר ספר התרומות ומוזכר בו ספר הזכרונות שחיבר ונשכח זכרו. והי' בשנת תקפ"ה לאלף התמישי. כ"כ בספר יוחסין ושם מננהו רבינו שמואל הסרדי :

[קל] מהר"ר שמואל עדילה תלמיד הרב הגדול מהר"ר שראני ז"ל והזכיר תשובותיו בס' פני משה ח"ב סי' ב' וסי' ק"ו :

[קל"א] מהר"ר שמואל עטייה הזכיר בספר אבקת דוכל סי' קנ"ב : [קל"ב] מהר"ש פלורנימן (עין מעיל שמואל בח"ב) :

[קל"ג] מהר"ש פלורנימן אחרון (עין בית הרוחא בח"ב) :

[קל"ד] מהר"ר שמואל מפראיישדורף (עין מה' יעטיה סג"ל הורוין ד"ס ולני סמנטי) :

[קל"ה] מהר"ר שמואל פרימו תלמיד הרב מה' יהודה שארף שמו נודע בשערים. ונדפסו קצת תשובות וקצת רמזי דרשותיו בס' הנכבד של הרב חתנו הוא ספר כהונת עולם. והי' אב"ד בקיאי אדריאנופלא :

[קל"ו] מה' שמואל צבי הירץ בנו שד הגאון הרב בית חדש יש לו הרבה תשובות בשו"ת מו אביו החישות שנדפסו מקרוב ובספר תשובות גאוני בתראי :

[קל"ז] מהר"ש צרפתי (עין נמוקי שמואל בח"ב).

[קל"ח] מהר"ר שמואל קאדינובר תלמיד הגאון מה' העשל אב"ד בפוירדא

ובק"ק ספר"מ ובק"ק קראקא תלמידו הגאון מה' גבריאל מקראקא ובנו הרב קב הישר וחתנו מה' נחום אהי הרב ש"ך. חיבר ספר ברכת הזבח על סדר קרשים חבור נפלא קב ונקי. וחיבר ברכת שמואל עה"ת דרושים נפלאים ושם הראה ידו החזקה גם בדרך האמת. וספר אמנות שמואל משו"ת וספר תפארת שמואל הגהות הרא"ש והטורים חבור מופלא. והי' מהר"ש קאדינובר הנזכר אשר הם בספר ט"ז ח"מ הם חידושי אשר בספר תפארת שמואל הנזכר. וראיתי כתוב דהרב הוה מהדר תלמודיה מחידושי בזמן נועד. ואת יקר תפארת חכמתו נודע בשערים המצוינים. ועלה לשמים שנת תל"ט :

[קל"ט] מה' שמואל קלעי תלמיד מהר"ך מקורפו והי' חתנו של הרב בנימן זאב. וחיבר שו"ת משפטי שמואל :

[קמ] מהר"ר שמואל קמחי ז"ל א' מרבני קושטנדינא בימי רבינו מהר"ר רוזאנים ויש לו איזה תשו' בספר משאת משה. ואני הכרתי בן הרב מהר"ש הנז' מה' יעקב קמחי ז"ל בעיר לונדרים בלכתי בשליחות מצוה והיה חריף ובקי. והדפים ס' שושנת יעקב על ביצה ותעניות :

[קמ"א] מר רב שמואל ריש כלה (עין רבינו הל"י בלון) :

[קמ"ב] מהר"ר שמואל שטיין כ"ץ (עין כוס ישועות בח"ב) :

[קמ"ג] רבינו שמואל שיקילי הזכיר בכלבו דף כ"ב סוף ע"ג שכתב הרב דור הלוי משם רבינו שמואל שיקילי ע"ש ודף ס"ב ע"ב. והסופר שהזכיר בספר חרדים דף ס"ו ע"א דפוס וויניציא אפשר שהוא מזרעו. ומצאתי בשיטה כ"י על קלף קדמוניות בשני סוגיות שכ' מורנו החכם הגדול רבינו שמואל בר שלמה. ושתים זו כתבם הרב ארחות חיים דף קי"ב בשם רבינו שמואל שיקילי. והרי"ש בר שלמה הוא רבו של מהר"ם בר ברוך כמ"ש בתוס' יומא דף מ"ב. וכן הוא בתשו' דשייכי להלכות אישות סי' כ"ח ובתשו' דשייכי נזכ' בריש ס' משפטים :

[קמ"ד] מהר"ר שמואל שלום אחד מרבני צופת הקדמונים מעיר פירסניאן הובאו

הובאו דבריו בשו"ת מהר"ש א"ה סימן ח"י דף קכ"ו ע"א :

[קמ"ה] מהר"ש שלי"צ מ"מ (ע"קילור מרדכי נח"ס):

[קמ"ו] רבינו שמואל בר שלמה (ע"ין רבינו שמואל סיקולני) .

[קמ"ז] רבינו שמואל בן רבינו שמחה (ע"ין מהצור ויטרי נח"ס) .

[קמ"ח] רבינו שמואל בר שניאור רבו של רבינו יונה עשה פירושים לש"ס בדרך שקלא וטריא כמו שנראה מהרשב"א בתשו' ה"ג ס' שמ"ה ורבינו יונה הזכיר לרבו הנזכר בספר הוראה כמ"ש בנדפס . (ע"ין רבינו יונה הסקיד נתיבות):

[קמ"ט] מהר"ר שמואל שער אריה ממנטובה ראיתי בכתבי רבני איטליא הם אמרו שהיבר פי' על ש"ע א"ח . והרב מהר"י הלוי ואלי בלחם הפנים שלו כ"י שראיתי חלק ממנו מביא איזה דבר מטנו וכן מהר"י לינגו בספרו כ"י . אבל מחיבורו עצמו לא ראיתי אפי' שמץ מנהו . אך ראיתי פי' ש"ע י"ד כלו כ"י מההכס מה' שלמה שעו אריה אחיו של מה' שמואל הנז' :

[קמ"י] הרב שמואל י' תבון בן התקם ר' יהודה אבן תבון חיבור חבורים נפלא' ובתוכם ספר מאמר יקו . ס' ישן כ"י :

[קמ"א] ה"ר שמואל תלמיד הרא"ש (ע"ין ספר תולדות נח"ס) :

[קמ"ב] מהר"ש סבע (ע"ין מה' יהושע לונלין) :

[קמ"ג] מהר"ר שמואל אב"ד דק"ק פירדא בזמן הרב שבות יעקב ושקיל וטרי עמו בתשו' הנזכר חיבר בית שמואל א"ה והדפיסו ואחר כך הוסיף וגרע והדפיס בית שמואל מהדווא בתרא ומהדווא קמא נחבטלי מאחד שהרב עצמו מיעט וריבה . ובית שמואל הנדפס באפי' רבובי הוא מהדווא בתרא :

[קמ"ד] מהר"ר שמואל א' מדיני ק"ק קראקא חיבר עולת תמיד עולת שבת על ש"ע א"ה ונדפס באמשטרדם שנת תמ"ה :

[קמ"ה] מהר"ר שמחה הכהן תלמיד מהר"י לירמא חיבר ס' שמות הנינים ונדפס שנת ז"ת . ושקיל וטרי עם הרב פני משה וחתנו מהר"י אלמושנינו :

[קמ"ו] רבינו שמחה בר שמואל (ע"ין מהצור ויטרי נח"ס) .

[קמ"ז] רבינו שמחה משפירא הרבה תשובות מהרב ז"ל מביא הרב שבלי הלקט בכ"י :

[קמ"ח] רבינו שמעון בר אברהם זצ"ל הביאו שבלי הלקט שכלת ק"י :

[קמ"ט] מהר"ר שמעון במה' אפדים יהודה (ע"ין גלגולי נחמס נח"ס) :

[קמ"י] הרב שמעון אשכנזי ספ"ס שהיבר ידקט שמעוני על הנ"ך . כתב בצמח דוד משם ר"ע מאדומים שהעתיק מילקוט שהיה כתוב בשנת ע"ן לאלף השישי . ומכאן תשובה למ"ש קורא הדורות מאומד הדעת שה"ר אליעזר השמעוני שנפטר שנת ר"ץ היה בן הרב מחבר הילקוט :

[קמ"א] רבינו שמעון הגדול הזכירו רבינו רוקח וכתב הר"א הגדול נכדו ה' תלמידו . ונראה מדבריו כי רבינו שמעון הגדול ה' חיבורו של רנמ"ה . ושם הזכיר שלשלת היחס מרבינו שמעון ורבינו אליעזר הגדולי' כלם קדישי עליונים כמ"ש במצדף לחכמה דף י"ד דברי הרקק עצמם בכתבת יד :

[קמ"ב] מהר"ש דוויק הכהן (ע"ין יריד סוף נח"ס) :

[קמ"ג] מהר"ר שמעון טורנו מזכירו רבינו מהר"ה ז"ל בהדושי כ"י והועתק בטעות בס' טעמי המצות שנדפס בואלקווא :

[קמ"ד] מהר"ר שמעון בהג"מ יעקב רישור (ע"ין סלח לנחמה סגן לנחמה נח"ס) :

[קמ"ה] רבינו שמעון בר יצחק ראיתי בס' שבלי הלקט ה"ב כ"י ס' ע"ג שכתוב שם וז"ל נראה בעיני ה"ר שמעון בר יצחק נ"ע ובעיני רבינו גרשום ובעיני אני שלמה מטרייש העיר אשר בצרפת הסדר הזה שנסדר . כך כתוב בס' שבלי הלקט . וקרוב הדבר שהם דברי מאור הגולה רש"י זצ"ל אני שלמה מטרויוש . שכבר נודע ששם ה' אותן מושבו . אלא שאה"כ ה' גירוש בצרפת וכו' רש"י לאשכנז . ובעיר וירמשיא יש להם קבלה שהיה מדרשו של רש"י בבית הסמוך לבית הכנסת והבית סמוך והפתח בנוי . רק בעד החלון של בית הכנסת נראה בית המדרש הנזכר :

[קמ] מהר"ר שמעון ׳ לביא ראיתי בס' יודעי בינה מהרמ"ז שב'

דה"ר יוסף חמ"ץ הניח בידו פירוש רב אחד פאסי סי' על ס' בראשית נח כך לך מהזהר. והיה הרב שהרביץ תורה בק"ק טריפולי ממערב ושמור רב שמעון לביא עכ"ר. ואני שמעתי הרב הנוכר היה דעתו ליסע לא"י וכשבא לטריפולי ראה שלא היו יודעין דת וד"ן ואפילו תפלה וברכות כתקנן. ואמר בלבו כי טוב לו לקרבם לתורה וללמדם תורה וליראה את ה'. וזה יותר מהליכת א"י וכן עשה והצליח כמעט לגיירם והרביץ תורה שם והיה זה שנת ש"ט. וחיבר סי' ארוך על הזהר על ס' בראשית וספר שמות והוא מצוי בטריפול ותונס. ואני ראיתי ס' אחר גדול חלק א' מפירוש הרב הנז'. והרב הנוכר הוא שיסד פיוט בו אחאי. ועתה נדפסו ב' חלקים פירושו לזהר בראשית ונקרא הס' כתם פז גימ' שמעון לביא ז"ל. גם פ"ז ר"ת פי' זהר:

[קמ] הרב שמעון המעירי (עיין הרב העטילי):

[קמ] רבינו שמעון מפלירא הזכירו בפסק דין מהר"ם ריקאנטי בפסקו סי' קנ"ט:

[קמ] מהר"ר שמעון בר צמח (הרשב"ץ) עמ"ש מהרמ"ז זצ"ל. והרשב"ץ

מכנין אותו הרב דוראן וכן כתב מהר"ו זצ"ל וכן כתב מהר"ם ׳ חביב בעזרת נשים דף י"ב. ודלא כהרב אדמת קדש ח"א סי' ט' דף י"א ע"א וסוף ע"ג דחשב דהרב דוראן אינו הרשב"ץ ועמו הסליחה וכפר אדמת"ו דהדבר ברור דמר ניהו הרשב"ץ. וכמו שנראה מתשובת הרבי"ש בכמה מקומי דמכנה הרשב"ץ בשם הרב דוראן. וכמו שכתבו מהרמ"ו והרמב"ח:

וזו היא שקשה על הרב מ' אליהו קיבו בתשובותיו סי' יו"ד דף ע' ע"א שכתב דמצא חבר להרב דוראן והוא הרשב"ץ. וכן השיג הרב יד אהרן נר"ו בא"ה הנדפס מחדש סי' ז"ך הגהב"י אות ע"ט על מהר"א קיבו הנוכר. ועל מהר"ם שלטון בס' בני משה סי' ל"ה:

ועוד יש להעיר על מהר"א קיבו והרב בני משה שכתבו הר"י ולא ידעתי היכן פגעו בהר"י. כי מהר"י בי רב ודעמיה לא כתבו אלא הר"ר דוראן ואין הר"י נואם. ועי' בתשו' מהר"ם אלשקר סי' צ':

הרשב"ץ תלמיד הקדוש רבינו אפר"י ויראל תלמיד הר"ן כמ"ש בתשב"ץ ח"ב סי' רנ"ו. ושם סי' רפ"ג כתב הר"ן רבם של דבותי והרשב"ץ הפלגי בזקנה והגיע דגבורות. וכתב ס' יוחסין שבשנת קנ"א בא לאלגזייר כי בורח הוא מספרד מהגרשות. וכ"כ הרב בס' מגן אבות פ"ד דף ג"ח שבצ"ו אדום היה רופא ומפני הצרות ברח. וליראתו לחזור לערי אדום הוצרך ליהנות מהקהל כי מלאכת הרפואה גרועה ואינה מספקת עש"ב:

הרשב"ץ חיבר אוהב משפט זהר הרקיע תשב"ץ ג' חלקים יבין שמועה מאמר חמ"ץ פסקי ר"ה ורמזי נדה ופי' קניין ומגן אב"ו וכל אלו נדפסו. עוד חיבר חבורים אחרים ונזכרו סוף ח"ב מהתשב"ץ. והיה בקי בכל חכמה כנראה מספריו ועיין בתשב"ץ סי' קנ"ח ח"א והנמשך מה שהעיד על רבנות הרבי"ש. וראיתי בקובץ כ"י שהציל מתא אלגזייר בחמתו מיד רבים לחמים. והיה מלומד בנסים:

[קמ] מהר"ר שמעון קאסמילאין בן מה' יחיאל חיבר שו"ת ולפעמים

מייתי הכנה"ג איזה מתשובותיו כ"י והרב דרכי נועם מזכירו א"ה סי' כ"ט ע"ש. ובהסכמות שהסכימו על פסק הרב מהריב"ל על המוסר להשר יוסף נשיא גדולי הדור מרן והרב ישראל די קוריאל שהוא הרב ישראל בר מאיר והרב המכ"ט וסיעתם בי דינא רבא אשר בעה"ק צפת ת"ו ומהרש"ם ומהר"ם מאטאלון ומהר"י אדרבי וסיעתם משלוניקי חתום הרב מ' שמעון קאסמילאין ברבני מצרים ע"ש בשו"ת מהראנ"ח ח"ב סי' נ"ה. ואני הצעיר יש לי קיבו לשמונים תשובות כ"י מהרב. ומתשובותיו נראה שהיה בזמן הרב"ץ. ומצאתי בקובץ כ"י שהיה דור כ"ז לדבן יוחנן ונח נפשי' ש' ש"ח:

[קמ] רבינו שמעון קיירא (ע' סלכות גדולות בח"ב):

רבינו

(יא)

[קעג] רבינו שמעון תלמיד רש"י חיבר פסקי הלכות ממ"ש הגהות מיימוניות פ"ז דתפלה שכתב ר"י בתשובה לה"ר אשר מלוניל שמצא בפסקי הרב שמעון תלמידו של רש"י ע"ש (וע"י לקט) :

[קעג] רבינו שמעיה מפרש מדות (ע"י רש"י ד"ה ונבדולי תלמידי . וע"י לקט בח"ב) :

[קעג] רבינו שמריה (ע"י רבינו אביגדור הכהן . רש"י ד"ה ונבדולי תלמידי) :

[קעג] מה' שמריא חכים הובאה תשובתו בתורת היים להרב מהר"ש ח"א סי' ס"ז :

[קעג] מהר"ר שמריה שרביט הזהב מוזכר בתשובות האחרונים וראיתי קצת שיטות על הגמ' כ"י להרב ז"ל :

[קעג] החכם ר' שמשון בן אבטריון חיבר ס' המלמד . ספר ישן כ"י . ועמ"ש לעיר מערכת המ"ם (ע"ן ספר מלמד בח"ב) :

[קעג] רבינו שמשון בר אברהם משאנץ תלמיד ר"י הוקן בעל התוספו' . פירש זרעים וטהרות וחיבר תוספות שאנץ והוא רשבי"א המוזכר בתוס' ואחיו ריצב"א . ונראה לי ההדיוט כי הוא רשבי"א המוזכר בהגהות אשורי . ולא כהרב מהר"ש ח"יון בביאורו לח"מ סי' י"ב אשר חשב דרשבי"א שהביא בהגהות אשורי הוא הרשב"א מברצלונה הידוע . ויש לו הרבה תשובות בתשובות דשייכי ובתשו' מהר"ם הארוכות והקצרות :

רבינו שמשון פירש זרעים וטהרות כמפורסם . ופירש ג"כ שקלים ועדיות ומדות וקנים כמ"ש החכם ר' יעקב עכסאי בהקדמת סדר נשים מפירוש המשניות להרמב"ם ע"ש . ופ"י ד' מסכתות אלו מרבינו שמשון נאבדו . ומ"כ בקובץ ישן בשם מהר"י קולון דסתם דבינו שמשון שמביא הרב המרדכי הוא רבינו שמשון משאנץ , ותלמידו הוא רבינו מאיר מאינגלישירה . וכן נראה במרדכי דשמהות , אך מר רבינו שמשון הבהן היה בימי רגמ"ה .

ור' שמשון מפלייז"א היה בימי רבינו חם כנראה במרדכי פ' אעפ"י עכ"ד . ורבינו חם בס' הישר הביאו הרב גנת וודים א"ה כלל ג'

סימן י"ח כתב והרב הקדוש רבינו שמשון כשהגיד עליו בעל החלום לאחר חצי שנה ניכר כאלו חי וכו' ע"ש . וכן מצאתי תשו' זו בספר הישר כ"י וקודם לזה יש תשו' מרבינו שמשון ור"ת שכותבין זה לזה בכבוד גדול . ורבינו שמשון כתב בתוך תשובתו מי יגלה עפד מבין עיניך רבינו שלמה והרי בן בתך חוגר כלי מלחמה לעומתך , ובזאת תשמח נפש צדיק אשר זכה לצאת מחלציו בן כזה . כי אין אדם מתקנא וכו' . וע"י השיבו ר"ת אשר אמר אדוני כי בן בת רבינו חגר כלי קרב לעומתו ח"ו אין משיבין את האד"י אלא בפניו . אך קובלני על חתנך ר' אליעזר שעלה ובלבל כל העולם וצירף דברי רבינו זקני ודברי רבינו אחי ודברי הר"ר יוסף ורבינו חננאל ומה שפלפלת ואין על מי להסמך ואין אנו יכולי' לומר דבר בשם אומדו . ולא לפלפל ולדקדק על דברי שום גאון . כי אם ידעתי שפירש זה רבינו . ח"ו שתעלה על דעתי לדבר על מלאך יוצרו אך אמרתי א' מן המפלפלים חיה וכו' עכ"ל . ונתתך דבריו כתב עוד ר"ת ואל ישיאוך תוספות הרב ר' יוסף וכו' ע"ש .

[קעט] מהר"ר שמשון בר אליעזר (ע"ן כ"ד שאלו בח"ב) :

[קפ] מהר"ר שמשון מאסטראפולי הוא הקדוש חיבר כמה חבורים בקבלה כמו שהזכיר הוא ז"ל בהקדמתו לספרו דן ידן . והיה לו מגיד . והיה בזמן הגמ' יהושע מקראקא הרב פני יהושע שו"ת כמו שתראה בלקוטים שבספר הנוכר . ובעוה"ד נהרג בשנת ת"ח בעמדו בבהכ"נ מעוטף בצניצות ותפילין :

[קפא] מהר"ר שמשון בכרך (ע"ן חוט הפני בח"ב) :

[קפג] מהר"ר שמשון חסיד (ע"ן מזירות שמשון בח"ב) :

[קפג] רבינו שמשון הבהן (ע"י רבינו שמשון בר אברהם) :

[קפד] רבינו שמשון מורפורגו (ע"ן שמש דקדק בח"ב) :

[קפה] מהר"ר שמשון נחמני (ע"ן זרע שמשון בח"ב) :

רבינו

בענין זה שכתב הריב"ש ע"ש ומהריק"ו שרש קפ"ח הביא תשובה מרבינו שמשון מקינון :
 [קל] רבינו ז'ניאור ברני יהודה בר' ברוך זצ"ל, כ"כ שבלי הלקט
 שבלת פ"ז ומביא ראיה ממנו שהוא אדם גדול .

[קלג] מהר"ר יענפטיל סג"ל בן הרב של"ה (עיין ווי העמודים כח"ב) :

[קלד] השר מקוצי שכתבין התוספו' כתב בקורא הדורות שהוא על רבינו שמשון . ועיין מה שכתבתי בח"ב אות גימ"ל, (עיין רש"י) :

[קלז] רב ישר שלום גאון עיין מ"ש מהר"ח זצ"ל עליו עש"ב :

[קלה] רבינו שרירא גאון האריך ימים וכן מאה שנה נתנה בידו אחת גודת מלך ישמעאל . ורבינו הר"י ז"ל אמר שרמז צ"ט שריס נחלו . שריס רמז לרב שרירא . כיס נחלו שנתנה בידו . פני זקנים לא נכדו סהים זקן בן תלמידי כחמור כי הכל רמז בעקרא .

רבינו שרירא ורב האי בנו גאונים עשו חיבוריהם בהלכות ופירושים והתשובות בלי ערביי כמ"ש מעתיק פו' המשנה להרמב"ם בהקדמתו לסדר נזיקין שנפל בגורלו להעתיקו ושמו רבי שלמה בר' יוסף מסוקוטסה . וכבר כתבתי אני הדל בח"ב (עיין טעמי טעויות כח"ב) שראיתי שערי שבעות לרבינו האי גאון והמה בכתובים בלשון ערבי צח וקורין לו נחאווי' :

[קלח] רש"י שמביא המרדכי היה חתנו של ראב"ן, כמ"ש בהגהות מיימוניות בדיני הגעלה אחר הלכות חמץ :
 [קלי] מהר"ש נעים (עי' מ' ילחק הכהן ב"מ יאודה הכהן) :

[קלז] מהר"ש די פאם עיין מ' יוסף אירנאז :
 [קלח] מהר"ש קוסטא (עיין מ' חזקיה די סילוב) :

קונטרס אחרון

[6] ז'ניאור כ' מהרש"ל ב"ש"ש גיטין סיד סימן כ"ד דאחד היה סס חביו מאיר וסס אביי באשה אורי . והיה מחלוקת כיצד יקראו הילד . ולפום שלום

[קמו] רבינו שמשון מפליזא (עיין רבינו שמשון בר אברהם) :

[קמז] רבינו שמשון בר צדוק תלמיד מהר"ם היבר ס' תשב"ץ . כן כתוב בס' יוחסין והוא בדפוס אך אינו מצוי . אבל ראיתיו בכ"י על קלף ישן וכן כתוב שם כמ"ש ס' יוחסין . ודלא כקוה"ד דף כ"ד שכת' שהוא רבינו שמואל בר צדוק ודלא כמור"ם בסוף היוחסין שכ' רבינו שמעון , וכ' שם בתשב"ץ כ"י שקבל הדינים ההם מהר"ם בעודו בתפיסה , וכ"כ הרב המבי"ט ח"ב סימן ר"ץ שעשה ספר התשב"ץ במגדל . ושוב בא לידי ס' התשב"ץ בדפוס שנדרס בקרימונה וכתוב רבינו שמואל . והעיקר כמו שכתוב בתשב"ץ כ"י ובדברי ס' יוחסין :

[קמח] רבינו שמשון מקוצי (עיין השר מקולי רש"י) :

[קמט] רבינו שמשון מקינון היבר ספר כריתות והוזכר ביוחסין בזמן תלמידי מהר"ם מרוטנבורק . וצ"ח דוד כתב שנפטר שנת ע"ב לאלף השישי . אך בספר קוה"ד ד' כ"ד הוכיח מתשובות הריב"ש סימן זק"ן שהי' בזמן הר"ן ורבינו פרץ . ובס' כריתות דף מ"ד דפוס אמ"ד כ' דתרי זיכני חיבר תוס' על התלמוד . ונראה שהיה בזמן הרשב"א שבתש"ו ח"ג ס' ג' כתב הרשב"א לרב רבי שמשון בן הרב ר' יצחק בן הרב ר' יקותיאל . ואף שבהקדמת ספר כריתות כתב שמשון ז' הרב ר' יצחק ז' הרב ר' יצחק ז' הרב ר' יקותיאל אין לחוש . אי בעית אימא דט"ס נפל בס' כריתות הנדרס ראשון ואחריו כל מדפיס ימשוך , או הרשב"א לא חש לכתוב תרי זימני הרב ר' יצחק . וזה מסכים למ"ש ס' יוחסין דהיה בזמן תלמידי מהר"ם כמ"ש , ושם הבאתי מ"ש בס' קוה"ד דהיה בזמן הר"ן והוכיח מהריב"ש ס' זק"ן ועתה ראיתי בשו"ת הריב"ש ובדפוס שלפני כתוב ראיתי הרב ר' שמעון מקינון וכן העתיק בס' קוה"ד עצמו . וא"כ אין ראיה משם . ואפי' אם הגירסא הוא בדברי הריב"ש הרב ר' שמעון . אפשר שיהי' נכדו . אבל בס' קוה"ד ודאי שהוא ס"ס זצ"ל שמשון . דאי ככתוב מאי קאמר . ושוב ראיתי למהרש"ל בתש"ו ס' צ"ח שכ' רבינו שמשון

שלוש קראוהו שניאור כלומר שני אור מאיר אורי עכ"ל
ומ"ע נראה דס"ע שניאור קדמין דרבינו יונה כתב ונשס
רבו מי שניאור כמ"ע כשה"ב ח"א (ע"י רבינו יונה החסיד

מבירוונדל) וכן רבנים אחרים קראו בשמוסם שניאור *
ועל כן קראו לילד הנזכר שניאור ריש ס"ס זה בעולם
ורמזו בו שני המאורות * מאיר אורי *

ת

[6] תלמידיו רבינו יונה כתב הרב פרי
מגדים על י"ד בהקדמתו וז"ל
תלמידיו רבינו יונה הם מסתמא הרמב"ן
והרשב"א כי שניהם למדו אצל רבינו יונה
והרשב"א למד אה"כ אצל הרמב"ן עכ"ל *
ועמו הסליחה , חדא דהיתר מוסכם הוא
דרבינו יונה היה תלמיד הרמב"ן כמ"ש הרב
ס' יוחסין , כי הוא היה תלמיד מהר"י אבונה
בספרו ופשיטא דאינהו בקיא ברבינו יונה
שהוא ספרדי ולא היו כ"כ רחוקים בזמן והבי
נקיטי האחרונים בדוכתי טובא בספריהם
דהרמב"ן היה גדול הדור והיה תלמיד מרבינו
עזרא מבעלי התוס' ורבינו יונה היה תלמידו ,
והרשב"א תלמיד גמור מרבינו יונה וזמנין
דלמד לפני הרמב"ן * ולכן לפעמים הרשב"א
כותב מורי רבינו יונה ומורנו הרמב"ן וכו' ע"ש:
ולכל הדברות תלמידיו רבינו יונה לא מבעיא
דאין הרמב"ן מכללם דהוא רבו של
רבינו יונה ולא תלמידו . והרי בפירוש ברכות
להר"ף שהוא מרבינו יונה ריש פדק שלשה
שאבלו כתוב ומורי הרמב"ן , ואם הוא לשון
רבינו יונה הראית דעת שהוא רבו . ואם הוא
לשון תלמידיו הרי דהרמב"ן לאו מכלל תלמידיו
רבינו יונה , כי פירוש ברכות מיוחס לתלמידיו
רבינו יונה כידוע , וכמו שכותבים כך נראה
למורי הרב נר"ו תדיר , אלא דעם כל זה
אפשר דהיו כותבים איזה לשון מרבינו יונה
בכתבו וכלשונו * וא"כ הרי מבואר דודא אין

הרמב"ן מכלל תלמידיו רבינו יונה * אלא
אפי' הרשב"א דהיה ודאי תלמיד רבינו יונה
כמ"ש הוא עצמו תדיר, מי"ם נ"ל דאינו בכלל
תלמידיו רבינו יונה * כי גדול הוא הרשב"א
ופקיע שמה' , ומימי נעויוו כבר התחיל לכתוב
חידושיין לעצמו ויהיו נקראים על שמו * וזה
פשוט בעיני :

[7] רבינו תם בן בתי של רש"י * עיין לעיל
במערכת היר"ד , (עיין רבינו
יעקב בר מאיר) :

[8] רבינו תם מאורליאנס (ע"י רבינו יעקב
בר מאיר * ועיין ס' ישר של מוסר ח"ג) :

[9] מהר"ר רם'ן יחייא בן הרב מ' דוד נ'
יחייא שמזכירו מרן בב"י י"ד
הל' טרפיות בזמן הרא"ם חיבר שו"ת ונדפסו
בספר תמת ישרים * והאריך בשבתו ויחוסו ס'
קורא הדורות ה' ל"ד :

מהר"ר תם'ן יחייא הפליא לחבר חבורים *
על הרי"ף מעשה נסים במקום שלא
יש הרי"ן * ועל דברי הרי"ן ספר על הנסים וס'
ברוב דיני הגמרא ופירושים ודרושים וחבורים
וספרים בשאר חכמות * והשיבות לאלפים *
ובשרפה נשרפה הכל ולא נשאר כ"א מעט
תשובות מהדורא קמא והיה בזמן הרא"ם
ומהר"י טאיטאצק ומהר"א הלוי ומהר"א
ירושלמי וסיעתם * וס' התשובות הוא ספר
אהלי תם שבס' תשת ישרים * וקצת משבתיו
כתב מהר"ר בנימן מוטאל בהקדמה ע"ש :

ה' יתקננו בעצה טובה ויטהר לבנו לעבודתו *
ויזכנו לעסוק לשמה בתורתו תורת חיים *

כל הנשמה תהלל יה הללויה * ומרומם על כל ברכה ותהלה *

תושבע